

02
B51

ISSN 1811-900X

populi

Biblio

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” Vol. 63 (2016) Nr. 4

Biblio Polis

Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură,
editată de Biblioteca Municipală
„B.P. Hasdeu” din Chișinău

Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

BiblioPolis

Apare din anul 2002

Vol. 63 (2016) Nr. 4

Director fondator:

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI

Director:

dr. Mariana HARJEVSCHI

Redactor-șef:

Vlad POHILĂ

Colegiul de redacție:

Leons BRIEDIS, membru de onoare al Academiei Letone (Riga);

Elena BUTUCEL (*Activități rețea, Manifestări culturale*);

acad. Mihai CIMPOI;

Iurie COLESNIC (*Bibliologi, bibliofili și colecționari*);

Tatiana COȘERIU (*Dezvoltare și servicii*);

Nicolae DABIJA, membru de onoare al Academiei Române;

Elena DRAGALIN (Raleigh, NC, SUA);

dr. Iulian FILIP;

conf. univ. dr. Natalia GOIAN (*Cartea de specialitate*);

Mariana HARJEVSCHI (*Legislație, Politici*);

Valeriu HERȚA (*Design*);

Tatiana ISCHIMJI (*Biblioteci ale minorităților etnoculturale*);

conf. univ. dr. Lidia KULIKOVSKI (*Studii și cercetări*);

conf. univ. dr. George LATEȘ (Galați);

prof. univ. dr. Zamfira MIHAIL (București);

Ludmila PÂNZARU (*Tehnologii, Resurse, Traduceri*);

Vlad POHILĂ (*Editorial, Cultură și spiritualitate*);

dr. Vitalie RĂILEANU (*Procesul literar contemporan*);

Genoveva SCOBIOALĂ (*Imagine, Relații publice*);

prof. univ. dr. Ion STOICA (București);

conf. univ. dr. Vasile ȘOIMARU;

conf. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN (*Teorie și practică*);

prof. univ. dr. Dumitru URSU (Odesa, Ucraina)

Secretariat:

Tatiana IOVU;

Valeriu RAȚĂ

Coperta:

Valeriu HERȚA

Machetare:

Ion VĂRLAN

Bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 148, MD-2012, Chișinău, Republica Moldova

Tel. redacției: 022 210 812; e-mail: bibliopolis@hasdeu.md;

www.hasdeu.md; <http://bibliopolis.hasdeu.md>

CUPRINS / CONTENTS / СОДЕРЖАНИЕ

EDITORIAL / EDITORIAL / ПЕРЕДОВАЯ
СТАТЬЯ

Vlad POHILĂ

Interferența artelor – în viață și la
bibliotecăInterference of the arts in life and the library
Встреча разных жанров искусства в
жизни и в библиотеке 8STUDII ȘI CERCETĂRI / STUDIES AND
RESEARCHES / ИССЛЕДОВАНИЯ

Nelly ȚURCAN

Nevoile de formare profesională
a personalului de specialitate din
bibliotecile din Republica MoldovaProblems of professional staff development
in the libraries of the Republic of Moldova
Проблемы профессионального
формирования кадров в библиотеках
Республики Молдова 12

Radu MOȚOC

Vasile Alecsandri în tinerețe

Vasile Alecsandri in his youth
Василе Александри в молодости 42

Tatiana MÎRZA

Leonard Tuchilatu – unul dintre cei mai
subtili poeți români din BasarabiaLeonard Tuchilatu – one of the most refined
Bessarabian poets
Леонард Тукилату – один из самых
рафинированных бессарабских
поэтов 46

Vera CĂTANĂ

Eul liric lotenian pătruns de *Chemarea
stelelor*The lyrical ego in Emil Loteanu's work
Лирическое эго (я) в творчестве Эмиля
Лотяну 49TEORIE ȘI PRACTICĂ / THEORY AND
PRACTICE / ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Mariana HARJEVSCHI

Taraba serviciilor de bibliotecă

Fair of Library Services
Ярмарка библиотечных услуг 53

Liuba MUNTEAN

Conferința finală a programului
Chișinăul citește – romanul *Kinderland*
de Liliana KorobcaThe final conference of the program
Chisinau reads – the novel *Kinderland*
Liliana Korobca
Итоговая конференция программы
Кишинэу читает – роман *Киндерланд*
Лилианы Коробки 62

Nicolaie CONSTANTINESCU

Bibliotecarii ca specialiști de date

The librarians as data specialists
Библиотекари как специалисты по
данным 65ARHITECTURA ȘI INTERIORUL
BIBLIOTECILOR / ARCHITECTURE AND
DESIGN / АРХИТЕКТУРА И ДИЗАЙН

Sam BOSS

Intersecția dintre proiectare și cultură:
noua bibliotecă Guangzhou și relația
ei cu orașul (*Traducere de Galina
TARTACOVSKI*)The Intersection of Design and Culture:
The New Guangzhou Library and Its
Relationship to the City
Пересечение проектирования и
культуры: новая библиотека в Гуанчжоу и
ее связь с городом 68

Debra BURN

Biblioteca Grove în calitate de exemplu
– o bibliotecă „verde” în sensul unui
permanent angajament comunitar:
realizarea așteptărilor și promovarea
parteneriatelor (*Traducere de Diana
ȚURCANU*)The Grove Library as an example – a „green”
library in terms of ongoing community
engagement, community expectations,
information provision and sharing, and
partnerships
Библиотека Гров как пример «зеленой»
библиотеки города: реализация
ожиданий и продвижения партнеров .. 75

Madeleine LEFEBVRE

Biblioteca, oraşul și posibilități infinite: proiectul Universității Ryerson, Centrul de Învățare pentru Studenți (*Traducere de Natalia COJHARENCO*)

The library, the city, and infinite possibilities – Ryerson University’s Student Learning Centre Project
Библиотека, город и бесконечные возможности: проект Университета Ryerson – центр обучения студентов ... 83

BILANȚ / REVIEW / ИТОГИ

Mariana HARJEVSCI

Activitatea Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova în perioada 2012-2016

The activity of the Association of Librarians of the Republic of Moldova during the period 2012-2016
Деятельность Ассоциации библиотекарей Республики Молдова в 2012-2016 гг.... 91

DOCUMENTE / DOCUMENTS / ДОКУМЕНТЫ

Apelul de la Amsterdam pentru acțiune în științele deschise

The Amsterdam call for action on Open Sciences
Амстердамский призыв к действию по открытому доступу 105

Manifestul de la Leiden

Leiden manifesto for research metrics
Лейденский манифест..... 117

Gheorghe CUCIUREANU

Manifestul de la Leiden sau cum să utilizăm datele scientometrice în evaluarea cercetării?

The Leiden Manifesto or how to use scientometric data in the evaluation of the research
Лейденский манифест или как использовать сциетометрические данные в оценки исследования..... 122

VIAȚA FILIALELOR / LIBRARY’S BRANCHES LIFE / ЖИЗНЬ ФИЛИАЛОВ

Valeriu RAȚĂ

Tudor Țopa și generația lui „de sacrificiu”

Tudor Topa and his generation „of sacrifice”

Журналист Тудор Цопа и его поколение 124

Tatiana BRAICOV

Finala Concursului de poezie *Ringul poeților – 2016*

Final of the competition *Poetic ring – 2016*
Финал конкурса
Поэтический ринг – 2016 127

Svetlana GUMENI

BiblioPoșta – o cale simplă spre informare

BiblioMail (BiblioPoșta) – a simple way to inform users
БиблиоПочта – простой способ информирования..... 130

Liuba CIOBANU, Ion BORȘ

Povestea fetelor venite din poveste

The story of the girls coming from the story
Сказка о девушках, пришедших из сказки 131

Angela OLĂRESCU

Studiem limba bulgară

We study Bulgarian
Изучаем болгарский язык 134

Aliona NOSAȚI

Cartea animată unește popoare

The animated book brings together peoples
«Живая» книга объединяет народы.... 135

MANIFESTĂRI CULTURALE / EVENTS / КУЛЬТУРНЫЕ МЕРОПРИЯТИЯ

Victoria ȘCOLNIC

Lansarea a două cărți și a unui blog la BM

The launch of two books and a blog at „B.P. Hasdeu” Municipal Library
Презентация двух новых книг и авторского блога в МБ им. Б.П. Хашдеу 137

Cristina CATAN

Constelația Steliana Grama

The constellation of Steliana Grama
Созвездие поэтессы
Стелианы Грамма 144

Tatiana BRAICOV

Chișinău în inima mea de Leonid Bujor –
istorie și suflet

Chișinău in my heart by Leonid Bujor –
history and soul

Кишинэу в моем сердце Леонида Бужора –
история и душа 147

Valeriu RAȚĂ

Satul Izbîște își înveșnicește istoria

Village Izbîște perpetuates its history
Село Избиште увековечивает свою

историю 149

**OMAGIERI / ANNIVERSARY /
ГОДОВЩИНЫ**

Elena TAMAZLĂCARU

Născuți într-o bibliotecă

Born in a library

Рожденные в библиотеке 152

Valeriu RAȚĂ

E comoara noastră cea de cutezanță

This is our precious treasure

Это наш бесценный клад 153

Vlad POHILĂ

Cumsecădenie, inteligență, dăruire

Decency, intelligence, talent

Порядочность, интеллигентность,
талант 154

Valeriu RAȚĂ

Angela Olărescu face biblioteca să fie
mai frumoasă și mai atractivă...

Angela Olărescu makes the library more
beautiful and attractive

Анжела Олэреску делает библиотеку
уютнее и доступнее 156

**LA COLEGII NOȘTRI / OUR COLLEAGUES
/ У НАШИХ КОЛЛЕГ**

Lilia BRĂILA

Poveste de succes la Biblioteca publică
Brăila

The success story at the Braila Public Library
История успеха Публичной библиотеки

с. Брэила 158

Natalia DONCILĂ

Computer fără secrete

Computer without secrets

Без секретов о компьютере 158

Ludmila NUȚA

Colțul frumuseții

The corner of beauty

Уголок красоты 159

**FILE DE ISTORIE / CHAPTERS OF
OUR HISTORY / СТРАНИЦЫ НАШЕЙ
ИСТОРИИ**

Gheorghe BOLDUR-LĂȚESCU

Basarabia – lacrima țării

Bessarabia – the country's tear

Бессарабия – слезинка страны 160

Grigore GRIGORESCU

Ultimul mareșal sacrificat pentru că și-a
iubit poporul

The last Marshal sacrificed because he loved
his people

Последний маршал, пожертвованный за
любовь к своему народу 163

**DIALOGURI LA ZI / CURRENT
DIALOGUES / АКТУАЛЬНЫЕ ДИАЛОГИ**

Cinci interviuri despre lectură, carte,
bibliotecă (*Consemnare: Proiectul „În
obiectiv – bibliotecile”*)

Five interviews about reading, book, library
Пять интервью о чтении, книге,

библиотеке 165

REMEMBER

Vlad POHILĂ

Un brașovean, poate cel mai mare
grafician din lume

The world's greatest graphic artist was born
and lived in Brasov

Величайший график мира родился и жил
в г. Брашов 172

Grigore GRIGORESCU

Plecarea unui distins intelectual și
patriot

An intellectual and patriot passed away
Прощание с одаренным интеллектуалом

и патриотом 174

Opriți clipa! (*Consemnare: Nina
SOROCEANU*)

Stop the moment!

Остановись мгновение! 178

**BIBLIOLOGI, BIBLIOPILI ȘI
COLECȚIONARI / LIBRARIUS,
BIBLIOPHILES, COLLECTORS /
БИБЛИОЛОГИ, БИБЛИОФИЛЫ,
КОЛЛЕКЦИОНЕРЫ**

Iurie COLESNIC

- O precizare biobibliografică
A bibliographic specification
Библиографическое уточнение 180

**PROCESUL LITERAR CONTEMPORAN
/ CONTEMPORARY LITERATURE
PROCESS / СОВРЕМЕННЫЙ
ЛИТЕРАТУРНЫЙ ПРОЦЕСС**

- Un panoramic al aparițiilor editoriale
(XI) (*Vitalie RĂILEANU*)
A panoramic of the new publications (XI)
Панорама издательских новинок (XI) . . 183

**RECENZII ȘI CONSEMĂRI / REVIEWS
AND NOTES / РЕЦЕНЗИИ И ЗАМЕТКИ**

- Mișcarea culturală de la Biblioteca
Municipală în retrovizorul lui Valeriu
Rață (*Vlad POHILĂ*)
The cultural events of the B.P. Hasdeu
Municipal Library seen by Valeriu Rață
Культурные мероприятия МБ им. Хашдеу,
увиденные Валериу Рацэ 186

- O crimă abominabilă a autorităților
comuniste din România: „Experimentul
Pitești” (*Valeriu RAȚĂ*)
An abominable crime of the communist
authorities in Romania: The Pitești
experiment
Невероятное преступление
коммунистических властей Румынии – так
называемый
«Питештский эксперимент» 189

- Vasile Șoimaru, 25 de poeme în imagini
(*Mihai FLOAREA*)
Vasile Șoimaru, 25 poems in pictures
Василе Шоймару, 25 поэм
в фотографиях 196

- Selia – axa luminii și armoniei (*Marcela
MARDARE*)
Selia – the axis of light and harmony
Селия – ось света и гармонии 198

- Un tratat de care aveam nevoie
(*Gheorghe MUSTĂȚĂ*)

- The treaty we needed
Научное исследование, в котором мы
нуждаемся 201

**IMPRESII DE LECTURĂ / IMPRESSIONS /
О ПРОЧИТАННОМ**

- Cînd Basarabia ne (mai) întinde o mîină
(*Marian NENCESCU*)
When Bessarabia reaches out to us
Когда Бессарабия протягивает
нам руку 203

- Scopul: ieșirea din noapte (*Alexandru-
Horațiu FRIȘCU*)
Purpose: out of the darkness
Цель: выход их тьмы 207

- O nouă carte cu scrieri de Andrei Vartic
(*Vlad POHILĂ*)
A new book by Andrei Vartic
Новая книга эссе Андрея Вартика 208

IN MEMORIAM

- S-a strecurat în lumea umbrelor Tudor
Braga
The art critic Tudor Braga passed away
Скончался искусствовед Тудор Брага. . 210

- Actorul Mihai Curagău a murit în
noaptea de Crăciun
The popular actor Mihai Curagau passed
away
Не стало популярного актера Михай
Курагэу 211

- S-a stins din viață Ion Borș, omul bun
dedicat culturii (*Valeriu RAȚĂ*)
The journalist, our colleague Ion Borș
passed away
Ушел навсегда из мира сего журналист
Ион Борш. 212

- Nu mai este printre noi Victor Kulikovski
(*Valeriu RAȚĂ*)
Our colleague Victor Kulikovski passed away
Прощание с коллегой
Виктор Куликовски 215

MISCELLANEA

- Conferință de bilanț: *Arta refugii* de Paul
Goma (*Genoveva SCOBIOALĂ*)
Results of the conference on the novel *Arta
refugii* by Paula Goma
Итоги конференции по роману *Arta refugii*
Паула Гомы 217

Lupta cu istoria (*Nina SLUTU-SOROCEANU*)

The fight with the history
Борьба с историей. 217

O perspectivă a lecturii prin ochii unui intelectual din *Arta refugii* lui Paul Goma (*Stela VIȘNEVSCHI*)

The vision of the novel of P. Goma seen from the perspective of an intellectual
Как видит чтение интеллигент из романа П. Гома. 219

Bucuria minții și a inimii, romanul *Arta refugii* (*Svetlana POTĂNGĂ*)

The joy of the mind and heart, the novel *Arta refugii*
Радость ума и сердца: роман *Arta refugii* 220

Arta de a crea cuvinte în pânza romanului (*Daniela NĂGARĂ*)

The art of creating new words in the novel
Искусство создавать новые слова в романе 221

Viața ca o fugă printre oameni (*Silvia BOGONOVSKI*)

The life as a race between people
Жизнь как бег среди людей

O copilărie transilvăneană (*Mădălina SCURTU*)

Childhood in Transylvania
Детство в Трансильвании. 223

Paul Goma – neobosit denunțator al comunismului (*Diana DAMIR*)

Paul Goma is a tireless fighter against communism
Паул Гома – неутомимый борец против коммунизма 223

Să nu plângi... Îți strici ochii (o pagină de roman) (*Alisa CHIRILENCO*)

Do not cry ... You'll spoil your eyes
«Не плачь... А то, глаза испортишь» ... 224

Arta refugii de Paul Goma este arta conviețuirii (*Mădălina NEDERÎȚA*)

Arta refugii Paula Goma is the art of cohabitation
Arta refugii Паула Гома – это искусство совместного проживания 225

Arta refugii. O copilărie transilvăneană e o dramă a existenței (*Sandra GUȘTIUC*)

Arta refugii. Transylvanian childhood – a drama of existence
Arta refugii. O copilărie transilvăneană – это экзистенциальная драма 226

Fundamentele și principiile de viață în *Arta refugii* de Paul Goma (*Maria LOPATIUC*)

The foundations and principles of life in the novel *Arta refugii* by Paul Goma
Основы и принципы жизни в романе *Arta refugii* П. Гома. 227

Lui Paul Goma (*Valeriu RAȚĂ*)

Dedicated to Paul Goma
Паулу Гома. 227

INTERFERENȚA ARTELOR – ÎN VIAȚĂ ȘI LA BIBLIOTECĂ

Vlad POHILĂ

O dată la câțiva ani, Juriul Premiului Nobel face obligatoriu câte o surpriză iubitorilor de literatură, acordînd, cel mai des tocmai în domeniul dat, unor creatori cu operă îndoielnică acest premiu considerat cel mai mare și mai prestigios din lume. Așa s-a întîmplat și în anul curent: pe la finele lunii octombrie a.c., mii de scriitori și milioane de cititori așteptau ca laurii Nobelului să fie oferii unor candidați ca poetul sirian Adonis, prozatorul albanez Ismail Kadare ori romancierul japonez Haruki Murakami sau – de ce nu? – lui Mircea Cărtărescu, aceștia tot fiind nominalizați de câțiva ani. Și cînd acolo... diploma de laureat și cele opt milioane de coroane suedeze (circa 820 de mii de dolari SUA) au revenit unui artist despre a cărui nominalizare abia de se auzise. Acum, o știe deja toată lumea: norocosul din 2016 este celebrul cantautor folk american Bob Dylan, în vîrstă de 75 de ani, cu mai bine de cinci decenii de impresionantă implicare în pop-cultura americană și internațională. Motivația Juriului sună frumos și credibil: lui Bob Dylan i se acordă acest nesperat premiu pentru „*crearea unor noi modalități de exprimare poetică în cadrul mării tradiții a cîntecului american*”. Iar în comunicatul Academiei Regale din Suedia, „gestionara” Premiului Nobel de aproape 120 ani, se mai spune că: „*Bob Dylan are un statut emblematic. Influența sa în muzica contemporană este profundă.*” Aceste aprecieri au fost completate de niște declarații ale unor membri ai Juriului de la Stockholm,

și acestea foarte frumoase, dar mai puțin credibile. Astfel, dna Sarah Danus, secretar permanent al „Academiei Nobel”, într-o conferință de presă organizată puțin timp după anunțarea laureatului pentru literatură din 2016 a declarat că alegerea lui Bob Dylan s-a făcut „*cu o mare unitate*” în rîndul membrilor juriului, comparînd creația lui Dylan cu cea a aezilor din antichitatea greacă, punînd cîntecele acestuia „pe același raft” cu scrierile lui Homer sau ale poetei Sappho. Iar un membru al acestui juriu, Per Wastberg, tot el și membru al Academiei Regale din Suedia, s-a dat cu părerea că „*Dylan este probabil cel mai mare poet în viață*”. Aserțiunea lui P. Wastberg a fost primită de către mulți scriitori cu ironie, iar unii nu au ezitat să-și manifeste nu numai dezacordul, ci și revolta, „în legătură cu asemenea exagerări, care nu fac decît să clatine rău de tot prestigiul Juriului, al Academiei Suedeze și al Premiului Nobel în ansamblu”.

Prezintă interes care a fost reacția lui Bob Dylan însuși la auzul știrii că în 2016 i-a revenit Premiul Nobel pentru literatură. Iată una din declarațiile sale făcute presei în octombrie a.c.: „*Am rămas fără cuvinte cînd mi s-a spus despre aceasta... Este o veste uluitoare, de necrezut!...*” Prin contrast, președintele SUA, Barack Obama, nu a ezitat să-l felicite, cu o precizare semnificativă: „*Felicitări unuia dintre poeții mei preferați, Bob Dylan, pentru un Nobel meritat.*” Cu deosebire în presa din Marea Britanie și în cea din Franța – de altmin-

teri, două țări „răsfățate” de Juriul Nobel, căci ambele au numeroși scriitori-laureați ai distincției acordate de Academia de la Stockholm – s-a tot indus opinia că în 2016 Premiul Nobel pentru literatură nu s-a acordat pentru creație literară, ci pentru muzică. Este adevărat că unii simpatizanți ai lui Bob Dylan, inclusiv din aceste două țări, au amintit că Juriul Nobel a dat și mai înainte Premiul pentru literatură unor autori care numai scriitori nu pot fi numiți; mai mult încă: chiar și în motivații se invocă niște virtuți, ale acestor laureați, care nu au nicio legătură cu poezia, cu proza sau cu dramaturgia. S-a amintit, în context, de scrierile lui **Theodor Mommsen** (1817-1903, istoric german, devenit celebru mai ales grație unei monumentale istorii a Romei antice – *Die römische Geschichte* [Istoria romană], tipărită în anii 1854-1885). E de precizat că printre contracandidații, la Premiul Nobel pentru literatură, în 1902, ai lui Th. Mommsen, au fost Emile Zola, Lev Tolstoi, Henrik Ibsen, William Butler Yeats... S-a evocat și numele lui **Sir Winston Leonard Spencer-Churchill**, care, în 1953, a luat Premiul Nobel „*pentru măiestria descrierii istorice și biografice, precum și pentru strălucita sa oratorie* (subl. noastră, Vl. P.) *în apărarea înaltelor valori umane*”. Nu a fost trecut cu vederea nici **Bertrand Arthur William Russell** (1872-1970) – acestuia, în anul 1950, i-a fost acordat Premiul Nobel pentru literatură „*în semn de recunoaștere a lucrărilor sale semnificative, în care promovează umanismul și libertatea de conștiință*”. Firește, mai mulți ziariști și critici literari și-au amintit, cu această ocazie, că Juriul Nobel, cu deosebire după cel de al Doilea Război Mondial, în repetate rânduri a atribuit marele și prestigiosul premiu mai mult din rațiuni politice decât pe criteriul valoric, artistic – suficient să amintim de scriitorii ruși Boris Pasternak și Aleksandr Soljenițin, de cehul Jaroslav Seifert, dar și francezul Jean-Paul Sartre.

Din preajmă, e de reținut reacția lui Mircea Cărtărescu, care, după cum se știe, are deja o vechime considerabilă în a fi nominalizat, fără succes, la Premiul Nobel. A doua zi după ce agențiile de știri au lansat vestea de la Stockholm, M. Cărtărescu a scris pe pagina sa de Facebook: „Sunt șocat și dezamăgit de nominalizare” [a lui Bob Dylan, la Premiul Nobel pentru literatură]. Peste o zi scriitorul de la București face unele nuanțări; „*Mi-am șters prima postare, făcută la mare surpriză. Poate o s-o șterg și pe-asta, că nu mi-am revenit din șoc și încă vorbesc aiurea... Nu cred că Dylan avea nevoie de premiul acesta; pînă la urmă, totuși, de ce nu? Nimeni nu contestă că e un mare poet și un geniu muzical (eu l-am și tradus [...]). Dar mi-e atît de milă de scriitorii adevărați, Adonis, Ngugi, DeLilo și alți doi-trei care aproape că aveau premiul în buzunar! Cum naiba s-or simți acum? Și-mi pare atît de rău pentru marii scriitori care îmbătrînesc la coadă, maeștrii și favoriții mei: Pynchon, Lobo Antones, Amos Oz, John Ashbery, Vila-Matas... Ne-a făcut-o comitetul Nobel de data asta!...*” A treia zi însă, într-un chip miraculos, pe aceeași pagină apare o cu totul altă confesiune: „*lată poziția mea definitivă, după ce peste noapte (sfetnic bun) am cîntărit toate argumentele pro și contra: este minunat că Bob Dylan a primit Premiul Nobel pentru literatură!* (sublinierea noastră, Vl.P.). *Literatura nu este o cetate cu ziduri rigide, ci un loc deschis, supus tuturor influențelor și schimbărilor, o oglindă a lumii așa cum e ea în fiecare moment. Deschiderea literaturii spre zonele marginale, spre cultura pop, spre stradă, spre altceva și altfel nu poate fi decît fericită. În personalitatea lui Bob Dylan avem, ironic, acest mesaj de tradiție populară și de tradiție a modernității poetice, îmbinare de Woody Guthrie și Dylan Thomas, posibilă numai prin mijlocirea unui uriaș talent.*” Este un citat semnificativ din care aș evidenția, repetîndu-l,

în special, acest gând: „*Literatura nu este o cetate cu ziduri rigide, ci un loc deschis, supus tuturor influențelor și schimbărilor, o oglindă a lumii așa cum e ea în fiecare moment.*”

Luînd cunoștință mai atent de creația lui Bob Dylan, putem deduce că și aceasta este „un loc deschis”, supus multor influențe, schimbări, sinteze, contradicții; „o oglindă a lumii așa cum este ea în fiecare moment”. Conform unui comentariu „Agerpres”, lansat a doua zi după ce s-a dat publicității numele laureatului din 2016 al Premiului Nobel pentru literatură, Bob Dylan este perceput ca un simbol al inovației în muzică, literatură și cultură, fiind primul artist care a îmbinat muzica populară cu ambițiile intelectuale. Versurile, respectiv cîntecele sale, încorporează diverse pasiuni și simpatii sociale, filozofice, artistice, literare. De-a lungul a mai bine de cinci decenii el explorează, dar și inovează muzica americană, de la folk, blues și country, pînă la gospel, rock and roll și rockabilly, cu puternice influențe din muzica populară engleză, scoțiană și irlandeză. Conform unui sondaj al revistei de specialitate, *Rolling Stone*, Bob Dylan ar fi al doilea – după faimosul grup „The Beatles” – ca valoare, interpret al acestui gen (sau al acestor specii) de muzică (a se vedea mai amănunțit: <http://www.agerpres.ro/cultura/2016/10/13/nobel-2016-bob-dylan-a-castigat-premiul-nobel-pentru-literatura-14-05-38>).

Din aceeași sursă reținem și cîteva repere biografice care ne-ar edifica mai bine în ceea ce privește polivalența operei și talentului lui Bob Dylan. Pe numele său real Robert Allen Zimmerman, Bob Dylan (n. 1941, la Duluth, Minnesota) se trage dintr-o familie de mici comercianți evrei, bunicii săi venind în America din Imperiul Rus, și mai exact, de la Odesa. După ce trece la New York, Bob a început să cînte în cluburi de noapte și în cafenele, în Gre-

enwich Village. Pe lîngă faptul că este cîntăreț vocal, B. Dylan mai cîntă la muzicuță, la chitară, chitară bas, pian și orgă electronică. De asemenea, pictează, scrie versuri și proză, face publicistică. O parte din cîntecele lui Dylan cu mare priză la ascultători sunt din anii 1960, unele dintre ele devenind embleme ale mișcărilor împotriva războiului și pentru drepturile omului. Albumul *Together Through Live* a intrat în topul vînzărilor de albume în Marea Britanie și din SUA, în 2009. Încă în 2004 a fost trecut pe locul doi în lista celor mai mari artiști ai tuturor timpurilor – top organizat de revista *Rolling Stone*. Din 2011 creația sa este obiect de studiu la Catedra de istorie a ideilor de la Facultatea de Filozofie, Istorie a ideilor și a artelor din cadrul Universității Oslo, Norvegia. Discografia sa cuprinde 36 de discuri originale, înregistrînd peste 100 de milioane de plăci vîndute. Deține numeroase premii și distincții, inclusiv Premiul *Pulitzer* și Medalia prezidențială oferită de B. Obama. Opera scrisă a lui Bob Dylan include: proza poetică *Tarantula* (1971), *The Definitive Bob Dylan Songbook* (2001), volumul de memorii *Cronica vieții mele* (2004), *Forever Young* (2008) etc. În anul 2012, la Ed. „Humanitas” a văzut lumina tiparului o culegere de 100 de poeme de B. Dylan, intitulată *Suflare în vînt*, în traducerea lui Mircea Cărtărescu, el fiind și autorul prefeței. În 2014 a apărut volumul de proză *Tarantula*, traducător Sorin Gherguț, iar în 2015 – cartea de memorii *Cronica vieții mele*.

Revenind la interferența artelor ca o caracteristică definitorie a celui mai proaspăt laureat al Premiului Nobel pentru literatură, vom menționa că fenomenul interpătrunderii diferitor genuri de artă nu este nici nou, nici inedit. Astfel, încă în Antichitatea greacă spectacolele dramatice erau însoțite aproape că obligatoriu de coruri, iar reprezentațiile lirice beneficiau de acompaniamentul original al unor in-

terpreți la diferite instrumente muzicale, mai ales, de coarde.

* * *

Activitatea bibliotecară a evoluat pînă pe la mijlocul sec. XIX după o formulă devenită tradițională și care părea a fi unica acceptabilă: împrumut de cărți și restituirea volumelor citite. Cu timpul, munca bibliotecarilor a fost înviorată de discuții pe marginea unor cărți, cu deosebire a noilor apariții editoriale. Cenaclurile literare, parcă simțindu-se strîmt în sediile de redacții ale revistelor culturale, au început și ele să „emigreze” în sălile de lectură ale bibliotecilor, contribuind efectiv la popularizarea creațiilor literare, preponderent de ultimă oră, de regulă – de autori ce frecventau întrunirile oamenilor scrisului.

Bibliotecile din lume, în general, și cele din Republica Moldova, în particular, actualmente reprezintă niște instituții de cultură în care se produce cu o impresiomanță eficientă cea mai variată interferență a artelor. Lansarea cărților este însoțită, aproape că obligatoriu, de intervenții ale

artiștilor declamatori – în cazul volumelor de poezie, și de contribuții ale muzicienilor, în alte cazuri. Expoziții de pictură, grafică, sculptură, artă decorativă și de creație populară înfrumusețează, cu cele mai diferite ocazii, sălile de bibliotecă.

Au devenit o parte integrantă a activității bibliotecare competițiile de inspirație și de inteligență, care au ca subiect principal analiza și promovarea unor opere literare din trecut și, mai ales, din prezent. Tot mai des se organizează la biblioteci naționale, municipale și universitare saloane și expoziții de carte și concursuri literare, acestea fiind soldate cu diferite distincții pentru editori, autori, graficieni, designeri, uneori și pentru organizatori.

Ne-am referit la doar cîteva fațete ale activității bibliotecilor, care este tot mai mult diversificată și grație interferenței muzelor. De fapt, la ora actuală, graficul unei biblioteci ce pretinde la un nume bun este de neconceput fără alternarea genurilor literare și artistice în activitatea cotidiană, aceasta asigurînd instituției bibliotecare diversitate și atractivitate.

NEVOILE DE FORMARE PROFESIONALĂ A PERSONALULUI DE SPECIALITATE DIN BIBLIOTECILE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Conf. univ. dr. hab. Nelly ȚURCAN,
Universitatea de Stat din Moldova

Abstract

The training and professional identity of the librarian is a current problem, driven by the changes that have been made in recent years in the field of librarianship and information science. At the same time, the challenge of change comes from the society, which asks new and innovative services, creativity and counseling from libraries. Change is inevitable for the survival and success of any library in the technological world.

Under these circumstances, the main career way for librarians is lifelong learning. In order to understand what professional skills are needed for librarians from different types of libraries, as well as to better understand the trends and needs of professional training of the infodocumentary specialists in the Republic of Moldova, the Association of Librarians of the Republic of Moldova (ABRM), in collaboration with the Center of Continuing Education of the USM and the National Center for Professional Excellence for Librarians (CNEPB), at the end of 2015, conducted the research on the training needs of library specialists.

Keywords: *the field of librarianship and information science, training, lifelong training, information and communication technology, new and innovative services, library of the Republic of Moldova, the USM Continuing Training Center, the National Center of Professional Excellence for Librarians, Research, Survey.*

INTRODUCERE

Formarea și identitatea profesională a bibliotecarului este o problemă actuală, determinată de schimbările generate din ultimii ani în domeniul biblioteconomiei și al științei informării. Profesioniștii din acest domeniu se confruntă cu o provocare dinamică a mediului tehnologic care cere utilizarea extensivă și eficientă a tehnologiei informației și comunicațiilor în scopul supraviețuirii și pentru îndeplinirea necesităților informaționale complexe ale utilizatorilor. Totodată, provocarea schimbării vine și din partea societății, care solicită de la biblioteci servicii noi și inovative, creativitate și consiliere. Schimbarea este inevitabilă pentru supraviețuirea și succesul oricărei biblioteci în lumea tehnologică.

După cum menționează distinsul profesor Ion Stoica, „sunt puține profesiile în perimetrul cărora s-au produs schimbări atât de esențiale și atât de profunde cum este cazul biblioteconomiei și științei informării”¹. Particularitatea activității bibliotecilor este caracterizată prin mobilitate care este asociată cu modificarea resurselor și tehnologiilor informaționale. Totodată, suntem conștienți că și competențele profesionale anterioare foarte rapid pot deveni depășite, trebuie implementate forme și metode inovative de activi-

¹ Stoica, Ion. *Structuri și relații informaționale în dezvoltarea învățământului și a cercetării românești*. București: Alternative, 1997, p. 79.

tate în bibliotecă, sunt necesare cunoștințe teoretice din științe conexe. În jurul nostru totul s-a schimbat, inclusiv mediul educațional și informațional, iar cel mai important, s-au schimbat utilizatorii noștri, nevoile și cerințele lor. Pentru a ține pasul cu aceste procese, bibliotecarul trebuie să învețe permanent. Profesioniștii din biblioteconomie și știința informării trebuie să dezvolte competențele profesionale necesare pentru a oferi acces la o gamă cât mai largă și variată de resurse și servicii informaționale, educaționale și socio-culturale.

Actualmente, dezvoltarea dinamică a practicii biblioteconomice, precum și implementarea constantă a inovațiilor necesită actualizarea periodică a cunoștințelor profesionale. Există opinii conform cărora bibliotecarul trebuie să reînnoiască anual circa 5% de cunoștințe teoretice și aproximativ 20% de competențe profesionale. În SUA, de exemplu, a fost determinată unitatea de măsură a uzurii morale a cunoștințelor profesionale – așa-numita *periodă de înjumătățire*¹ a competențelor. Ca urmare a unor noi informații competența profesională este redusă la jumătate. În ultimele decenii, această perioadă este redusă drastic. Dacă 50% din uzura morală a cunoștințelor specialistului, absolventul anului 1940, se constata peste 12 ani, atunci pentru absolventul anului 1960 – deja peste 8-10 ani, iar pentru actualii absolvenți uzura morală a cunoștințelor profesionale se va constata în doar doi-trei ani². Astfel, actualizarea permanentă a cu-

¹ Perioada de înjumătățire sau timpul de înjumătățire (t/2) este durata de timp necesară pentru ca o cantitate să scadă la jumătate față de valoarea măsurată la începutul perioadei. Deși noțiunea este folosită, în special, în fizica și chimia nucleară pentru descrierea fenomenelor de dezintegrare radioactivă, ea poate descrie orice descreștere exponențială.

² Jaffe, Adam B; Trajtenberg, Manuel. *Patents, Citations, and Innovations: A Window on*

noștințelor și competențelor profesionale devine o condiție indispensabilă pentru profesionalismul bibliotecarilor.

În viitor, bineînțeles, rolul personalului de bibliotecă se va schimba și vor fi necesare noi competențe. Aceasta se reflectă în sarcinile, funcțiile și tipurile de personal: bibliotecar, manager de proiect, broker informațional ș.a. În consecință, dezvoltarea competențelor va constitui un element esențial în dezvoltarea bibliotecilor. Competențele actuale ale personalului, precum și cele viitoare sunt dobândite prin educație formală, nonformală și informală, prin experiență practică. Probabil, cel mai important este că bibliotecile continuă să acorde atenție sporită formării profesionale a personalului de specialitate din biblioteci.

În aceste circumstanțe, calea principală a evoluției profesionale a bibliotecarilor constă în formarea pe parcursul întregii vieți. La începutul sec. al XXI-lea paradigma instruirii pentru toată viața a fost înlocuită de una nouă – instruirea pe parcursul întregii vieți. Această idee este stipulată într-o serie de documente legislative și normative aprobate în Republica Moldova: *Codul educației al Republicii Moldova*³ (Capitolul II. *Formarea continuă a adulților*), Hotărârea Guvernului nr. 1224 din 9.11.2004 *Cu privire la organizarea formării profesionale continue*⁴, *Regulamentul privind modul de conferire a categoriilor de calificare a personalului de specialitate din*

the Knowledge Economy. Cambridge: MIT Press, 2002, p. 147.

³ *Codul educației al Republicii Moldova*: Cod nr. 152 din 17.07.2014. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2014, nr. 319-324. [cit. 30.11.2016]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/355156/>.

⁴ *Cu privire la organizarea formării profesionale continue*: Hotărârea Guvernului nr. 1224 din 09.11.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2003, nr. 208-211. [cit. 30.11.2016]. Disponibil: <http://lex.justice.md/md/298278/>.

bibliotecii, aprobat prin Ordinul Ministerului Culturii nr. 17 din 5.02.2015¹.

Formarea și identitatea profesională a bibliotecarului este o problemă actuală și pentru Republica Moldova, care este determinată de schimbările din ultimii ani. Profesiuniștii în domeniul infodocumentar din țara noastră se confruntă, de asemenea, cu provocarea schimbării din partea societății care cere prestarea unor servicii diversificate și inovative, axate pe utilizarea tehnologiilor informaționale.

Pentru a înțelege ce competențe profesionale sunt necesare bibliotecarilor din diferite tipuri de biblioteci, precum și pentru a înțelege mai bine tendințele și nevoile de formare profesională a specialiștilor din domeniul infodocumentar din Republica Moldova, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM), în colaborare cu Centrul de Formare Continuă al USM și cu Centrul Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari (CNEPB), a realizat la sfârșitul anului 2015 cercetarea **Studierea nevoilor de formare profesională a personalului de specialitate din biblioteci**.

Motivul pentru abordarea problemei nevoilor de formare profesională este determinat de dezbaterile ce au loc în comunitatea profesională în legătură cu participarea bibliotecilor la diverse proiecte și programe naționale și internaționale, cum ar fi: participarea bibliotecilor publice în Programul *Novateca* și a bibliotecilor universitare în proiectul **TEMPUS Servicii informaționale moderne pentru îmbunătățirea calității studiilor (Modern Information Services for Improvement Study Qua-**

¹ Cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de conferire a categoriilor de calificare a personalului de specialitate din biblioteci: Legea Ministerului Culturii nr. 17 din 5.02.2015. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*. 2015, nr. 115-123. [citată 30.11.2016]. Disponibil: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=358722&lang=en>

lity), în Proiectul **Modernizarea serviciilor bibliotecilor universitare din Moldova** ș.a. Totodată, realizarea sondajului a fost inclusă în Planul de acțiuni al **Strategiei de dezvoltare a CNEPB** pentru realizarea **Dirjecției strategice 1: Dezvoltarea ofertei educaționale a CNEPB**.

METODOLOGIA CERCETĂRII

Studiul a fost realizat la inițiativa Comisiei de Formare Profesională Continuă a ABRM, în colaborare cu Centrul de Formare Continuă al USM și CNEPB. Analiza datelor a fost realizată de Comisia de Formare Profesională Continuă a ABRM.

Obiectivul principal al studiului a constat în cartografierea privind necesitățile de formare profesională continuă a bibliotecarilor din Republica Moldova; nevoile de dezvoltare a competențelor profesionale, precum și a percepțiilor bibliotecarilor cu privire la posibilitățile de formare profesională continuă.

Obiectivul specific a fost de a consolida capacitatea ABRM de formare profesională continuă. Studiul a avut la bază un sondaj de opinie.

Metodele de colectare a datelor

Pentru studierea necesităților de formare profesională, modalitatea cel mai des folosită în cadrul metodei cantitative este sondajul. Sondajele sunt extrem de utile atunci când datele urmează a fi colectate direct în vederea unei evaluări de bază. În practică, cercetările cantitative, de obicei, sunt realizate prin intermediul unui chestionar. În acest caz, chestionarul a cuprins 36 de întrebări structurate, având ca scop colectarea informației dorite. Chestionarul a inclus întrebări închise, deschise, mixte, precum și întrebări de scală.

Cercetarea s-a realizat în perioada septembrie-decembrie 2015 pe un eșantion de 475 de respondenți din toate tipurile și categoriile de biblioteci ale Sistemului Na-

Tabelul 1. Datele statistice raportate la eșantion

Tipul de bibliotecă	Total bibliotecari	%	Numărul de respondenți conform eșantionului	%
Publice	2448	56,4%	268	56,5%
Universitare	451	10,4%	80	16,8%
Învățământul general	1309	30,2%	97	20,4%
Colegii și școli profesionale	131	3,0%	19	4,0%
Specializate	nu sunt date	-	11	2,3%
Total:	4339	100%	475	100%

Sursa: Date statistice privind activitatea bibliotecilor publice din Republica Moldova în anii 2010-2015 (Date statistice privind activitatea bibliotecilor publice din Republica Moldova în anii 2010-2015 [online]. BNRM, 2016 [citată 30.11.2016]. Disponibil: <http://bnrm.md/files/accesDedicat/Date-statistice-privind-activitatea-bibliotecilor-publice-RM-2010-2015.docx>); Raport statistic privind activitatea bibliotecilor din învățământ pentru anul 2015 (Raport statistic privind activitatea bibliotecilor din învățământ pentru anul 2015 [online]. Ministerul Educației RM, 2016 [citată 30.11.2016]. Disponibil: www.edu.gov.md/sites/default/files/centralizator_raport_statistic_2015-biblioteci_din_invatamint-17.03.16.xlsx).

țional de Biblioteci din Republica Moldova (tabelul 1). Sondajul a fost realizat online.

Marja de eroare de eșantionare este de +/- 4,25 % pentru un nivel de încredere de 95%¹.

Profilul sociodemografic al respondenților este prezentat în tabelul 2.

Tabelul 2. Profilul sociodemografic al respondenților

REZULTATELE STUDIULUI

În cadrul cercetării au fost obținute rezultate cantitative ce derivă din chestionarea online privind:

- necesitatea de formare profesională continuă;
- dezvoltarea competențelor profesionale;
- participarea în programe de formare continuă;
- tematica cursurilor de formare continuă.

¹ Eroarea de eșantionare [online]. smartQuest. [citată 30.11.2016]. Disponibil: http://www.smartquest.ro/ro/resources_2.html

Necesitatea de formare profesională continuă

Q 1. Ce motive vă determină să participați la programele / workshopurile de formare profesională? (puteți alege mai multe variante de răspuns): — *Figura 1*

Pentru majoritatea respondenților participarea la programele de formare continuă este determinată de nevoia de a dobândi noi competențe profesionale (80,2%) și de dorința de a dezvolta competențe utile în plan profesional (64,8%). Deși ponderea celor care participă la programele de formare profesională cu scopul de a obține și a dobândi noi competențe este destul de mare (455 de respondenți), doar 16 din aceștia acordă într-o măsură foarte, iar 178 din respondenți acordă într-o măsură mare timp și resurse pentru pregătirea profesională (Q 2).

Participanții la sondaj au menționat și alte motive care determină participarea în diverse programe de formare continuă, cum ar fi: cunoașterea de noi experiențe, promovarea experienței bibliotecii în care activează bibliotecarii, comunicare și

Tabelul 2. Profilul socio-demografic al respondenților

Variabila	Grup	Nr. de respondenți	Procent
Vârstă	a) până în 25 ani	12	2,5%
	b) 26-35 ani	62	13,1%
	c) 36-45 ani	139	29,3%
	d) 46-57 ani	176	37,1%
	e) 58-65 ani	73	15,4%
	f) peste 66 ani	13	2,7%
Sex	a) feminin	464	97,7%
	b) masculin	11	2,3%
Mediu de rezidență	a) rural	246	51,8%
	b) urban	229	48,2%
Vechimea în muncă generală	a) până în 5 ani	47	9,9%
	b) 6-10 ani	44	9,3%
	c) 11-15 ani	61	12,8%
	d) 16-20 ani	44	9,3%
	e) 21-25 ani	73	15,4%
	f) peste 26	206	43,4%
Vechimea în muncă în biblioteconomie	a) până în 5 ani	105	22,1%
	b) 6-10 ani	62	13,1%
	c) 11-15 ani	60	12,6%
	d) 16-20 ani	37	7,8%
	e) 21-25 ani	64	13,5%
	f) peste 26	147	30,9%
Vechimea în muncă în actuala bibliotecă	a) până în 5 ani	127	26,7%
	b) 6-10 ani	78	16,4%
	c) 11-15 ani	61	12,8%
	d) 16-20 ani	44	9,3%
	e) 21-25 ani	60	12,6%
	f) peste 26	105	22,1%
Post / funcție	a) director & director adjunct de bibliotecă	33	6,9%
	b) șef de bibliotecă / filială	130	27,4%
	c) șef serviciu / șef oficiu	69	14,5%
	d) metodist	7	1,5%
	e) specialist principal	18	3,8%
	f) bibliotecar	215	45,3%
	g) altul	3	0,6%
Pregătirea inițială	a) studii superioare de specialitate (în biblioteconomie)	178	37,5%
	b) studii superioare (alt domeniu)	155	32,6%
	c) studii medii de specialitate (în biblioteconomie)	64	13,5%
	d) studii medii de specialitate (alt domeniu)	64	13,5%
	e) altul	14	2,9%
Categoría de calificare	a) categoria superioară	58	12,2%
	b) categoria I	135	28,4%
	c) categoria II	139	29,3%
	d) fără categorie	143	30,1%

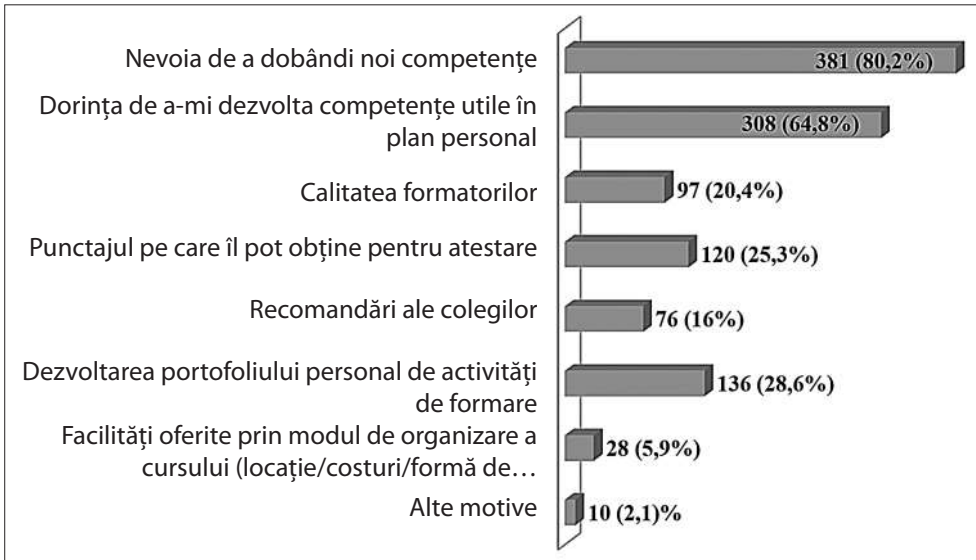

Figura 1

schimb de opinii, împărtășirea experienței colegilor, dezvoltarea pe plan profesional, pentru a avea performanță în activitatea profesională etc.

Q 2. Formarea continuă este pentru Dvs.: — Figura 2

Deși circa 286 (60,2%) din participanții la sondaj au menționat că actualizarea continuă a pregătirii profesionale este foarte importantă (Q 2), doar 16 (3,4%) din respondenți au menționat că într-o măsură foarte mare acordă timp și resurse pentru pregătirea profesională (Q 6). Cu toate acestea, 204 (42,9%) din respondenți afirmă că pregătirea lor profesională actuală corespunde în mare măsură cerințelor postului actual și de perspectivă (Q 9). De asemenea, 271 (57,1%) de bibliotecari consideră că pregătirea continuă asigură în mare măsură succesul în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie (Q 11).

Q 3. Motivați alegerea răspunsului Dvs.

Respondenții au motivat răspunsul la întrebarea precedentă. De exemplu, au fost menționate următoarele argumente:

- a fi mai competent, dezvoltarea competențelor – 54;
- acumularea, dezvoltarea cunoștințelor – 51;
- schimb de experiență – 39;
- să cunosc lucruri noi, să fiu la curent cu noutățile din domeniu – 21;
- a crește profesional – 15;
- să capăt informații noi, să fiu mai bine informat – 14;
- dezvoltarea profesională – 10;
- să fiu la curent cu inovațiile din domeniu – 9;
- bun profesionist / specialist – 8;
- asigură succesul profesional – 7;
- pentru atestare – 3;
- formare a competențelor în concordanță cu noile tendințe – 3;
- nu sunt specialist – 2.

Q 6. Acordați în mod constant timp și resurse pentru pregătirea profesională? — Figura 3

Pentru ca să învățăm ceva nou trebuie să generalizăm rezultatele obținute, să analizăm nivelul pe care l-am atins, să facem schimb de experiență cu alți bibliotecari, să actualizăm permanent compe-

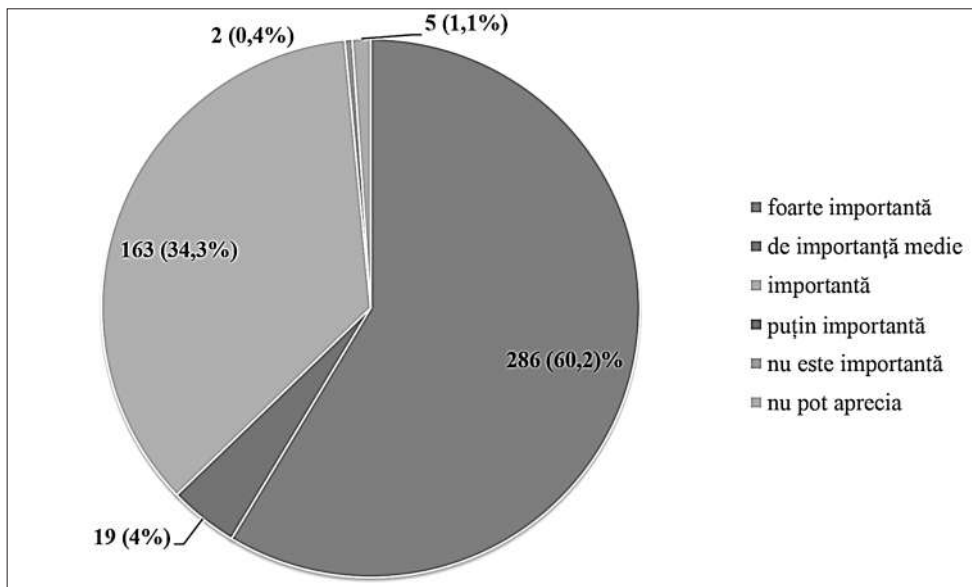

Figura 2

tențele profesionale. Constatăm, însă, că la acest capitol lucrurile nu stau chiar așa cum ne-am fi dorit.

Circa jumătate din respondenți (51,1%) acordă într-o oarecare măsură timp și resurse pentru pregătirea profesională, iar 198 de respondenți (41,7%) acordă într-o măsură mare și foarte mare măsură timp și resurse pentru pregătirea profesională. Din cei care acordă timp și resurse pentru pregătirea profesională majoritatea (37,4%) sunt bibliotecarii cu vârsta cuprinsă între 46-57 ani.

DEZVOLTAREA COMPETENȚELOR PROFESIONALE

Q 9. Credeți că pregătirea Dvs. profesională actuală corespunde cerințelor postului actual și de perspectivă? — Figura 4

Din cei 204 (42,9%) de respondenți care consideră că pregătirea profesională actuală corespunde în mare măsură cerințelor postului actual și de perspectivă, 138 (67,7%) de bibliotecari cred că pregătirea continuă asigură într-o măsură mare suc-

cesul în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie, iar 36 (17,6%) – consideră că acest succes va fi asigurat într-o măsură foarte mare.

Potrivit rezultatelor 215 (45,3%) din bibliotecari susțin că pregătirea lor profesională actuală corespunde doar într-o oarecare măsură cerințelor postului actual și de perspectivă. Cu toate acestea, circa a patra parte din acești bibliotecari în ultimii cinci ani nu a participat la nici un program de formare profesională continuă. Majoritatea bibliotecarilor din acest grup au participat la una-două programe de perfecționare.

Q 11. În ce măsură credeți că pregătirea continuă vă asigură succesul în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie? — Figura 5

Q 12. Cât de importantă este pentru Dvs. actualizarea continuă a pregătirii profesionale? — Figura 6

Destul de redus este numărul bibliotecarilor care susțin că pregătirea continuă vă asigură în măsură foarte mare succesul în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie (Q 11).

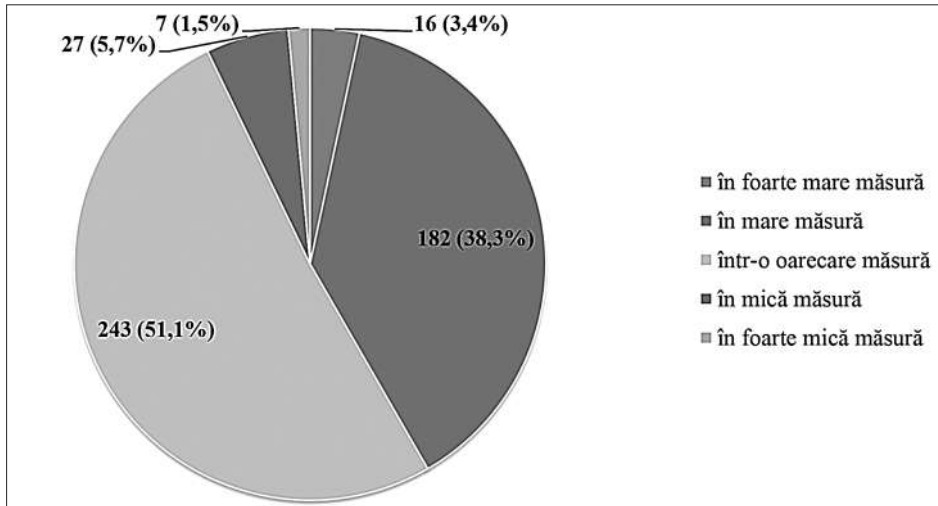

Figura 3

Astfel, doar 66 (13,9%) din bibliotecari apreciază foarte mult nivelul pregătirii profesionale. O pătrime din respondenți (25,3%) consideră că nivelul de pregătire profesională pe care-l dețin doar într-o oarecare măsură le va asigura succesul profesional.

Factorul determinant pentru menținerea nivelului înalt al competențelor profesionale este actualizarea permanentă a pregătirii profesionale. Din rezultatele obținute constatăm că pentru 63,4%

din respondenți actualizarea continuă a pregătirii profesionale este importantă în mare măsură. Cu toate acestea, din acești bibliotecari doar 125 (41,5%) acordă în mare măsură mult timp și resurse pentru pregătirea profesională, 160 (53,2%) – acordă într-o oarecare măsură mult timp și resurse pentru pregătirea profesională.

Q 14. Ce aspect din pregătirea Dvs. vreți să perfecționați? — Figura 7

Drept rezultat al analizei chestionarului s-a constatat că 54,1% din respondenți

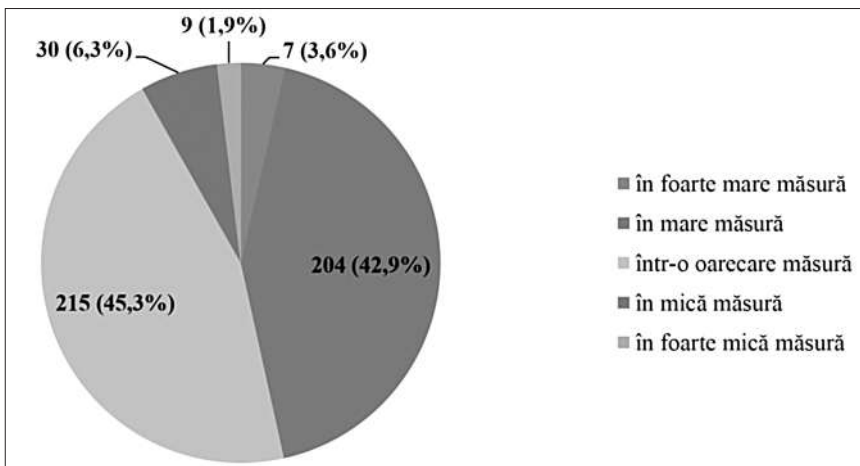

Figura 4

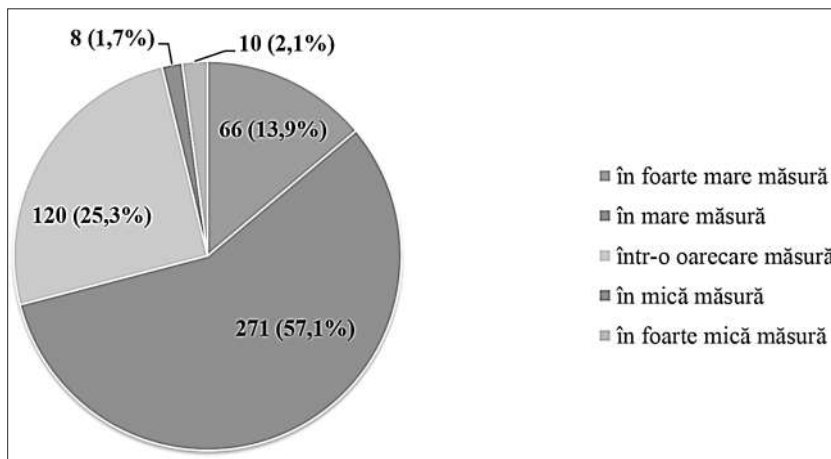

Figura 5

doresc să-și perfecționeze competențele tehnologice. În acest context, este de remarcat că, atunci când acești bibliotecari au fost rugați să enumere competențele ce ar dori să le îmbunătățească (Q 16), circa o jumătate de respondenți au menționat că ar dori să îmbunătățească competența tehnologică. Cealaltă jumătate a menționat că ar dori să îmbunătățească alte competențe (manageriale, de comunicare, digitale ș.a.).

Dintre cei 152 (32%) de respondenți care doresc să-și perfecționeze competențele TIC, doar aproximativ 60 de persoane

au confirmat că ar dori să-și îmbunătățească această competență.

Pentru a verifica aceste răspunsuri la întrebare respondenții au fost rugați să enumere trei aspecte pe care le-ar îmbunătăți în competența lor profesională (Q 16). Răspunsurile la această întrebare (tabelul 3), într-o măsură oarecare, sunt în contradicție cu răspunsul la întrebarea Q 15.

Participanții la sondaj au fost rugați să menționeze de ce au nevoie în cea mai mare măsură colegii de serviciu. Această informație ne permite să vedem care este atitudinea respondenților cu privire la pre-

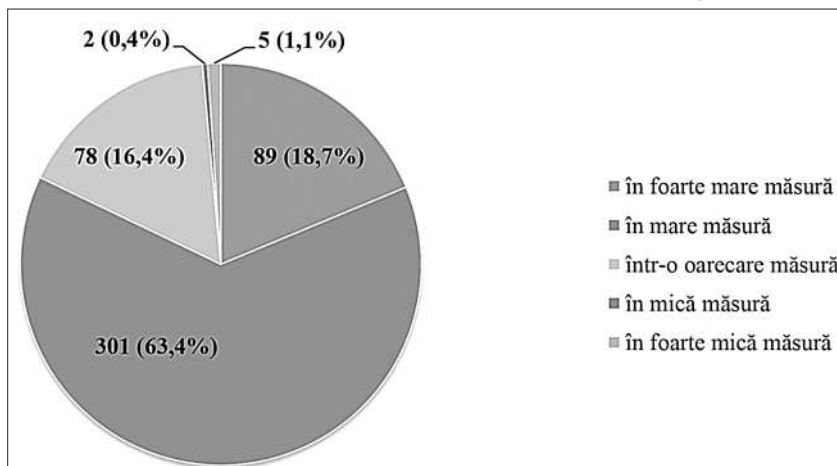

Figura 6

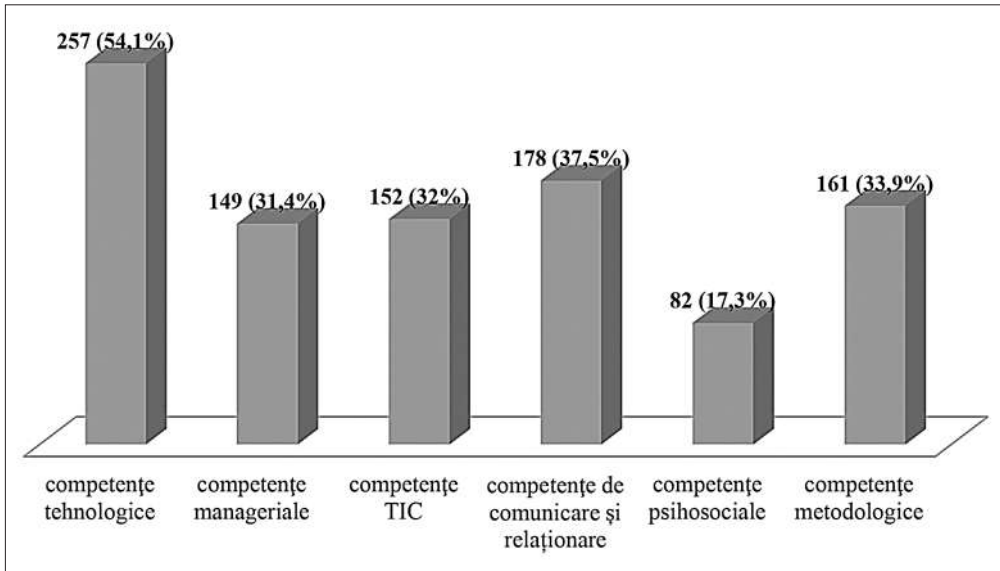

Figura 7

gătirea și competența profesională a colegilor din cadrul unei biblioteci.

Majoritatea (62,9%) din respondenți consideră că în cea mai mare măsură colegii de serviciu au nevoie de actualizarea competențelor de specialitate. În tabelul 4

sunt prezentate opiniile privind cele mai importante nevoi profesionale.

Q 25. De ce credeți că au nevoie în cea mai mare măsură colegii Dvs.? (numerați-le în ordinea importanței, 1 – cea mai importantă):

Tabelul 3. Aspectele pe care bibliotecarii le-ar îmbunătăți în competența profesională

Management, manageriale (managementul comunicării, de proiect, al informației, bibliotecii, calității, resurselor umane, timpului, instituțional, inovațional)
Competențe digitale (TIC, de utilizare a aplicațiilor mobile noi pentru diversificarea serviciilor bibliotecii, utilizarea bazelor de date, lucru cu programele noi de calculator, lucrul cu calculatorul, utilizare a tehnologiilor avansate de analiză și evaluare a rezultatelor, asistate cu softuri specifice, folosirea eficientă a noilor tehnologii)
Comunicare și relaționare (cu publicul cititor, cu utilizatorii, colegii, online, retorică și argumentare, negociere, comunicare profesională)
Inovații (proiectarea și implementarea serviciilor noi, integrarea noilor tehnologii în activitatea bibliotecilor, servicii noi și creative, servicii noi în folosul comunității)
Marketing de bibliotecă (imagine, branding)
Calitatea și evaluarea serviciilor și activității bibliotecii
Leadership, lucrul în echipă
Advocacy și colectare de fonduri
Competențe tehnologice (CZU, elaborarea bibliografiilor, înregistrarea utilizatorilor, colecții de bibliotecă, organizarea activității bibliotecilor pentru copii, prestarea serviciilor informaționale)
Metodologice

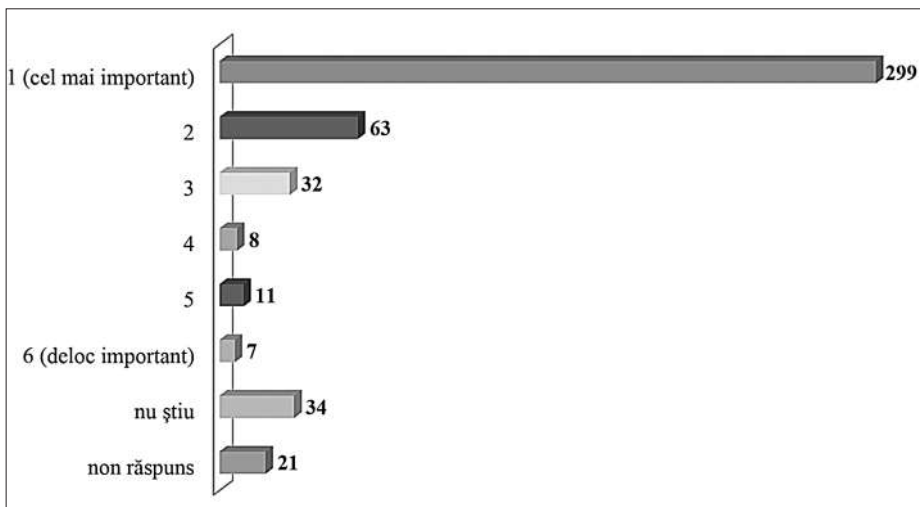

Figura 8

[de actualizarea competențelor de specialitate] — Figura 8

[de cunoașterea legislației specifice domeniului infodocumentar] — Figura 9

[de adecvarea tehnicilor de prestare a serviciilor infodocumentare la cerințele actuale ale utilizatorilor] — Figura 10

[de dezvoltarea abilităților de comunicare cu utilizatorii] — Figura 11

[de dezvoltarea abilităților de comunicare cu ceilalți colegi] — Figura 12

[de dezvoltarea competențelor digitale] — Figura 13

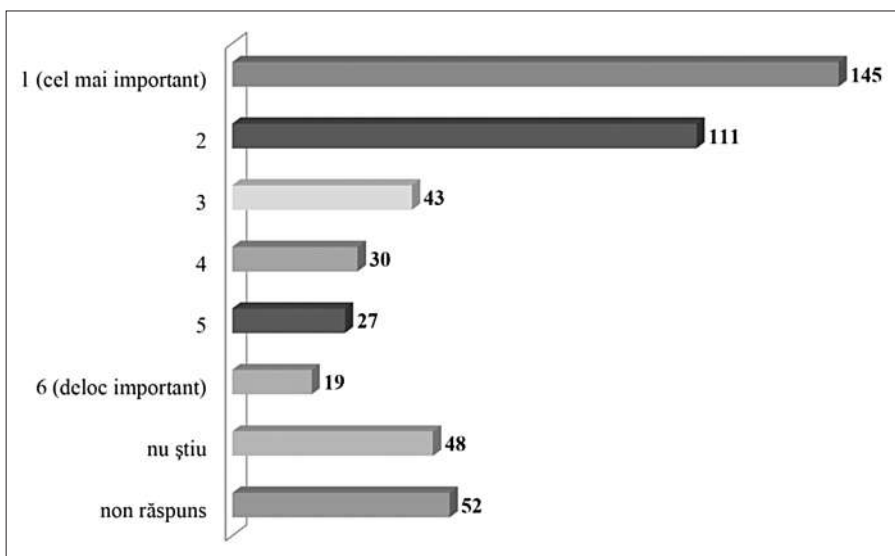

Figura 9

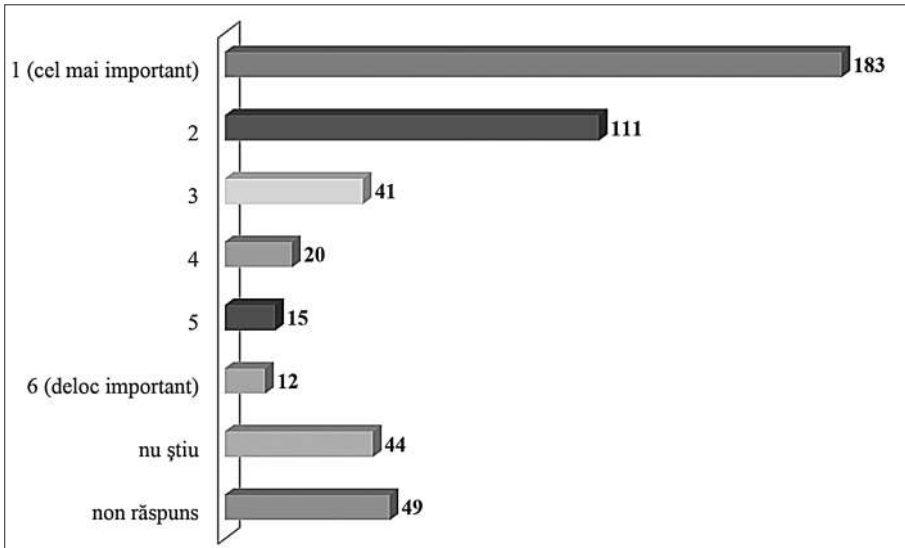

Figura 10

PARTICIPAREA ÎN PROGRAME DE FORMARE CONTINUĂ

Q 4. În câte programe de formare continuă ați fost implicat ca beneficiar în ultimii cinci ani? — Figura 14

Rezultatele sondajului au scos în evidență că 106 (22,3%) din respondenți în

ultimii cinci ani nu au urmat nici un curs de formare profesională. În ceea ce privește pregătirea inițială a acestor bibliotecari, constatăm că 51 din acești bibliotecari nu au studii biblioteconomice. Cea mai mare parte din cei care nu au urmat nici un curs de formare continuă, sunt fără categorie

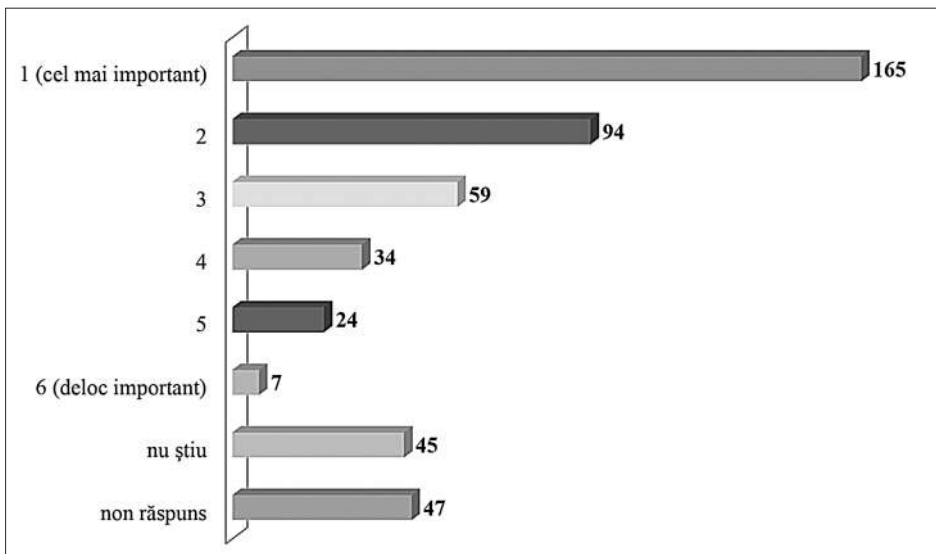

Figura 11

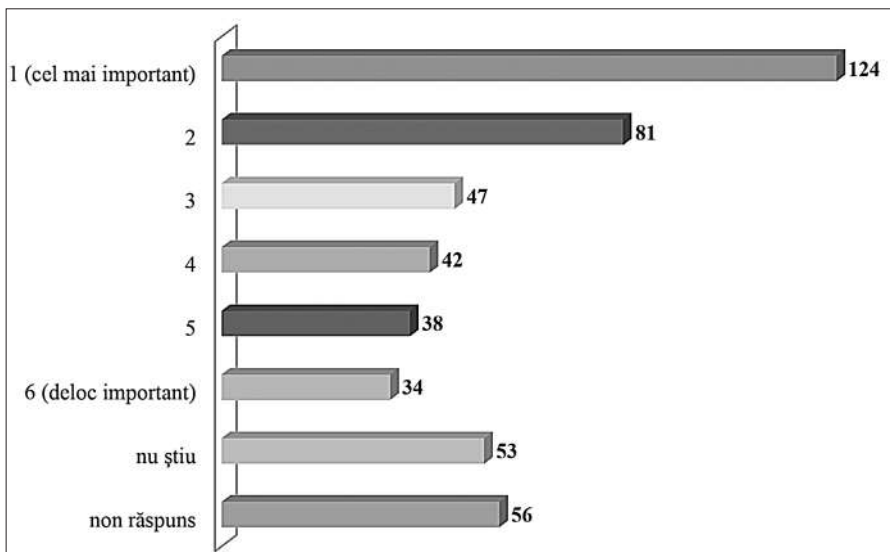

Figura 12

de calificare (48 de persoane) și sunt reprezentanți ai bibliotecilor din învățământul preuniversitar (47 de persoane).

Q 5. La care dintre următoarele centre ce oferă programe de formare continuă ați apelat în ultimii cinci ani? — Figura 15

Q 7. La care dintre următoarele centre ce oferă programe de formare con-

tinuă veți apela în următorul an? — Figura 16

Potrivit respondenților, sunt solicitate diverse centre pentru a urma programe de formare continuă. Analiza comparată a centrelor la care au apelat și a celor la care se va apela în viitor a permis să tragem concluzia că se păstrează tendințele în preferințele bibliotecarilor. Totodată, la

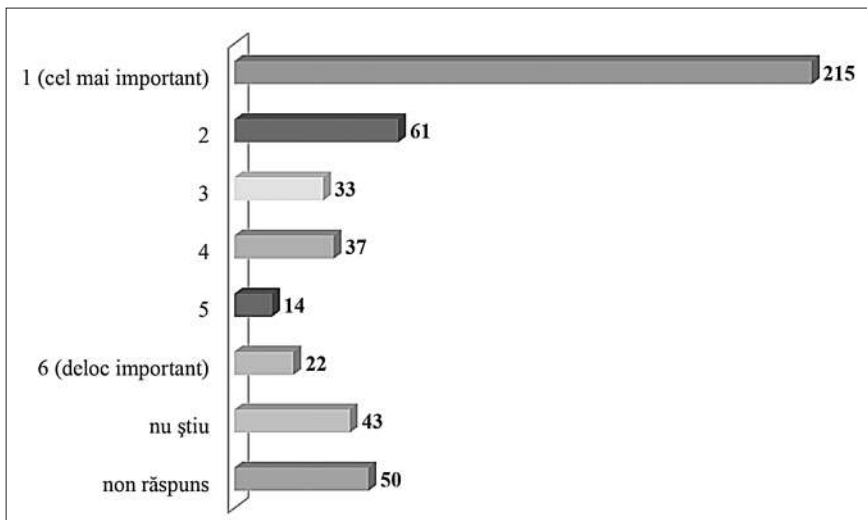

Figura 13

Tabelul 4. De ce credeți că au nevoie în cea mai mare măsură colegii dvs.?

Tip de program / workshop de formare profesională continuă	Cel mai important	%	Deloc important	%
de actualizare a competențelor de specialitate	299	62,9%	7	1,5%
de cunoaștere a legislației specifice domeniului infodocumentar	145	30,5%	19	4%
de adecvare a tehnicilor de prestare a serviciilor infodocumentare la cerințele actuale ale utilizatorilor	183	38,5%	12	2,5%
de dezvoltare a abilităților de comunicare cu utilizatorii	165	34,7%	7	1,5%
de dezvoltare a abilităților de comunicare cu ceilalți colegi	124	26,1%	34	7,2%
de dezvoltare a competențelor digitale	215	45,3%	22	4,6%

CNEPB și la ABRM intenționează să apeleze mai mulți bibliotecari în comparație cu cei care deja au apelat la aceste centre.

Analiză comparată privind apelarea la centrele de formare — Figura 17

Q 8. Ce așteptați în cea mai mare măsură de la un program de formare continuă? (alegeți o singură variantă): — Figura 18

Răspunsul la această întrebare a constat că de la un program de formare continuă în cea mai mare măsură respon-

denții așteaptă noi modalități practice de exercitare a profesiei (69,1%). În același timp, participanții la sondaj au menționat și alte așteptări, cum ar fi:

- schimb de experiență – 30 de respondenți;
- certificate / diplome – 12 de respondenți;
- noi modalități practice de exercitare a profesiei – 11 de respondenți.

Q 10. Participarea la programele de formare continuă vă asigură în primul

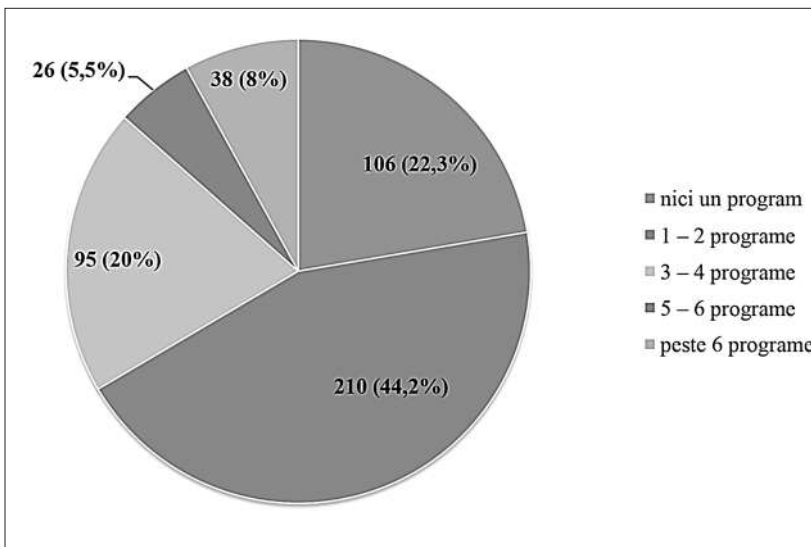

Figura 14

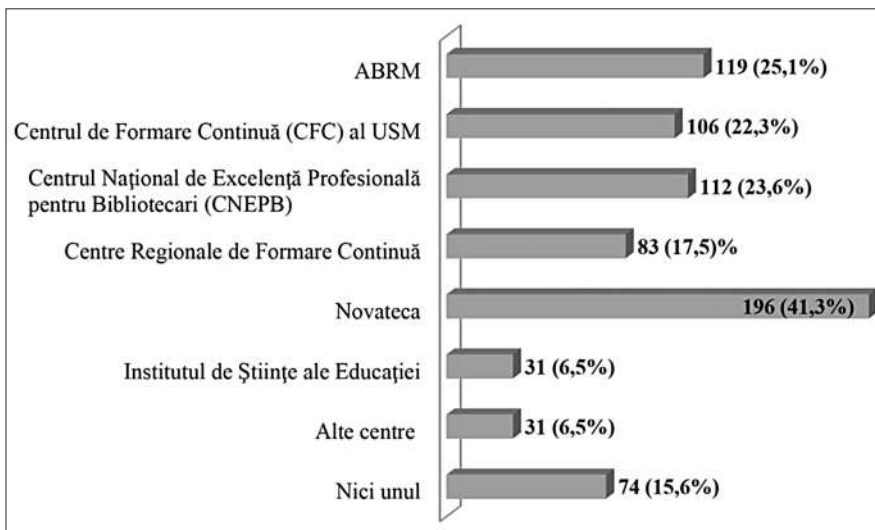

Figura 15

rând (alegeți o singură variantă): — *Figura 19*

Q 13. Ce modalitate de formare vi se pare adecvată? (alegeți maximum trei variante de răspuns): — *Figura 20*

În opinia bibliotecarilor participarea la programele de formare continuă le oferă diverse oportunități (Q 10). Marea majoritate a bibliotecarilor consideră că

participarea la programele de formare continuă va asigura, în primul rând, un plus de profesionalism (46,5%) și un suport în exercitarea profesiei (37,5%). Dimpotrivă, sunt puțini cei care consideră că prin participarea la programele de formare continuă le vor fi recunoscute competențele profesionale la locul de muncă (12,6%).

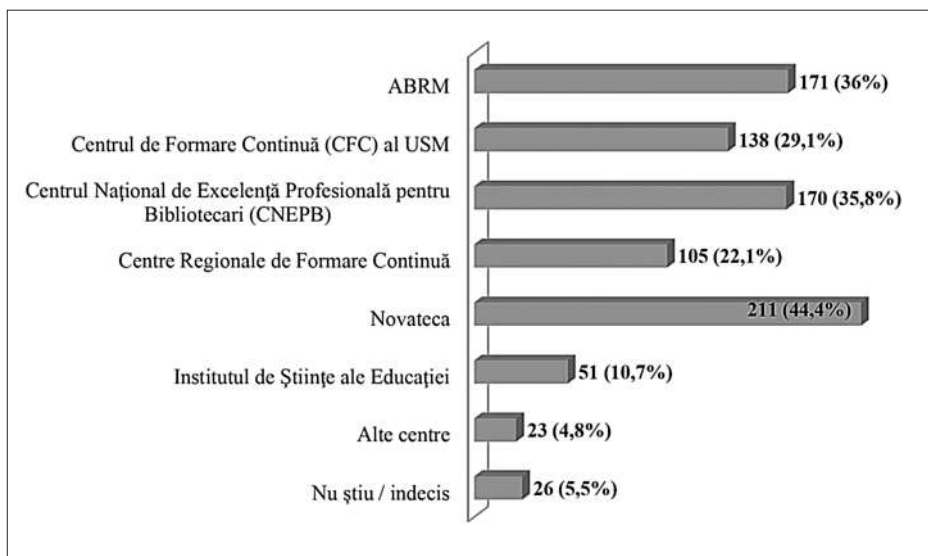

Figura 16

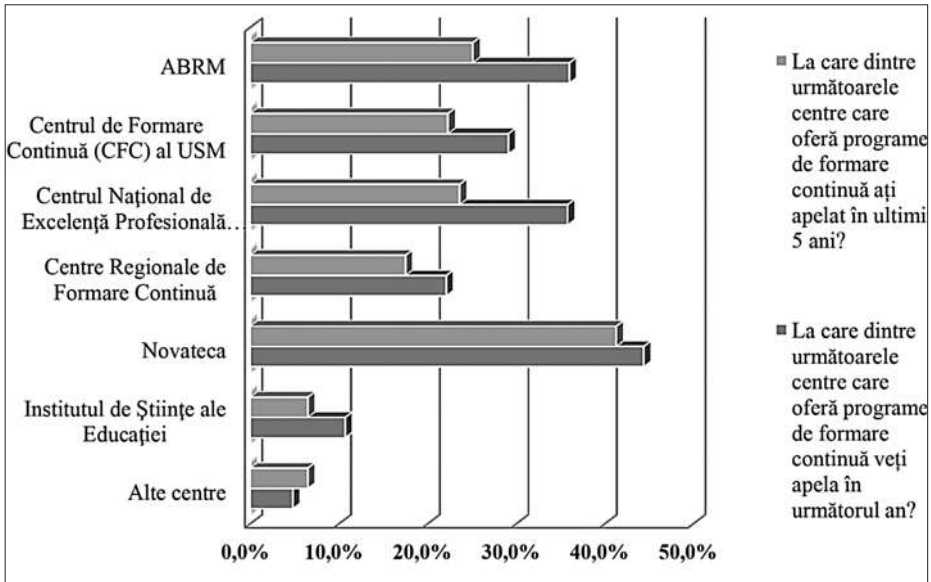

Figura 17

Răspunsul la această întrebare (Q 13) indică preferințele de a urma o formare profesională, în primul rând, la locul de muncă, atât prin formatori din cadrul bibliotecii, cât și prin formatori din afara bibliotecii (89,9%). Această opțiune este, în opinia noastră, legată de dificultățile cu care se confruntă respondenții în procesul de

formare continuă. Una din aceste dificultăți este deplasarea până la un centru de formare continuă, ceea ce necesită și cheltuieli suplimentare pentru transport, cazare și alimentare. În raport cu salariile bibliotecarilor acestea sunt cheltuieli considerabile.

Q 18. Ce dificultăți ați întâmpinat participând la programele de formare

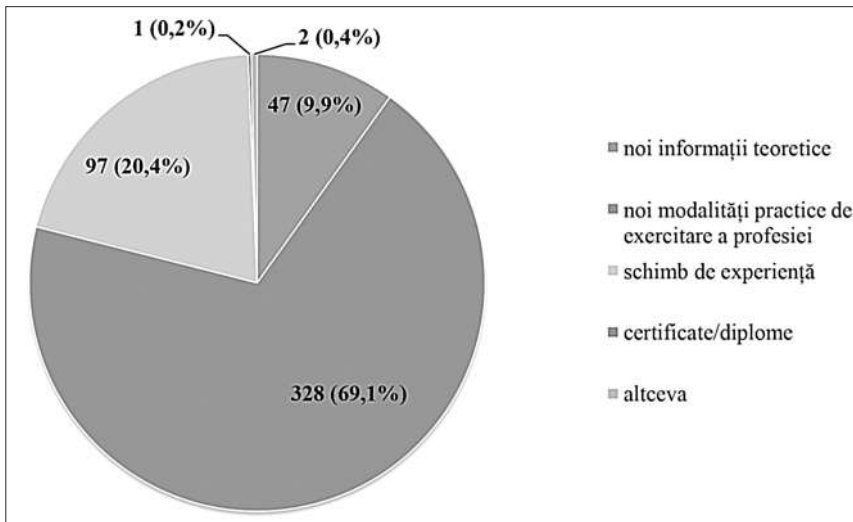

Figura 18

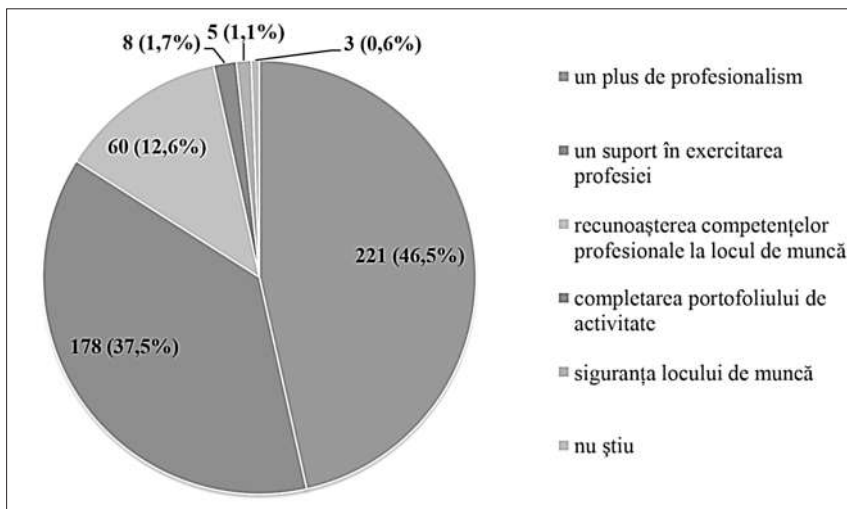

Figura 19

oferite de diverși furnizori de instruire? (alegeți maximum trei variante de răspuns): — Figura 21

Participanții la sondaj au menționat că se confruntă cu o serie de dificultăți atunci când participă la diverse programe de formare continuă. Cele mai mari dificultăți sunt legate de insuficiența de timp pentru instruire (40,6%), distanța mare față de centrul de formare continuă (34,9%) și taxa ridicată de participare (26,5%). Deși

193 de respondenți (40,6%) au declarat că nu au suficient timp pentru a participa la programe de formare continuă, circa 40% din aceștia (67 de respondenți) acordă în mod constant timp și resurse pentru formare continuă într-o măsură mare și foarte mare (Q 6).

Q 23. Alegeți varianta convenabilă de organizare a cursurilor de formare continuă: — Figura 22

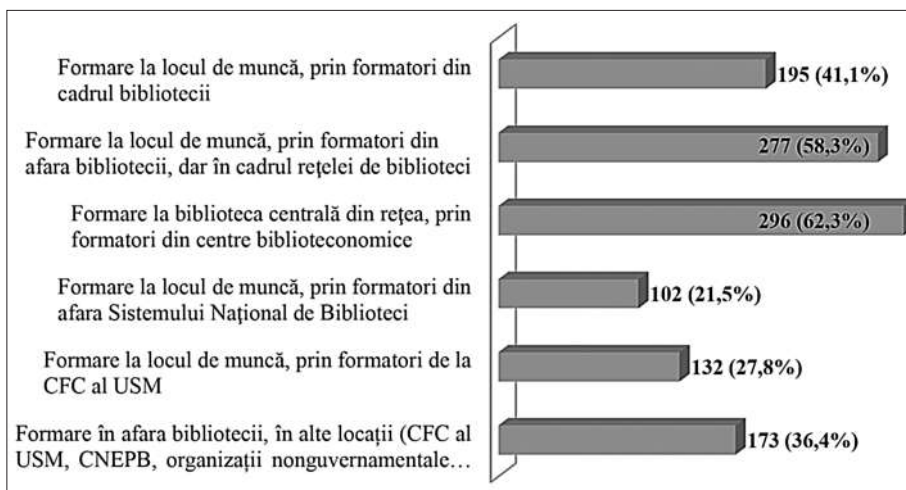

Figura 20

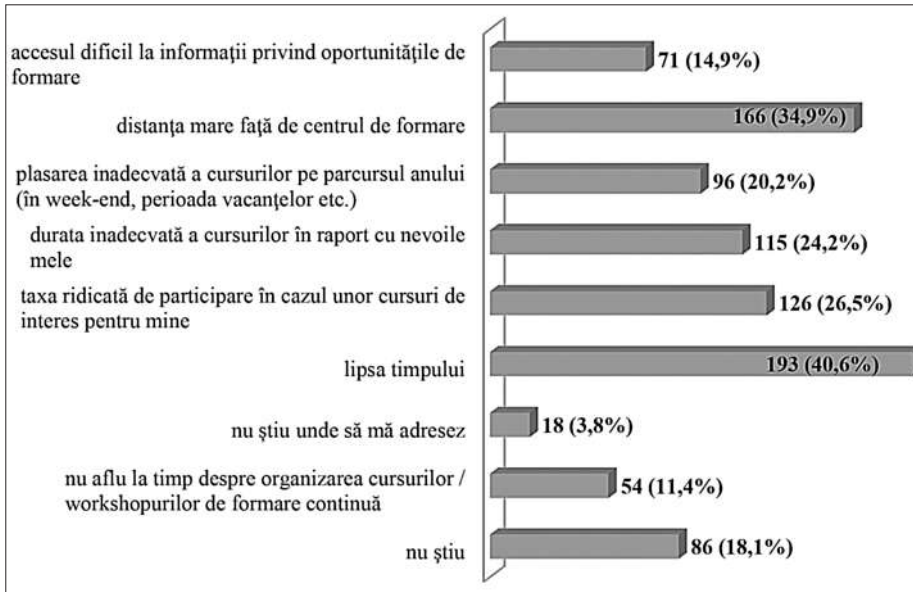

Figura 21

Majoritatea dintre respondenți preferă să urmeze cursurile de formare continuă în timpul săptămânii (69,9%). De asemenea, una din preferințe se referă la cursurile de formare continuă online (23,4%). Însă, doar 45 din cei 111 respondenți, care consideră că este cea mai convenabilă modalitate de a urma o instruire, apreciază organizarea formării continue online ca cea mai preferată (Q 24). Din cei care preferă un sistem

mixt de instruire (70 de respondenți), 27 de persoane consideră că cea mai preferată formă de organizare a instruirii este o combinație între cursul tradițional și cel la distanță, iar 34 de persoane cel mai mult optează pentru o combinație între cursul tradițional și cel online.

Q 24. În ceea ce privește organizarea formării, ce tip de program / workshop de formare profesională continuă ați

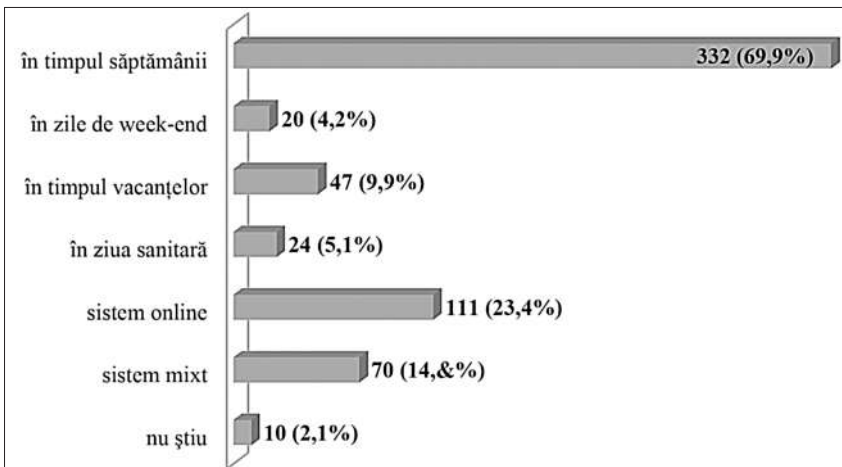

Figura 22

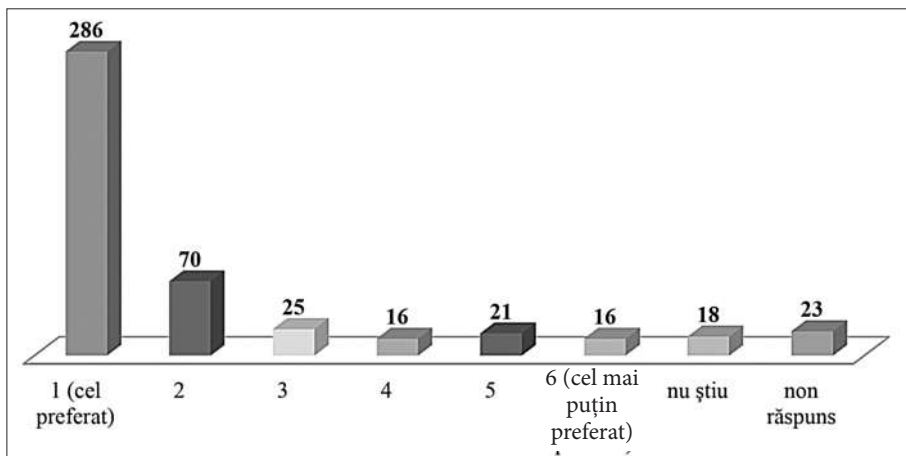

Figura 23

prefera să urmați? (Ordonăți preferințele pe o scală de la 1, cel preferat, la 6, cel mai puțin preferat.)

[tradițional, care presupune prezența fizică la curs pe întreaga durată a acestuia] — Figura 23

[la distanță, care presupune, în special, muncă individuală și anumite întâlniri cu formatorii] — Figura 24

[online (prin internet), care nu necesită întâlniri de tipul față în față între cursanți și formatori] — Figura 25

[o combinație între cursul tradițional și cel la distanță] — Figura 26

[combinație între cursul tradițional și cel online (prin internet)] — Figura 27

[altă formă] — Figura 28

După cum se poate observa din tabelul 5, cel mai preferat tip de program / workshop de formare profesională continuă pe care ar dori respondenții să-l urmeze este cel tradițional, care presupune prezența fizică la curs pe întreaga durată a acestuia (286 de respondenți).

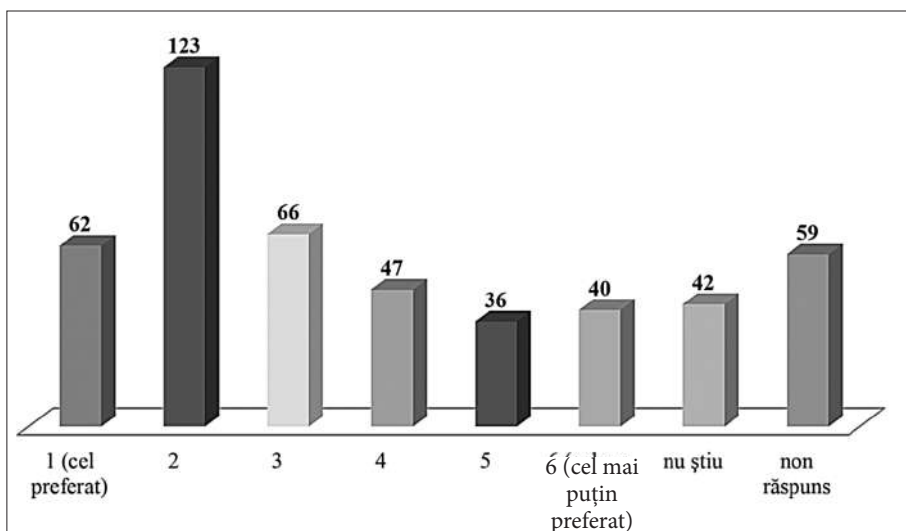

Figura 24

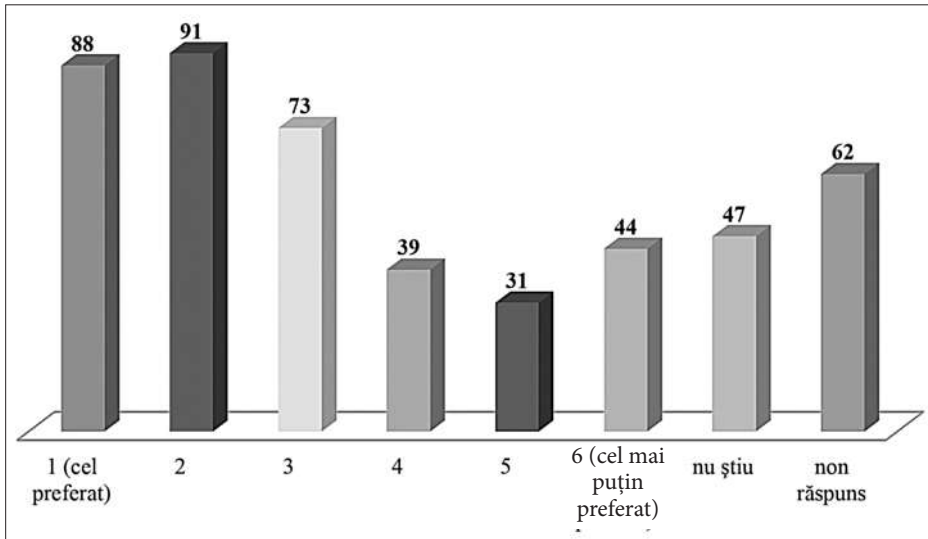

Figura 25

Această opțiune este urmată de cea care prevede o îmbinare între cursul tradițional și cel la distanță (118 de respondenți) și îmbinare între cursul tradițional și cel online (prin internet) (118 de respondenți).

Preferă cel mai mult să urmeze o instruire online (prin internet), care nu necesită întâlniri de tipul față în față între cursanți și formatori 88 de bibliotecari, iar formarea continuă la distanță, care presu-

pune, în special, muncă individuală și anumite întâlniri cu formatorii este cea mai preferată pentru 62 de bibliotecari. 21 de participanți la sondaj au menționat că cel mai mult ar prefera alte forme de organizare a instruirii, inclusiv: conferințe interactive, excursii / activități profesionale la alte biblioteci, învățarea din acțiune (action learning), prin corespondență (telefon sau fax), studiu individual, prezentarea la necesitate.

Tabelul 5. Preferințele tipurilor de programe de formare profesională continuă

Tip de program / workshop de formare profesională continuă	Cel preferat	%	Cel mai puțin preferat	% 15
tradițional, care presupune prezența fizică la curs pe întreaga durată a acestuia	286	60,2%	16	3,4%
la distanță, care presupune în special muncă individuală și anumite întâlniri cu formatorii	62	13,1%	40	8,4%
online (prin Internet), care nu necesită întâlniri de tipul față-în-față între cursanți și formatori	88	18,5%	44	9,3%
o combinație între cursul tradițional și cel la distanță	118	24,8%	11	2,3%
combinație între cursul tradițional și cel online (prin Internet)	118	24,8%	24	5,1%
altă formă	21	4,4%	27	5,7%

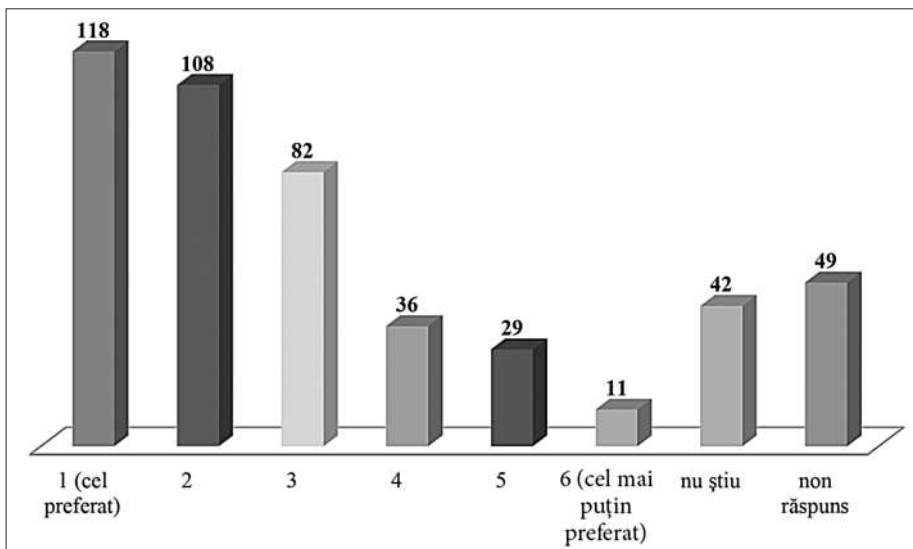

Figura 26

TEMATICA CURSURILOR DE FORMARE CONTINUĂ

Q 21. Tematicile pe care le propun programele de formare continuă sunt adecvate nevoilor de formare proprii? — Figura 29

Pornind de la cerințele comunității bibliotecarilor, Centrul de Formare Continuă (CFC) al USM, Centrul Național de

Excelență Profesională pentru Bibliotecari (CNEPB), precum și alte centre neacreditate de formare continuă în domeniul biblioteconomiei și științei informării din Republica Moldova, oferă diverse forme și metode de formare a competențelor profesionale. De asemenea, este diversă și oferta tematică a acestor instruirii. Răspunșii au fost rugați să aprecieze pe o scală

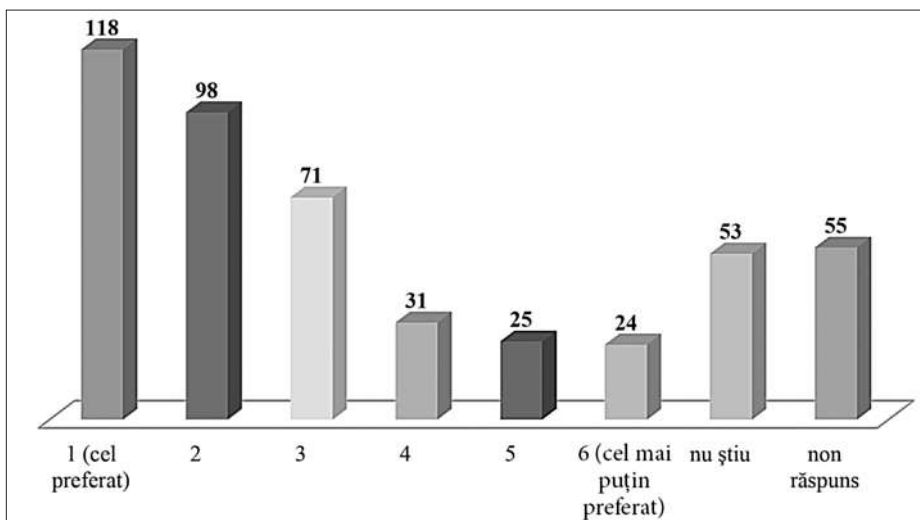

Figura 27

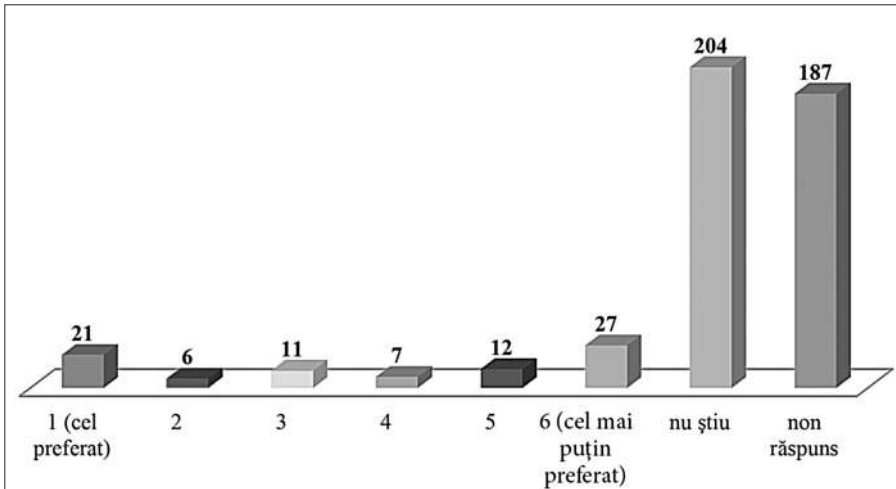

Figura 28

de la 1 (cel mai util) la 5 (deloc util) tematica cursurilor de formare continuă.

Q 15. Pe o scală de la 1 la 5 selectați din tematica propusă cursurile utile pentru perfecționarea Dvs.:

[proiectarea și implementarea serviciilor noi] — Figura 30

[managementul inovațional] — Figura 31

[managementul instituțional] — Figura 32

[managementul asigurării calității] — Figura 33

[managementul de proiect] — Figura 34

[managementul comunicării] — Figura 35

[marketing de bibliotecă] — Figura 36

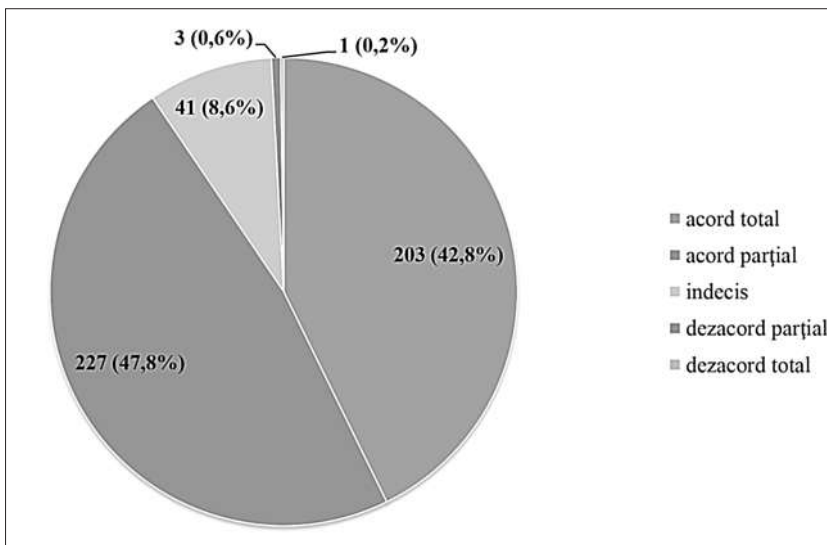

Figura 29

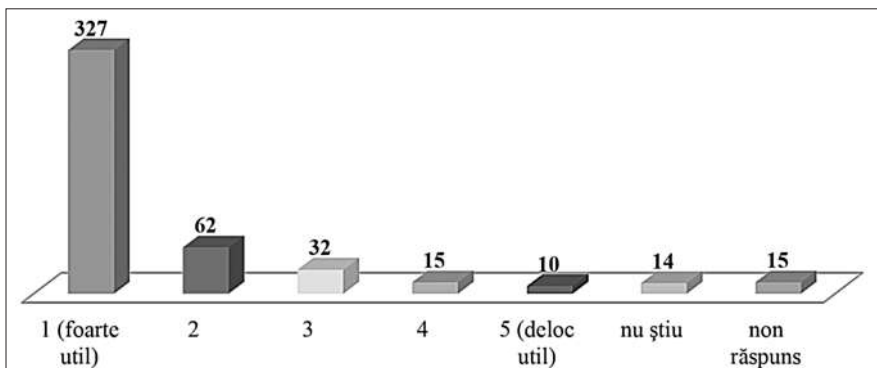

Figura 30

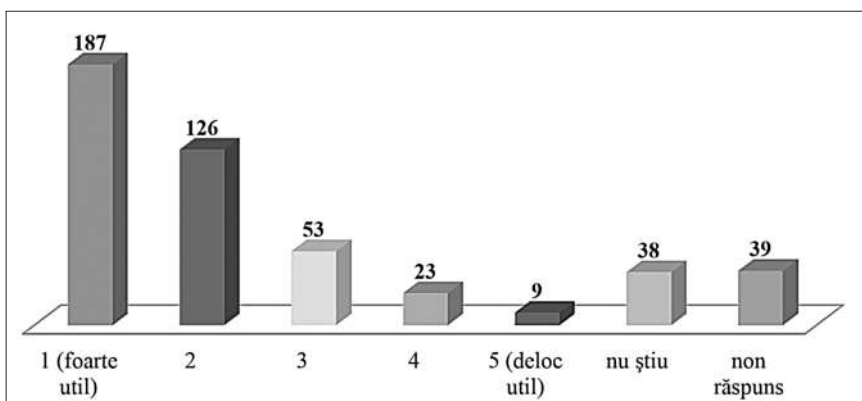

Figura 31

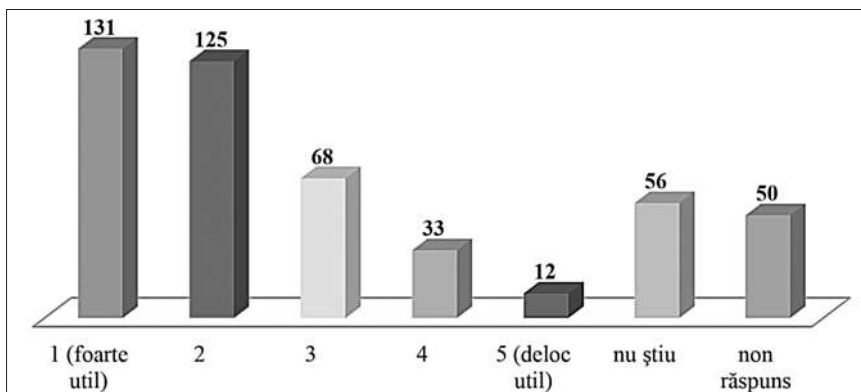

Figura 32

[gestiunea resurselor umane] — Figura 37

[tehnologia de bibliotecă] — Figura 38

[conflicte în bibliotecă] — Figura 39

Astfel, în opinia bibliotecarilor cele mai utile au fost cursurile axate pe serviciile noi ale bibliotecii (327 de bibliotecari, 68,8%), tehnologia de bibliotecă (237

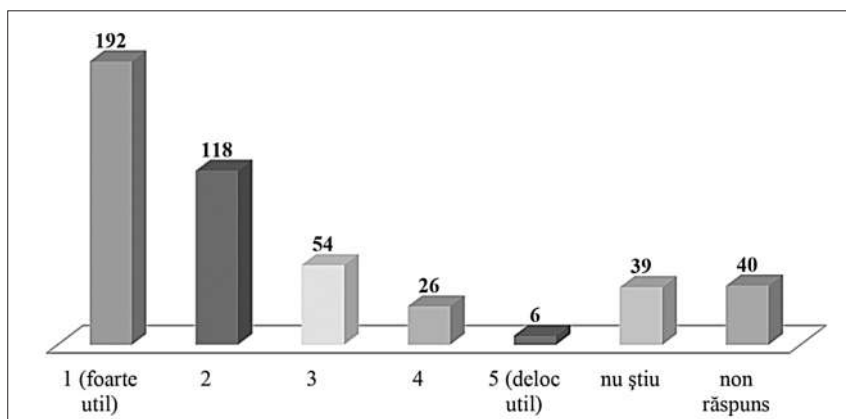

Figura 33

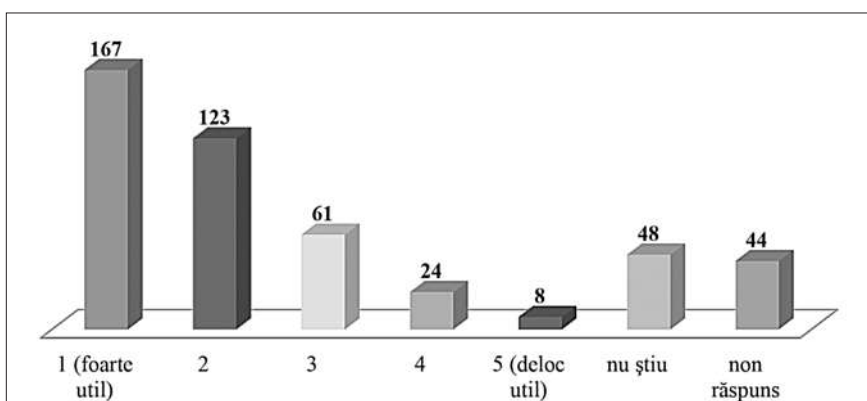

Figura 34

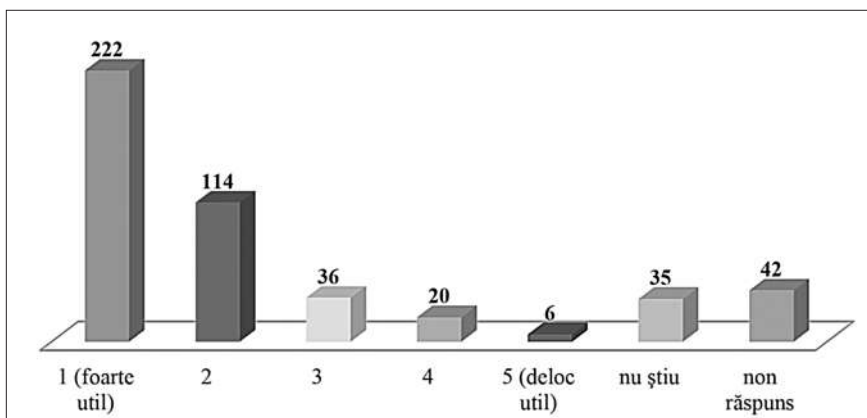

Figura 35

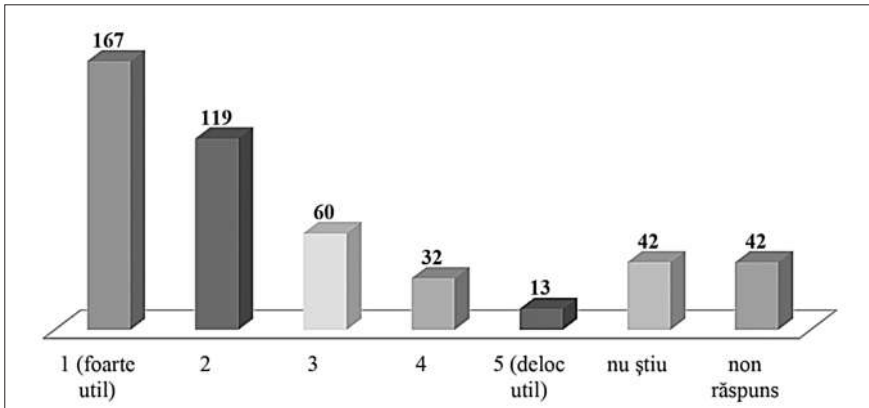

Figura 36

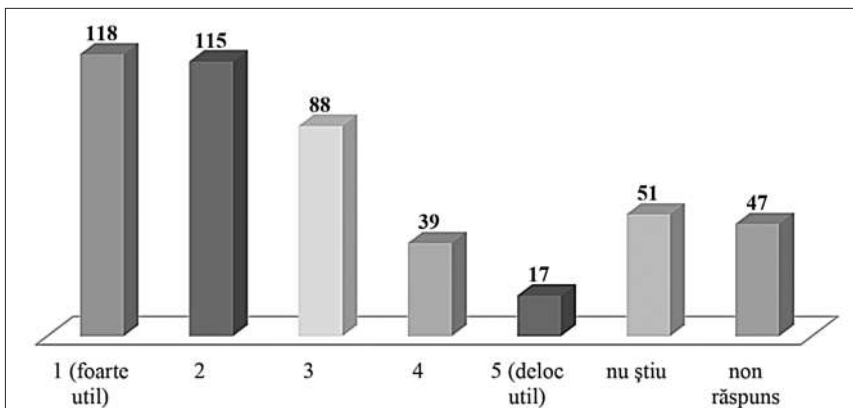

Figura 37

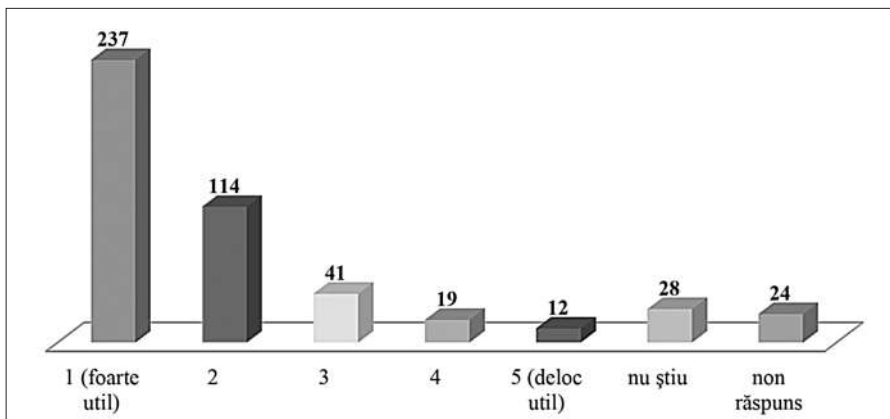

Figura 38

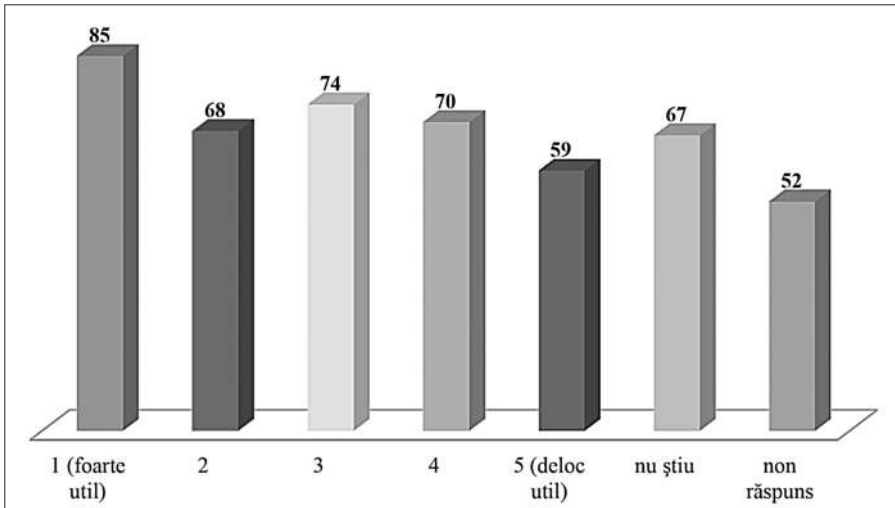

Figura 39

de bibliotecari, 58,3%), managementul comunicării (222 de bibliotecari, 47,7%), managementul asigurării calității (192 de bibliotecari, 40,5%), managementul inovațional (187 de bibliotecari, 39,4%), managementul de proiect (167 de bibliotecari, 35,2%) și marketing de bibliotecă (167 de bibliotecari, 35,2%). Informațiile cu privire la opiniile bibliotecarilor sunt prezentate în tabelul 6.

Deși tema cu privire la conflictele în bibliotecă a fost apreciată ca foarte utilă doar de 85 de bibliotecari (17,9%), bibliotecarii au menționat că nu au suficiente

competențe de comunicare și relaționare, deci de soluționare a conflictelor (Q 14) și ar dori să urmeze un curs de formare continuă la acest subiect (Q 22).

Când au fost rugați să enumere subiectele la care ar dori să urmeze cursuri de formare continuă (Q 22), participanții la sondaj au remarcat următoarele subiecte: marketing de bibliotecă; proiectarea și implementarea serviciilor noi; dezvoltarea competențelor de comunicare, tehnologii informaționale, tehnologii de bibliotecă etc. (tabelul 7). Cei mai mulți dintre respondenți au declarat că ar dori

Tabelul 6. Opinia privind utilitatea tematicii propuse la cursurile pentru perfecționare

Tematica cursurilor	Foarte util	%	Deloc util	%
proiectarea și implementarea serviciilor noi	327	68,8%	10	2,1%
managementul inovațional	187	39,4%	9	1,9%
managementul instituțional	131	27,6%	12	2,5%
managementul asigurării calității	192	40,5%	6	1,3%
managementul de proiect	167	35,2%	8	1,7%
managementul comunicării	222	47,7%	6	1,3%
marketing de bibliotecă	167	35,2%	13	2,7%
gestiunea resurselor umane	118	24,8%	17	3,6%
tehnologia de bibliotecă	237	58,3%	12	2,5%
conflicte în bibliotecă	85	17,9%	59	12,4%

Tabelul 7. Subiecte la care respondenții ar dori să urmeze un curs de formare profesională Managementul proiectului

Management și marketing (Managementul inovațiilor, al calității, evaluarea serviciilor, gestiunea resurselor umane)
Servicii noi, inovative
Comunicare (retorică, discurs public, gestionarea crizelor și conflictelor, localizarea utilizatorilor, scrierea articolelor)
Tehnologii informaționale (crearea poveștilor digitale, crearea blogului, crearea site-ului, Excel, noi soft-uri pentru bibliotecă, competențe digitale)
Advocacy, Legislația de specialitate, Leadership, Fundraising
Tehnologice (CZU, elaborarea bibliografiilor, studierea necesităților informaționale, catalogare, utilizarea softurilor de bibliotecă, organizarea evenimentelor, metodologia cercetării sociologice, catalogarea electronică)

să urmeze un curs de formare profesională axat pe probleme de management (de ex., management inovațional, management al documentelor, management evenimentțial, managementul bibliotecii, management inovațional, managementul calității, managementul comunicării, management instituțional, managementul proiectului, managementul personalului).

Menționăm, însă, că prioritatea tematică a cursurilor de formare continuă nu coincide cu prioritățile în formarea competențelor profesionale (Q 14). În topul listei este cursul managementul proiectului, pe când cel mai mult bibliotecarii vor să-și perfecționeze competențele tehnologice. Această opinie a fost expusă, probabil, ca rezultat al participării bibliotecilor în diverse proiecte, cum ar fi Programul *Novateca*, în care participă majoritatea bibliotecilor publice, sau proiecte de modernizare a învățământului superior care au fost lansate de bibliotecile universitare. Aceste activități necesită competențe de elaborare și gestionare a proiectelor la nivelul instituției, la nivel regional, național sau chiar internațional.

Q 17. Care sunt pentru Dvs. cele mai importante criterii la alegerea unui modul / curs de formare? (alegeți maximum trei variante de răspuns): — *Figura 40*

În baza răspunsurilor la întrebarea cu privire la aspectele care le-au plăcut cel mai mult la ultimul program de formare urmat (Q 19), se poate constata că participanților la sondaj cel mai mult le-a plăcut calitatea, competența și profesionalismul formatorilor; tematica și subiectele de instruire; metodologii și metode de formare; atmosfera la cursurile de formare continuă; posibilitatea de a face schimb de experiență cu alți colegi; locația; accesibilitatea expunerii informației; atitudinea respectuoasă și binevoitoare a formatorilor; realizarea sarcinilor practice; livrarea suporturilor de curs; posibilitatea de a cunoaște informații noi ș.a.

De asemenea, răspunsurile au dezvăluit opinia respondenților privind aspectele care ar trebui îmbunătățite pe viitor în vederea creșterii calității unui astfel de program de formare (Q 20). Informațiile oferite la această întrebare se referă la: diversificarea tematicii cursurilor de formare pentru diferite grupuri de beneficiari; micșorarea taxei de participare; perioada de desfășurare; mai multe ore practice; grup de cursanți mai omogen; formatori din alte domenii și din străinătate; timp mai îndelungat pentru programele de formare continuă; oferirea suporturilor de curs; organizarea cursurilor în teritoriu etc.

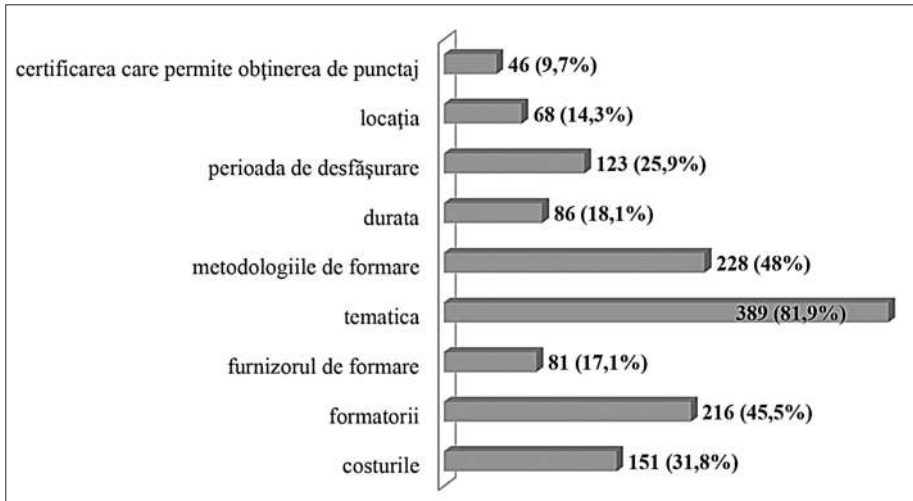

Figura 40

CONCLUZII

Studiul necesităților de formare profesională continuă a bibliotecarilor din Republica Moldova a constatat următoarele:

1. Participarea bibliotecarilor la programele de formare continuă este determinată de nevoia de a căpăta noi competențe profesionale (80,2%) și de dorința de a dezvolta competențe utile în plan profesional (64,8%). Aceasta permite bibliotecarilor să-și asigure un anumit succes în activitatea profesională și să dezvolte o carieră în biblioteconomie.
2. Pentru majoritatea participanților la sondaj (circa 60%) actualizarea continuă a pregătirii profesionale este foarte importantă. Cu toate acestea, un număr foarte mic de bibliotecari acordă foarte mult timp și resurse pentru pregătirea profesională (3,4%).
3. Peste 40 la sută din bibliotecari consideră că pregătirea profesională actuală corespunde în mare măsură cerințelor postului actual și de perspectivă. Totodată, circa 45% din respondenți susțin că pregătirea profesională actuală corespunde doar într-o oareca-

re măsură cerințelor postului actual și de perspectivă. Din acest grup de bibliotecari foarte puțini participă cu regularitate la programe de formare continuă.

4. Factorul determinant pentru menținerea nivelului înalt al competențelor profesionale este actualizarea permanentă a pregătirii profesionale. Din rezultatele obținute constatăm că pentru 63,4% din respondenți actualizarea continuă a pregătirii profesionale este importantă în mare măsură. Cu toate acestea, din acești bibliotecari doar 125 (41,5%) acordă într-o măsură mare timp și resurse pentru pregătirea profesională. Doar fiecare al cincilea bibliotecar consideră că actualizarea continuă a pregătirii profesionale este foarte importantă.
5. Dezvoltarea și actualizarea competențelor profesionale este motivată de asigurarea succesului în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie (57,1% de respondenți). Destul de redus este numărul bibliotecarilor care apreciază foarte mult nivelul pregătirii pro-

- fesionale. Astfel, doar 13,9% susțin că pregătirea continuă asigură în măsură foarte mare succesul în activitatea profesională și dezvoltarea unei cariere în biblioteconomie.
6. Potrivit datelor estimate, cei mai mulți bibliotecari doresc să perfecționeze competențele tehnologice (54,1%). Altă competență identificată pentru a fi dezvoltată sau actualizată se referă la comunicare și relaționare cu utilizatorii și colegii de serviciu (37,5%). În opinia bibliotecarilor, în cea mai mare măsură colegii lor de serviciu au nevoie de actualizarea competențelor de specialitate (62,9%). Această apreciere este legată, probabil, de faptul că în prezent doar 29% din personalul bibliotecii are studii superioare de specialitate.
 7. Potrivit rezultatelor studiului, există diverse oportunități de formare profesională. Bibliotecarii participă la cursuri, seminare, workshopuri și alte forme de instruire. Cu toate acestea, destul de mare este numărul persoanelor care în ultimii cinci ani nu au urmat nici un curs de formare continuă (22,3%).
 8. Circa 70 la sută din respondenții cel mai mult așteaptă de la un program de formare continuă noi modalități practice de exercitare a profesiei (69,1%). Puțini bibliotecari consideră că la cursurile de formare continuă ar trebui pus accentul pe noi informații teoretice, deși aproape 10% din bibliotecari consideră că actualizarea cunoștințelor teoretice, de asemenea, este foarte importantă.
 9. Marea majoritate a bibliotecarilor consideră că participarea la programele de formare continuă va asigura, în primul rând, un plus de profesionalism (46,5%) și un suport în exercitarea profesiei (37,5%). Dimpotrivă, sunt puțini cei care consideră că prin participarea la programele de formare continuă le vor fi recunoscute competențele profesionale la locul de muncă (12,6%).
 10. Preferințele privind modalitatea de formare profesională au arătat că bibliotecarii optează, în primul rând, pentru formarea la locul de muncă prin formatori din cadrul rețelei de bibliotecii (58,3%), precum și la biblioteca centrală din rețea prin formatori din centre biblioteconomice (62,3%).
 11. Cele mai mari dificultăți cu care se confruntă personalul din biblioteci, atunci când participă la diverse programe de formare continuă, sunt legate de insuficiența de timp pentru instruire (40,6%), distanța mare față de centrul de formare continuă (34,9%) și taxa ridicată de participare (26,5%).
 12. În opinia mai multor bibliotecari cea mai potrivită modalitate de organizare a formării continue este cea tradițională, care presupune prezența fizică la curs pe întreaga durată a acestuia (60,2%). Foarte puțini bibliotecari optează pentru o instruire la distanță, care presupune, în special, muncă individuală și anumite întâlniri cu formatorii (8,4%), precum și instruirea online (prin internet), care nu necesită întâlniri de tipul față în față între cursanți și formatori (9,3%). Probabil că aceste aprecieri sunt legate de faptul că bibliotecarii nu au suficiente competențe de utilizare a resurselor educaționale digitale și a platformelor de instruire la distanță.
 13. Tematica cursurilor de formare continuă este diversă. În opinia bibliotecarilor cele mai utile sunt cursurile axate pe serviciile noi ale bibliotecii (68,8%), tehnologia de bibliotecă (58,3%), managementul comunicării (47,7%), managementul asigurării calității (40,5%), managementul inovațional (39,4%), managementul de proiect (35,2%) și marketing de bibliotecă (35,2%).

14. Doar 42,9% din bibliotecari consideră că aptitudinile și competențele profesionale corespund cerințelor postului actual și de perspectivă, ceea ce confirmă necesitatea actualizării continue a competențelor profesionale. Actualizarea continuă a pregătirii profesionale este foarte importantă pentru 63,4%, iar 80,2% din bibliotecari participă la diverse programe de formare profesională continuă în scopul de a dobândi competențe profesionale noi.
 15. Potrivit rezultatelor, nu există o concordanță dintre necesitățile de formare a competențelor profesionale și dorința de a urma anumite cursuri de formare continuă. Această discrepanță este legată, posibil, de faptul că o parte din bibliotecari au dificultăți la identificarea necesităților de instruire și a competențelor profesionale care trebuie formate sau actualizate.
 16. Preferințele tematice de formare continuă ale bibliotecarilor sunt diverse, dar majoritatea optează pentru subiectele privind managementul proiectului, management și marketing de bibliotecă, servicii noi și inovaționale pentru utilizatori, dezvoltarea competențelor de comunicare și a competențelor digitale.
- RECOMANDĂRI**
1. Studiarea sistematică a necesităților de formare continuă a personalului de specialitate din biblioteci în scopul elaborării tematicilor de instruire ce ar corespunde acestor necesități.
 2. Analizarea periodică a opiniilor bibliotecarilor privind tematica și formele de servicii educaționale prestate de centrele de formare continuă pentru bibliotecari.
 3. Diversificarea ofertei educaționale centrate pe anumite categorii de cursanți, în funcție de tipul bibliotecii, nivelul pregătirii profesionale, responsabilitățile profesionale etc.
 4. În scopul evitării dublării la organizarea cursurilor de formare continuă pentru bibliotecari să fie identificate tematicile cursurilor pentru fiecare centru educațional.
 5. Coordonarea tematicilor de formare continuă între diverse centre educaționale, cum ar fi Centrul de Formare Continuă al USM, CNEPB al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, Centrul de Statistică, Cercetare și Dezvoltare al BNRM ș.a.
 6. Plasarea pe site-ul sau pagina web a centrelor de formare profesională continuă a tematicilor de instruire, curriculumurilor disciplinelor, tutorialelor și a altor materiale instructive.
 7. Organizarea cursurilor de formare continuă pe baza platformelor de instruire la distanță.
 8. În fișa de post a fiecărui angajat să fie prevăzută responsabilitatea pentru formarea profesională sistematică (autoinstruire, participarea la diverse programe de formare profesională, schimb de experiență etc.).
 9. Planificarea timpului pentru formarea profesională în normarea muncii bibliotecarilor (lunar, anual etc.).
 10. Planificarea în bugetul bibliotecii a unor resurse financiare pentru formarea profesională continuă a angajaților.

VASILE ALECSANDRI ÎN TINEREȚE

Radu MOȚOC,
Făgăraș

Abstract

The author Radu Moțoc brings to the fore the young years of the classic writer Vasile Alecsandri (1821-1890). V. Alecsandri was a poet, playwright, folklorist, politician, minister, diplomat, founding member of the Romanian Academy, creator of Romanian theater and dramatic literature in Romania, outstanding personality of Moldova and then of Romania throughout the century The 19th century.

Keywords: Vasile Alecsandri, Romanian writer, Romanian Literature, the years of the classical writer's youth.

Personalitatea lui Vasile Alecsandri este atât de complexă încât trebuie tratată în etape succesive, legate de anumite evenimente și personalități din lumea politică și culturală.

Aniversarea celor 195 de ani de la naștere este un bun prilej de a rememora ac-

tivitatea acestui boier moldovean, care a trăit în perioada zbuciumată de formare a României ca țară independentă.

Data de naștere a poetului a fost mult timp controversată:

- Într-un reportaj publicat în ziarul *Curentul* din 3 mai 1942, se afirmă ca dată 14 iunie 1818, pe baza mărturiei de mitrică a Mitropoliei Moldovei, dar și o însemnare a lui Alecsandri-tatăl, descoperită de Gh. Ungureanu. Se pare că este vorba de actul care a servit poetului să se înscrie la bacalaureat la Paris.

- Elena Rădulescu-Pogoneanu publică la Craiova în anul 1941 volumul *Viața lui Alecsandri*, unde (pag. 6-8) menționează ca dată a nașterii 14 iunie 1819, având la bază documentele privind școlarizarea și intrarea în rândul boierimii.

- Sever Zotta, remarcabil genealogist, propune cu argumente logice data de **21 iulie 1821** ca dată a nașterii poetului. Această dată apare în lucrarea *La centenarul lui Vasile Alecsandri* (pag. 3-7), care a fost publicată la Iași în anul 1921¹.

Rădăcinile genealogice ale lui Vasile Alecsandri sunt importante, pentru că ele reflectă o continuitate de atitudine și implicare sufletească moștenită de la părinți.

Tatăl lui Vasile Alecsandri a fost un boier isteț și harnic, a atras atenția marilor boieri din Moldova, care s-au bucurat de talentul lui administrativ, motiv pentru care l-au sprijinit în obținerea de slujbe înalte și ranguri boierești².

¹ Sacerdoțeanu, A. *Începuturile funcționărești ale lui Vasile Alecsandri*. București : Editura Fundației Culturale „Mihail Kogălniceanu”, 1942, pag. 1.

² Bogdan-Duică, Gh. *Vasile Alecsandri, povestea unei vieți*. București : Ed. Cultura Națională, 1926, pag. 5. Autorul, membru al Academiei

Pentru a exemplifica prețuirea de care se bucura Vasile Alecsandri-tatăl în rândul marilor boieri, este semnificativă propunerea de ridicare în rang boieresc făcută în ședința *Adunării obștești* din 3 martie 1837, care a fost tipărită în *Analele parlamentare* (vol. VII, pag. 773):

„Anaforaua *Adunării* către Prea Înălțatul Domn, nr. 14, din 3 martie 1837

Luându-se în privire neprihănitul haractir, patriotismul și ceea mai desăvârșită sârguință ce Domnul **Spătar Vasile Alecsandri**, mădulariul acestei *Adunări*, au dovedit nu numai în slujba de secretar al ei, cu care la sesiunea de acum este însărcinat și a fost de asemenea și în sesiunea trecută, dar și în alte deosebite slujbe în care *din cea mai crudă vârstă s-a aflat întrebuițat* și mai ales în cei zece ani necurmați în slujba de sameș al *Visteriei*, în această epocă atât pe vremea trecutei vremelnice rusești ocârmuire, cât și de la înființarea *Regulamentului Organic* și până acum, a încheiat toate îndatoririle în toată bună rânduială și fără niciun fel de prihănire, și în deosebi în slujba de mădular a *Extraordinarii Adunări* de revizie a Regulamentului și de asemenea în obișnuitele *Adunări* era în slujba de candidat la *Domnescu Divan* de la înființarea *Regulamentului* și până acum **fără nici o leafă**, și în diferite comisii deosebite. *Adunarea* ia îndrăzneala a recomanda la stăpâneasca luare aminte a *Înălțimii Voastre* asemenea zeloase și credincioase slujbe a pomenitului boier, supunându-vă a ei plecată rugămintă, ca să binevoști a le lua în băgare de seamă și altora la asemenea bune și principale urmări.

– A *Înălțimii Voastre* smerit rugătoriu – Veniamin Mitropolit al Moldovei
 – Melenie – Episcop de Roman
 – Răducanu Roset – Hatman
 – Alecu Mavrocordat – Postelnic

Române, profesor la Universitatea din Cluj, scrie acest text cu ocazia inaugurării mausoleului de la Mircești în anul 1926.

– Crupenschi – Vornic
 – Gheorghe Sturdza – postelnic
 – Catargiu – vornic
 – Ilie Kogălniceanu – Agă
 – Grigore Cuza – spătar etc.”¹

În același timp Alecsandri-tatăl s-a îngrijit și de propria lui avere: moșii, case și capital mobil, de care mai târziu a beneficiat din plin poetul.

Tatăl poetului avea un spirit progresist pentru perioada respectivă:

– Din punct de vedere **economic**, a îmbrățișat cu căldură posibilitatea navigației pe Prut. Referitor la acest subiect, Ioan Ionescu de la Brad avea să mărturisească în ziarul *Țăranul român* din 1862: „Ostenea-lă multă și-au dat și răposatul Vasile Alecsandri pentru a coborî pe Prut grânele din Moldova de sus până la Galați.”

– Din punct de vedere **cultural**, a încurajat și a sprijinit tehnic înființarea teatrului din Iași. Casa pe care a construit-o și a locuit la Iași a devenit Muzeu al Teatrului.

– Din punct de vedere **politic**, a fost devotat față de Domn și accepta evoluția liberală a celor doi fii ai săi.²

Mama poetului, Elena Cozoni (1800-1842) din Târgu Ocna, era o femeie frumoasă, fire gingașă, spirit religios, care întreținea o viață de familie desăvârșită. Cu toate că a decedat la vârsta de 42 de ani, a reușit să transmită băieților și cu precădere poetului mult din firea ei. Educația aleasă primită de poet în familie, contrabalansa influența mediului celor care trăiau la curtea boierească:

– țigănușul Porojanu, care îl ajuta la înălțarea smeelor;
 – Gahița, care îl înflora, dar de la care asculta cu plăcere poveștile sale;
 – Didică lăutaru, de la care a primit câteva poezii, care mai târziu au fost incluse în colecția de poezii populare.

¹ Bogdan-Duică, Gh. Op. cit., pag. 6.

² Ibidem, pag. 6.

Se poate spune că mediul curții boierești nu l-a influențat în rău pe poet.

Este greu de intuit ce influență a putut avea tânărul Alecsandri de la Gherman Vida, un negustor călugărit cu origini maramureșene, care i-a fost dascăl în fragedă copilărie. Alegerea lui ca dascăl credem că a fost influențată de faptul că era autorul unei traduceri a gramaticii franceze, dar și proprietarul manuscriselor denumite *Cronicile lui Șincai*. În *Istoria școalelor*, vol. II, pag. 82, V.A. Urechia avea să precizeze faptul că Gherman Vida s-a gândit să tipărească aceste *Cronici* ale lui Șincai numai după anul 1837¹.

O primă întâlnire cu limba greacă credem că a fost o carte de citire tradusă în 1793, din *Magasin des enfants* al doamnei Leprince de Beaumont. Era o carte la modă, pe care au studiat-o și poeții Hrisoverghi și George Sion.

Dar contactul cu limba și istoria Franței o va descoperi Alecsandri la pensionul înființat de Cuénim, fost ofițer în armata lui Napoleon și devenit în Moldova educator cu vederi progresiste, pentru că permitea elevilor la pension să citească gazetele timpului. Contractul încheiat cu un părinte privind condițiile impuse la pension scot în evidență un program școlar care cuprindea învățarea gramaticii, retorica, geografia, istoria veche și nouă, aritmetica și științele morale, toate învățate în limbile franceză și germană. Contractul publicat de Gh. Bogdan-Duică merită a fi cunoscut pentru complexitate și anumite detalii care scot în evidență anumite caracteristici ale educației din secolul al XIX-lea. Originalul era scris cu litere chirilice:

„Contract

Mai jos iscălitul, Victor Kiuenem, profesor limbii franțuzești, m-am alcătuit cu D. Spătarul Constantin Burghel pentru pri-

cina de mai jos zisă, în curgere de un an de zile, începând de la 8 ghenar 1841 și până la 1842, iarăși ghenar 8, în chipul următor, adică:

1. Eu mă îndatorez a primi în pensioul meu pe fiii Dumniei Sale, Neculai și Constantin, ca să-i învăț trei limbi, franțuzește, nemțește și moldovenește, cuprinzând: gramatica, retorica, geografia, istoria veche și nouă, sfântă și firească, aritmetica și științele moralicești, aceste toate se vor paradosi în limba franceză (după puterea și înaintarea copiilor însă) limbile nemțească și moldovenească se vor paradosi de către dascălii ce vor veni la pensioul meu, priveghind pentru învățătura lor.

2. Eu mă mai îndatorez a hrăni pe copiii la masa mea, purtându-le de grijă pentru curățenie și spălat cum și pentru buna educație și sporirea lor.

3. Cărțile franțuzești, fără lexicoan însă, sunt în socoteala mea; iar acele nemțești și moldovenești, trebuincioasele straie, așternuturile și tacâmurile de masă, cuprinse în cuțite, furculițe și linguri de argint; douăsprezece șervete și două fețe de masă (care după ieșirea copilului vor rămâne la pension), Dumnealui are a le da copiilor.

4. Pentru toate acestea de mai sus pomenite, Dumnealui Spătarul are a-mi plăti 100 de galbeni blank pe an; urmând ca plata banilor înainte de fiecare șase luni pe jumătate.

5. Întâmplându-se (ferească Dumnezeu!) de a se îmbolnăvi copiii, câtă cheltuială se va face la doftor și la doftori pentru curarisire, Dumnealui are a-mi plăti fără cuvânt de împotrivire; și pentru alcătuire ce am făcut cu bună primire amândouă părțile, s-au făcut două asemenea contracte dându-se la o parte, cât și la alta.

Anul 1841, luna ghenar în ziua de 8

V. Cuénim, Agă (care iscălește cu litere latine).²

¹ Ibidem, pag. 7.

² Ibidem, pag. 8.

Vasile Alecsandri a fost intern la pensionul lui Cuénim în perioada anilor 1831-1834. Se cunoaște faptul că la examenul din aprilie 1831, când era în clasa a IV-a, s-a distins la gramatică, istoria naturii, geografie și mitologie. Trebuie precizat faptul că notarea claselor erau de la a VI-a spre I-a.

În ianuarie 1832, Vasile Alecsandri era tot în clasa a IV-a, unde l-a surprins întreprinderea cursurilor din cauza holerei. În toamna anului 1834, la reprezentarea teatrală organizată de pension la terminarea anului școlar, Alecsandri nu mai figurează printre protagoniști. El plecase la Paris în vara aceluiași an¹.

Era perioada când savura aventurile lui Robinson Crusoe, după cum mărturisește chiar el: „Mare înrâurire au exercitat asupra imaginației mele de copil întâmplările lui Robinson, povestite de frații Cuciuc (colegi de pension cu el).” Astfel, poezia a încolțit în sufletul de copil andru, care va vedea în curând Parisul în toată splendoarea lui.

Educatorul Cuénim era, în 1834, un bărbat de aproximativ de 50 de ani. Era perseverent cu elevii să învețe limba franceză, să citească curent literatura franceză potrivită vârstei lor, dar le solicita să țină și câte o cuvântare și chiar să joace în piese de teatru franțuzești. Din corespondența educatorului cu M. Kogălniceanu și chiar din amintirile lui Alecsandri reiese seriozitatea cu care acesta trata educația tinerilor moldoveni.

La Paris, Alecsandri a plecat împreună cu Nicolae Docan, Panait Radu și viitorul pictor Negulici, fiind însoțit de pedagogul grec Filip Furnaraki².

Putem bănuși ce impresie a făcut Parisul cu monumentele sale, străzile aliniate, frumos iluminate și viața socială civilizată asupra sufletului de copil venit din fundul Moldovei.

La Paris a tatonat mai multe specialități, după ce a absolvit bacalaureatul: medicina, dreptul, ingineria, pe care le-a părăsit, oprindu-se la studiile literare, care se potriveau cu sufletul său de poet.

Profesorul care l-a călăuzit spre aceste studii a fost Cotte, care l-a îndemnat să citească pe Homer, Virgil și Horațiu, dar și pe Bernardin de Saint-Pierre, J.-J. Rousseau și modernii: Chateaubriand, Lamartine și Hugo. Drept recunoștință, la moartea doamnei A. Th. Cotte, Vasile Alecsandri a scris versuri în limba franceză, care au uit, după cum mărturisește G. Bengescu.

În 1839, Vasile Alecsandri împreună cu Costache Negri și Nicolae Docan părăsesc capitala Franței, îndreptându-se spre Italia, unde vizitează: Genova, Florența, Roma și Veneția³.

După ce a făcut cunoștință cu a doua cultură romanică, avea să mărturisească în 1840: „Când va da Dumnezeu să avem și noi în Moldova un Raphael, un Michel-Ange, ale căror produceri minunate să poată atrage ochii și laudele națiilor asupra noastră?” Această mărturisire reflectă idealul de cultură națională, cu care Alecsandri se întorcea din Europa.

Revenit la Iași, Alecsandri vine în contact cu cele două grupări literare:

1) cercul literar din jurul lui Gh. Asachi, unde publică în gazeta *Albina românească* (1843): *Tătarul, Crai-nou și Suvenire din Italia*;

2) gruparea inițiată de Costache Negruzzi și Mihail Kogălniceanu, care au publicat *Dacia literară*, unde avea să apară lucrarea lui Alecsandri *Buchetiera din Florența* (1840)⁴.

Plin de energie și dornic să cunoască țara, face mai multe călătorii prin munți, sate și orașe, admirând natura și tradițiile populare. În luna iulie 1840 îl găsim timp de opt zile la Fălticeni și la Botoșani, în

¹ Ibidem, pag. 9.

² Ibidem, pag. 10.

³ Ibidem, pag. 11.

⁴ Ibidem, pag. 12.

luna decembrie. Din aceste călătorii au rezultat mai multe lucrări printre care: *O plimbare în munți* și celebrele *Doine*, din care, prin datarea fiecărei doine, se poate reconstitui traseul parcurs. *Doinele* au avut un mare succes fiind recitate în saloanele boierești din Iași precum era cel de la Alecu Balș, unde era nelipsit și Grigore Ghica, viitor Domn al Moldovei (1849-1853 și 1854-1856).

Doinele au fost publicate în calendare și într-o revistă (1844), care le-au răspândit în marea masă a cititorilor. Era perioada în care tinerimea română, venită de la studii din străinătate, încerca să introducă în țară

sentimentul de demnitate și idealul național.

Există o mărturie interesantă a unui corespondent din Iași al *Gazetei de Transilvania* din Brașov, unde apare în 1844 o listă impresionantă cu 31 de persoane importante din Moldova, cu funcții precum: vornici, logofeți, spătari, căminari, pârcălabi, comiși, **care protejau literatura națională**. Printre aceștia, amintim pe: Costache Sturdza, Costache Conachi, Scarlat Miclescu, Alecu Mavrocordat, Constantin Negruzzi, Costache Sion, Alecu Sturdza, Alecu Ghica, dar și pe Mihail Kogălniceanu și Vasile Alecsandri¹.

¹ Ibidem, pag. 14.

LEONARD TUCHILATU – UNUL DINTRE CEI MAI SUBTILI POEȚI ROMÂNI DIN BASARABIA

Tatiana MÎRZA,
bibliotecară, Filiala „O. Ghibu”

Abstract

The author describes the life and activity of the poet and prose writer Leonard Tuchilatu (1951-1975), born in the commune of Bursuceni, Sangerei district. The poet Leonard Tuchilatu will remain in Romanian literature a presence that left deep traces of his creation being truly one of the most subtle Romanian poets and thinkers. This can convince anyone who opens his books.

Keywords: Leonard Tuchilatu, poet, writer, Romanian literature.

* * *

Pe data de 10 noiembrie se împlinesc 65 de ani de la nașterea poetului și prozatorului Leonard Tuchilatu. S-a născut în 1951, într-o familie de intelectuali din s. Bursuceni, raionul Sângerei. A studiat între anii 1973-1975 la Institutul de Literatură „A.M. Gorki” din Moscova. S-a stins din viață la 4 noiembrie 1975.

Cu această ocazie la Biblioteca „O. Ghibu” a fost inaugurată o expoziție de carte *In memoriam Leonard Tuchilatu*, incluzând volumele și referințele critice care au apărut de-a lungul anilor.

Trecut prematur în lumea umbrelor, L. Tuchilatu este o prezență deosebită în literatura română, rămânând până astăzi o enigmă pentru cititorii săi. Pe lângă volumele de versuri, editate postum, în arhiva scriitorului, așa cum menționează cercetătorul Andrei Langa, au fost găsite și „un șir de însemnări critice și reflecții filosofice”, între care „descoperim o vie omogenitate”.

Din întreaga sa creație se întrevede o permanentă căutare întru perfecționarea limbajului, a formulei artistice a poeziilor și a prozei sale. Iată cum vede poetul menirea artei: „*Totdeauna arta a avut menirea de a rezolva lucruri nerezolvabile, de a ajunge la adevăr. Dacă biologiile caută în natură, eu vreau să aflu taina omului pentru a-*

ajuta să se găsească pe sine, să fie mulțumit spiritual, nu numai material. Vreau o lume ideală” (Reflecții).

Viața și moartea s-au intersectat în toată creația scriitorului. „Dualismul condiției existențiale a omului” evoluează la L. Tuchilatu spre o voință vivace a spiritului stoic. Sensibilitatea, acutizată de forța spiritului, îl face să scrie în *Reflecții*: „Ar fi timpul cugetărilor privitoare la viață și moarte. Tot mai mult cred și parcă nu cred în nemurirea sufletului. E atât de dureros” (1, p. 5).

Poetul a fost mereu în căutarea frumosului în scurta sa viață care i-a fost dat să o trăiască aici pe pământ fiind cu precădere sub obsesia morții, a relativității lucrurilor, iar toate acestea l-au făcut să iubească și mai mult oamenii, natura și să aibă o mare dragoste de viață.

Poetul L. Tuchilatu a avut un interes deosebit față de mișcarea literară care se înfiripa la începutul secolului XX, apărută în Germania – numită mai târziu expresionism – ale cărei elementele se întrevăd în mare parte în opera sa. O dovadă în acest sens sunt și însemnările scurte făcute pe paginile manuscrisului său, descoperit după moartea sa, unde se referă la poezia „viziunilor întunecate” ale lui Georg Trakl, Georg Heym, Jacob von Hadis, Arno Holz, Rainer Maria Rilke ș.a. Toți au lăsat generațiilor din urmă opere de o mare vitalitate, care continuă să servească până în prezent drept modele artistice pentru curentele și mișcările literare din întreaga lume. L. Tuchilatu a căutat să se racordeze acestei mișcări, dar a tins mereu spre a-și păstra autenticitatea și coloritul național (2, p. 562).

Unicitatea creației lui L. Tuchilatu a fost relevată mult mai târziu în recenzii și schițe comemorative. Interesul vădit al tânărului creator față de modelul expresionist de exprimare nu ține doar de simpla asimilare a acestuia, ci contribuie la crearea unei lumi proprii a autorului și

totul este bazat pe folclorul nostru național și de simboluri primordiale autohtone: soarele, luna, vântul, izvorul, pădurea etc. Cercetătorul Andrei Langa avea să menționeze referindu-se la simbolul central al creației lui Tuchilatu: „În centrul Universului se află, totuși, Omul ca enigmă supremă a naturii. Chipul lui solitar e transfigurat de cele mai diverse fenomene naturale. Poetul acordă o atenție deosebită limbajului utilizat, tinzând spre o cât mai perfectă eufonie. Pentru el muzica este măsura tuturor lucrurilor, capabilă să le cupleze într-o idee comună, spiritualizată” (2, p. 565).

Dominanta liricii lui L. Tuchilatu rezidă într-o „mitologie a purității originale”, într-o experiență proprie de viață. Ceea ce impresionează mai mult este faptul că misterul vieții, intuit în lumea înconjurătoare, rămâne intact în poezie.

În unele poezii ale autorului observăm puternice accente existențiale, meditati-

ve: „Am intrat în circuitul monoton al vieții / și nu ne mai tulbură vreun soare nou, vreo oră de zbucium. / Poate când nu ne vom trezi din lăncezeala ce ne-a cuprins neamul / vom înțelege mai multe, vom fi poate mai singuri” (Am intrat în circuitul monoton...).

Poetul refuză formulele patetice la modă și adoptă un limbaj arhaico-mitologic, ceea ce conferă poeziilor sale un univers special. Poeziile sunt structurate în jurul unor monologuri și dialoguri vii. Ritmica versurilor vine din interior. Ea trebuie detectată și înțeleasă, pentru că, dacă o percepi, îți apare în imagine o lume a sunetelor magice. O lume temperată, nostalgică răsună la lectura unor poezii: *Bună seara, mamă!, De toamnă, Iar frunzele cad*. Ritmica lor ne amintește de versurile din baladele populare.

O temă preferată a poetului a fost și cea a mamei. Imaginea mamei apare universalizată în poemele sale. În poemul *Populară*, mama este cea care a creat tot ce este mai frumos în această lume: florile, soarele, oamenii... Dragostea de mamă înseamnă o contopire cu întreg universul. Reflecțiile asupra efemerității vieții dau o notă nostalgică atmosferei poemului: „Maica mea, / mama florilor, / mama soarelui, / mie-mi pare rău de orice om trecut de sfârșit, / mie-mi pare rău / de grădina silită de toamnă / să-și lase haina...”

Folclorul este seva din care, în special, poezia lui L. Tuchilatu, se alimentează continuu. Poemul *Baba de zăpadă* își are rădăcinile tot în folclor. Simbolul central al poeziei reprezintă societatea în care trăia poetul cu iluziile și visele deșarte ale vieții, care o compun: „De câte ori a murit / baba de zăpadă, / și eu trebuie să cânt / în numele vieții.”

„Leonard Tuchilatu are, ca și sora sa Leonida Lari, simțul insolitului, fantasmagoricului, al profeției «negre». În proza sa poematică, scrisă de asemenea prin prisma sentimentului alunecării în abis, eve-

nimentele par la un moment dat «o haină de boală», o «câmpie pustie de toamnă», personajul Nae este un stejar, ce-și aruncă ultimele frunze, iar naratorul are senzația că își îmbracă singur firele pe mâini, «cătușe ale nimicului», menționa M. Cimpoi în a sa *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia* (3, p. 231). Poeta L. Lari, sora poetului, este cea care a avut un rol considerabil la îngrijirea și editarea postumă a cărților lui L. Tuchilatu.

Deși plecat atât de devreme dintre noi, poetul Leonard Tuchilatu, a lăsat o moștenire literară foarte bogată. Reprezentant al generației „ochiului al treilea” în literatura basarabeană, L. Tuchilatu este unul dintre cei mai subtili poeți ai literaturii române, așa cum au semnalat majoritatea criticilor literari care s-au ocupat de creația lui.

George Meniuc este primul care a atras atenția asupra talentului neobișnuit al lui L. Tuchilatu, într-o prefață la volumul lui de poezie apărut postum: „Întotdeauna o moarte neașteptată îți pare de necrezut. S-a întâmplat aproape ca în poveste. În poveste Făt-Frumos, pornindu-se în căutarea iubitei Cosânzene, ajunge într-o țară așezată la coadele mărilor, spre soare răsare, și acolo își dă drumul, prin fântână, pe lumea cealaltă, ca să-l răpună pe zmeu. Tuchilatu a mers și el în căutarea frumuseții existențiale umane, a coborât și el, când «cupa zorilor se umple de mărgăritare», în altă lume. Și nu s-a mai întors” (4, p. 8).

Iar criticul Ion Papuc va menționa în postfața la volumul *Sol. Fata Morgana*, apărut în 1996: „Poezia lui Leonard Tuchilatu este ca o cămașă de erou lipită peste rana mortală, în care versul este chiar izobara sângelui închegat, încât nu îl poți atinge fără să provoci, să îți provoci suferințe ale cărnii vii. Precum opera aceasta pe veci vie.”

Fenomenul Leonard Tuchilatu a rămas nu doar un simplu exemplu de creație autentică și de destin scriitoricesc tragic, așa

cum e interpretat uneori, ci mai este un model de creativitate, care-și are discipolii săi, chiar dacă sunt nedecarați. Poetul Leonard Tuchilatu va rămâne în literatura română o prezență care a lăsat urme adânci prin creația sa fiind cu adevărat unul dintre cei mai subtili poeți și gânditori români. De acest lucru se poate convinge oricine deschide cărțile lui.

Referințe bibliografice

Literatură artistică:

Sol (poezii). – Chișinău: Literatura Artistică, 1989.

Fata Morgana (poezii și proză). – Chișinău: Literatura Artistică, 1989.

Sol. Fata Morgana (poezie și proză). Prefață: A. Langa. – București, Chișinău: Editura „Crater”; Editura „Glasul”, 1996.

Literatură critică:

1. Langa, A. *Leonard Tuchilatu: creație prin destin*: (portret literar). – București: Ed. „V. Cârlova”, 1996, p. 5.

2. *Literatură română postbelică*. – Chișinău: Tipografia Centrală, 1998. În: Langa, Andrei. *Revelație și mister în poezia lui L. Tuchilatu*, p. 562.

3. Cimpoi, Mihai. *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia*. – Chișinău: Ed. Arc, 1996, p. 231.

4. Meniuc, George. *Lumea sonoră*. În volumul: Leonard Tuchilatu. *Fata Morgana*. – Chișinău: Ed. „Literatură Artistică”, 1989, p. 8.

EUL LIRIC LOTENIAN PĂTRUNS DE CHEMAREA STELELOR

Vera CĂTANĂ,
profesoară de limba și literatura română,
Gimnaziul Peticeni, r-nul Călărași

Abstract

Emil Loteanu (1936-2003) was an actor, director, poet and writer from Moldova. The author investigates the personalized dimension of the Loteanu lyrical ego penetrated by „The Calling of Stars”. The theme proves its timeliness and importance by investing the lyrical ego as the mediator between the poet’s thoughts, feelings and emotions and the way they are received by the readers. Thus, any attitude of the lyrical ego corresponds to a certain extent with an image. Among the most frequently encountered are: the image of the seeking and the creative self.

Keywords: *Emil Loteanu, Volume Calling Stars, lyrical ego.*

* * *

Având ca sursă de inspirație realitatea și, în același timp, fiind rodul plâsmuirii Divine, omul de artă moștenește odată cu viața și dorința de a crea el însuși, poezii și scriitorii își eternizează numele prin cuvânt.

În contextul aniversării a 80-a de când tezaurul românesc a înscris numele lui **Emil Loteanu** îmbogățindu-ne spiritual, astăzi vom încerca să venim cu un element de noutate, proiectând dimensiunea personalizată a **Eului liric lotenian pătruns de „Chemarea stelelor”**.

Observăm că tema în cauză își probează actualitatea și importanța prin investirea eului liric cu funcția de mediator dintre gândurile, sentimentele și emoțiile poetului și felul cum sînt receptate de lectori, astfel, oricărei atitudini a eului liric îi corespunde într-o anumită măsură o ima-

gine. Printre cele mai frecvent întâlnite se numără: imaginea eului căutător și a celui creator.

Cercetătoarea în domeniu L. Usatâi distinge în această privință două tipuri de eu liric: *eul impersonal* și *eul personalizat*. Referindu-se la primul tip, enunță următoarele: „Eul care adoptă alocuțiunea la persoana a treia este absent în universul actualizat, fapt ce-l lipsește de posibilitatea de a-și dezvălui o identitate certă” [6, p. 28]. Cel de-al doilea tip de eu liric este cel *personalizat*, pe care L. Usatâi îl conceptualizează ca fiind „prezent în cadrul lumii evocate prin discurs, afirmându-și prin atitudine o individualitate definită” [6, p. 28], marca de „personalizat” ne impune în mod involuntar asociația de personalitate și, de fapt, așa se și pretează, drept umbra gândului reflectată prin mijloace expresive cu care instrumentează omul de creație.

Imaginea eului creator se reflectă reușit în artele poetice, ce au drept sursă de alimentare propriile trăiri ale poetului Emil Loteanu care mărturisește: „Toate sursele de inspirație vin din experiența de viață pe care am acumulat-o, din resorturile mele sufletești, din amintirile despre copilărie, Moldova natală și oamenii ei. (...) Oriunde m-aș afla și orice m-ar preocupa, trăiesc cu sufletul pe pământul Moldovei” [5, p. 29]. Ecoul acestor trăiri se materializează în versurile:

„Mi-i cîntecul din vîină de țăran
A miriște miroase și-a izvoare.
De la străbuni îl știu și-n gura mare
Îl spun și-l port în mine an de an.”

(Credo)

Cuvîntul poetic ascuns în metafora cîntecului păstrează imanențele cadrului rustic din care pornește filonul imaginației poetice loteniene: „Mi-i cîntecul din vîină de țăran / A miriște miroase și-a izvoare.”

Margareta Curtescu susține următoarele în studiul *Reflexe ale mitului orfic în*

poezia românească: „Anunțat ori sugerat, elementar orfic, resuscitat de un autor implică relevarea destinului său artistic din perspectivă matricială” [1, p. 8]. Într-adevăr, imaginea eului creator în cheie loteniană prinde contur grație notelor de optimism pe care le emană versurile:

„Alege-ți, primăvara drept mireasă,
Din darul timpului alege-ți dor –
Și să te mistui ca o stea frumoasă,
Ce sensul vieții l-a găsit în zbor!”

(Zbor)

Alegoria nunții eului liric cu primăvara sugerează conjugarea sentimentului cu forța acerbă a inspirației, sub constelația dragostei din care se nasc stelele. Identificîndu-se cu steaua, eul lotenian își pregătește zborul către culmile sale spiritual marcate de *Chemarea stelelor*:

„Stelelor, stelelor,
Scumpe mirese albastre,
Știți oare voi,
Despre dragostea mea?
Dorul acesta de stele
Zvîcnește în suflet,
În tîmple...
El trece din sînge
În sînge,
El trece din tată
În fiu.
Focul albastru al stelelor
Ochiul mi-l uple,
Coborînd pînă-n fundul orbitei
Puternic și viu.”

(Chemarea stelelor)

Motivul stelelor devine refrenul care leagă incandescența dorință de plăsmuire: „Dorul acesta de stele / Zvîcnește în suflet, / În tîmple...” cu incertitudinile sugerate de interogațiile retorice: „Știți oare voi, / Despre dragostea mea?” Pe această lungime de undă, cercetătorul Mihail Dolgan remarcă următoarele în studiul monografic *Poezia contemporană, mod de existență în metafo-*

ră și idee: „Versul lui Emil Loteanu, plăsmuit în spiritul esteticii neoromantismului se caracterizează prin tensiune lirică, o sugestivitate metaforico-simbolică proaspătă și frapantă” [3, p. 466]. Tensiunea lirică e provocată de profunda criză de conștiință în care eul căutător încearcă să revină pe *Itaca* proprie spiritului său:

„*Stelelor, stelelor,
Îmi voi întinde aripile,
Străbătînd către voi
Cîmpiile cosmice,
Reci,
Voi întrece clipele
Eu – fiul veacului meu
Douăzeci!*”

În aceeași ordine de idei, imaginea vizuală a *cîmpiilor cosmice* spre care își întinde aripile eul lotenian vine să accentueze problema trecerii fulgerătoare prin timp, cînd spiritul consună cu secolul în care se naște un om de litere, fapt despre care Mircea Eliade în studiul *Sacru și profan* menționează: „Lumea este, de fapt, întemeiată pe izbucnirea sacrului în mit” [4, p. 75]; devenim martorii unei asemenea izbucniri, dacă acceptăm a observa lumea prin prisma ochilor din secvența:

„*Ochii mei lumina vor s-o strîngă.
Dar de-o fi să aibă cruntă soartă,
Nu vreau întunericul să-l stingă –
Soarele mai bine să mi-l ardă!*”

(*Ochii mei*)

Ochii – expresia plastică a oglinzilor sufletului lotenian sînt copleșiți de setea absolutului, refuzînd cu îndîrjire orice reacție de reprimare a acestui imbold lăuntric, *arderea* presupune mistuirea eului între dorința de a descompune firul vieții în incertitudini și de a-l recompune din imagini lăuntrice, percepute de coardele sensibile ale inimii, observînd perseverența cu care eul căutător își urmărește destiul împlinindu-l prin dragoste:

„*M-am logodit cu cea mai
depărtată stea,
Cît mi-o fi veacul să tot urc spre ea –
Să-mi fie drumul nevoios și lung
Și niciodată, poate, să n-ajung...*”

În studiul *Idee și imagine poetică* M. Dolgan aduce în prim-plan „*dorul de necunoscut și de visare înaripată*” [2, p. 267], retrăgîndu-se în iubire ca în cea dintîi matrice:

„*Mîna mea,
Rătăcind prin ruine,
Te caută pe tine,
Te strigă pe tine!
Ca două cosmic paralele
Mîinile mele...
Aleargă prin bezna
Spre constelații...
Apoi se întorc
Ostenite și calde
Se culcă-n zăpada
Palmelor tale!*”

(*Mîini de plebeu*)

Ruinile amintirilor devin elemente cu potențial de purificare spirituală, care nu-i dezleagă meșterului taina, dacă nu recunosc formula magică a palmei femeii, ne induce cu gândul la mitul estetic românesc, dar în textul respectiv mîna meșterului e cea care caută dezlegarea printr-un strigăt: „Te strigă pe tine!” Ecoul străbate: „Ca două cosmic paralele / Mîinile mele...”, ca în cele din urmă să se reintegreze în spațiul edenic pierdut și regăsit: „Palmelor tale!”

O altă metaforă a creației poetice o recunoaștem din textul *Metamorfoză*, unde iubita e percepută drept vioară, simbolizând depășirea unei acute crize de inspirație și revigorarea forțelor poetice prin redescoperirea amintirii ca generator de stări sufletești de maximă intensitate:

„Tu îmi păreai vioară,
Trezind tulburătoare melodii...
Eu te-am găsit – femeie și vioară –
În lumea unei dragoste tîrzii.”

Necesitatea păstrării unei asemenea bijuterii face din eul liric victima propriului labirint:

„Mi-s ochii arși de frumusețea ta
Și în adîncul ambelor orbite,
Eu chipul ți l-am ferecat pe veci
Ca în străfundul unei piramide...”

(*Metamorfoză*)

Finalmente, concluzionăm că, pătruns de *CHEMAREA STELELOR*, eul liric personalizat le-a putut urma îndemnul, drept mărturie lăsînd generațiilor posterioare amalgamul de strigăte interioare înmă-nuncheate în volume de versuri.

Referințe bibliografice

1. Curtescu M. *Reflexe ale mitului orfic în poezia românească*. Chișinău: Știința, 2005.
2. Dolgan M. *Idee și imagine poetică*. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1971.
3. Dolgan M. *Poezia contemporană, mod de existență în metaforă și idee*. Chișinău: Elan Poli-graf, 2007.
4. Eliade M. *Sacru și profan*. București: Humanitas, 2005.
5. Loteanu Emil. *Sînt un cetățean al lumii cu rădăcini în cultura românească*. În: *Dialoguri cu ferestre spre nord*. Cluj-Napoca, 2005.
6. Usatâi L. *Eseu despre tipologia eului liric*. Chișinău: Grafema Libris, 2008.

TARABA SERVICIILOR DE BIBLIOTECĂ

Mariana HARJEVSCHI,
director general, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”

Abstract

On October 19, 2016, the Municipal Library “B.P. Hasdeu” celebrated 139 years. This anniversary was organized in a creative way for the library community and to the library users. It went hand in hand with the aspirations and needs of the Chisinau community by following informal settings. Thus, a special event was entitled the Library Service Booth. It’s a call that has shown what can be done in a modern library. The event took place within the framework of the national campaign See you at the library!, supported by the Novateca program and the Ministry of Culture, which aimed to inform the public about the fact that the libraries in the Republic of Moldova to become vibrant community centers where every citizen, regardless of age and occupation, can benefit from modern services and interactive activities.

Keywords: “B.P. Hasdeu” Municipal Library, the librarian community, Library Services Booth, National Campaign See you at the library!

* * *

„Marcarea unei aniversări nu este altceva decât celebrarea viitorului”, scria conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, reflectând la cei 125 de ani ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, pe care o conducea. Iată că pe 19 octombrie 2016, principala Bibliotecă a orașului Chișinău împlinește 139 de ani.

Cu aceleași bătăi de inimă, cu aceleași cugetări, năzuințe, eforturi și cu aceeași dedicație colaboratorii BM „B.P. Hasdeu” s-au adunat în Sala cu coloane să marcheze aniversarea, într-un spațiu liber bazat pe pasiunea și angajamentul bibliote-

carilor chișinăuieni. Am dorit ca această aniversare să o conectăm într-un mod mai special cu comunitatea bibliotecară și cea a utilizatorilor de bibliotecă. Ne-am propus să mergem în pas cu aspirațiile și nevoile comunității chișinăuene într-un cadru neformal.

Voi mărturisi că evenimentul nu s-a produs din întâmplare, referindu-mă la modul în care a fost transpusă aniversarea. Trebuie să menționez că aceasta a fost povestea perfectă prin care o echipă de 355 de persoane, de fapt, de bibliotecari-eroi, au dorit să împărtășească micile și marile, dar uneori neștiutele istorii – din cadrul celor 27 de filiale și șase departamente – privind serviciile pe care le prestează Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Dar nu am fi putut ajunge în călătoria noastră aici, dacă nu am fi avut o aspirație, un vis. La început de an, când am creionat planul anual, a fost inclus și visul nostru de a avea o gamă de servicii moderne de bibliotecă – pentru a asigura utilizatorului nostru un suport prin accesul la informații și cunoștințe, dar și prin intermediul tehnologiilor informaționale la dezvoltarea lui personală, profesională și culturală.

Cu un amplu program de evenimente, colegii din cadrul departamentelor și filialelor s-au manifestat în primele zile ale săptămânii.

Luni – în cadrul Conferinței *Obiectivele de dezvoltare durabilă (ODD) – conectare, implicare, sustenabilitate*, au fost discutate modalități de implicare a bibliotecilor publice în crearea serviciilor moderne conform *Obiectivelor de dezvoltare ale mileniului*. Am discutat despre cum bibliote-

ca poate conecta și asigura cetățeanului un mod sănătos de viață, educație juridică, egalitatea de gen, incluziune socială, e-guvernare, educație pe parcursul vieții, dezvoltarea economică a comunității, voluntariat etc.

Marți – în cadrul Puzzle Maratonului – a fost descoperit potențialul de cercetare, de analiză bibliografică, formare profesională prin dialog interactiv la Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”. Au fost prezentate și analizate competențele bibliotecarilor de a fi moderni, iar prin intermediul *Bibliografiei vii* și al *Expoziției vii*, s-au găsit cărți care pot oferi posibilitatea să împrumutăm o experiență minunată ce ne-ar schimba viața. Pășind în *Biblioteca vie* am putut învăța lucruri de la oameni despre care poate că nici nu gândeam că ar putea să ne spună ceva excepțional, dar sigur am văzut lumea, măcar pentru puțin timp, cu alți ochi, am putut descoperi despre noi înșine lucruri pe care încă nu le vedeam, mă refer la simplele expoziții din bibliotecă.

Miercuri s-a desfășurat un eveniment deosebit – Taraba serviciilor de bibliotecă.

E o chemare, pe care am făcut-o pentru a spune ce se poate de făcut într-o bibliotecă modernă. Menționez cu toată răspunderea că poți să îți crezi propriul traseu personal / profesional. Bibliotecile pot fi însemnate pentru comunitățile noastre, bibliotecile pot oferi o gamă de servicii distincte care să contribuie la ridicarea nivelului de informare a chișinăuianului. Serviciile care oferă oportunități bazate pe tehnologii, constituite pe arii rezultate din interesele comunitare sunt: incluziunea socială, sporirea competențelor digitale, informații cu privire la e-guvernare, justiție, sănătate, educare, cultură, recreere și altele. Taraba serviciilor de bibliotecă este locul unde am setat cadrul de conectare a bibliotecii și comunității (elevi / studenți și părinți), a bibliotecarilor și partenerilor, în scopul de a descoperi care sunt serviciile ce le poate oferi o bibliotecă modernă pentru fiecare sector al orașului.

La Tarabă a fost aglomerație, doar așa ea se asociază cu viața chișinăuienilor. Probabil vă întrebați de ce am decis să organizăm acest eveniment în forma Tarabei. Credem, că piața face parte din spațiul urban. Piețele au fost realizate, de

obicei, în relație cu ceva la care membrii unei localități se raportau – biserica, primăria sau (de ce nu?) și o bibliotecă. Piața era locul de adunare a cetățenilor, unde se discutau problemele orașului. Astăzi suntem martori ai semnelor de globalizare, vedem biblioteca ca pe o piață în care are legături cu tot mai multe domenii – social, economic etc. Pentru că noi, bibliotecarii,

credem că o bibliotecă ar putea interveni în dezvoltarea comunității.

Evenimentul s-a desfășurat în cadrul campaniei naționale *Ne vedem la bibliotecă!*, susținut de programul *Novateca* și Ministerul Culturii, care și-au propus să informeze publicul despre faptul că bibliotecile din Republica Moldova devin adevărate centre comunitare, unde fiecare cetățean,

indiferent de vârstă și ocupație, poate beneficia de servicii moderne și activități interactive. Campania se desfășoară în perioada septembrie-noiembrie 2016, în cele peste 800 de biblioteci publice din rețeaua *Novateca*.

* * *

Toată lumea știe că bibliotecarii visează, deci nu am putut porni în această căutare de servicii fără a ne implica într-o aventură – mă refer la serbarea celor 580

de ani ai orașului Chișinău. Astfel, am depus la Ambasada SUA (care tocmai anunțase o competiție deschisă de granturi pentru organizațiile culturale din Republica Moldova în cadrul Programului de granturi pentru democrație) un proiect despre cum putem să promovăm, să aducem la cunoștința tuturor chișinăuienilor informații despre instituțiile, organizațiile, întreprinderile orașului nostru.

Chișinăul altfel este un serviciu inedit de a spune chișinăuienilor – prin interme-

diul tururilor ghidate de către bibliotecarii BM – despre istoria urbei, personalitățile marcante care au trăit, au activat sau au vizitat Chișinăul; precum și de a afla curiozități din istoria și viața contemporană a capitalei.

Din partea Ambasadei SUA în Republica Moldova a luat cuvântul Stelian Rusu, care a asigurat susținerea totală în ceea ce facem pentru mersul înainte al comunității noastre.

Primăria mun. Chișinău, fondatorul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, a susținut și a finanțat onorabil această instituție în ani mai buni și în ani mai puțin favorabili. Invitația pe care o făcea într-un interviu dl primar general al municipiului Chișinău era: citiți, studiați și observați cum se afirmă în continuare prin organizarea de servicii cea mai mare și mai solicitată bibliotecă a orașului Chișinău. „Biblioteca a promovat oportunități de atragere și implicare în programe culturale sporind participarea și incluziunea chișinăuienilor”, a spus dna Lucia Caciuc-Roșioru, consilier la Primăria Chișinău.

Acest eveniment care s-a produs la Biblioteca Municipală este o oportunitate de a ne aduna forțele și de a contura isteț următorii pași împreună cu colegii noștri de la Direcția cultură a Primăriei Chișinău. Mulțumim că au acordat atenție, au exprimat recunoștință pentru efortul bibliotecilor de zi cu zi. Cu un cuvânt de felicitare în fața colaboratorilor BM a venit dna Vera Gurievski, specialist al Direcției cultură a Primăriei Chișinău.

Biblioteca trebuie să sesizeze cu mult rafinement care sunt tendințele de cerere (nevoi) din comunitate și să intervină operativ cu oferte rezonabile pentru cererile (nevoile) respective. Ne încurajează prin instruirile susținute formatorii programului *Novateca*. Exercițiul prin care ne-am implicat cu întreaga echipă a BM a fost provocarea asumată în cadrul întâlnirii di-

rectorilor de biblioteci publice în primăvara anului curent, eveniment organizat de Programul *Novateca*. Am acceptat necondiționat de a face o schimbare prin prisma managementului serviciilor, creionând *Planul de schimbare a serviciilor de bibliotecă*. „And we did it”, pot spune cu încredere dlui Evan Tracz, director al Programului *Novateca / IREX Moldova*.

Ne-am apropiat profesional de mulți ani, însă am reușit să discutăm despre serviciile moderne de bibliotecă atunci când am avut o vizită la Kiev, susținută de Programul *Novateca*. Bineînțeles, am discutat despre cum cele două asociații profesionale (din Ucraina și din Republica Moldova) pot colabora. Asigurarea accesului la tehnologiile moderne și servicii inovatoare de bibliotecă au fost unul din subiectele pe care le-am abordat. Recunosc că am fost impresionată de un serviciu inedit pe care îl oferă Asociația Bibliotecarilor din Ucraina împreună cu bibliotecile din Kiev – *Biblioteca susține turismul*. Mai detaliat despre aceasta a vorbit dna Irina Șevcenko, președinta Asociației Bibliotecarilor din Ucraina.

Surprizele s-au ținut lanț în 2016. Astfel încât în căutarea de noi modele de servicii, abordări moderne în dezvoltarea spectrului de servicii la BM, am avut șansa ca împreună cu 30 de bibliotecari ai BM „B.P. Hasdeu” și din suburbiile mun. Chișinău să vizităm Biblioteca Județeană „Panait Istrati” din Brăila. Vizita a fost un deliciu profesional – cunoașterea practicii de livrare a serviciilor moderne la Biblioteca Județeană a servit un exemplu de bune practici pentru implementarea cu succes a *Planului schimbării privind implementarea serviciilor moderne de bibliotecă*. Toți am avut ocazia să descoperim diversitatea serviciilor pe care le poate oferi o bibliotecă modernă. Cuvântul de salut din partea BJ „Panait Istrati” Brăila a fost rostit de dl Dragoș Neagu, manager, Biblioteca Județeană „Panait Istrati”, Brăila.

Paralel au funcționat următoarele mahalale: *Pasionații de QR; Iubitorii de tablete; Animatorii de filme pentru copii; Curioșii de experimente; Devoratorii de fotografii, Pofcioșii de e-cărți.*

Descoperim Chișinăul altfel este un proiect care s-a lansat în cadrul Tarabei serviciilor de bibliotecă. Prima blitz-excursie prin Chișinău s-a realizat chiar în această zi.

Împărtășesc bucuria că am lansat proiectul *BiblioTur – descoperim Chișinăul altfel*, proiect susținut de Ambasada SUA în Republica Moldova. În cadrul BiblioTurului bibliotecarii-ghizi au prezentat principalele obiective turistice din oraș și locurile de valoare istorică și culturală, grupate în cinci itinerare. Binăntzeles, bibliotecarii-ghizi ai Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” au urmat un curs de instruire în cadrul Centrului Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari, pentru a fi gata să ofere tururi ghidate. Am oferit prima prezentare blitz, care a inclus posibilitatea de a descoperi orașul mergând pe jos, vizitând locuri cu valoare istorică și artistică. Primul bibliotecar-ghid a fost Lili-ana Juc, șef oficiu copii, Filiala „Târgoviște”.

Vizita de studiu la Kiev a însemnat o nouă doză de entuziasm și curaj în implementarea serviciilor moderne de bibliotecă. Practicile și experiențele împărtășite de către colegii noștri ucraineni au demonstrat multă implicare, perseverență și dăruire.

Bibliotecile susțin turismul social este un proiect cu adevărat impresionant, care poate servi drept exemplu de optimism și putere oricui dintre noi. Ceea ce ne-a impresionat în vizita pe care am avut-o la Kiev a fost dedicația, profesionalismul de care au dat dovadă colegii din cadrul Asociației Bibliotecarilor din Kiev.

Dr. Eduard Claudiu Brăileanu, șef al Serviciului relații cu publicul, Biblioteca Județeană „Panait Istrati”, a prezentat comunicarea *Voluntariat și voie bună în Brăila*.

Vizita de studiu, a fost sincronizată cu implementarea Serviciului de vacanță în perioada 4 iulie – 13 august 2016, la Bi-

biblioteca Județeană din Brăila care a oferit un program intens și a reprezentat o oportunitate de motivare, conștientizare a necesității schimbării spre modernitate a bibliotecilor publice în care activează. Voluntarii au fost forța, energia pentru desfășurarea serviciilor de bibliotecă.

Toți avem roluri. Acasă, la serviciu, în grupul de prieteni, așteptând la coadă la cumpărături. Și în toate aceste contexte se creează o nouă modalitate de expresie și de interacțiune cu publicul. De ceva timp, funcționează în cadrul Bibliotecii Județene „Panait Istrati” Brăila, trupa de teatru „Ambițioșii”, o „familie” de aproximativ 20 de membri ce și-a propus să petreacă împreună, într-un mod agreabil, convivial, câteva ore săptămânal. Așa se face că, în fiecare zi de miercuri, sala de festivități a Bibliotecii Județene găzduiește întâlnirea celor pentru care sufletul nu are vârstă. Aici, la Chișinău, oaspeții brăileni, au prezentat două spectacole, pentru care au fost aplaudați furtunos.

Laboratorul distracțiilor științifice a prezentat un proiect inedit pentru Republica Moldova, care a îmbinat armonios știința, educația nonformală, distracția și cunoașterea prin experimente.

* * *

Biblioteca modernă este o instituție culturală cu spații generoase, care invită spre cunoaștere, cu servicii moderne și variate, adresate comunității. Reușita bibliotecii rezultă din diversitatea serviciilor pe care le prestează și care satisfac necesitățile informaționale și de loisir ale membrilor comunității acesteia. Or, tocmai aceasta cei prezenți au descoperit în cadrul sesiunii ce a urmat.

Angajații Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” au setat cadrul serviciilor moderne de bibliotecă. Harta serviciilor include peste 80 de servicii: privind sănătatea, incluziunea socială, accesul la justiție, edu-

cație, e-incluziunea, instruirea, cultura informației, loasir etc.

Colaboratorii BM au creat o atmosferă deosebită și au adunat laolaltă experiențe, povești de succes. S-au produs în fața vizitatorilor cei mai curajoși, cei mai bine echipați și gata să împărtășească experiențele peste 30 de bibliotecari.

Creatorii sesiunii au fost cei care livrează valoare atât participanților, cât și bibliotecarilor. Pentru a garanta că sunt cei mai buni, au fost provocați să se producă în formatul *Ignite* – totul a avut loc cu rapiditate, iar prezentarea a fost interactivă, cu elemente distractive. Colegii au realizat prezentări a câte cinci minute fiecare. Prima a fost *Ignite*, în Seattle, SUA, în 2006, iar de atunci evenimentul a devenit un fenomen internațional.

Participanții:

- Diana Corețchi și Vera Goldman – au prezentat un serviciu nou: Atelierul de croșetare „Mănuțe dibace” (stimularea creativității copiilor de a-i învăța să deprindă o nouă îndelnicire de confecționare a unor obiecte croșetate);

- Daniela Bortă – a prezentat serviciul nou „Caleidoscopul creativității” (crearea unor deprinderi de reciclare a diferitor obiecte; serviciul a fost inițiat la dorința copiilor; în cadrul acestui serviciu s-au organizat diverse master-class-uri, la care copiii au avut posibilitatea de a-și dezvolta abilitățile creative, de a confecționa diferite obiecte decorative din materiale reciclabile);
- Natalia Ghimpu și Angela Zelinschi – au prezentat serviciul „e-Guvernare” (învățarea, promovarea, familiarizarea cu inovațiile IT cu e-Servicii (servicii.gov.md) oferite de Centrul de Guvernare Electronică);
- dr. Violeta Tipa, specialist în studiul filmului de animație – a prezentat „Clubul cineafilelor” (crearea și valorificarea filmului de animație, inclusiv a celui autohton prin prisma operelor literare);
- Larisa Petrovskaia, voluntară – a prezentat serviciul „Компьютера для пенсионера: курсы компьютерной грамотности” (formarea deprinderilor practice de utilizare a calculatorului și internetului de persoane de vârsta a treia);
- Viorica Moraru și Liliana Don-Cioabanu – au prezentat serviciul „Micii ecologiști” (desfășurarea unei lecții de științe prin intermediul experimentului; informațiile despre problemele de mediu și soluțiile lor trebuie să fie transmise într-un mod cât mai interesant și accesibil copiilor; sensibilizarea elevilor față de problemele de mediu prin educație; dezvoltarea capacității de a gândi atât critic, cât și creativ);
- Svetlana Gumeni – a prezentat serviciul „Bibliopoșta” (asigurarea accesului la informații pentru persoanele de vârsta a treia);
- Angela Olărescu – a prezentat Școala duminicală „Studierea limbii bulgare” (cunoașterea limbii, istoriei și culturii bulgare);
- Stela Moraru, șef serviciu – a prezentat Centrul de reabilitare socială a copiilor social-vulnerabili (adaptarea socială a copiilor social-vulnerabili);
- Lilia Beșan și Oxana Bucuci – a prezentat „Cu scriitorii români devii

faimos" (dezvoltarea dragostei față de lectură; stimularea interesului pentru literatura română clasică și contemporană; cunoașterea aprofundată a operei scriitorului; dezvoltarea spiritului competitiv al elevilor; formarea abilităților de analiză a operelor propuse spre lecturare);

- Valeriu Cojocar – a prezentat serviciul „Tema pentru acasă” (oferirea ajutorului în rezolvarea temelor pentru acasă la disciplinele matematică, fizică și chimie);
- Viorica Lozinschi – a prezentat serviciul „Propuneri pentru achiziții” (cum poți comunica cu bibliotecarul la distanță pentru a-i spune care sunt preferințele pentru lectură și a asista o achiziție bazată pe interesele cititorilor);
- Stela Goreaci – a prezentat serviciul „Cultura juridică” (utilizarea serviciilor electronice publice; asistența și instruirea persoanelor în utilizarea serviciilor electronice publice, formarea culturii informaționale, consultarea bazelor de date juridice);
- Raisa Grimalschi, voluntară, și Natalia Țurcan – au prezentat serviciul „Dialoguri intergeneraționale” (promovarea valorilor culturale naționale și a personalităților notorii; dezvoltarea relațiilor de comunicare: personalități – tineri);
- CAIE – a prezentat serviciul „Eminescu DigiArtSpace – Spațiul Digi-Art Eminescu” (scopul serviciului: dezvoltarea imaginației artistice asupra operei eminesciene; abilități creative pe baza computerului și tehnicilor moderne; crearea operelor de artă eminesciene în alt context);
- Aliona Nosatii – a prezentat serviciul „Trăistuța sănătății” (în scopul de a ridica nivelul de cunoștințe al

elevilor în domeniul sănătății, privind promovarea unui trai sănătos, axându-se pe formarea unor comportamente corecte de păstrare a sănătății și utilizarea limbajului specific educației pentru sănătate);

- Nadejda Cecoi – a prezentat serviciul „Întreabă bibliotecarul” (interacționarea cu utilizatorii);
- Eugenia Butnaru – a prezentat serviciul „Cont personal în Catalogul online” (cum poți să îți gestionezi contul tău);
- Mila Șeremet a prezentat serviciul „Atenție la trafic”;
- Angela Timuș – a prezentat „Mame de weekend”.

Rezultatele concursului

Cea mai convingătoare prezentare:

– Locul I – Biblioteca Centrală (600 lei)

- Locul II – Filiala N. Titulescu (500 lei)
 - Locul III – Filiala „Târgoviște” (400 lei)
- Menționi:
- Filiala „Mihail Lomonosov” (200 lei)
 - Filiala „Adam Mickiewicz” (200 lei)
 - Filiala Traian (200 lei)
 - Filiala „Ițic Mangher” (200 lei)
 - Filiala „Maramureș” (200 lei)

Rezultatele concursului

Cel mai frumos stand amenajat:

- Locul I – Filiala „Maramureș” (800 lei)
- Locul II – Filiala „Târgoviște” (600 lei)
- Locul III – Filiala „Ovidius” (500 lei)

Menționi:

- Filiala „Transilvania” (200 lei)
- Filiala „Adam Mickiewicz” (200 lei)
- Filiala „Ițic Mangher” (200 lei)
- Filiala M. Drăgan (200 lei)
- Filiala Biblioteca Publică de Drept

(200 lei)

Acesta a fost locul de întâlnire a inovatorilor din bibliotecile-filiale, scena BM a fost un spațiu deschis în care bibliotecarii

au vorbit despre servicii, proiecte care pot încanta, întrebările care ne macină pe toți sau ideile care pot fascina când intri în bibliotecă. Cele 20 de prezentări au pus la dispoziție oferte educaționale, de învățare la scară mică, dar care, la sigur, pot aduce o schimbare în viața fiecăruia.

Evenimentul a avut drept scop de a prezenta comunității chișinăuene cele mai inovative servicii furnizate de Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, care fac bibliotecile spații dinamice, vitale și importante pentru dezvoltarea și transformarea comunității.

Evenimentul s-a desfășurat în cadrul campaniei naționale *Ne vedem la bibliotecă!*, care își propune să informeze publicul despre faptul că bibliotecile din Republica Moldova devin adevărate centre comunitare, unde fiecare, indiferent de vârstă și ocupație, poate beneficia de servicii moderne și activități interactive. Campania s-a desfășurat în perioada septembrie-noiembrie 2016, în cele peste 800 de biblioteci publice din rețeaua *Novateca* (#Nevedemlabibliotecă).

CONFERINȚA FINALĂ A PROGRAMULUI CHIȘINĂUL CITEȘTE – ROMANUL KINDERLAND DE LILIANA KOROBKA

Liuba MUNTEAN,
director, Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”

Abstract

In a country where the crisis in the economy and chaos prevails in all spheres of society, more and more parents are forced to leave their children with grandparents and go abroad in search of a better future.

The fate of these children is described in detail in the Kinderland novel by Liliana Korobka.

Keywords: *B.P. Hasdeu Municipal Library, „Reading Program Chisinau reads, Kinderland, novel, Liliana Korobka.*

Conferința finală a programului *Chișinăul citește* în cadrul căreia a fost pus în discuție romanul Lilianeii Korobka *Kinderland* a avut loc la 23 noiembrie 2016, la Bi-

biblioteca Centrală a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. La eveniment au participat reprezentanții ONG-urilor din Chișinău, care au ca domeniu de activitate respectarea drepturilor copiilor și protejarea copiilor cu părinții plecați peste hotare, bibliotecarii din filialele BM „B.P. Hasdeu” și, bineînțeles, chișinăuienii care au lecturat cartea.

Posibilitatea de a lua legătura prin Skype cu Liliana Korobca a fost un moment important pentru chișinăuienii care au citit romanul. „Am fost întrebată deseori câți copii fără părinți sunt în Republica Moldova, dacă situația lor s-a schimbat între timp. Dacă romanul meu a contribuit în vreun fel la asemenea eventuale schimbări. Oricât de mare și de grea ar fi miza socială a unei cărți de ficțiune, ea nu poate schimba imediat și categoric realitatea. Un roman este o poveste, în primul rând. Dar mă bucur enorm că semnalul meu de alarmă a fost luat în seamă, că mesajul meu a impresionat undeva, pe cineva. Mă bucur că există această conferință și poate și alte câteva, care se preocupă nu doar la nivelul ficțiunii de ceea ce ne doare. Sper să nu rămânem doar la acest nivel de discuții și de povești, să nu fie doar vorbe

aruncate în vânt. Sper ca aceste întâlniri să aibă consecințe concrete. Le doresc succes participanților la această conferință, mulțumesc inițiatorilor. Îmi pare, desigur, foarte rău, că nu sunt alături de voi! Mă alin cu gândul că lucrez la o nouă carte (e scuza mea, sper) și asta este până la urmă misiunea unui scriitor”, a menționat autoarea *Kinderland*-ului.

Liliana Rotaru, coordonatoarea ONG-ului *Copil, comunitate, familie*, în comunicarea sa *Efectele migrației* a accentuat faptul că fiecare copil are nevoie de familie. Activând pe diverse dimensiuni – crearea de servicii familiale, educația incluzivă, copiii cu nevoi speciale, reintegrarea familiilor – Liliana Rotaru cunoaște foarte bine problemele copiilor rămași acasă fără părinți. Dumneaei a propus participanților să aducă argumente pro și contra migrației moldovenilor peste hotare. Adolescenții au fost foarte activi menționând creșterea nivelului de trai, creșterea capacității familiilor de a le oferi copiilor studii superioare, dezvoltarea infrastructurii, dezvoltarea economiei și industriei ca laturi pozitive și destrămarea familiilor, dependența copiilor de banii trimiși acasă de părinții aflați la muncă peste hotare, înstrăinarea copiilor

de părinți ca laturi negative ale fenomenului migrației.

Micii utilizatori ai Filialei N. Titulescu au adus tema cărții mai aproape de public printr-o mică scenetă. Cât de frumoasă este copilăria alături de părinți. Nimic nu se compară cu ochii blânzi ai mamei și brațele protectoare ale tatălui. Dar câți copii din Republica Moldova se pot bucura de acest puțin? Mesajul acesteia a fost unul foarte clar: „Mamă, tată, veniți acasă!”

Studentele de la Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova au aplicat metoda „pălăriilor gânditoare” pentru a discuta problematica romanului. Pălăria albastră a vorbit despre structura romanului, pălăria roșie – despre emoții, pălăria galbenă – despre optimism, pălăria verde – despre ideile romanului, iar pălăria albă a trebuit să se arate neutră față de trăirile personajelor.

Centrul de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului a fost primul care a vorbit despre fenomenul migrației și despre copiii care rămân singuri acasă. Au fost instruiți cum să susțină familiile, în care măcar unul din părinți este plecat, numeroși profesori, bibliotecari, asistenți sociali. Irina Gușan, reprezentanta

Centrului de Informare și Documentare privind Drepturile Copilului a accentuat faptul că cel mai important mijloc de a păstra vie relația copii-părinți rămâne a fi comunicarea.

Cristaina Racu, asistenta socială a ONG-ului „Concordia” a atins inimile celor prezenți printr-o uimitoare poveste de viață a doi copii care au trăit momente dificile, dar care totuși se bucură în prezent de asistență parentală profesionistă.

Conferința de totalizare a continuat cu discursurile utilizatorilor care și-au împărtășit impresiile de lectură. „Romanul *Kinderland* de Liliana Korobca abordează o temă strigătoare la cer, capabilă să aducă până la lacrimi și cei mai fericiți ochi. Alături de tema copiilor fără părinți, în roman mai sunt abordate un șir de probleme ale societății noastre cum ar fi: sărăcia, violența, alcoolismul ș.a. Influența acestor probleme asupra copiilor este una majoră. Într-o societate dezvoltată se investește în educație, iar primele semințe ale educației se seamănă în familie – primul grup din care face parte un individ. Și dacă acest grup se destramă, atunci cum rămâne cu viitorul țării? Părinții pleacă undeva departe pentru a le putea oferi copiilor ceea ce

le lipsește, dar fără a se gândi că îi lipsesc de ceea ce e mai important – familia”, reflectează Elena Rogoja, studenta Centrului de Excelență în Energetică și Electronică.

Adriana Narolschi recunoaște că „inițial titlul cărții m-a dus cu gândul la lumea copiilor și mă așteptam să găsesc o carte veselă, o narațiune plină de pozne copilărești. Nu puteam fi mai departe de adevăr. Da, este o lume a copiilor, dar o lume plină de drame, cu un viitor neclar. Copiii învață jocul *de-a kinderlandul*, adică cei mici se joacă de-a cei mari”.

Impresionată de protagonista romanului, Ecaterina Ermurachi conchide că: „*Mamă protectoare* la 12 ani, Cristina și-a dezvoltat calități pedagogice. Știa deja că nu pedeapsa educă, ci explicarea, comunicarea. Știa pe deasupra și cum să gestioneze banii, primiți de la părinți. Știa „că trebuie să te ții bine cu toată lumea.” Știa că „frica e o boală”. Știa că problemele trebuie înfruntate, nu ocolite și în niciun caz nu trebuie să se sperie... Da, „Cristina a

învățat multe lecții de viață, fie din experiența proprie, fie din văzute, auzite de la consăteni. Cum altfel? Când ești aruncat, fără pregătire, în mare, nu-ți rămâne decât să înveți să înoți. Cam așa se întâmplă cu toți copiii a căror părinți pleacă la muncă peste hotare”.

E trist când dulcea, zburdalnica copilărie – pasăre fără de griji – este forțată să zboare prea devreme din cuibul părintesc. E foarte trist pentru că această problemă de ordin național, a devenit atât de actuală încât s-a ajuns la absurditatea de a fi tratată ca o normalitate. Mii, sute de mii de părinți își părăsesc puii, lăsând în urmă o țară, copil încă și ea. „Moldova copiilor” – cum o numește Liliana Korobca, a copiilor lezați de dreptul la fericirea de a vedea zâmbetul tatei de dimineață, de a adormi sub alintul cântecului duios al mamei. Părinții sunt convingși că pleacă pentru a le putea oferi copiilor tot ce-i mai bun, nerealizând că ei au nevoie, în primul rând, de mângâierile și grija lor.

BIBLIOTECARI CA SPECIALIȘTI DE DATE

*Nicolaie CONSTANTINESCU,
informatician, București*

Abstract

The data context can no longer be ignored and can no longer be passed to an IT department. Librarians have to make a new revolution in terms of professional status. Quality data requires specialists to be „managed”, interpreted to comply with commonly accepted standards of interconnection and consumption. Librarians must acquire these skills. They have to understand that their profession is getting deeper and deeper with IT.

Keywords: *librarian, data specialist, data management.*

* * *

Nu mai este nicio noutate faptul că profesia se transformă cu o rapiditate care pune la test capacitatea de adaptare a multor specialiști din instituțiile de memorie, iar în cazul nostru bibliotecari. Provocarea are drept nucleu datele ca obiect al noilor seturi de abilități care trebuie rapid să fie însușite.

Dar hai să facem un recensământ al contextului de date, care nu mai pot fi ignorate și nici nu mai pot fi pasate unui departament informatic. De cele mai multe ori „informaticianul” lipsește pentru că nu vine. Bibliotecarii trebuie să împlinească o nouă revoluție în ceea ce privește sta-

tutul profesional. Această revoluție este dictată chiar de realitatea profesională.

Fapte care invită discuția și decizia:

- catalogul este o colecție de date::date;
- documentele electronice gestionate sunt, de fapt, date structurate::date;
- depozitul digital instituțional structurează documente și seturi de date::date;
- expozițiile digitale::date;
- participarea la proiecte europene::date;
- colaborarea în cataloage naționale::date;
- elaborarea de resurse proprii::date;
- realizarea de aplicații::date.

Exemplul pe care îl ofer este cel pe care îl propune programul *Data Scientist Training for Librarians*.

La ce ar folosi bibliotecarului achiziția unui astfel de set de noi abilități?

Cercetătorii, cetățenii instruiți, jurnaliștii, oamenii de afaceri care caută un mediu propice pentru a-și dezvolta afacerile, factori de decizie la nivel local și național, managementul orașelor inteligente, toți aceștia vor avea nevoie de date de calitate. Datele de calitate au nevoie de specialiști prin care să fie „gestionate”, interpretate pentru a fi conforme cu standarde comun acceptate de interconectare și **consum**. Datele pentru a putea fi folosite trebuie să fie descrise și să li se atașeze vocabulare, care să ușureze conectarea.

Toate acestea sunt tot atâtea abilități pe care bibliotecarii trebuie să și le însușească. De ce? Pentru că meseria asta nu mai poate fi detașată de nevoia tuturor de a interpreta și a lua decizii în baza faptelor, a datelor.

Și răspunsul la această întrebare o cheamă pe următoarea.

Ce devin bibliotecile încetul cu încetul?

Un mediu de instruire, autoinstruire și învățare asistată în care cetățenii mai instruiți îi vor dota cu noi abilități pe cei care le vor dori. Rolul bibliotecarilor? Să fie cele mai bune gazde așa cum au făcut-o până acum și să aibă ei înșiși toate abilitățile necesare orientării celor care vin să dobândească noi abilități. Vor veni din ce în ce mai mulți membri ai comunității care vor cere și vor fi beneficiarii unor seturi de instrumente care sunt expresia celor mai noi tehnologii existente: imprimante 3D, instrumente de vizualizare tip Oculus, holografie etc. Acești cetățeni vor fi atrași de posibilitățile noi de expresie oferite, nu pentru că aceste dotări există. Pentru acest lucru biblioteca va fi spațiul central al comunității, la mare, mare, aprigă concurență cu ceea ce este la modă acum „hub-ul”. Dacă bibliotecile nu vor alege ca ele să devină ele hub-ul, se vor transforma până la preluarea funcțiilor caselor de cultură în concurență cu actorii ai zonei de manifestări culturale profesioniști și poate că parte vor fi susținute doar pentru că legal nu ai cum să te descotorosești de ele.

De unde să apuci?

Soluțiile centralizate sunt deja liste interminabile de contradicții între dorințe și buget și trebuie întâmpinate de fiecare dată cu o doză sănătoasă de rezervă. Soluțiile cel mai ades întâlnite sunt cele locale, calibrate pe problemele locale. Cum se traduce asta în contextul bibliotecii care se transformă pentru a servi mai bine noile necesități ale celor care încă o frecventează? Gândirea bibliotecii ca spațiu de căutare, descoperire și punere în practică a ideilor care pot contribui la progresul local. Un exemplu simplu ar fi solicitarea ajutorului celor care ar putea să-l ofere la o conversie a fișelor de catalog tradițional în catalogul electronic. Astfel de eveniment are un precedent la Biblioteca Națională, când s-a pilotat chiar această idee. Un alt exemplu ar fi invitația lansată hub-urilor IT ale loca-

lității / regiunii / țării, care să aducă soluții transformatoare pentru datele catalogului, cum să-l transformi într-un instrument modern și permanent de consultare. Prin realizarea unui app pentru telefon, prin prelucrarea și augmentarea cu semantii care l-ar pregăti pentru a fi considerat date deschise interconectabile (linked open data). Apoi, cum s-ar putea intermedia sau dezvolta programe de lectură în armonie cu programa, dar care să fie gestionate pe un sistem de împrumut electronic, cel puțin pentru resursele care reprezintă literatura aflată în domeniu public sau care se circumscrie excepțiilor pentru educație din *Legea drepturilor de autor*.

Sună frumos, dar pași concreți?

1. Bibliotecarii trebuie să înțeleagă că meseria lor se leagă din ce în ce mai adânc cu domeniul IT.

2. Bibliotecarii trebuie să devină și IT-iștii instituției. Din ce în ce mai des vor trebui să rezolve probleme din ce în ce mai complicate care nu mai țin doar de un anumit sistem de operare sau de un software de redactare a documentelor.

3. Bibliotecarii trebuie, cu încredere, să facă un pas în domenii precum programarea, prelucrarea datelor cu ajutorul unor instrumente specializate.

4. Bibliotecarii trebuie să fie parte a ecosistemului tehnologic pentru a ști cum să orienteze și să atragă dincolo de cei care oricum sunt atașați de valorile sale.

5. Bibliotecarii trebuie să înțeleagă că sunt într-o acerbă concurență cu alte tipuri de instituții sociale de petrecere a timpului și de lucru.

6. Bibliotecarii trebuie să fie ajutorul de încredere în prelucrarea și servirea datelor pentru administrație, jurnaliști și cetățeni cu aplecare către domeniul analizei factologice.

7. Bibliotecarii trebuie să devină buni brokeri de programe educaționale în relație cu toate funcțiile lor, de la cea de memorie, până la cea de creator.

Ceva exemple?

Am unul care m-a și inspirat să scriu acest articol: programul *Data Scientist Training for Librarians*. Mai există o inițiativă interesantă care merită atenția: *Software Carpentry*. Lista este deschisă... sunt multe.

Sursa: <http://www.kosson.ro/156-categorii-in-romana/prospectiuni/bam/1086-bibliotecarii-ca-specialisti-de-date>

ARHITECTURA ȘI INTERIORUL BIBLIOTECILOR

INTERSECȚIA DINTRE PROIECTARE ȘI CULTURĂ:
NOUA BIBLIOTECĂ
GUANGZHOU ȘI RELAȚIA EI CU ORAȘUL

Sam BOSS,
director, Departamentul de referințe și informație,
Biblioteca Guangzhou, China

Abstract

A new facility for the Guangzhou Library was recently completed, and it is currently among the largest in China. It is situated on Flower City Square in Guangzhou's Zhujiang New City, which is home to the city's most modern cultural institutions. It was designed by an international team from Japan and China. The design is based on the Chinese character “之”, and its exterior walls are inspired by a collection of books, an idea the designers call “美丽书籍”, or “Beautiful Books.” The facility is a cultural landmark and represents a new direction in architecture and design for Chinese libraries. The paper explores the facility's relationship with the square and the surrounding institutions, the Guangzhou Opera House, the Guangdong Museum, and the Second Children's Palace. Additionally, the paper examines both the exterior and interior designs of the facility to show how it not only represents a break from traditional library design in China, but also the ways in which design and planning have created a library that captures the spirit of the city and is prepared to engage with and meet the various needs of its users.

Keywords: *Library design, Interior design, Guangzhou Library.*

Biblioteca este o parte esențială a unei comunități și ar trebui să reflecte caracterul și cultura acesteia. Prin arhitectură și

design interior, o construcție de succes a bibliotecii nu va fi doar o oglindire a comunității, dar, de asemenea, va asigura un spațiu pentru învățare, împărtășirea cunoștințelor și interacțiune. Pentru a fi adaptată necesităților utilizatorilor de la Biblioteca Guangzhou, o nouă construcție a fost recent finalizată și actualmente este una dintre cele mai mari din China. Este localizată în zona celor mai moderne edificii culturale din Guangzhou's Zhujiang New City, incluzând Muzeul Guangdong, Teatrul de Operă Guangzhou și al doilea Palat al Copiilor. Firme de construcții din numeroase țări și-au prezentat planurile, iar, în final, o echipă internațională din Japonia și China au creat designul. În timp ce exteriorul trebuie să fie plăcut din punct de vedere estetic și un complement al structurilor înconjurătoare, interiorul trebuie să fie plăcut estetic, dar și orientativ pentru utilizatori. În acest context, lucrarea examinează rolul pe care noua bibliotecă îl joacă în urbanism și cum designul reflectă o ruptură de tradiție în China. În cele din urmă, lucrarea examinează modul în care proiectarea și designul au creat o bibliotecă pregătită să cunoască și să se angajeze în necesitățile diferite ale utilizatorilor ei.

**1. Zhujiang New City:
casa unei noi biblioteci**

Noua Bibliotecă Guangzhou este situată pe Flower City Square în inima dis-

trictului comercial modern al orașului Zhujiang New City. Construcția a început în 2006 și primele șapte etaje ale turnului de nord au fost deschise pe 28 decembrie 2012, oferind acces spre o parte a colecției bibliotecii, în limba chineză. Cele trei structuri alăturate au fost ridicate anterior, la deschiderea noii Bibliotecii Guangzhou. Acestea includ Muzeul Guangdong, Teatrul de Operă Guangzhou și al doilea Palat al Copiilor. Toate cele trei structuri sunt remarcate prin unicitatea lor de design și, în măsura în care există un interes pentru unicitatea designului, noua construcție nu este o excepție. Întrucât nu există o temă comună ce ar lega structurile, ele împreună formează un centru cultural modern distinct ca proiectare.

Flower City Square a devenit, cu adevărat, un centru cultural. Arhitecții orașului au concentrat majoritatea instituțiilor culturale moderne într-o singură locație și au creat un spațiu public iconic, care reprezintă angajamentul orașului de a construi viitorul, reamintind trecutul. Susan Imholz menționează că multe dintre bibliotecile Carnegie, construite pe parcursul secolului 20 în Statele Unite, au fost înălțate în locații „ce le-au situat la intersecția vieții sociale”. Întrucât, deocamdată, Zhujiang New City nu poate fi considerat centrul vieții sociale al Guangzhouului, scuarul și malul râului au devenit rapid locuri de adunări populare pentru recreere și relaxare, întrucât și biblioteca a fost plasată în centrul acestei activități.

Archicreation cuprinde Flower City Square și locațiile: Biblioteca Guangzhou, Teatrul de Operă Guangzhou, Muzeul Guangdong și al doilea Palat al Copiilor. Biblioteca, situată vizibil în colțul de jos din partea stângă, se confruntă cu principalele spații de adunare pe Flower City Square. Muzeul este situat în partea de sud a bibliotecii, sus, pe partea stângă a imaginii și Palatul Copiilor și Teatrul de

Operă sunt situate în vestul și, respectiv, sud-vestul bibliotecii, de-a curmezișul scuarului. Scuarul găzduiește, adesea, în exterior expoziții de artă, în apropiere poți face shopping și poți lua cina, pe partea sudică a malului râului este un loc draguț pentru locuitorii din Guangzhou, unde se pot bucura de câteva spații deschise. Vizitatorii scuarului pot fi văzuți adesea fotografiind clădirile și grădinile de flori, evenimentele de la muzeu, în aceeași măsură, Teatrul de Operă și Palatul Copiilor, care atrag și ele regulat locatarii și turiștii. Spațiile deschise ale scuarului și cele patru instituții servesc ca gazdă, ca o destinație localizată central, pentru a bucura vizitatorii prin unicitatea arhitecturii și oferind Guangzhouului cele mai noi centre culturale.

Așa cum a fost menționat anterior, nu există o temă comună arhitecturală ce leagă clădirile, dar, cu siguranță, în timpul proiectării inițiale, relația dintre structuri a fost un intermediar. Biblioteca a fost proiectată după asemănarea caracterului chinezesc „Z”, care poate fi văzut după *Archicreation*. În sine, aceasta este o declarație culturală puternică, dar, în acest caz, nu conotația literală a caracterului este semnificativă, ci, mai curând, este vorba de formă. O discuție mai detaliată despre structurile designului exterior va fi prezentată în următorul paragraf, deocamdată, focalizarea e pe relația cu structurile adiacente. Hiroshi Miyakawa, un designer cu Nikken Sekkei Ltd., planificând biblioteca, a declarat: „Am luat în considerație împrejurimile structurii și conotațiile culturale ale designului. Prin urmare, bazat pe aceste două idei, conceptul a fost inspirat de o colecție de cărți. În același timp, luând în considerație că muzeul adiacent are un design profilat de pătrat și că cele două structuri vor fi apropiate una de cealaltă, noi am decis că un design potrivit va fi unul dreptunghiular și linear. Cu aceste idei în minte,

caracterul profilat a designului a fost ales. În acest mod, profilul bibliotecii va fi mai accentuat și, prin urmare, de oriunde ai privi biblioteca, de la distanță sau din locuri închise, asemănarea cu caracterul tipografic este vizibilă. Proiectarea creează impresia paginilor întoarse a unei cărți.¹

James K. Elmborg ne amintește că: „Viziunea colectivă a proiectatorilor a dat naștere structurilor și regulilor, ce au avut scopul de a le armoniza cu spiritul oamenilor și de a realiza obiectivele societății.”² În acest context, când cele patru structuri și scuarul sunt privite ca un întreg, ele reprezintă direcția culturii din Guangzhou și, concomitent, viitorul ei. În plus, locația scuarului public și instituțiile culturale oferă locatarilor și turiștilor o zonă centralizată de cultură și recreere.

2. Exteriorul

Ispita structurii exterioare constă în semnificația culturală. Designul în sine reprezintă o fuziune dintre cultură și arhitectură. Adițional funcțiilor tradiționale clădirii bibliotecii, Elmborg susține că „ele, oferă, de asemenea, și funcții «mitice», simbolizând intenționat, prin arhitectură și design, valorile pe care biblioteca le-a adoptat”³. Accesul la informație și stocarea ei sunt două valori adoptate de biblioteci și aceste valori pot fi provocate de designul exterior al structurii. Așa cum a fost menționat anterior, designul este bazat pe caracterul „Z” și pe o colecție de cărți. Conceptul colecției de cărți este numit „cărți

frumoase”. În cărți găsim adesea cunoștințe, idei, idealuri și înțelepciune. În această privință, „colecția de cărți”, care cuprinde fațada exterioară a clădirii nu reprezintă doar o metaforă pentru valorile menționate anterior, dar, de asemenea, pentru ceea ce găsim în cărți. Se poate spune și că zidurile exterioare sunt compuse din „cărți stratificate”, reprezentând „straturile” de cultură și istorie, fapt ce determină oamenii să se plimbe și să exploreze.⁴

Proiectând exteriorul, trebuie luate în calcul problemele existente. Spre exemplu, trebuie să fie luată în considerație poziționarea clădirii în relație cu soarele și climatul subtropical al Guangzhouului. Odată luați în considerație acești factori, designerii trebuie să asigure un exterior plăcut din punct de vedere estetic și construit pentru a rezista acestor elemente. În timp ce interiorul unei construcții a bibliotecii trebuie să fie dinamic, exteriorul trebuie să fie construit într-un asemenea mod încât să reziste testului timpului.⁵ Potrivit lui Dai Xin, de la Institutul de Design din Guangzhou, planul este de a obține un simbolism arhitectural. „Designul trebuie să fie în concordanță cu atmosfera și condițiile din Guangzhou. Un material ce reprezenta piatra a fost folosit pe pereți, pentru a reflecta stabilitatea structurii. Zidurile de est și de vest au fost proiectate într-un asemenea mod, pentru a evita grozava căldură, provenită de la soare și, în timp ce greutatea și amplasarea ferestrelor este potrivită astfel, ca cititorii să vadă în exterior, amplasarea lor ajută, de asemenea, să reducă cantitatea razelor directe ale soarelui, acest lucru, la rândul lui, va permite facilitarea

¹ 广州图书馆行馆：每块石材和玻璃都单独定做。Guangzhou Library, 2013/01/07. Accesat: 1.04.2013. Disponibil: http://www.gzlib.gov.cn/aboutus/meiti/meiti_news.do?jsessionId=B-5934C29D91757F21191330727C18A13?id=379560.

² Elmborg, James K. *Libraries as the Spaces Between Us: Recognizing and Valuing the Third Space*. Reference & User Services Quarterly 50, no. 4 (2011): 6.

³ Ibid. 2, 5.

⁴ Dai Xin. 广州新图书馆, Guangzhou Design Institute. Accesat: 1.04.2013. Disponibil: http://www.gzdi.com/cn/html/2011-08-17/49_1304.html

⁵ Schwartz, Meredith. *Building for the Future*. Library Journal (September 16, 2012): 12-13.

conservării energiei, utilizând mai puțin aer condiționat.”¹

Adițional esteticului, designerii au luat în considerație și amprenta structurilor mediului. O grădină acoperită a fost inclusă în caracterul profilat al designului. Datorită izolației de vegetație pe acoperiș, actualmente, clădirea consumă mai puțină energie a aerului condiționat. Mai mult de atât, peisajele și construcția geometrică a grădinii este similară cu cea a pătratului pe care se află clădirea. În acest mod, clădirea are o relație cu mediul.² Acoperișul grădinii permite și o priveliște vastă asupra orizontului din Guangzhou.

3. Interiorul

Când stai la parter, poți să vezi drept în sus, aproape la 50 de metri, plafonul de sticlă cu lambriuri, prin care intră foarte multă lumină naturală. În plus, când privești în stânga și în dreapta (nord și sud), aproape fiecare nivel al clădirii este la vedere. Pasarelele conectează nivelurile superioare ale turnurilor de nord și sud, iar clienții au nevoie să se întoarcă la parter, pentru a se muta de la un turn la altul. Treptele, scările rulante, lifturile de la etajul întâi până la al optulea, toate inaugurate de clienți, sunt și ele vizibile. Potrivit lui Peter Gisolfi, vizibilitatea este o chestiune esențială, în proiectarea bibliotecilor. El evidențiază că este mai ușor să observi împrejurimile în spații aranjate vertical. „Din oricare punct, întrebă el, cât de mult este vizibilă clădirea?”³ Contrar a două sau trei niveluri aranjate orizontal, în stil atrium, structura aranjată vertical permite o vizibilitate excelentă din orica-

re colț. Arhitecții care au proiectat Biblioteca Guangzhou au realizat această idee, prin designul conceput de ei. Dai Xin evidențiază că „nu este neobișnuit pentru vizitatori să fie surprinși de designul unei noi biblioteci. Intrând în clădire, nu poți ajuta decât venerând și gândindu-te că nu seamănă pe deplin cu o bibliotecă. Dimpotrivă, actualmente, seamănă mai mult cu un mall”⁴.

Designul tradițional al unei biblioteci este caracterizat prin spații compacte, statice, cu accent pe colecție și pe comoditatea bibliotecarilor. În unele privințe, designul bibliotecilor tradiționale, poate fi considerat rigid și inflexibil, susține Tan Xiangjin, fost profesor de management informațional, profesor la Universitatea Sun Yat-Sen.⁵ Biblioteca modernă realizează designul la dolari, ceea ce este în tendință de mulți ani și multe biblioteci moderne pun accentul pe utilizarea luminii naturale și pe locuri adaptabile, pe spații deschise. Majoritatea proiectărilor bibliotecilor moderne sunt flexibile, susține Tan, creând spații ce pot fi ușor modificate, adaptate sau reorganizate. În acest mod, același spațiu poate avea mai multe utilizări. Aceasta favorizează utilizarea eficientă a resurselor.⁶ În timp ce utilizarea eficientă a resurselor este o considerație necesară, este important, de asemenea, de a lua în considerație potențiala experiență a utilizatorilor. În acest context, cum poate fi creat un spațiu care să fie totodată accesibil, adaptabil și primitiv?

Similar majorității intrărilor de la mall-uri, parterul unei biblioteci se caracterizează printr-un larg spațiu deschis și

¹ Dai Xin. 广州新图书馆. Guangzhou Design Institute. Accesat: 1.04. 2013. Disponibil: http://www.gzdi.com/cn/html/2011-08-17/49_1304.html

² Ibid.

³ Gisolfi, Peter. *Library Architecture Influences Efficiency*. Journal of the Library Administration Management Section 7 no. 2, (2011): 24-25.

⁴ Ibidem.

⁵ Tan Xiangjin, et al. *The New Thinking of Library Building in the 21st Century – The Building Concept of Shenzhen New Library*. Journal of Information, Communication & Library Science 9, no. 3 (March 2003): 2.

⁶ Ibidem.

printr-o amplasare accesibilă vizual, precum și, în parte, datorită numărului mare de foști vizitatori. Designerii au fost de acord că un spațiu expansiv a fost adecvat. Potrivit lui Miyakawa, „întrucât este o clădire mare, publică, trebuie să ținem cont de câți oameni vor încăpea aici. Nu am vrut ca interiorul să pară prea limitat, am dorit atmosfera unui loc deschis, așa că am ales un design în stil atrium”. Mai mult de atât, „din cauza mărimii clădirii, am ales un design deschis, care permite maximum de vizibilitate”¹. De asemenea, acest spațiu deschis, oferă multe posibilități. Deoarece este ușor accesibil, foarte vizibil și primitiv, este un loc perfect pentru a găzdui și a expune cărți sau expoziții de artă. La fel, spațiul asigură un acces ușor de acasă pentru autoservire, împrumutând și întorcând cărți, pentru ca clienților să le fie avantajos. Adicional, fluxul de aer ce intră prin tavanul înalt a atriumului, creează un sistem de circulație a aerului natural. Aceasta permite reducerea utilizării energiei.²

Biroul ce oferă cele mai multe informații, este localizat la parter. Este situat într-o manieră, ce permite utilizatorului să-l poată identifica lesne, fără a fi imperinent. Adicional altor zone de servicii de la parter, Zona cititorului cu experiență le oferă clienților bibliotecii o lecție prin istoria culturii de imprimare, în special, dacă e legată de China. Pe lângă asta, clienții bibliotecii vor putea profita de avantajele noii tehnologii interactive, oferite de bibliotecă. În timp ce parterul are un design

deschis, lumina naturală strălucește în jos și amplasarea variatelor plante creează un mediu confortabil și primitiv.

De la etajul doi până la șapte, planul general este complet similar. După ce ieși din lift, părăsești treptele sau scările rulante, dai de un larg spațiu, care sfârșește cu o zonă pentru informații. Când privești spre est și vest, sunt vizibile terminalele OPAC, colecțiile și locurile unde te poți așeza. Multe dintre rafturile unite sunt mai scurte, ceea ce permite o vizibilitate sporită și un spațiu mai larg, pentru prezentarea materialelor. Mesele și locurile unde te poți așeza stau rânduie și sunt intercalate peste tot. Mesele includ lămpi, conexiune la internet prin cablu și prize. Deoarece mesele sunt fixe, scaunele mobile capitonate au fost amplasate, de asemenea, peste tot. Așezările capitonate oferă clienților un loc plăcut pentru a citi și, de asemenea, pot fi mutate unde este necesar. În acest mod, o combinație a studiului tradițional și birourile pentru lectură, ca și locurile confortabile pentru a te așeza, sunt disponibile pentru toți cititorii.

Biblioteca este considerată, tot mai mult, un loc de interacțiune socială, susține Amanda Aspenson, Jack Poling și Jeffrey A. Scherer: „Adaptările tradiționale pentru oameni în bibliotecă au întrecut așteptările pentru biblioteca utilizată astăzi și în viitor. Așezările tradiționale din bibliotecă – scaunele salonului, mesele de studiu în zone deschise și adaptările pentru studiul individual sunt tot mai mult cerute.”³ Pentru a cunoaște diferitele necesități ale utilizatorilor, sunt disponibile camerele individuale pentru stu-

¹ 广州图书馆行馆：每块石材和玻璃都单独定做。Guangzhou Library, 2013/01/07. Accesat: 1.04.2013. Disponibil: http://www.gzlib.gov.cn/aboutus/meiti_news.do;jsessionid=B5934C29D91175F21191330727C18A13?id=379560

² Dai Xin. 广州新图书馆。Guangzhou Design Institute. Accesat: 1.04.2013. Disponibil: http://www.gzdi.com/cn/html /2011-08-17/49_1304.html.

³ Aspenson, Amanda; Poling, Jack; Scherer, Jeffrey A. *The 21st Century Library Building: Adjust or Wither*. Presentation, IFLA Standing Committee on Library Buildings and Equipment & IFLA Standing Committee on Information Technology, Satellite Conference, Atlanta, GA, August 10-11, 2011.

diere și camerele unde se pot cunoaște grupe mici. Bazate pe mărimea și scopul camerelor, ele vor include, în mod general, mese albe, conexiune la internet (inclusiv Wi-Fi), așezări și zone pentru lucru. Adăugarea spațiilor de lucru individuale și de colaborare, precum și așezările variate reprezintă o schimbare a perspectivei de la accentul pe colecție la accentul pe experiența utilizatorului.

Nivelurile de mai jos ale bibliotecii includ o varietate de spații funcționale, precum zone de cunoștință, săli de lectură și o cafenea. Cele două săli de lectură prezintă interpretări simultane ale clădirii și pot să cuprindă până la 800 de oameni. Zonele la nivelurile de mai jos evidențiază partea luminoasă a bibliotecii, oferind spații de colaborare, la fel și locuri pentru adunări comunitare și profesionale. În contrast cu colecțiile locuințelor simple și oferind clienților un spațiu pentru utilizarea materialelor, în prezent, focalizarea e pe acomodarea variatelor necesități ale utilizatorilor și ale activităților, în timp ce beneficiază de colecții. Indiferent dacă vor să citească în liniște sau să participe la activități de grup, ei o să se simtă confortabil. Fie că vor dori să folosească materialele diferitor publicații, colecțiile audio-vizuale, că voiesc să profite de serviciile bazate pe web, ei se vor adapta. Pe scurt, designul plasează utilizatorul înaintea colecției.

Este important ca designul interior să capteze esența spiritului din Guangzhou. Sam Demas și Jeffrey A. Sherer susțin că o construcție de succes a bibliotecii formează o „conexiune cu valorile, tradițiile și cu viața intelectuală a comunității” pentru a crea, ceea ce ei numesc „spiritul locului”. Acest concept se referă la caracteristicile ce reflectă tradițiile locale, regionale, un decor periodic sau artă și artefacte.¹ De la decorațiile interioare până la desig-

nul conținutului materialelor, Biblioteca Oamenilor și a Culturii din Guangzhou, o colecție ce conține materiale despre oamenii, istoria și cultura Guangzhouului este un exemplu perfect de „spirit al locului”. Intrarea este modelată după clădirea tradițională chinezească și decorațiile din cameră amintesc de stilul Lingnan al Chinei de Sud.

Zona cititorului cu experiență, menționată anterior, de asemenea, captează „spiritul locului”. În arta și artefactele pe care clienții le pot vedea și în câteva cazuri tratate, ele constituie o conexiune directă de la istoria și cultura Guangzhouului și a Chinei la clienți. După cum Guangzhou este un oraș internațional și biblioteca ajută clienții de mai multe naționalități. Biblioteca multiculturală, o zonă de servicii ce conține materiale selecte în limbi străine, materiale de la biblioteci internaționale surori și gazda viitoarelor activități și deprinderi, este menită să fie o fereastră spre lume, pentru locuitorii Guangzhouului, ca și un forum pentru oaspeții expatriați și internaționali, pentru a aduce cultura lor în China. Făcând o aluzie la istoria Guangzhouului pentru a ilustra conceptul „ferestra spre lume”, Biblioteca multiculturală va avea o temă a Drumului maritim al mătăsii. Pentru moment, decorațiile constau, în mare parte, din hărți, dar, în viitorul apropiat, există speranța de a adăuga decorații și, posibil, artefacte. Mai mult de atât, vor fi decorații, înfățișând fiecare dintre națiunile reprezentate în colecție.

Designul interior al spațiilor recent menționate, potențialul lor pentru utilizări combinate și accentul lor pe experiența utilizatorului, toate conduc spre Biblioteca Guangzhou, concomitent, angajând comunitatea, precum și spații în care clienții să interacționeze. În scopul de a construi o conexiune cu clienții bibliotecii și pentru a le permite să aibă o investiție personală în designul interior, ei au fost invitați

¹ Scherer, Jeffrey A.; Demas, Sam. *Esprit de Place*. American Libraries, 2002, 65-66.

să valideze caligrafia, desenele, meșteșugurile sau lucrări similare de artă ce spun o poveste despre bibliotecă. Depunerile selectate vor fi puse pe ecrane rotative, pe lângă bibliotecă. Biblioteca este un loc pentru interacțiune și colaborare. În același timp, biblioteca reprezintă reflectarea unei comunități. Este reflectarea culturii locale, păstrătoarea tradițiilor locale și a istoriei, dar și o fereastră spre lume. Prin arhitectură și design, biblioteca are potențialul de a reflecta spiritul comunității și al utilizatorilor.

Cu unicitatea lui „Z” și cu „cărțile frumoase”, care cuprind exteriorul clădirii, noua Bibliotecă Guangzhou reflectă cultura chineză. „Paharul de piele” al bibliotecii creează un mediu unic și deschis, care îndeamnă vizitatorii să intre. Designul este plăcut, estetic și ecologic. În timp ce designul permite utilizarea luminii naturale, grădinile cu acoperiș și sistemul de flux de aer, de asemenea, captează cultura Chinei și a Guangzhouului. Designul interior și clădirea stratificată este orientată spre utilizator și e construită astfel încât să cunoască necesitățile tehnice, dar și cele diverse ale clienților. Spațiile deschise ale clădirii, varietatea așezărilor, spațiile independente și de colaborare sunt acomodate atât pentru cei care vor să citească și să reflecteze singuri, cât și pentru cei care vor să comunice și să lucreze cu alții. Biblioteca, construită pentru a rezista climatului de fierbințeală și umiditate al Guangzhouului, este adaptată și necesităților variate și schimbătoare ale utilizatorilor, schimbărilor în tehnologie și în dezvoltarea orașului.

Referințe bibliografice

1. Aspenson, Amanda; Poling, Jack; Scherer, Jeffrey A. *The 21 st Century Library Building: Adjust or Wither*. Presentation at the IFLA Standing Committee on Library Buildings and Equipment & IFLA Standing Committee on Information Technology, Satellite Conference, Atlanta, GA, August 10-11, 2011.
2. Dahlgren, Anders C.; Eigenbrodt, Olaf; Lattimer, Karen; Romero, Santi. *Key Issues in Building Design: How to get started in planning a project*. IFLA Library Buildings and Equipment Section. 2009. Disponibil: <http://www.ifla.org/publications/key-issues-in-building-design>
3. Dai Xin. *Archicreation*. (December, 2010).
4. Dai Xin. *Guangzhou Design Institute*. Accesat: 1.04.2013. Disponibil: http://www.gzdi.com/cn/html/2011-08-17/49_1304.html
5. Demas, Sam; Scherer, Jeffrey A. *Esprit de Place*. American Libraries, (Aprilie, 2002): 65-68.
6. Elmborg, James K. *Libraries at the Spaces Between Us: Recognizing and Valuing the Third Space*. Reference & User Services Quarterly 50, no. 4 (2011): 338-50.
7. Feng, Jieyin; Shi, Zhonghua; Wu, Zhongxia. *Preserving Our Collection – The New Building of the Shanghai Library*. Presentation at the World Library and Information Congress: 71st IFLA General Conference and Council Libraries – a Voyage of Discovery, Oslo, Norway, June 08, 2005.
8. Gisolfi, Peter. *Library Architecture Influences Library Efficiency*. Journal of the Library Administration & Management Section 7, no. 2 (March 2011): 23-28.
9. Guangzhou Library. 1.07.2013. Accesat: 1.04.2013. Disponibil: http://www.gzlib.gov.cn/aboutus/meiti/meiti_news.do;jsessionid=B5934C29D91757F-21191330727C18A13?id=379560
10. Hoover, Jeffrey M. *Not Your Dream Library – The One After That: Creating the ‘Library as-Place’ Suffused with Appropriate Technologies*. Presentation at the IFLA Standing Committee on Library Buildings and Equipment & IFLA Standing Committee on Information Technology, Satellite Conference, Atlanta, GA, August 10-11, 2011.
11. Imholz, Susan. *Public Libraries by Design: Embracing Change at Low Cost*. Public Library Quarterly 27, no. 4 (Decembrie 2008): 335-350.
12. Kenney, Brian. *The Library Reloaded*. Library Journal (Decembrie 16, 2003): 8-10.
13. Schwartz, Meredith. *Building for the Future*. Library Journal (Septembrie 16, 2012): 12-13.
14. Tan Xiangjin, et al. *The New Thinking of Library Building in the 21 st Century – The Build*

ding Concept of Shenzhen New Library. Journal of Information, Communication & Library Science 9, no. 3 (Martie 2003): 1-7.

15. Watkins, Chris. *Are We Still Building? A Look at the Literature and Around the Country*. IFLA Reporter 29, no. 1 (February 2011): 22-25.

*Traducere de Galina TARTACOVSKI,
șef oficiu, Filiala „Târgu-Mureș”*

Copyright © 2013 de Sam Boss. Această lucrare este pusă la dispoziție în condițiile Creative Commons Attribution 3.0 Unported License (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0>).

BIBLIOTECA GROVE ÎN CALITATE DE EXEMPLU – O BIBLIOTECĂ „VERDE” ÎN SENSUL UNUI PERMANENT ANGANJAMENT COMUNITAR: REALIZAREA AȘTEPTĂRILOR ȘI PROMOVAREA PARTENERIATELOR

*Debra BURN,
Grove Library, Perth, Australia*

Abstract

The Grove Library in Perth, Western Australia, is an example of an aspirational community statement about an environmentally sustainable future, expressed through its library.

There is inevitably a sense of euphoria around the opening of a new “green” public building, with an optimistic expectation that all systems will perform as designed. However, the intent that The Grove should be a pioneer demonstration building implicitly included acceptance of the risk that some of the untried technologies would not perform as anticipated. The challenge is to analyse and accept any shortcomings as equally valid “learnings”, rather than allow them to overshadow the overall success of the project.

This paper is not, however, a treatise on the technological aspects of the building. The ordinary business of a new library goes on while staff and the management work through challenges with the infrastructure, as is equally true of conventionally designed new buildings.

This paper explores the community expectations and realities around an aspirational green building; the on-going interaction of a green library with its staff, customers and visitors; and the programming opportunities and synergies that underpin community engagement with a green library.

Keywords: *Green library, environmentally sustainable design, library programs, public libraries.*

Locul proiectului Grove pe planetă

Proiectul Grove se află în Perth, capitala statului Australia de Vest. Perth este adesea descris ca fiind „orașul cel mai izolat din lume”, literalmente cocoțat pe țărmul Oceanului Indian, și la mii de kilometri de cel mai apropiat oraș mare. Se află pe un teren plat, există puțini munți pentru a capta ploaie și, prin urmare, câteva râuri mari. Locuitorii din Perth se bazează pe descoperirea vechilor rezerve

acvifere subterane, alimentate la suprafață de surse nesigure de ploaie; iar guvernul deține instalațiile de desalinizare, care furnizează în prezent 50% din apa Perthului. Partea cea mai mare a Perthului se află aproape la nivelul mort al mării și, astfel, orice efecte ale schimbărilor climatice sunt resimțite devreme și profund de către populația sa de 1,9 milioane de locuitori.

Biblioteca Grove, subiectul acestui articol, este situată în una dintre cele mai râvnite și bogate zone ale orașului. Proprietarii originari ai pământului sunt oamenii Whadhjuk, parte a poporului Nyoongar. Suburbia Peppermint Grove se întinde pe o fâșie îngustă de pământ între litoralul nisipos al Oceanului Indian și regiunea pitorească a râului Swanu. În timp ce Peppermint Grove este o suburbie privilegiată, cu o mică densitate, biblioteca servește ca o diversitate demografică, învecinându-se cu suburbiile Mosman Park și Cotteslo, până când prezentul a introdus o combinație de industrie ușoară și continuă să asigure cu locuințe muncitorii și clasa de mijloc. Din punct de vedere politic aceste trei regiuni sunt conservatoare, la toate nivelele de guvernare.

Prefectura o tratează ca pe un centru comunitar educațional, serviciu de sănătate pentru copii, cafenea și spații de oficiu, pentru aceste trei regiuni învecinate. Populația totală a acestor trei suburbii este în jur de 19 mii de rezidenți.

Noul concept al Bibliotecii Grove

Prima Bibliotecă Grove a fost construită în 1967. În anul 2002, era evident că biblioteca existentă nu mai este adecvată în termenii unui spațiu uzual și ai tehnologiilor moderne. Comitetul bibliotecar al acestor trei localități a ajuns la concluzia că este nevoie de o bibliotecă nouă și modernă pe un spațiu mai mare decât clădirea bibliotecii existente.

Modelul unei biblioteci a fost elaborat în anul 2005 de către Tricia Hille, manager bibliotecar în perioada 2002-2011. Modelul a fost inclus ca parte componentă a politicii urbanistice a orașului Cottesloe din anul 2002.

Biblioteca Grove devine verde

Consultările inițiale cu comunitatea privind o nouă bibliotecă s-au axat pe cheltuielile necesare, pentru construcția unor depozite de cărți suplimentare și aprovizionarea spațiilor pentru activități și noi tehnologii. Totuși, la o ședință publică din 2005, la care se discuta proiectul unei noi biblioteci, câțiva membri comunitari au pus întrebări privind încorporarea ecologică în mediul înconjurător. Unul din partenerii Consiliului avea deja o viziune ecologică, dar și alți consilieri se orientau spre aceeași direcție. Mai mulți consilieri și membri ai Prietenilor Libertății aveau „aspirații verzi” și au plasat problemele de sustenabilitate în fruntea dezbaterilor comunitare. Astfel, semințele verzi ale simțului comunității au fost puse într-un sol fertil și au dat rădăcină.

Trei arhitecți au fost selectați pentru elaborarea planurilor. Accentul pe sustenabilitate a influențat puternic alegerea finală a arhitectului, proiectele lui Cox Howlett și Bailey Woodland i-au impresionat pe membrii juriului prin includerea în design a mai multor caracteristici ecologice. Ei au fost aprobați în iulie 2006.

Echipa de arhitecți inițial a planificat o construcție ecologică de bază, dar proiectul s-a dezvoltat în faza de discuții, stabilindu-se includerea a cât mai multe echipamente ecologice. Arhitecții au îmbinat toate cerințele ca în final să obțină aprobarea celor trei consilii, în final ne-am ales cu un proiect destul de complex, unde Grove urma să fie prima clădire publică din Australia care să încorporeze un design atât de armonios conturat în mediul ambiant.

Sarcina îndrăzneță a Bibliotecii Grove

În același timp, unii rezidenți și membri aleși au obiectat Consiliului majorarea cheltuielilor, inclusiv a acelor privind inițiativa ecologică. Presa locală era dispusă în favoarea amplificării acestor opinii și se expunea critic pentru crearea unui spațiu în care oamenii ar fi putut fi informați și, de asemenea, auziți.

Prin urmare, s-a decis de a duce întregul proiect în faza finală (la un numitor comun) prin implicarea a toate trei părți. Planul comunicațional pregătit de către Oak Redgi (Comunicate group), cu participarea unui expert de înaltă performanță Gerj Byail (bine cunoscut în Australia pentru aparițiile sale într-un program televizat de grădinarit), avea în vedere necesitățile proiectului și crearea conștientizării, înțelegerii și suportului beneficiilor proiectului propus. Acest lucru a permis elaborarea unor materiale promoționale, note informative; mai credibile și mai ușoare pentru activitatea prietenilor bibliotecilor: sondaje, apeluri etc.

Luna iunie 2009 a fost critică pentru proiect. Construcția a început, dar continuau dezbaterile privind instalarea unor tehnologii electrice. O aplicație din grant a fost înlocuită cu un nou program guvernamental (*Terenuri ecologice*), care nu a fost aprobat și confirmarea rămase neschimbată!

În același timp, toate trei consiliile au căzut de acord în ceea ce privește caracteristicile electronice propuse de arhitecți. Mai târziu au fost anunțați că Biblioteca Grove a primit 1,5 milioane dolari de la Guvernul australian pentru implementarea EDS.

Costul total al proiectului a fost de 18,4 milioane, dintre care componentele EDS au costat 3,7 milioane. Majoritatea banilor pentru proiect au fost alocați de către fiecare unitate administrativă în proporții

egale în funcție de numărul populației a fiecărei unități locale.

Biblioteca Grove în sfârșit a luat naștere

Biblioteca Grove și alte servicii din cadrul proiectului Grove au fost deschise pentru public la 16 august 2010, în timpul și în limitele bugetului prestabilit. Deschiderea oficială a avut loc în septembrie 2010.

Lista caracteristicilor ecologice ale Bibliotecii Grove:

- 80 % din materialele demolate au fost recuperate.

Designul sistemului de climatizare:

- orientarea de poziție și umbră – poziționarea optimală în sensul utilizării avantajelor schimbărilor climaterice sezoniere sub unghiul soarelui;
- labirint termal – blocuri de piatră grea în temelia bibliotecii, în așa fel ca apa de ploaie în rezervoare să acționeze și ca depozit de energie termală – rece în timp de vară și caldă pe timp de iarnă;
- sistemul de încălzire regenerabil – utilizează unități de aer condiționat încălzit sau prerăcit din aer consumat (în funcție de temperatura de afară);
- căldură geotermală regenerabilă: apa rece este pompată din rezervoarele acvatice subterane, trece printr-un transformator de căldură și este returnată într-o altă secție al rezervorului, în așa fel reducând presiunea sistemului de condiționare a aerului.

Opțiuni de transport:

- Biblioteca Grove este localizată în apropierea unui spațiu comercial, astfel încurajează călătorii cu destinații multiple decât călătoria cu un singur scop;

- Biblioteca Grove este situată în vecinătatea stațiilor de transport auto și tren;
- bicicliștii beneficiază de terenuri pentru parcare, lacăte, butelii de apă, camere de schimb.

Energia regenerabilă:

- 20 kW ai sistemului fotovoltaic acoperă 14% din consumul electricității Bibliotecii Grov;
- apă caldă solară;
- turbine de vânt – 1 kW capacitatea.

Eficiența energetică:

- sistem de iluminare controlat de senzori;
- clădirea s-a conectat la lumină inițial lent, însă ulterior a fost retransmisă spre retrohnețizare, iluminare naturală prin geamuri de fonton și cupole din lumină;
- sistemul de ventilare naturală a garajului de mașini;
- gaz de argon de înaltă performanță utilizat între straturile de sticlă ale geamurilor;
- înlocuirea acoperișurilor și a parcului de automobile.

Utilizarea eficientă a apei:

- utilizarea eficientă a robinetelor, grupurilor sanitare;
- depozit și colector de apă de ploaie cu o capacitate totală de 250 000 de litri;
- sistem de tratare a apei gri, galben și negru.

Mobilier și decorații de mediu:

- mobilierul și elementele de montaj au fost selectate de la furnizorii de produse ecologice, utilizându-se materiale naturale, reciclabile, precum și materiale volatile cu emisuni organice moderate;
- farfurii, pahare, tacâmuri, furnizate în cantități comerciale mari pentru a fi utilizate pentru anumite evenimente – toate de o singură folosință.

Peisajul de peste geam:

- sistem individual de tratare a apei prin utilizarea apei (reziduale) naturale, utilizând metodele ecologice de filtrare ca, de ex., filtrul de rogoz, înainte de a fi evacuate;
- utilizarea ca plante de decor a unor specii ce necesită mici cantități de apă;
- irigarea integrată la sistemul individual de tratare a apelor prin folosirea unui sistem de folosire a apelor;
- utilizarea grădinilor de tip seră pentru cultivarea plantelor comestibile;
- utilizarea gardurilor ecologice verzi.

Biblioteca Grove – primii pași

Se știe că a te afla la începutul inovațiilor, a fi pionier înseamnă uneori a plăti un preț prea mare pentru a fi pe prima linie.

Unele tehnologii – orientarea ecologică, geamurile ecologice, sistemul solar de încălzire a apei și sistemul fotovoltaic, au fost tratate ca tehnologii pur ecologice cu performanțe și costuri previzibile. Despre alte tehnologii mai puțin uzuale, de exemplu, resursele de explorare geotermală de răcire a construcțiilor, sistemul de tratament al apelor uzate și reciclarea acestora, turbinele de vânt pentru generatoarele electrice, s-a crezut mai puțin că vor fi utilizate.

De exemplu, prima utilizare a sistemului subteran de încălzire a eșuat și a fost nevoie să fie schimbat la o fază incipientă a proiectului cu unele costuri suplimentare din cauza unor caracteristici geologice unice ale localității; turbinele de vânt s-au dovedit a fi instalate prea jos față de nivelul de turbulență și a fost necesar de a fi ridicate de la șapte la 14 metri, la fel prin costuri mai mari. Complexul sistemului apelor reziduale a fost distrus de către prezența unor micro- și macroorganisme; iar compania care urma să efectueze mentenanța a falimentat și prețurile de reparație

ar fi fost mult prea mari în comparație cu apa stocată. Astfel, a fost luată decizia de dezasamblare a acestei părți din sistem până va fi găsită o soluție mai eficientă în viitor. Prin urmare, sistemul apelor de ploaie va fi re tehnologizat pentru irigare. Alte probleme privind utilizarea apelor de ploaie pentru uz intern la fel au fost supuse rectificării. Aceste probleme au constituit niște impedimente pentru proiect. Ele au cauzat, de asemenea, cheltuieli suplimentare pentru aceste trei unități administrative, dând peste cap procesul normal de votare a bugetului privind cheltuielile suplimentare.

Învățând din experiențe

În retrospectivă, se poate spune că proiectul a suferit o reconsiderare pe scară largă, din cauza unui optimism exagerat pe toată perioada planificării și realizării proiectului. Factorii care au creat „cultura supraoptimismului” au fost insuficiența informației disponibile și incertitudinea tehnologiilor. În cazul Bibliotecii Grove, acesta a fost un risc inerent determinat de inexistența unui precedent de utilizare a astfel de tehnologii la scara de construcții publice.

Un alt factor de risc l-a constituit complexitatea proiectului – părea a fi mai tot timpul o provocare fenomenul integrării unor sisteme dispersate ca apa, soarele și puterea vântului; geotermalul, pasiv, hidrolic și cel mecanic; sistemul de monitorizare: digitală și analogică; la fel și vasta diversitate a furnizorilor și consultanților. Sistemul informațional era necesar să integreze toate aceste sisteme în cadrul Sistemului de management al clădirilor (SML), ceea ce făcea dificilă siguranța sistemului de operare.

Desigur, ar fi fost foarte optimist de crezut că toate aceste sisteme vor lucra fără impedimente chiar din prima zi, cu toate acestea Biblioteca Grove și-a pro-

pus să fie un pionier inclusiv prin acceptarea riscurilor că unele tehnologii nu vor fi la nivelul anticipat. Provocarea consta în analiza și acceptarea oricăror deficiențe, învățăminte de a le integra cu succes în tehnologiile ecologice ca acestea să funcționeze eficient sau prin utilizarea unor ajustări de remediere. În ciuda acestor probleme, Biblioteca Grove este recunoscută la momentul actual ca una dintre cele mai impresionante din Perth, atât arhitectural cât și prin caracteristicile sale ecologice, de asemenea prin rezultatele sale performante și practicile inovative în sistemul de activitate.

Acest articol vrea să redea interacțiunea bibliotecii ecologice cu personalul, clienții și vizitatorii săi, arătând sinergia unui angajament comunitar și o realizare ecologică.

Biblioteca Grove ca lecție de viață: viziunea și misiunea

Cum și-a propus în proiectul inițial, Biblioteca Grove se va axa pe strategiile de educare a comunității prin obținerea beneficiilor și acțiunilor practice pentru comunitate. Strategia îmbină activități promoționale, informare online, precum și resurse, instrumente educaționale și evenimente comunitare de livrare a programelor locale atât pe plan național, cât și internațional. În această ordine de idei, subiectul ecologic a fost încorporat în orice aspect de afaceri, brand, viziune, misiune al Bibliotecii Grove.

Mottoul Bibliotecii Grove este: „În drumare, învățare, trăire” – conceput nu numai pentru a exprima rolul general al instituției în viața comunității, dar, de asemenea, pentru a conduce prin exemplu.

În continuare, cităm un extras din declarația de misiune și viziune a Bibliotecii Grove: „Comunitățile interconectate și încredute conduc prin învățare și viață durabilă.” Biblioteca Grove are ca misiune

specială educarea grupurilor largi ale comunității conform spiritului de sustenabilitate.

Biblioteca ecologică – personal ecologic

Subiectul-cheie care traversează fiecare aspect operațional al Bibliotecii Grove include conștientizarea activității personalului și impactul până și a celui mai mic serviciu, prestat în mediul social. Acest lucru se manifestă și prin activitatea personalului auxiliar; prin utilizarea produselor de curățire cu un nivel mic de toxicitate; utilizarea în calitate de hârtie pentru imprimare și fotocopii din stocul reciclat; folosirea tomberoanelor pentru divizarea deșeurilor atât pentru personal, cât și pentru utilizatorii bibliotecii; promovarea colectării pentru reciclare a bateriilor, telefoanelor mobile și cartușelor pentru imprimantă. Evenimentele organizate de bibliotecă sunt riguros analizate pentru excluderea maximală a deșeurilor. Personalul face parte din echipa „ecologică” prin aplicarea în exterior a principiului: „Reducere, reutilizare, reciclare” – pentru toate procesele operaționale ale bibliotecii.

Personalul, de asemenea, contribuie la diminuarea „prăpastiei elementare”, prin menținerea unei mici grădini de cultivare a plantelor și a legumelor. Personalul bibliotecii a salvat recent o fâșie forestieră, care urma să fie livrată pentru a fi utilizat ca și gard.

Parafrazându-l pe Kermit The Frog, nu este ușor tot timpul să fii „verde”. Trebuie să recunoaștem că personalul a fost afectat de către „provocările” construcției, în ambele sensuri atât a confortului lor personal, cât și criticismului din partea acestora asupra problemelor pe care ei nu le puteau controla. Este dificil să menții un entuziasm continuu pentru o construcție ecologică pe timpul căldurilor de 40 de grade, când aerul condiționat nu lucrează

sau când un membru din public protestează la vederea unui articol recent de ziar privind costurile mari ale acestei construcții. În același timp, personalul bibliotecii a fost acel care a rămas ferm și fidel, suportând perioada provocărilor și adresărilor.

Un alt aspect este abilitatea managementului bibliotecii și pregătirea acestuia de a gestiona productiv o construcție ecologică. Pentru început ei urmează să fie dispuși a se informa despre noile tehnologii atâta timp cât urmează să conlucreze cu o echipă interdisciplinară de distribuitori și consultanți în așa fel ca investițiile și aspirațiile unei construcții ecologice să fie menținute și maximal exploatate.

Biblioteca Grove ca inspirație în derulare

Cea mai mare sursă de educație și inspirație este construcția în sine. Totuși, pentru a capitaliza clădirea ca instrument de instruire, este necesar ca ea să fie astfel interpretată de un larg spectru de audiență, începând de la copii, studenți, membri ai comunității, până la arhitecți, ingineri și profesioniști industriali. Răspunsul la această provocare include, acolo unde este posibil, utilizarea tehnologiilor într-un mod vizibil: un exemplu evident sunt turbinele de vânt. Câteva panouri fotovoltaice au fost instalate în fața clădirii în așa fel încât să fie vizibile ușor. Unele „părți” ale clădirii, care în mod normal urmau să fie ascunse, dețin porțiuni prin care se vede cum funcționează acestea (de exemplu, geamurile prin care se văd labirinturile termale) sau cum sunt reflectate în designul teritoriului aferent (de exemplu, formele rotunde ale rezervoarelor subterane de apă de ploaie amintesc de niște iazuri virtuale în cadrul terenurilor de joacă).

De asemenea, proiectul s-a promovat prin multiple articole din internet, postări cu privire la implicarea unor persoane mediatice, făcând posibil ca informația să

ajungă eficient și complet la o mare audi-ență. Articolele au descris nu doar tehnologia performantă de viitor a bibliotecii, dar și unele momente precum utilizarea practică a tehnologiilor ecologice în condiții casnice.

Excursii industriale

Profilul înalt al proiectului Grove, atât ca proiect ecologic relevant în estul Australiei, cât și ca un câștigător al numeroaselor provocări industriale, a stârnit un interes sporit din partea profesioniștilor industriali, a bibliotecarilor, a guvernanților locali, a lucrătorilor publici, arhitecților, constructorilor, inginerilor de mediu și academicienilor. În consecință, deseori veneau solicitări de facilitare a unor excursii. Aproximativ 200 de grupuri au avut parte de excursii personalizate la construcția Bibliotecii Grove în ultimii patru ani.

Angajamentele față de public

Angajamentul public a fost construit destul de devreme prin intermediul personalității mediatice Josh Byrne, fiind recunoscut neformal ca „ambasador” al noului proiect. O zi semnificativă a fost pe 21 mai 2011. În parteneriat cu Water Corporation, evenimentul a avut ca program expunerea utilajelor ecologice ale proiectului Grove și promovarea strategiilor de conservare a apelor, la care au participat Josh Byrne și Colin Barnett, primul ministru al Australiei de Est. Evenimentul a inclus excursii cu ghid pe teritoriul Bibliotecii Grove, acțiuni de divertisment, povestiri, activități ecologice pentru copii, panouri informative despre toate materialele ecologice utilizate.

Angajamentele Grove... ca și bibliotecă

Vizitarea bibliotecii a ajuns la 100%, dintre care 50% de către membrii bibliotecii, iar 20% imediat după deschiderea bibliotecii, măsură promovată pe larg

în rândurile comunității. Ținând cont de recomandare, obiectivul de marketing a constituit demonstrarea unui concept empatic față de vizitatorii săi. Manifestând un interes permanent față de protecția mediului, biblioteca a abordat o politică de colectare a cărților și revistelor. Aceste măsuri au fost pe larg promovate prin activități și evenimente ca, de ex., la Halloween 2014, care a fost declarat „Halloweenul ecologic”.

Concluzii

Biblioteca Grove este un model viu al unei biblioteci ecologice, un sanctuar arhitectural atractiv și o sursă de mândrie pentru comunitatea locală. Istoria Bibliotecii Grove nu este terminată încă. Inovațiile tehnologice au fost utilizate în orice segment, în orice departament al bibliotecii: serviciile digitale, deservirea clienților, angajamentele personalului, precum și procesele de gestionare a bibliotecii. Prin suportul comunității viitorul Bibliotecii Grove pare a fi unul foarte optimist.

Cuvântul de final al primarului Ron Norris

Primarul Ron Norris a fost consilier al Consiliului de administrare al orașului Masman Park din 1987, și primar din 2006. „Când trei din consilieri au lansat inițiativa proiectului bibliotecii, primul lucru pe care l-am făcut a fost consultarea comunităților privind trei mesaje clare. Primul mesaj de consultare a fost despre necesitatea unei noi biblioteci mai mari de care era nevoie. Al doilea moment: biblioteca trebuie să adere la toate proiectele media comunitare pentru dezvoltarea și utilizarea tehnologiilor de care comunitatea va avea nevoie. Al treilea: proiectul bibliotecii trebuie să includă elemente inovaționale de ultima generație. Așadar, performanța tehnologiilor utilizate a fost o solicitare a comunității. De la început intenția proiectului a

fost încorporarea aspectelor de protecție a mediului ambiant. Ne-am propus minimalizarea consumului de apă pe cât va fi posibil, precum și producerea propriei energii solare și iuliene. Integrarea acestor tehnologii prezenta o provocare, dar noi știam care din tehnologii urmau să fie lucrate și care nu. Promovarea bibliotecii ca o locație cu funcții educative și demonstrative consta în a demonstra vizitatorilor că tehnologiile performante pot fi utilizate și în condiții casnice. Personal consider, că biblioteca noastră este un mare succes tehnic și social.”

Sincere mulțumiri

Proiectul Grove a fost susținut de Guvernul Australiei prin programul ecologic guvernamental.

Sincera noastră recunoștință pentru Tricia Hille, managerul bibliotecii din 2002 până în 2011, o mare admirație și stimă pentru inițierea și realizarea proiectului – membrilor consiliilor de administrare ale orașelor Cottesloe, Shire of Peppermint Grove și Mosman Park.

Referințe bibliografice

Hauke, Petra *Going green as a marketing tool for libraries: environmentally sustainable management practices*. IFLA WLIC, 2013.

National Audit Office (UK). *Over-optimism in Government Projects: Report 2013*.

Grove Precinct Website: www.thegroveprecinct.com

Grove Library Website: www.thegrovelibrary.com

ANEXĂ

Premii și expresii ale recunoștinței pentru Biblioteca Grove

2011. Institutul Australian de Arhitectură, Premiul *Walter Greenham*.

2011. Institutul Australian al Construcțiilor, Premiul de Excelență în Construcții.

2011. Câștigător la Concursul australian al proiectului industrial.

2012. Societatea Tehnologiilor de Iluminare.

2014. Muzeul Australian de multimedia și design publicitar.

2014. Premiul de excelență, Fundația Australiană a Bibliotecilor.

Traducere de Diana ȚURCANU, utilizator al bibliotecii; coordonator: Aglaia IEPURE, bibliotecar, Filiala „Ovidius”

Copyright © 2013 de Debra Burn.

Această lucrare este pusă la dispoziție în condițiile Creative Commons Attribution 3.0 Unported License (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0>).

BIBLIOTECA, ORAȘUL ȘI POSIBILITĂȚI INFINITE: PROIECTUL UNIVERSITĂȚII RYERSON, CENTRUL DE ÎNVĂȚARE PENTRU STUDENȚI

Madeleine LEFEBVRE,

Universitatea Ryerson, Toronto, Canada

Abstract

This paper describes the philosophy, landscape, planning, design, collaboration and challenges of an exciting project. Ryerson is a dynamic university in the heart of Toronto, the largest and most diverse city in Canada. In the last decade, the university has undergone a rapid expansion offering programs at all levels.

The three purposes of the 2008 General Plan of the University are: Strengthening the urban environment; People in the first place (pedestrianizing the urban environment); And a commitment to design excellence.

The current library is a bookstore. The building is completely inadequate in size, functionality and ambience for our users. The new SLC, designed by Snøhetta (Oslo) and Zeidler (Toronto), meets the three rules of the General Plan. It will provide a window and a gateway to Ryerson. The transparent building will focus on supporting student learning, individual study, and collaborative space. There will be no stacks of books. The two buildings of the library will be structurally connected. Shops will take the street from the ground to the ground level below to revitalize the street. Finishing is planned for 2015.

Keyword: modern library, design, Toronto University.

* * *

Introducere: planul general al Universității Ryerson

Ryerson este o universitate dinamică din inima orașului Toronto, cel mai mare și divers oraș din Canada. În ultimul deceniu universitatea a trecut printr-o expansiune

rapidă de la 9000 de studenți la Politehnică – la o universitate de aproape 30 000 de studenți, oferind programe la toate nivelurile.

Directorul Universității, Sheldon Levy, a urmat cu îndrăzneală viziunea lui asupra Ryerson ca un constructor de oraș. „Cu parteneriate energice și idei grozave, scopul nostru este de a ajuta la progresarea Ryersonului și a orașului Toronto în ansamblu”, a declarat el într-un apel, în 2006, către Clubul Canadienilor din Toronto (Levy, 2006). Tot în acest an, el a lansat *Planul general al Ryersonului* (www.ryerson.ca/about/masterplan) cu trei reguli generale: intensificarea mediului urban; oamenii pe primul loc (pietonalizarea mediului urban); și un angajament de a proiecta excelența.

Planul general a fost pus imediat în acțiune și s-a bucurat de multă atenție din partea mass-media. Într-un articol din *Toronto Life*, 2010, Marcus Gee scria: „Planul general al lui Levy pentru Ryerson prevede un campus urban compact cu turnuri de sticlă impozante, mobilier stradal elegant, acoperișuri verzi ecologice, cicliști și pietoni ce traversează un campus aglomerat... El vorbește cu primăria despre transformarea străzii Gould, bulevardul central al Ryersonului, într-o alee pietonală, fără mașini, cu cafelele și umbrită de copaci.”

Levy crede că ceea ce este bine pentru Ryerson este bine și pentru Toronto. Vice-versa este de asemenea adevărat: „Cu cât este mai mare calitatea vieții orașului nostru, spune el, cu atât este mai mare calitatea vieții la universitate” (Gee, 2010).

S-a profitat de oportunități de oriunde acestea apăreau. Universitatea deținea o parcare multietajată vizavi de bibliotecă. Universitatea Ryerson a fost capabilă să vândă „drepturile aeriene” de deasupra parcării dezvoltatorilor unui mare complex de film de pe Scuarul Yonge-Dundas (numit „Times Square al Toronto-ului”), astfel încât parcare este acum integrată în complex. În schimb, Ryerson a negociat folosirea sălilor de film ca săli de curs până la 13:00 în fiecare zi. Acest lucru a abordat problema găzduirii claselor mari, iar sălile de film confortabile au caracteristici suplimentare ca scaune comprimate și podium pentru prelegeri retractabil pentru a asigura folosirea lor ca săli de curs. Complexul are, de asemenea, restaurante și un spațiu pentru fast-food, pe care studenții îl frecventează între cursuri și chiar îl folosesc ca o sală de studiu neoficială.

Primul proiect de clădire Ryerson important, după planul general, a fost Centrul de fotografie Ryerson (RIC) (www.ryerson.ca/ric). A avut loc o completă renovare și expansiune a clădirii artei fotografiei deja existente, care era o fabrică de bere convertită. Clădirea constă acum din Școala Artei Fotografiei împreună cu o

galerie de artă și un centru de cercetare. Banca mare de imagini include o colecție a fotojurnalismului secolului XX din agenția *Black Star* din New York.

Următoarea este Grădina Frunzelor de Arțar, o clădire iconică din anii 1930, faimoasă pentru găzduirea hocheiului pe gheață profesional, a interpretului Elvis Presley și a formației *The Beatles*, care a fost renăscută ca Centrul Athletic Mattamy (MAC) (<http://www.mattamyathleticcentre.ca>). În parteneriat cu un lanț național de magazine alimentare, MAC găzduiește noi facilități pentru studenți, o arena de gheață și terenuri de baschet, împreună cu un supermarket uriaș, păstrând în același timp stilul art deco al Grădinilor Frunzelor de Arțar.

Contextul

Universitatea Ryerson ocupă un spațiu relativ mic în inima Toronto-ului. Nu este un turn din fildeş; pentru mulți ani a fost aproape neremarcat în spatele unor clădiri comerciale pe strada Yonge, vertebra din nord-sud a Toronto-ului. Nu sunt delimitări puternice ale perimetrului campusului – este „țesut în stofa urbană” (Dykens, 2013). Odată cu adoptarea planului gene-

ral, a fost achiziționat un teren pe strada Yonge pentru a construi un Centru de Învățare pentru Studenți, care a fost văzut ca o fereastră înspre Ryerson și o poartă către campus. În 2008, Universitatea a asigurat o alocație de 45 milioane dolari canadieni de la guvernul din Ontario pentru a sprijini proiectul.

Blocul din strada Yonge dintre străzile Gould și Gerrard, unde este construit Centrul de Învățare pentru Studenți, nu este cel mai sănătos. Alături este The Zanzibar Tavern și un număr de fast-fooduri mici și alte magazine cu un venit mare. Peste 40 de ani, o parte a terenului a aparținut unui magazin de muzică, „Sam the Record Man”, care a dat naștere nostalgiei printre patronii săi. O parte din nostalgie a fost pentru enormele discuri de neon care se aflau la intrarea în magazin, reprezentând un simbol al Toronto-ului.

Necesitatea pentru un Centru de Învățare pentru Studenți a fost exprimată atât în planul general, cât și în planul academic din 2008-2013 (<http://www.ryerson.ca/senate/academicplan.pdf>). Clădirea actuală a bibliotecii, un turn din beton în stil brutalist, a fost construită în 1974 pentru un număr de studenți de 8500, când arhitecții și bibliotecarii șefi erau preocupați mai mult de acumularea, păstrarea și protejarea colecțiilor de cărți decât de oferirea unor facilități de studiu primitoare, confortabile și prielnice. Biblioteca are peste 11 000 de vizitatori pe zi în cele mai aglomerate zile ale calendarului academic. Studiile noastre indică o mare nemulțumire din partea utilizatorilor în legătură cu spațiul. Tocmai de aceea am avut o mare dorință puternică de a depăși limitele impuse învățării din cauza unei biblioteci învechite și supraaglomerate.

În ultima treime a secolului XX, când calitatea bibliotecilor era stabilită după mărimea colecțiilor de cărți, cea din Ryerson era foarte mică, deoarece programele ei erau mai mult tehnice și se bazau pe

manuale. În 1993 i-a fost acordat statut de universitate și în 2000 au fost adăugate programe postuniversitare. S-au luat decizii predictive spre a se concentra pe o strategie digitală, răstimp în care veneau fonduri suplimentare, în locul colecțiilor fizice. Era clar atunci când ne gândeam la o nouă clădire că strategia digitală va fi cea care va ghida planificarea. Nu vor fi cărți în noua clădire, dar ea este conectată la două etaje cu biblioteca existentă unde se află rafturile. În schimb, noi ne-am concentrat pe un spațiu de studiu favorabil, infrastructura tehnologică (acces la resursele digitale) și servicii de colaborare. Principiile de proiectare pe care le-am ales sunt impactul vizual; confort; stimulare senzorială; versatilitate și tehnologie omniprezentă.

Bob Jackson, șef din domeniul facilităților și finanțe al bibliotecii, și subsemnata suntem în totalitate ocupați de proiectul Centrului de Învățare pentru Studenți. Noi spunem comunității noastre că clădirea va oferi studenților un mediu remarcabil în care să studieze și să colaboreze. Aceasta este destinată să încurajeze interacțiunea, inspirația, inovația și inventivitatea; ea va fi primitoare, accesibilă, confortabilă și gata să se adapteze la noile tehnologii, evoluții și servicii. Va avea spații luminoase, deschise, bogate în tehnologii și fără obstacole pentru studiul individual și colaborativ. Va include o varietate de medii de învățare, suport digital și servicii academice care promovează succesul de învățare pentru studenți, cultivând o cultură de colaborare și creativitate.

Proiectul

Două firme de arhitectură au fost alese pentru a fi parteneri ale proiectului: „Snøhetta”, din Oslo și New York, și „Zeidler Partnership” din Toronto. „Zeidler Partnership” a proiectat școala Ryerson’s Ted Rogers de Management și este dis-

pusă să planifice o clădire cu scop dublu care să grupeze mai jos departamentele de mai sus de magazinele la nivel de stradă. „Snøhetta” a fost responsabilă pentru noua Bibliotecă din Alexandria, și recent a finalizat Biblioteca Hunt de la Universitatea Carolina de Nord.

Centrul de Învățare pentru Studenți este acum în construcție. Are un teren de 14 442 metri pătrați în total, cu 1486 metri pătrați de spațiu comercial la nivel de pământ și mai jos. Teritoriul este învecinat cu strada Yonge la vest, strada Gould la sud, O’Keefe Lane la est și cu o clădire comercială la nord. Clădirea este planificată pentru un certificat LEED de argint și va avea un acoperiș de 50% verde. Cu un buget de 112 milioane dolari canadieni, are proiectată ca dată de deschidere o zi din ianuarie 2015.

„Snøhetta” s-a inspirat de la stilul agora și stoa din Grecia Antică, creând un spațiu pentru studenți în care aceștia să interacționeze și să-și exploreze potențialul creativ. Multe din programele noastre profesionale generează un răspuns „tribal” din partea studenților: ei doresc să petreacă timpul liber, din afara orelor, în clădirea unde se află clasele, profesorii și colegii. Cu spațiul primitiv al Centrului de Învățare pentru Studenți noi sperăm să îi atragem de la clădirile obișnuite în acest spațiu neutru. Recunoscând că majoritatea studenților noștri fac naveta, scopul nostru este de a deveni un „campus lipicios” – unul unde studenții nu vin doar la lecții și pleacă de la ele, dar se implică și în viața universității (Madden-Dent, 2007).

Accentul pus pe natură, peisaj, experiența socială și bunăstare de către „Snøhetta” poate fi văzut pe tot parcursul proiectului. Există o mare prezență exterioară legată de peisajul stradal, s-a pus accentul pe spațiul neoficial de adunare. Interiorul este împărțit pe zone tematice legate de natură. Etajele sunt denumite: valea (1), podul (2), faleza (3), grădina (4), soarele (5),

plaja (6), pădurea (7) și cerul (8). Mobila și finisările reflectă aceste teme.

Clădirea nouă este conectată cu bibliotecă curentă la două etaje de către o platformă lată de sticlă cu o grădină pe acoperiș. Accesul public dintre cele două clădiri va fi restricționat la al doilea etaj. Trecând de la Centrul de Învățare pentru Studenți, utilizatorii vor intra în biblioteca existentă prin camerele Ronald D. Besse de Învățare și Informare.

Schița avea inițial beton deasupra fațadei comerciale, care a condus la preocupări legate de crearea bucuriei pentru skateboarderi. Aceasta a fost schimbată de un acoperiș verde, astfel încât cei din interiorul clădirii de la etajele vale și pod vor avea vederea dinspre stradă cu verdețură.

Partea comercială este o cerință esențială a oricărei clădiri noi din centrul orașului, și Centrul de Învățare pentru Studenți nu este o excepție. Într-un interviu cu *The Ryersonian*, directorul Levy a spus: „Când ocupi nivelul solului... Ar trebui să fie pentru Toronto, să păstrezi străzile vibrante și pline de viață, nu instituționalizate” (Connor, 2013). În spatele fațadei, la nivel de stradă, pe strada Yonge, partea comercială va ocupa mezaninul și nivelul mai jos de sol. Un consultant lucrează curent la potențialii ocupanți ai acestui spațiu. Într-o zonă cu densitate comercială considerabilă (mai multe mall-uri se află la o distanță de două blocuri) provocarea este de a ocupa spațiul cu o prezență comercială unică și îmbietoare.

Exteriorul SLC este o bucată vitală în definirea naturii și relației ei în raport cu strada. Clădirea este acoperită cu un perete de sticlă, un model de tip frită, aducând o abundență de lumină pestrițată în toate zonele clădirii. După cum lumina se schimbă în timpul zilei, așa se va schimba și panorama celor din clădire.

De asemenea, în programul funcțional al clădirii este planificată Zona medie

digitală (DMZ) (www.digitalmediazone.ryerson.ca), care este un element definitoriu al Universității Ryerson de azi și un factor major în creșterea reputației acesteia. Original într-un singur loc, acum ea are mai multe locații în complexul de film în Yonge-Dundas Square la care m-am referit mai devreme. Fiind un incubator pentru proiectele antreprenoriale ale studenților, ea unește studenții de la toate disciplinele, pentru a dezvolta companii digitale viabile într-un mediu favorabil. DMZ este o alegere bună pentru bibliotecă, deoarece noi am mai colaborat împreună. În unirea planificată din Centrul de Învățare pentru Studenți noi sperăm să vedem dezvoltarea proiectelor antreprenoriale legate de bibliotecă. Noi suntem deja mândri de o companie de succes cofondată de un bibliotecar din Ryerson, Graham McCarthy, în parteneriat cu Brennan McEachran, care a fost un student la business al universității la acel timp (www.hitsend.ca).

Această unire DMZ este planificată pentru faleza de la al treilea etaj cu o panoramă la intrarea dramatică și la stradă. Va împărți faleza cu experiența media digitală. Acest concept a crescut din dorința de a crea un centru de tehnologie, unde studenții pot învăța cum să folosească multimedia pentru însărcinările lor. Odata cu răspândirea tot mai largă a smartphone-urilor, YouTube-ului etc., imaginile digitale sunt o parte din viața fiecărui student. În centru, noi vom oferi echipamente de editare și alte tehnologii, conduse de studenți tutori instruiți să asiste și să-și învețe colegii. Este necesar doar de a vizita un magazin „Apple” pentru a vedea cât de popular este acest concept.

Biblioteca a colaborat câțiva ani cu elemente de servicii de succes pentru studenți. Anterior dispersate, serviciile de sprijin de învățare pentru studenți au fost reunite într-o singură unitate, cu o prezență puternică în clasele bibliotecii existente

(Centrul de scriere, Centrul de instruire, Oficiul directorului). De asemenea, în clădirea bibliotecii este prezent un Centru de Asistență în Matematică. Toate aceste servicii vor fi mutate la al patrulea etaj (grădina) al clădirii noi, punându-se accentul pe accesibilitate.

Colaborări întâmplătoare

Într-un mediu atât de creativ ca Ryerson, ideile simple pot apărea pe neașteptate. De exemplu, eu am descoperit întâmplător că Biblioteca principală a orașului Toronto se află exact la o milă nord față de Centrul de Învățare pentru Studenți. Având în vedere că porțiunea din strada Yonge, dintre cele două biblioteci, este destul de deșartă în unele locuri, m-am decis să evidențiez cât de multe biblioteci și instituții culturale ce se află în acea milă. Ideea a condus la RULArch, o colaborare dintre bibliotecă și Departamentul de știință arhitecturală, sub conducerea lui Vincent Hui. Biblioteca a creat o aplicație pentru mobil, DataM.O.B ([www.news.library.ryerson.ca /datamob](http://www.news.library.ryerson.ca/datamob)) care este folosită de studenții de la arhitectură, uneori solicitată și de alți utilizatori. DataM.O.B oferă informație sub formă de context ca istorie, designul arhitecturii, statistici, fotografii etc. Vincent Hui colaborează acum cu alte școli de arhitectură din Canada și din SUA pentru a dezvolta acest concept și în orașele lor.

Bibliotecarul Bob Jackson are un interes personal în istoria Toronto-ului. El a făcut investigații importante prin arhivele orașului și a creat o imagine fascinantă a foștilor deținători ai terenului unde se află acum Centrul de Învățare pentru Studenți. Descoperirile lui dezvăluie ecouri din trecut despre Centrul de Învățare pentru Studenți. Discuția noastră cu profesorul de sociologie Paul Moor a dezvoltat un curs despre contextul social al străzii Yonge, punând accentul pe site; website-ul stu-

denților este: <http://ryersononyonge.wordpress.com/about>.

Universitatea Ryerson este cunoscută pentru programele creative în industriile, arta imaginii fiind una din ele. Jackson a descoperit că intersecția dintre Yonge și Gould a aparținut Clubului de Fotografie din Toronto, din 1906 până la mijlocul secolului. În anii 1880 a fost o librărie ce a aparținut arheologului David Boyle, un simbol al Toronto-ului la acel timp. Ca parte a abordării sale „verzi”, Ryerson încurajează folosirea bicicletelor și a acomodat ciclismul cu locuri sigure. Jackson a aflat că un magazin de biciclete popular s-a aflat aici la începutul anilor 1990. Cam în același timp Școala Metropolitană de Arte avea ore în clădirea băncii, care pe parcursul secolului 20 era situată la intersecție. O școală de afaceri și cursuri de corespondență funcționau în acea locație în același timp. În prezent, Ryerson are cea mai mare școală universitară de afaceri din Canada și un program larg de educație continuă, din care învățarea online joacă un rol important.

Probabil, unul din ecurile cele mai interesante pe care Jackson le-a găsit a fost „The People’s Café”, deschisă în 1904. Cafeneaua avea cameră de lectură și de agrement, facilități largi pentru întâlniri de societate și servicii alimentare: un mediu prielnic pentru citire, relaxare și joacă, nu atât de diferit de camerele de studiu moderne ale studenților.

Muzica și distracția au avut o influență puternică asupra terenului pe parcursul anilor. 50 de ani înainte de deschiderea „Sam the Record Man”, din 1961, acolo a fost un magazin de partituri, „Chappell’s. A & A Records”, care se afla la două uși depărtare, cu „Steele’s Tavern” aflându-se între ele. Taverna a văzut multe nume faimoase în anii 1960: mare agitație a izbucnit în timpul vizitei actorilor de film Elizabeth Taylor și Richard Burton.

Provocările

Când o nouă clădire universitară este planificată, în cele mai multe cazuri este situată într-un campus discret, unde locul vacant existent aflat în proprietatea universității, este identificat pentru dezvoltare. Însă proiectul Ryerson al Centrului de Învățare pentru Studenți s-a confruntat cu provocări semnificative din cauza locației sale din centrul orașului, teritoriul căruia a fost alocat pentru clădire. Proiectul a necesitat modificări după adoptarea celor trei legi ale orașului Toronto pentru spațiul curent al locului. Aceste modificări cuprindeau restricții de înălțime, restricții asupra planului unghiular și densitatea zonei clădirii. Mai mult, orașul cerea ca minimum 60% din fațada dinspre strada Yonge să fie rezervate pentru spațiul comercial.

Procesul de aplicare pentru rearanjare a necesitat o preparare îndelungată și complexă de către arhitecți. În aplicație au fost incluse desenele arhitecturale care specificau zonele supuse rearanjării, precum și numeroase rapoarte detaliate pe teme cum ar fi studii de vânt și umbră, studiile traficului, precum și studiile căilor de zbor (terenul este în apropierea câtorva spitale care au plăci de aterizare pentru elicoptere).

A urmat un lung proces de evaluare de către Departamentul de planificare a orașului, care a implicat atât consultații tehnice, cât și evaluări din partea comunității. Adicional la problemele de aranjare, proiectul necesita aprobarea planului terenului de către oraș – un alt proces de lungă durată. În plus față de toate studiile menționate anterior, acest element necesita o evaluare din partea tuturor utilităților principale, departamentul pompierilor, departamentul transportului și Comisia de tranzit din Toronto (TTC). Aceste procese au luat aproape un an pentru a fi aprobate.

Așa cum s-a menționat anterior, Ryerson este în mare parte un campus navetist. Are foarte puține cămine studențești, iar parcarea este foarte limitată. Deci, majoritatea comunității călătorește cu transportul public. Teritoriul se află la distanță de un bloc înspre nord de o stație de metrou foarte aglomerată, Dundas. Au existat discuții cu TTC pentru posibilitatea creării unei conexiuni subterane de la platforma Dundas la Centrul de Învățare pentru Studenți. Costurile s-au dovedit a fi extrem de mari la acest stadiu al proiectului, dar clădirea finisată va avea un punct de acces subteran în cazul unor viitoare extensii ale platformei.

Alte probleme care trebuiau să fie adresate cu privire la documentele planului terenului erau: rute de urgență; amenajarea; utilitățile; traficul; facilități de încărcare / descărcare; depozitarea gunoii; utilizarea aleii dintre SLC și clădirea bibliotecii existente; străzile pietonale; legăturile subterane; deszăpezirea; gestionarea apei pluviale și canalizarea.

O altă cerință a fost un acord cu orașul în legătură cu podul de pe O'Keefe Lane, care leagă clădirea veche și cea nouă, căci aleea este proprietatea orașului. Problema fluxului de trafic asupra rampei de încărcare era importantă, luând în considerație spațiul foarte strâmt și zona mare de trafic pietonal. Studenții de la Ryerson au încercat să influențeze pentru câțiva ani transformarea străzii Gould (învecinată în partea de sud cu Centrul de Învățare pentru Studenți) într-o zonă pietonală. Ei au avut succes parțial. Jumătate din blocul de pe strada Gould dintre O'Keefe și Yonge încă are acces la trafic și este folosit în mare parte de camioane de serviciu ce folosesc zonele de încărcare de pe banda O'Keefe Lane la nord și la sud de Gould.

Programele de construcție au fost, de asemenea, afectate de vremea dificilă de iarnă. Marea macara de construcție nu

poate fi operată când sunt vânturi puternice, iar ninsorile sau ploile puternice au cauzat unele întâzieri.

O altă provocare majoră a fost discuțiile rotitoare ale lui „Sam the Record Man”. Când Ryerson a cumpărat terenul, un grup comunitar a cerut orașului să desemneze simbolului lui Sam un patrimoniu, cu cerința de a remonta simbolurile când clădirea este finalizată. Miile de becuri de neon (multe dintre care se dezintegrau încet) au fost demontate manual și puse într-un depozit specializat pe tot parcursul îndelungat al demolării. Se mai poartă încă discuții în privința viitorului simbolului. Între timp, Ryerson a creat un website pentru a-l comemora pe „Sam the Record Man” (<http://news.library.ryerson.ca/musiconyonge>).

De la începutul proiectului, ne-am exprimat dorința de a aborda siguranța și securitatea utilizatorilor, personalului și a echipamentului din clădire. Centrul de Învățare pentru Studenți se află într-o locație foarte aglomerată prin care trec zilnic 16 milioane de pietoni. Va fi un punct-cheie de intrare în campus și, astfel, poate crește numărul vizitatorilor, al solicitanților de informație și chiar al turiștilor. Deoarece Centrul de Învățare pentru Studenți și biblioteca conectată vor fi punctul cel mai apropiat de stația de metrou Dundas, ele vor deveni, probabil, o arteră principală pentru restul campusului, în special, pe timp rău. Va rămâne de văzut ce efecte va avea asupra Besse Commons, punctul de intrare al bibliotecii existente. La începutul proiectului am considerat un acces 24/7, dar ne-am răzgândit în privința aceasta.

Biblioteca de Referință din Toronto a fost o sursă bună de informație, aceasta având experiență în numeroasele probleme legate de viața stradală, ca și alte mari biblioteci urbane. La intrare, prezența securității în Biblioteca de Referință este foarte vizibilă. Ryerson a decis că Centrul de Învățare pentru Studenți va avea o

abordare mai subtilă. Mai rămâne de văzut după ce clădirea se va deschide dacă vizibilitatea personalului de securitate va necesita să fie mărită.

Fiecare oraș mare are numeroase panouri în jurul proiectelor clădirii. Ele tind să fie neatractive și incomode pentru pietoni. Ryerson a ales să instaleze „umbrela urbană” (www.urbanumbrella.com), care creează o protecție mai artistică și mai plăcută de la construcție.

Calea de urmat

Centrul de Învățare pentru Studenți a câștigat Premiul de excelență în design, în 2011, al revistei *Canadian Architect*. Deși au existat și unele rezerve, în cea mai mare parte noua clădire acumulează laude. Sunt deja semne că frumusețea arhitecturală a clădirii va oferi o scânteie pentru reamenajarea pozitivă, pentru construirea orașului. Un grup de investitori a cumpărat mai multe clădiri mai în sus pe stradă și noi așteptăm cu nerăbdare să vedem o schimbare progresivă.

Am descris colaborările care sunt în curs de desfășurare la momentul scrierii acestui document, dar în acest mediu rapid, creativ și antreprenorial, totul este posibil. Așa cum ne apropiem de deschiderea Centrului de Învățare pentru Stu-

denți din secolul XXI, noi vom continua să atragem colaborări noi și creative la care încă nu ne-am gândit. Avem, într-adevăr, posibilități infinite.

Referințe bibliografice

- Connor, L. (2013, March 20). *Planul general al Ryerson explicat*. The Ryersonian, p. 6-7.
- Do, T.T. (2013, February 27). *Modelând viitorul nostru*. The Ryersonian, p. 6.
- Dykers, C. (2013, Mar. 26). *Prelegere: Pot arhitectii promova civilitatea?* Universitatea din Toronto: prelegerile publice ale Facultății Daniels din 2012-2013.
- Gee, M. (2010, April). *Revoluția Ryerson*. Toronto Life, 44, 54-60.
- Levy, S. (2006, Mar. 8). *Universitatea ca un constructor de oraș: note pentru o adresă, Canadian Club of Toronto*. Disponibil: <http://www.cou.on.ca/news/commentary---events/commentary/commentary-pdfs/the-university-as-city-builder-sheldon-levy-march>
- Madden-Dent, T. (2007, Jan. 17). *Campus lipicios* [video]. Disponibil: http://www.youtube.com/watch?v=r-en_prcq9k

Traducere de Natalia COJOHARENCO

Copyright © 2013 de Madeleine Lefebvre. Această lucrare este pusă la dispoziție în condițiile Creative Commons Attribution 3.0 Unported License (<http://creativecommons.org/licenses/by/3.0>).

ACTIVITATEA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN PERIOADA 2012-2016¹

*Mariana HARJEVSCHI,
președinte al ABRM*

De la consolidarea Asociației la dezvoltarea comunităților

Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova, în cadrul celor patru ani de mandat, perioada 2012-2016, și-a asumat un comportament proactiv, cu inițiative proprii, care au adăugat valoare la tot ce s-a creat pe parcursul anilor 1992-2012, adică pe parcursul celor peste 25 de ani ai ABRM. Sunt sigură că atât predecesorii președinți, dar și Dvs. – ca membri – doriți de la cei pe care i-ați investit în funcție la ABRM rezultate sustenabile. Ne-am străduit și noi să asigurăm continuitatea.

Împreună cu cei 21 de membri ai Consiliului ABRM am avut nevoie de curaj, ne-am asumat responsabilități în cadrul ABRM, inițiative mai bine structurate în comunicarea cu membrii ABRM, abordare deschisă spre colaborarea cu factorii de decizie, transparență în activitate.

Pentru a ne putea identifica în comunitate ca o Asociație aptă de a conștientiza problemele, dar și pentru a identifica soluțiile ABRM, a încercat să-și redimensioneze rolurile și responsabilitățile în cadrul comunității profesionale. A reușit ABRM să răspundă provocărilor și cerințelor timpului, să fie receptivă la schimbări, să devină mai dinamică în ansamblul activității sale? Voi încerca pe parcursul acestui raport să

vă comunic cele mai importante aspecte stabilite ca priorități.

A fost un mandat prin care am dat dovadă și de un exercițiu de implicare civică în interiorul ABRM, în relația cu membrii săi, aceasta fiind asigurată de fiecare membru al Consiliului de Administrație, ajutați de membrii comisiilor și ai secțiilor în parte, dar, desigur, și de implicare cu membrii din comunitate. Majoritatea membrilor organelor de conducere ale ABRM a reușit să se remarce prin profesionalism, competență, entuziasm profesional, implicându-se eficient în viața Asociației cu inițiative, proiecte, idei, inovații, realizări concrete și durabile. Mulțumesc mult echipei din cadrul Consiliului, datorită căreia ABRM a devenit eficientă, responsabilă, transparentă și profesionistă – elemente-cheie pentru o instituție de succes. Colaborarea ne-a oferit oportunități, dar și provocări, ce ne-a mobilizat să coagulăm eforturile comune interne, să apelăm la experiențele anterioare, să mizăm pe susținerea fiecărui membru al comisiilor și secțiilor Asociației.

Unii, cu părere de rău, nu s-au încadrat activ în abordarea și soluționarea reală a problemelor Asociației, astfel a rămas nevalorificat potențialul creativ al membrilor ei, prin reflectarea acestuia în paginile revistei ABRM. Îmi pun speranța că acest segment va fi fructificat în mandatul următor.

¹ Raportul de dare de seamă, rostit în cadrul Adunării Generale a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova pe 8 noiembrie 2016.

Ne-am propus astăzi să ne confesăm nu doar între noi înșine, dar și cu cei cu care interacționăm, cărora ne subordonăm și cu care avem un dialog și un parteneriat profesional.

La final de mandat se fac bilanțuri și planuri de viitor, se stabilesc succesele sau nereușitele activității, se determină ponderea Asociației în dezvoltarea comunității.

Astfel, voi trece în revistă toate realizările Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova, pe parcursul mandatului respectiv, și mă voi referi la cele mai semnificative realizări.

În scopul fortificării instituționale a ABRM, Consiliul de Administrare și-a propus să realizeze evaluarea sa organizațională constant

Chiar prima inițiativă, evaluarea cu susținerea IFLA în cadrul implementării programului *Building Strong Library Association (BSLA)* în Republica Moldova (în perioada decembrie 2012 – octombrie 2013) s-a axat pe aspecte precum: buna guvernare, implementarea, monitorizarea, evaluarea managerială și a serviciilor și produselor pentru membrii ABRM, activitatea în rețea și advocacy. Rezulta-

tele chestionarului au servit membrilor Biroului și Consiliului de Administrație al ABRM drept un instrument viabil prin intermediul căruia s-a determinat implicarea membrilor Asociației și nonmembrilor în acțiunile și structurile acesteia, calitatea serviciilor și produselor, relația structurilor de guvernare a ABRM cu membrii săi, atitudinea Asociației privind demersurile de influențare a deciziilor politice etc. Ca rezultat s-a reușit să se formeze o imagine mai concludentă asupra situației existente, a serviciilor scontate, precum și a măsurilor ce urmează a fi întreprinse în vederea îmbunătățirii managementului instituțional și a furnizării produselor ABRM pentru a reprezenta interesele profesionale ale comunității bibliotecare.

Ca parte componentă a evaluării ABRM (în perioada 28 mai – 28 iulie 2013) a continuat cercetarea în zonele Nord, Centru și Sud care a presupus desfășurarea a patru întâlniri de grup (focus-grupuri): ce au identificat cele mai stringente probleme cu care se confruntă comunitățile locale de bibliotecari; cunoașterea viziunii bibliotecarilor și a liderilor de opinie, privind rolul ABRM pentru comunitatea bibliotecarilor, statutul și impactul acesteia pentru statutul bi-

blotecarului, eficiența administrării ABRM; precum și identificarea măsurilor pe care liderii de opinie și bibliotecarii din teritoriu le consideră necesare, în vederea rezolvării problemelor semnalate.

Ulterior ca parte componentă a acestei inițiative au fost și alte studii, analize fie de colectare de date despre ABRM, fie de ameliorare a mecanismului de funcționare. Am realizat că evaluarea continuă poate fi reușita Asociației. Printre acestea menționăm *Raportul de evaluare a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (ABRM) în perioada 2010-2014*. [În calitate de instrument de evaluare a fost utilizat OSAT (Organizational Strengths Assessment Tool) elaborat de către organizația britanică INTRAC și adaptat / ajustat de către Compania Caraseni la condițiile sectorului neguvernamental al Republicii Moldova – ABRM.]

Printre tehnicile de evaluare au fost: analiza documentelor de management, a proiectelor, a rapoartelor și a actelor juridice corespunzătoare; expedierea chestionarelor de evaluare către membrii ABRM din regiunile RM și analiza feedbackului lor și observarea proceselor organizațio-

nale și discuții în focus-grup cu membrii Consiliului ABRM; proiecte generatoare de venit și reglementări financiare. Complexitatea acestui studiu a generat, bineînțeles, acel *Plan de dezvoltare a ABRM pentru perioada 2015-2018*, care continuă spre a menține cursul îmbunătățirii managementului ABRM și în următorii doi ani. [Printre aspectele cercetate au fost: existența misiunii, viziunii și a valorilor ABRM; înțelegerea și cunoașterea misiunii, viziunii, valorilor de către echipa ABRM și percepția ABRM de către membrii Asociației; existența și calitatea strategiei ABRM; procesul de planificare strategică; sincronizarea *Planului strategic al ABRM* cu prioritățile; implementarea și evaluarea strategiei ABRM; procedura de elaborare și gestionare a proiectelor; proiectele ABRM și corespunderea lor cu strategia ABRM și transparentizarea rapoartelor anuale ale ABRM; structura generală a ABRM; distincția dintre președintele și directorul ABRM; relațiile directorului executiv cu Bordul ABRM și relațiile cu membrii ABRM; statutul organizației, regulamentele ABRM și reglementarea procedurilor interne ale ABRM; punctele forte și punctele slabe ale

ABRM, precum și politica de investire în resursele umane; existența unui plan de colectare / diversificare a fondurilor; surse alternative de fonduri.]

A urmat o altă evaluare, realizată de ABRM împreună cu Compania „Legal Solutions” prin care s-a reușit analiza juridică a documentelor interne ale ABRM, impulsivând elaborarea propunerilor privind perfectarea și actualizarea cadrului intern al ABRM în conformitate cu cadrul normativ al asociațiilor obștești, inclusiv cu modificări și completări la *Statutul ABRM*. [Referire la acele solicitări pe care le evidențiasem anul trecut: p. 2.1. Asociația își propune următoarele obiective: organizarea programelor de instruire modernă, folosind metode inovative de formare profesională continuă a adulților (formale, nonformale și informale); p. 2.2. În scopul realizării acestor obiective, Asociația: participă la avizarea și aprobarea Cadrelor naționale al calificărilor, elaborând programe și organizând cursuri de formare profesională continuă la cerințele comunității bibliotecare.] Totodată, analiza efectuată a permis actualizarea *Statutului ABRM* în redacție nouă și elaborarea documentației necesare; am reușit pregătirea documentelor pentru obținerea statutului de utilitate publică a organizației și obținerea *Certificatului de înregistrare* cu atribuirea de rând a IDNO.

Ca rezultat al implementării *Manualului operațional al Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova*, a fost efectuată evaluarea, asigurată de către Comisia de evaluare, coordonată de dna Scherlet, care s-a axat pe următoarele obiective de dezvoltare organizațională a ABRM. Acest studiu a analizat potențialul de asigurare a durabilității ABRM și impulsivarea colectării fondurilor, capacitatea de dezvoltare a proiectelor ABRM, asigurarea dezvoltării resurselor umane, precum și funcționalitatea manualului sus-numit.

În scopul identificării necesităților de elaborare a documentelor într-o susținere a unor anumite procese tehnologice (instrucțiuni, regulamente etc.), Comisia procese tehnologice de bibliotecă a chestionat bibliotecile, elaborând studiul *Diagnosticarea situației tehnologice a bibliotecilor din RM*.

În perioada octombrie – noiembrie 2015 a fost realizată chestionarea bibliotecarilor din RM în vederea studiului necesităților de formare profesională continuă. La cercetare au participat 475 de bibliotecari.

Ca urmare a acestor studii, ABRM și-a trasat mereu obiective orientate spre realizări concrete, necesare funcționării unei Asociații profesionale.

Îmbunătățirea cadrului intern

Pentru sectorul ONG-ist, asigurarea unui cadru intern este foarte importantă. Agenda CA a avut o abordare complexă. Toate studiile realizate împreună ne-au mobilizat să acceptăm un rol activ în procesul de guvernare, comunicare și planificare. Astfel, diverse produse și servicii au fost dezvoltate de mandatul anterior și au stat la baza altor noi, create de mandatul acordat nouă, pornind de la necesitățile interne ale ABRM sau din interesele Dvs. ca membri ai acestei Asociații. Astfel, au fost elaborate:

- în colaborare cu IFLA un plan pe termen scurt ce a avut ca substanță elaborarea *Regulamentului de ordine interioară al Consiliului de Administrație al ABRM; Regulamentului filialelor ABRM;*
- un plan pe termen lung inserat în *Strategia Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova (2014-2018)*.

Desigur, toate acestea ne-am dorit foarte mult să le aducem spre atenția Dvs., să le discutăm și, în final, să avem siguranța corectitudinii, transparenței în luarea

deciziilor și a implementării acestora, fiind aprobate în cadrul conferințelor anuale.

Prin implicarea Comisiei formare continuă a fost elaborat proiectul noului *Regulament privind modul de conferire a categoriilor de calificare personalului de specialitate din biblioteci*, inclusiv a *Metodologiei de aplicare a Regulamentului privind modul de conferire a categoriilor de calificare personalului de specialitate din biblioteci*, ambele documente au avut drept obiectiv asigurarea unui proces eficient de evaluare a personalului de specialitate din biblioteci racordat la standardele naționale și internaționale de creare a cadrului motivațional pentru dezvoltarea profesională a personalului de specialitate din biblioteci și realizarea maximă a potențialului intelectual, inovațional și creativ al acestora.

Una din realizările importante privind asigurarea unui cadru intern a fost prezentarea în anul 2015 a portofoliului pentru acreditarea programelor de formare continuă prestate de ABRM în cadrul CNEPB. Prin ordinul Ministrului Educației nr. 1101 din 20 noiembrie 2015 a fost aprobat *Planul de învățământ și autorizarea ABRM*

– pentru desfășurarea cursurilor în domeniul științe ale informării.

Consolidarea și dezvoltarea unui Centru Național de Excelență Profesională pentru Bibliotecari competitiv și inovativ în formarea profesională a bibliotecarilor din diverse rețele de biblioteci, a stimulat membrii ABRM să elaboreze un document strategic: *Strategia de dezvoltare a organizației 2015-2018*, urmată de un *Plan de activități* pentru segmentul formării profesionale – elemente ce vor asigura în continuare dezvoltarea ofertei educaționale a CNEPB, fortificarea echipei de formatori, perfecționarea managementului CNEPB și sporirea vizibilității acestuia.

Un șir de instrumente operaționale, utile pentru comunitatea bibliotecară, au fost elaborate de membrii comisiilor ABRM:

- *Nomenclatorul-tip al proceselor și operațiilor tehnologice în instituțiile infodocumentare* (2014);
- *instrucțiunii-algoritm Servicii de consultanță și referințe* (2013);
- *Nomenclatorul-cadru al documentelor de reglementare a procesului de dezvoltare a resurselor infodocumentare din biblioteci* (2014);

- procedura operațională privind organizarea catalogului topografic (2014);
- Acestea fiind propuse de către Comisia procese tehnologice de bibliotecă.

Una din realizările ABRM, pe palierul asigurării unui cadru cu privire la conduita profesională în baza căroră comunitatea bibliotecară a RM să-și construiască întreaga activitate, să-și elaboreze documentele strategice și să-și soluționeze dilemele profesionale a fost elaborarea

- *Codului deontologic al bibliotecarului din Republica Moldova* – în acord cu valorile și principiile etice enunțate și ca pilon în activitatea profesională, probat la Conferința anuală *Biblioteci puternice – comunități puternice*, 5 noiembrie 2014, dar realizat cu implicarea nemijlocită a membrilor Comisiei etică profesionale;
- *Manualului de politici și proceduri ale ABRM* – produsul cel mai valoros pe care am reușit să îl obținem.

Aceasta va permite atât mandatului actual, cât și celor care vor dori să cunoască regulile conform căreia ABRM funcțio-

nează: procedura de plată a cotizațiilor, modalitatea de alegere a organelor de conducere etc. Achiziția softului 1C, program de contabilitate, a fost un moment important în asigurarea transparenței și corectitudinii. Acest document fiind identificat spre a fi elaborat în cadrul proiectului *Consolidarea capacității instituționale a ABRM*, realizat în perioada 17 noiembrie 2014 – 17 noiembrie 2015, cu suportul financiar al AO IREX Moldova și al Programului *Novateca*.

La *Statutul ABRM* au fost elaborate propuneri privind perfectarea și actualizarea pentru a-l ajusta în conformitate cu cadrul normativ al asociațiilor obștești, inclusiv cu modificări și completări ca rezultat al *Manualului*.

Certificatul de utilitate publică – document oficial prin care se atestă utilitatea publică și neprofitabilitatea activității asociației obștești – servește drept temelie pentru scutirea parțială sau integrală a asociației obștești de anumite impozite, taxe și alte plăți de stat, precum și pentru acordarea de înlesniri și privilegii acesteia în conformitate cu legislația în vigoare.

Un rezultat important a fost obținut în 2016, prin elaborarea a două documente

susținute prin proiectul *În obiectiv advocacy* (implementat în perioada 20 mai – 20 decembrie 2016), susținut la fel cu suportul financiar al AO IREX Moldova și Programul *Novateca*:

- *Manifestul ABRM în condiții de criză* – care afirmă viziunea misiunii și rolul bibliotecilor ca: instituții de promovare a valorilor democratice și a accesului la informație; instituții de susținere și dezvoltare a comunității prin oferirea serviciilor orientate către necesitățile informaționale pentru toți membrii comunității, pentru a depăși criza și pentru a începe procesul de dezvoltare durabilă;
- *Strategia de advocacy a ABRM* – reprezintă nevoia de avansare a bibliotecarilor în comunitățile lor. Documentul tinde să asiste atât bibliotecarii în activitățile de relaționare ale ABRM cu alte instituții, inclusiv ONG-uri, cu autoritățile publice, cu factorii de decizie din diverse domenii, cât și bibliotecile cu care interacționează.

Dezvoltarea competențelor membrilor CA și fortificarea instituțională

În vederea consolidării capacității interne ABRM a organizat diverse instruirii ce au fost identificate în conformitate și cu sugestiile membrilor Consiliului de Administrație al ABRM care au considerat necesar îmbunătățirea cunoștințelor referitoare la utilitatea abilităților de a lansa inițiative și a menține dialoguri constructive cu factorii de decizie, precum și a deține deprinderi pentru a colecta fonduri extrabugetare pentru dezvoltarea bibliotecilor și a cunoaște strategii de interacțiune cu potențiali parteneri ai Asociației.

Pe parcursul mandatului CA, membrii acestuia au urmat acțiuni de instruire

proapse de IFLA: *advocacy, fundrising și parteneriate*. Finalitatea acestui seminar s-a soldat cu poziționarea ABRM mai constructivă, am obținut mai multă încredere în forțele ABRM ca asociație, iar cel mai mult cum să ne șlefuiem demersurile organizaționale ale ei, cum să promovăm profesia de bibliotecar și instituția bibliotecară, cum să menținem un dialog profesional cu decidenții din administrația publică locală și centrală, pentru a obține o atitudine pozitivă față de nevoia de dezvoltare și modernizare a bibliotecilor, pentru ca serviciile oferite de acestea să corespundă cerințelor utilizatorilor. Toate aceste tematici au fost extrase din rezultatele chestionarelor, care au servit membrilor Consiliului de Administrație al ABRM drept un instrument viabil prin intermediul căruia s-a măsurat atât implicarea membrilor Asociației, cât și a nonmembrilor în acțiunile și structurile Asociației.

Raportul de evaluare a identificat și subiecte necesare pentru instruire în 2015: *Sporirea durabilității ABRM și impulsivitatea colectării fondurilor; Dezvoltarea resurselor umane și ajustarea structurii ABRM; Dezvoltarea proiectelor*. Astfel, CA a resimțit necesitatea de oferire a unui ciclu de instruire, pentru obținerea cunoștințelor pe aceste segmente, care au oferit posibilitatea ABRM să își modeleze capacitățile instituționale și a asigura durabilitatea Asociației. Dar CA al ABRM și-a propus să ofere instruire și membrilor acestora printr-o abordare inedită, creând un grup de lideri-bibliotecari. Aceștia au beneficiat simultan de aceste instruirii. Ulterior – și în 2016 – a continuat, în acest cadru, instruirea unei noi generații de lideri-bibliotecari, în domeniul *advocacy* și al coalizării ca membrii ABRM să devină lideri pentru schimbarea politicilor publice, precum și să prezinte tehnici de formare și consolidare a managementului de *advocacy*.

În colaborare cu Centrul de Formare Continuă al USM, Asociația Bibliotecarilor a organizat cursuri de formare profesională continuă pentru bibliotecari din diferite tipuri de biblioteci, cum ar fi: biblioteci publice, inclusiv biblioteci naționale, biblioteci universitare și școlare. În perioada 2012-2016 la cursuri de formare profesională continuă oferite de USM au participat 910 de persoane, iar la Programul de recalificare au participat 12 persoane. Cursurile de formare continuă au fost organizate în diverse zone ale republicii, asigurând un acces mai facil la instruire pentru bibliotecari din bibliotecile publice și școlare. Tematica cursurilor de formare continuă a fost la fel de variată: *Bazele biblioteconomiei și științelor informării, Diversitatea serviciilor și resurselor informaționale ale bibliotecii ca vector de imagine în comunitate; Biblioteca școlară: modernizare și schimbare prin prisma manifestului UNESCO; Clasificare. Indexare; Proiectarea curriculumului centrat pe competențe; Managementul inovațional al instituțiilor infodocumentare; Platforma Moodle* etc. În procesul de formare profesională au fost implicați 30 de formatori din următoarele instituții.

Actualmente, oferim o gamă de subiecte în cadrul ABRM prin intermediul CNEPB acreditate de Ministerul Educației: *Accesul la informație în biblioteci; Negocieri și conflicte; Inițiere în CZU; Cadrul legislativ și normativ al bibliotecii; Managementul proiectelor de bibliotecă; Marketingul serviciilor infodocumentare; Politici culturale și informaționale; Promovarea imaginii bibliotecii; Studiarea necesităților utilizatorilor.*

O reușită a anului 2016 cu susținerea ABRM a fost inițiată Bursa ABRM, astfel au fost desemnați câștigătorii „Bursei de studii ABRM”, oferită pentru susținerea studiilor la ciclul II masterat, programul *Managementul instituției infodocumentare* (câștigători: Tatiana Prian – bibliotecar principal, Centrul Informatizare și Activi-

tăți în Rețea, Biblioteca Științifică a Universității de Stat „Alecu Russo” din Bălți, și Silvia Gorceag – șeful Secției tehnologii informaționale și resurse electronice, Biblioteca Republicana Tehnico-Științifică a Institutului Național de Cercetări Economice). Scopul acestei inițiative este de a asigura competențe academice și / sau profesionale specifice, inclusiv competențe manageriale, de cercetare, dezvoltare și inovare practicienilor din instituțiile bibliotecare.

Achiziționarea unei serii de produse necesare implementării corespunzătoare acestui proiect: un PC, un laptop, un aparat de fotografiat, dar și angajarea unei echipe profesioniste ca personal al ABRM – director executiv, noua contabilă, asistent IT, a făcut ca ABRM să își gestioneze mai eficient, profesionist fluxul de activități.

Advocacy și dialog cu factorii de decizie

Prin demersurile organizaționale, am urmărit să susținem și o comunicare la nivelul decidenților din administrația publică locală și centrală, aceasta realizându-se mai insistent prin membrii comisiilor și secțiunilor, să obținem o atitudine pozitivă față de nevoia de dezvoltare și modernizare a bibliotecilor, pentru ca serviciile oferite de acestea să corespundă cerințelor utilizatorilor, realizate prin multiplele întâlniri cu decidenții din cadrul ministerelor Culturii, Educației, Tehnologiilor Informației și Comunicației.

Mai multe întâlniri și dezbateri la care reprezentanții CA ABRM (nemijlocit ai Comisiei politice, advocacy și fundraising, secțiilor biblioteci universitare, biblioteci de colegii, biblioteci publice), dar și membrii activi, inclusiv bibliotecarii-lideri, au propus pe agendă subiecte precum diversele probleme cu care se confruntă bibliotecarii și bibliotecile din Republica

Moldova. Astfel, Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova, și-a propus disponibilitatea și deschiderea de a colabora cu ministerele de resort în vederea participării la elaborarea diverselor proiecte de legi, strategii precum:

- *Legea cu privire la biblioteci;*
- *Programul pentru creare, dezvoltare și valorificare a conținutului digital din Republica Moldova până în anul 2020;*
- *Strategia de dezvoltare a învățământului vocațional / tehnic pe anii 2013-2020;*
- *Strategia de dezvoltare a culturii Republicii Moldova: 2013-2020 „Cultura XXI/20” (2013);*
- *Strategia națională de dezvoltare a societății informaționale „Moldova digitală 2020” (2013);*
- *Clasificatorul ocupațiilor, elaborat de Ministerul Muncii, Protecției Sociale și Familiei (capitolul privitor la bibliotecari) (2013);*
- *Codul educației (în colaborare cu Consiliul director al bibliotecilor din învățământ, ca rezultat al obținerii statutului de cadru didactic auxiliar) (2013).*

Pe parcursul 2012-2016, ABRM a vechiat și la soluționarea unor probleme ce

țin de asigurarea respectării cadrului de reglementare în domeniul bibliotecilor, inclusiv a dreptului de autor. Astfel, prin implicarea Comisiei etică profesională și a Comisiei cultura informației, au fost rezolvate probleme precum:

- prevenirea și eliminarea plagiatului, îndeosebi acum, când noile tehnologii informaționale fac posibilă plasarea rezultatelor muncii intelectuale în spațiul online și extinderea accesului la ele pentru un public tot mai larg;
- închiderea Bibliotecii publice din comuna Drăgușenii Noi din componența raionului Hâncești;
- conflicte ce au rezultat din nerespectarea *Codului muncii* de către administrația publică locală și respectarea asigurării unui cadru propice pentru instruirea continuă a bibliotecarilor.

Fundrising

Una din marile provocări ale ABRM pe parcursul mandatului a fost aplicarea unui management al proiectelor, care a rezultat în aplicarea cunoștințelor, capacităților, instrumentelor și tehnicilor specifice pentru activitățile unui proiect, ce au obiective, scopuri și cerințe definite,

referitoare la timp, costuri, calitate și parametri de performanță, activități considerate ca importante și adecvate pentru finanțare. Complexitatea acestora a rezultat din demersurile CA, dar și creativitatea membrilor Comisiei politice, advocacy și fundraising, având alături coechipieri, membri ai CA.

În perioada 2012-2016 au fost elaborate mai multe idei de proiect, printre care au reușit a fi susținute financiar următoarele:

- *Consolidarea unei asociații puternice de bibliotecari* (implementat în colaborare cu IFLA și Programul *Novateca*) – care a impulsionat ABRM spre a aduce noi abordări în managementul instituțional și fortificarea Asociației, având un expert internațional;
- *OA Conect+ în mediul academic al Republicii Moldova* – o vastă Campanie de advocacy în susținerea OA în mediul academic la nivel național, lansată în parteneriat cu instituțiile din sfera științei și inovării, Consiliul rectorilor, editorii de reviste științifice și cercetătorii cu scopul democratizării accesului la informația științifică, creșterea vizibilității producției științifice, sporirea impactului cercetării științifice, depășirea barierelor de diseminare și acces la informație a implicat acest proiect susținut de Fundația EIFL, oferind un grant de 15 000 dolari în perioada mai 2013 – februarie 2014. Activitățile de bază s-au axat pe: promovarea revistelor științifice și înregistrarea lor în DOAJ; motivarea comunității științifice pentru publicarea în OA; stimularea creării IR de către instituțiile din sfera științei și inovării; dezvoltarea parteneriatelor în vederea promovării OA în mediul academic; advocacy pentru includerea OA în strategiile naționale și legislația Republicii Moldova; informarea bibliotecarilor pentru activități de advocacy OA;
- *Consolidarea capacității instituționale ABRM* (implementat cu suportul financiar al AO IREX Moldova și al Programului *Novateca*) – care a adus beneficii pentru membrii Asociației ca aceasta să devină o instituție mai fiabilă, transparentă și eficientă, valoarea acestuia fiind de 24 900 USD. Ca rezultate, au fost atinse: evaluarea capacităților instituționale; participarea și contribuția a 20 de lideri motivați și dedicați din diverse biblioteci din țară, care vor fi implicați în acțiuni de formare în domenii relevante privind consolidarea capacității instituționale a ABRM; elaborarea și aprobarea unui *Manualul de politici și proceduri pentru ABRM* în perioada 17 noiembrie 2014 – 17 noiembrie 2015;
- *Dezvoltarea Strategiei CNEPB* – proiect susținut direct de către Programul *Novateca*, a oferit posibilitatea într-un mod profesionist de a elabora un document strategic pentru ABRM – *Strategia CNEPB*, având ca parteneri Asociația „ProComunitate”;
- *În obiectiv advocacy* – implementat cu suportul IREX Moldova și Programul *Novateca* în perioada 20 mai – 20 decembrie 2016, un amplu program de liderism și advocacy ce va reuni 20 de lideri (bibliotecari) și 20 de ambasadori (personalități din diverse domenii: jurnalism, artă, business, societatea civilă, mediul academic ș.a.) dezvoltând abilități de consolidare a capacităților membrilor comunității bibliotecare pentru a iniția cu succes diverse proiecte, acțiuni, pentru a promova rolul bi-

bliotecii. Valoarea acestuia atinge 24 900 USD;

- *Al treilea spațiu al comunității* – privește formarea de cetățeni activi și amenajarea, în șase biblioteci publice raionale a unor spații – „cuiburi ale democrației” ce încurajează deprinderea comportamentelor civice, dezbateră problemelor locale și luarea de inițiativă pentru soluționarea acestora. Cuiburile democrației constituie spații de întâlnire și dezbateră cetățenească, realizate prin design participativ în cadrul celor cinci biblioteci raionale: Biblioteca Publică din or. Briceni, Biblioteca Publică „Mihai Eminescu” din or. Rezina, Biblioteca Publică „Dimitrie Cantemir” din or. Ungheni, Biblioteca Publică „Antonie Plămădeală” din or. Hâncești, Biblioteca Publică „Valeriu Matei” din or. Leova, Biblioteca Publică „Andrei Ciurunga” din or. Cahul și în Biblioteca Publică de Drept din mun. Chișinău. Proiectul este sprijinit financiar de către Ambasada Regatului Țărilor de Jos în cadrul Programului „MATRA”, valoarea totală a proiectului fiind de 33 584 Euro în perioada septembrie 2016 – august 2017.
- *Nocturna bibliotecilor* – proiect ce a avut în vizor abordarea creativă a activității pe timp de seară / noapte a instituțiilor de bibliotecă în luna septembrie. Inițiată de Asociația Națională a Bibliotecarilor și Bibliotecilor Publice din România (ANBPR), campania națională a ajuns la a 3-a ediție în Republica Moldova. Pe parcursul anului 2016 Asociația Bibliotecarilor din Republica Moldova a derulat această campanie, organizată în parteneriat cu Biblioteca Națională a Republicii Moldova, susținută financiar de

Ministerul Culturii din Republica Moldova, alocând 15 000 lei moldovenești. Amplul program realizat al ediției 2016 a adus vizibilitate, dar și o nouă viziune a colaborării bibliotecilor prin intermediul Asociației profesionale în cadrul campaniei *Ne vedem la bibliotecă*, organizată de Programul *Novateca* și Ministerul Culturii.

Diseminarea istoriilor de succes și asigurarea vizibilității ABRM

Un rol major în construirea în promovarea unei instituții este asigurarea unui brand sau imaginii corporative ale unei organizații. Astfel că echipa, prin forțe proprii, a identificat soluții în crearea noului logo și a noii versiuni a paginii web. Toate aceste elemente vizuale alcătuiesc identitatea și sprijină brandul nostru, al ABRM, ca un întreg. Logoul, împreună cu pagina web, reprezintă identitatea vizuală ca marcă sub forma unui semn de identificare. Acest semn este simbolul ABRM. Noul logo al ABRM a fost aprobat prin Decizia Consiliului ABRM din 22 septembrie a.c.; autor: Valeriu Herta, pictor, grafician, membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova. Verdele sugerează energie, speranță, iar griul echilibru și stare de spirit. Cele două picături de rouă semnifică un sentiment de prospețime și noutate, adăugând eleganță compoziției grafice. Totodată, acestea simbolizează grupurile „Asociația Bibliotecarilor” și „Republica Moldova” care sunt independente sintactic, dar care semantic sunt suficient de apropiate pentru a forma un întreg.

Alegerea unei platforme potrivite pentru crearea unui website și a unei noi interfețe a fost un scop major al mandatului din perioada 2012-2016. Noua interfață s-a așteptat, dar a meritat, pentru că vrem să credem că prin aceasta a câștigat reputație drept un instrument excelent,

cu o gamă variată de funcții. Prin implicarea Comisiei informatizare și tehnologii informaționale, ABRM, dar și susținerea Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, a fost realizată noua pagină a ABRM, care oferă mai multă flexibilitate în comunicarea cu membrii ABRM.

Noi, bibliotecarii, cunoaștem ce înseamnă o bibliotecă, știm ce au spus alții despre bibliotecă, dar – nu putem face prea multe lucruri de unii singuri, la cei 25 de ani de la înființarea ABRM. Am conștientizat că e necesar să ieșim din găoacea noastră, mai bine zis din relația bibliotecar-bibliotecar și să construim punți mai trainice cu cei care au înțeles ce este o bună prietenie cu biblioteca. Așa că în mandatul meu de președinte al ABRM am avut un gând îndrăzneț împreună cu membrii Consiliului Asociației – ne aplecăm asupra unor frământări din altă perspectivă. E vorba de un angajament de relații cu membrii comunității – diverse domenii – învățământ, mass-media, APL, iar soluția erau chiar oamenii. Ne-am inspirat din poveștile de succes ale Dvs. – prin care am sesizat că biblioteca, lecturile, dar și atașamentul pe care îl au față de bibliotecă i-a marcat, i-a susținut pe parcursul carierei și pot fi un model pentru mulți oameni. Astfel, a fost creat un grup de 20 de ambascadori ai ABRM, care ne-au ajutat să promovăm Asociația, dar și bibliotecile, inclusiv dedicația bibliotecarilor. Paralel a fost realizat un film de scurtă durată în cadrul Proiectului *În obiectiv advocacy*.

Un sprijin în promovarea activității asociației, a filialelor ABRM, a fost realizarea în continuare a ziarului *ABRM info*, dar și a revistei ABRM. Comunicarea a devenit o componentă majoră a tuturor domeniilor, implicit a domeniului biblioteconomic. Angajamentul asumat de către Consiliu implică un proces extins de intensificare a comunicării interne și externe, fapt ce a făcut posibilă dezvoltarea ca-

pacității de comunicare. Prin inițierea încă a unui instrument de comunicare ziarului *ABRM info* – un buletin informativ bimes-trial – accesibil atât on-line (www.abrm.md), cât și tipărit, ne-am dorit să obținem o cât mai largă deschidere, transmițând știri, evenimente, succese, adresând un dialog profesional tuturor bibliotecarilor. Revista ABRM, care a avut un avânt inițial, prin acordarea unui nou design, va avea o soartă mai favorabilă în viitorul mandat și va deveni un instrument de comunicare real. Ne onorează, în schimb, realizările Filialei bibliotecii de învățământ din Nord și a Secției bibliotecii universitare care au asigurat prompt și profesionist revista electronică *Bibliouniversitas@ABRM.md*. La fel, și Comisia procese tehnologice de bibliotecă a depus efort pentru editarea buletinului *InfoStand biblioteconomic* în anii 2013-2016 (cu periodicitate bianuală) și difuzarea lui în comunitatea biblioteconomică.

Editarea lucrării *Organizarea și funcționarea bibliotecii ca sistem tehnologic* (autor V. Lupu, președinta Comisiei procese tehnologice de bibliotecă), urmată de organizarea a două evenimente de lansare a cărții la Chișinău (20 aprilie 2016) și Iași, România (20 octombrie 2016), au adus valoare și ținută academică ABRM. Publicarea, în colaborare cu Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, a cărții *Prelucrarea informației: manual pentru bibliotecile publice* (volumul I, autor dr. conf. univ. Natalia Goian) a adus performanță ABRM.

Țin să atenționez și elaborarea listei de resurse în domeniul culturii informației, editate în Republica Moldova în e-publicația UNESCO *Overview of Information Literacy Resources Worldwide* (2nd ed., coord. Dr. Forest Woody Horton, Jr., Retired Fulbright Professor of Library and Information Science, U.S. Department of State Washington D.C., USA) (disponibilă pe internet).

Experiențe și expertiză internațională adusă de experți precum: Winni Vizansky, expert IFLA; Fiona Bradley, manager Servicii de bibliotecă, IFLA; Pam Sandlian, director Biblioteca Anythink, SUA; Iryna Shevchenko, președinte al Asociației Bibliotecarilor din Ucraina, au contribuit la fel la diseminarea istoriilor de succes și asigurarea vizibilității ABRM.

Datorită vizitelor în cadrul filialelor, dar și activismului de care au dat dovadă liderii, am reușit să împărtășim experiența unui număr mare de membri ai Asociației. Vizitele, participările la conferințele ABR și ANBPR, inclusiv la Asociația Bibliotecarilor din Ucraina, au oferit o oportunitate deosebită de a împărtăși experiențele bibliotecarilor din Republica Moldova. Cu susținerea nemijlocită a asociațiilor înfrățite și / sau a Programului *Novateca* bibliotecarii au participat la conferințele anuale ale acestora.

Platforma de comunicare și dezbateri

Asociația a susținut, prin implicarea comisiilor diverse activități de întrunire, dezbateri și dialog. Multitudinea de evenimente a fost organizată prin implicarea tuturor comisiilor: formare profesională continuă, politici, advocacy și fundrising, management și parteneriat, comunicare, cultura informației; consolidare teritorială și leadership, a secțiilor de profil (catalogare și indexare, procese tehnologice de bibliotecă, informatizare și tehnologii informaționale, evaluare, etică și deontologie); a secțiilor regionale (Nord, Sud, Centru), secțiilor tipuri de biblioteci (publice, universitare, specializate, de colegiu și școli profesionale și școli) denotă maturitatea Asociației, pentru că au fost abordate subiecte utile, necesare, chiar și strategice. Agenda evenimentelor a vizat informarea bibliotecarilor despre tendințele și prioritățile domeniului, dar și a re-

zultatelor obținute ca organizare a acestora, care pot fi cunoscute făcând cunoștință cu rapoartele comisiilor.

Susținerea campaniilor ABRM care au suscitât interesul față de biblioteci au fost:

- Campania națională de informare *Împreună facem internetul mai bun!*, dedicată Zilei siguranței pe internet (2014, 2015), susținută de Comisia cultura informației. Bibliotecile, care au aderat la campanie, au organizat diverse activități cu scopul de a-i informa pe utilizatori despre beneficiile și riscurile cu care se pot confrunța în internet, modalitățile de protejare și necesitatea adoptării unui comportament responsabil în mediul online;
- Campania *Împrietenește-te cu bibliotecă* a fost o inițiativă a anilor 2015-2016 și a implicat bibliotecarii la elaborarea mai multor programe promoționale, care ajută la motivarea elevilor la lectură și vizitarea bibliotecilor;
- Campania privind *Accesul deschis*, promovată intens de Programul EIFL-OA Moldova, instituit în primăvara anului 2008 în cadrul Consorțiului EIFL Direct Moldova, a fost activă, organizând la scară națională, pe parcursul anilor 2012-2016, activități ce au asistat membrii Consorțiului, dar și ai ABRM pentru dezvoltarea Accesului deschis, aceștia beneficiind de conținutul informațional, precum și de asistență în asigurarea dezvoltării și distribuiri conținutului local instituțional.

La încheierea mandatului de președinte al ABRM îmi exprim considerațiunea și mulțumirea față de toți partenerii noștri, Programului *Novateca* / IREX Moldova, Institutul pentru Dezvoltare a Societății Informației, asociațiilor partenere (ABR, ANBPR) care ne-au susținut în atingerea

obiectivelor propuse; față de membrii Consiliului și Biroului ABRM, precum și față de toți membrii Asociației care au participat activ la realizările, activitățile comune ale acesteia, în avansarea și prosperarea bibliotecilor din Republica Moldova. Aș dori ca realizările inserate în acest raport să constituie un imbold pentru activitatea viitoare a Asociației.

Îmi exprim speranța că noua conducere a Asociației Bibliotecarilor din Republica Moldova care va fi aleasă astăzi va reuși să fortifice și să avanseze în susținerea intereselor profesionale ale bibliotecarilor. Puterea de a merge înainte trebuie să o

găsim în noi, trebuie să fim conștienți de importanța contribuției fiecărui membru la succesul activităților viitoare, trebuie să fim mai flexibili, mai activi, mai creativi, să ne mobilizăm la acțiuni orientate spre nou și să demonstrăm că suntem indispensabili comunității.

Vă îndemn să faceți parte activă din ea, să interacționați astăzi la acest eveniment, sper că veți pleca de la această conferință revigorați profesional, plini de energie și mult mai decizi pentru a fi atașați de Asociația bibliotecarilor, dar și de profesie deopotrivă.

APELUL DE LA AMSTERDAM PENTRU ACȚIUNE ÎN ȘTIINȚELE DESCHISE

Acest document este rezultatul reuniunii de două zile de la Amsterdam *Open Science – From Vision to Action*, organizată de Secretariatul Olandez pentru Educație, Cultură și Știință, reprezentată de Sander Dekker în perioada 4-5 aprilie, 2016.

Această întâlnire a avut drept scop găsirea de oportunități pentru a merge mai departe pe calea deschiderii rezultatelor de cercetare.

Probleme identificate:

Pentru cercetători Accesul Deschis nu este de primă importanță, aceștia continuând să publice în revistele pe care le cunosc și care au factor de impact mare. Nici agențiile de finanțare nu au mecanisme prin care să-i încurajeze.

Această situație este într-o continuă dinamică. Cel mai recent exemplu este, bineînțeles, cel al Olandei, unde principalul finanțator NWO, începând cu decembrie 2015, a schimbat politicile de finanțare a cercetării, modificând o formulare esențială reflectată în regulamentele de acordare a finanțării: din „accesibil publicului cât mai rapid posibil”, în „Acces Deschis imediat la momentul publicării”.

Această modificare este cheia asiguratorie la nivel european a agendei pe care Președinția Olandei o are privind avansul Accesului Deschis la nivel european. De altfel, merită menționat faptul că Secretariatul pentru Educație, Cultură și Știință al Olandei și-a propus ca până în 2018 publicațiile științifice să fie publicate în regim de Acces Deschis de Aur în proporție de 60%, iar până în 2024 – 100% (<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2013/11/15/>

kamerbrief-over-open-access-van-publicaties).

Olanda are și un fond dedicat pentru plata Taxelor de procesare a articolelor (APCs), până la o limită de 6000 de euro per proiect. Ceea ce este de remarcat este faptul că există o aliniere chiar și a serviciilor editoriale oferite de marii furnizori. Este vorba de negocierile Asociației Universităților (VSNU) din Olanda care, după niște negocieri dure (<https://www.timeshighereducation.com/news/dutch-universities-dig-in-for-long-fight-over-open-access/2017743.article>), eșuate în 2014 (http://www.vsnunl/en_GB/news-items/nieuwsbericht/174-negotiations-between-elsevier-and-universities-failed.html), a încheiat acorduri în 2015 (10 decembrie) și 2016 (februarie) cu Elsevier și Wiley. Mai multe detalii despre reușitele de negocierie aici: <http://www.magazine-on-the-spot.nl/openaccess/eng/>.

„Sistemele de apreciere, recompensare și evaluare în știință încă fac măsurători ca odinioară.” Acesta este unul din cele mai mari impedimente pentru că este susținut și de interese editoriale ce au interesul firesc de a păstra starea actuală.

Politicile la nivel european nu sunt aliniate. Documentul menționează două ținte la nivel european pentru 2020.

„1. **Acces deschis deplin la toate publicațiile științifice.** Acest lucru necesită direcție și poate fi accelerat prin noi modele de publicare și prin conformitatea cu seturile de standarde.

2. **O nouă abordare fundamentală către reutilizarea optimă a datelor de cercetare.**

Distribuirea datelor și gestionarea acestora constituie abordarea de bază pentru toată cercetarea finanțată din bani publici. Acest lucru necesită definiții, standarde și infrastructuri.”

Pentru a atinge aceste ținte este nevoie de politici de susținere precum:

„1. **Noi sisteme de evaluare și recom-pensare.** Noi sisteme ce se ocupă cu ade-vărat cu nucleul creării de cunoaștere și care contează pentru impactul cercetării științifice asupra științei și a societății în general, incluzând economia și impulsio-narea științei întreprinsă de cetățeni – ci-tizen science.

2. **Alinierea politicilor și schimbul de bune practici.** Practicile, activitățile și politicile ar trebui să fie aliniate, iar cele mai bune practici și informații, larg dis-tribuite. Va crește claritatea și gradul de comparare pentru toate părțile interesate și va ajuta la desfășurarea de acțiuni co-mune și concertate. Acestea vor trebui să fie acompaniate de o evidență bazată pe monitorizare.”

Există 12 puncte de acțiune propuse care cuprind și cinci tematici convergente, acestea urmând structura Agendei Euro-pene pentru Acces Deschis așa cum este propusă de Comisia Europeană (<http://ec.europa.eu/research/openscience/index.cfm?pg=home>). În luna mai a acestui an va debuta *Platforma pentru politici în științe deschise*.

În continuare va fi prezentat docu-mentul într-o variantă punctată.

I. Tematica „eliminării barierelor către științele deschise”

1. „Modificarea sistemelor de evalua-re și recompensare în știință”

Problema

Evaluarea se face preponderent în funcție de publicații, de numărul și presti-giul revistelor, fiind urmărite elemente de

contabilizare, precum numărul de citări și factorul de impact.

Focalizarea se face pe prestigiu. Acest lucru conduce la o cursă care este în dau-na schimbului de cunoaștere și a ramurilor de cercetare științifică ce nu au expunere foarte mare.

Posibile rezolvări:

- sisteme de evaluare care să încura-jeze practicile științelor deschise;
- crearea de stimulente pentru un mediu propice științelor deschise (cercetător, agenție de finanțare și institute de cercetare);
- amendarea sistemelor de evaluare și a criteriilor pentru a lua în consi-derare și impactul complementar al creației științifice asupra științei și societății;
- să fie implicați cercetătorii, platfor-mele de comunicare și editurile;
- părțile interesate trebuie să știe clar care sunt noile criterii la evaluare a practicilor științelor deschise;
- elaborarea unor fluxuri clare privind cum sunt răsplătite practicile știin-țelor deschise.

Acțiuni concrete:

- recunoașterea limitărilor de la nivel național în favoarea unei abordări armonizate la nivel de Uniune Euro-peană (implicați: autoritățile națio-nale și Comisia Europeană);
- reformarea practicilor de acorda-re a finanțării, vezi *Manifestul de la Leiden și DORA (San Francisco Decla-ration on Research Assessment)*, asi-gurarea că organismele de evaluare adoptă aceste criterii;
- comunitățile de cercetare dezvoltă noi principii de citare pentru publi-cații, date și cod;
- cercetătorii și editurile trebuie să ușureze accesul și să dezvolte noi forme de comunicare științifică și metrici alternative.

Efecte pozitive așteptate:

- ruperea cercului vicios ce forțează oamenii de știință să publice în reviste de prestigiu sau cărți și recunoașterea altor forme de comunicare științifică;
- o mai largă comunicare a unei palete mai variate de informații științifice.

2. „Ușurința exploatării textelor și a datelor din conținuturi” – TDM (Text and Data Mining)**Problema**

Autorii semnează contracte de exclusivitate cu editurile, ceea ce limitează modul în care pot fi valorificate conținuturile. Alonja o reprezintă incapacitatea IMM-urilor de a explora noi oportunități, ceea ce conduce la o reducere a inovării.

Acțiuni concrete:

- Comisia Europeană să avanseze propuneri privind reformarea drepturilor de autor în anul 2016 pentru a facilita utilizarea ETD (TDM – Text and Data Mining);
- autoritățile la nivel național, parlamentele țărilor membre, Consiliul și Parlamentul European să adopte și să implementeze reguli și legislație care să ușureze ETD în scop academic, preferabil și pentru societate, dar și în scop comercial;
- organizațiile finanțatoare și organizațiile dedicate cercetării să stimuleze cercetătorii în a-și reține drepturile de autor pentru rezultatele de cercetare prin introducerea de sisteme de licențiere;
- editurile să permită ETD pentru conținutul la care oferă acces legal și să expună conținutul într-o manieră acționabilă și de mașini.

Efecte pozitive așteptate:

- o dezvoltare de noi tehnici de analiză, mai ales, în domeniul big data – al datelor masive;

- reducerea costurilor în zona ETD / date masive.

3. „Îmbunătățirea în adâncime” a IPR și a problematicei privind viața privată**Problema**

Mișcarea către Științe Deschise poate fi percepută ca o mișcare contrară garanțării IPR pentru companiile ce investesc în PPP-uri și pentru cercetătorii care doresc să folosească propriile rezultate. Aici există mecanisme de opt-out, dar trebuie luată în considerare politica privind datele generate.

Soluția:

- clarificarea regimului de IPR tuturor părților implicate în parteneriate PPP;
- setarea regulilor și condițiilor ca finanțare publică a cercetării să rezulte în seturi de date deschise;
- implementarea unui mecanism de tip „privacy by design” pentru a depăși incertitudinile legale și în activitatea de zi cu zi.

Acțiuni concrete:

- agențiile de finanțare și Comisia Europeană ar trebui să seteze datele deschise ca standardul implicit pentru cercetarea finanțată din fonduri publice și să comunice clar faptul că nu se referă la renunțarea drepturilor de proprietate intelectuală în parteneriatele public-private și public-public;
- organizațiile care desfășoară activitatea de cercetare și partenerii privați trebuie să se gândească la ceea ce vor deschide și ce nu pentru a evita alegerea automată a celei mai sigure opțiuni (adică să nu ofere nimic);
- agențiile de finanțare a cercetării și institutele de cercetare să dezvolte și să stabilească standarde privind viața privată – privacy by design – în parteneriatele pe care le stabilesc în contextul reutilizării datelor.

Efecte pozitive așteptate:

- angajament continuu al partenerilor privați în proiectele public-private;
- dezvoltarea de noi soluții, produse și servicii de către actorii care nu au acces curent la datele de care au nevoie; uneori nici nu știu că datele există și pot fi utile afacerii lor;
- un comportament concentrat pe creșterea privacy-ului (prezervarea vieții private) în cadrul proiectelor de cercetare păstrând astfel încrederea.

4. „Crearea transparenței în condițiile și având costurile comunicării științifice”**Problema**

Actualul sistem de comunicare științifică este nesustenabil și este nevoie de a înțelege în adâncime costurile și condițiile. „Acest lucru este cu atât mai relevant în faza de tranziție la Accesul Deschis, când Big Deals și TPA-urile (APCs – *Article Processing Charges*) sunt în folosință.”

Soluția: introducerea unei mai mari transparențe privind stabilirea costurilor.

Acțiuni concrete:

- autoritățile la nivel național și Comisia Europeană: să ofere un sprijin politic puternic organizațiilor de cercetare în negocierile cu editurile;
- organizațiile de cercetare: să colaboreze îndeaproape, de exemplu, să formeze consorții pentru a negocia cu editurile;
- autoritățile la nivel național: să lucreze cu toți actorii pentru a crea un sistem transparent și ușor de înțeles pentru strângerea și distribuirea de informații privind costurile și condițiile comunicării științifice;
- autoritățile naționale, organizațiile de cercetare și editurile: să solicite detalii privind cheltuielile publice pentru a fi deplin transparente și

să renunțe la clauze non-disclosure din contracte;

- Comisia Europeană: să ofere îndrumare pentru a clarifica relevanța legii competiției la nivel de UE în contextul schimbului de informații privind costurile și condițiile comunicării academice.

Efecte pozitive așteptate:

- transparență crescută care se va comporta ca un nivel comun al domeniului comunicării științifice;
- vor beneficia noi edituri inovatoare și antreprenorii;
- costuri globale mai scăzute pentru comunicarea științifică;
- o politică de prețuri echitabilă.

II. Tematica „dezvoltării infrastructurilor de cercetare”**5. Introducerea FAIR (Findable, Accessible, Interoperable and Reusable) și a principiilor datelor sigure****Problema**

Rezultatele de cercetare trebuie să fie accesibile și să poată fi reutilizate.

Soluția:

- dezvoltarea de principii și ghiduri pentru planuri de management al datelor și pentru gestiunea datelor (Data Management Plans and data stewardship);
- introducerea unei mărci de calitate pentru principiile FAIR.

Acțiuni concrete:

- autoritățile la nivel național și Comisia Europeană promovează principiile FAIR;
- autoritățile la nivel național și Comisia Europeană oferă suport pentru abordări bottom-up și bazate pe practicile unei anumite discipline;
- autoritățile de la nivel național și organizațiile de cercetare stabilesc politici la nivel instituțional privind datele, care să clarifice rolurile și

responsabilitățile pentru management și gestiune (stewardship).

Finanțatorii cercetării:

- să implementeze planuri de management al datelor (DMP – Data Management Plans) ca parte integrală a procesului de cercetare;
- PMD-urile să devină condiție pentru finanțare;
- PMD-urile să fie standardizate;
- costurile pentru PMD-uri să fie eligibile pentru finanțare;
- acordarea unei atenții deosebite celor care gestionează datele;
- citarea datelor să urmeze standardele internaționale;
- încurajarea schimbului de expertiză;
- defaultul în distribuirea datelor să fie Accesul Deschis, dar să fie permise și alte regimuri de acces.

Autoritățile la nivel național și finanțatorii cercetării:

- să inițieze programe de cursuri pentru experți pentru gestionarea datelor;
- să recunoască aceste profesii și să stabilească oportunități pentru o carieră;
- aceștia vor acționa ca o punte între IT și știință.

Efecte pozitive așteptate:

- creșterea calității cercetării;
- o mai bună atașare la principiile unei bune conduite științifice și integritate;
- creșterea impactului cercetării finanțate din fonduri publice;
- o reutilizare și distribuire în condiții de siguranță.

6. Construirea de e-infrastructuri comune

Dă bătaie de cap analiza datelor și a rezultatelor de cercetare, dar care să fie acționabile și de masină.

„În afara unei infrastructuri fizice, specialiștii în date și alți experți au nevoie să dezvolte mai departe utilizarea infrastructurii, să o îmbogățească și să gestioneze volumele masive de date.”

Problema

Noile modele au nevoie de cadre sigure și prietenoase cu utilizatorul pentru analiza datelor.

Rezolvarea:

- alinierea practicilor în Europa și mai departe;
- eforturi orientate spre atingerea unui European Open Science Cloud federat;
- European Open Science Cloud va oferi acces sigur la servicii și sisteme care să promoveze reutilizarea și distribuirea datelor;
- realizarea unei infrastructuri deschise care să ofere acces deschis la publicații.

Ațiuni concrete

Comisia europeană și autoritățile la nivel național:

- vor explica că European Open Science Cloud va fi un serviciu de infrastructură pentru întreaga societate și vor seta guvernanta acestuia;
- vor finanța inițiative pentru a dezvolta expertiza în domeniul datelor în Europa și vor evalua necesarul la nivel de hardware, capacitate computațională, stocare, software, servicii, guvernanta etc.

Autoritățile naționale, agenții de finanțare, organizații de cercetare și organizații e-infra:

- vor seta și vor gestiona infrastructurile electronice la nivel local și național;
- vor adresa explicit problema viabilității financiare și a utilizării ușoare a serviciilor;
- vor sprijini funcționarea și progresul principiilor pentru infrastructuri

turile deschise pentru Comunicare Științifică – Principles for Open Scholarly Infrastructures (pentru detalii, vezi aici <http://cameronneylon.net/blog/principles-for-open-scholarly-infrastructures/>);

- vor stabili mecanisme concertate și inițiative de finanțare pentru a menține un registru al serviciilor de sprijin pentru Accesul Deschis ținând susținabilitatea, guvernanta, utilizarea și interoperabilitatea;
- să stabilească reguli privind implicarea tuturor celor care vor contribui la European Open Science Cloud;
- pentru furnizorii de servicii de infrastructură electronică să includă scheme de certificare.

Comisia Europeană:

- prin intermediul platformei European Open Science Platform să creeze un grup de lucru pentru găsirea unui model de business, care să includă și un plan de tranziție spre acel model pentru European Open Science Cloud;
- să se alinieze cu grupurile de lucru existente care examinează modelele de business pentru serviciile de cloud;
- să inițieze programe pilot care să testeze modelele propuse.

Efecte pozitive așteptate:

- cercetare bazată pe date;
- o infrastructură eficientă pentru big-data;
- accelerarea reutilizării datelor;
- infrastructuri cu Acces Deschis pentru o folosire mai mare de către cercetători și profesioniști.

III. Tematica „creării și promovării stimulentei pentru științe deschise”

7. Adoptarea principiilor Accesului Deschis

Probleme:

- tipurile de publicare existente nu conduc tocmai la Acces Deschis și nici la transparență în sistemul științific;
- inovarea în transferul cunoașterii este inhibată;
- modelele de abonament existente nu sunt viabile financiar;
- comunicarea științifică este ancorată în tradițional.

Soluția: oferirea unei platforme pentru dezvoltarea de noi modele științifice prin crearea unui set concis de principii ale accesului deschis privind modelele de publicare (acest lucru se poate face de către actorii implicați).

Ațiuni concrete

Editorile, agențiile de finanțare a cercetării și instituțiile de cercetare:

- promovarea unei înțelegeri comune;
- căderea de acord asupra principiilor Accesului Deschis (transparență, competiție, susținabilitate, prețuri corecte, viabilitate economică și pluralism).

Organizații de finanțare și instituții de cercetare: realiniere și coordonare a activităților pentru că și organizațiile de finanțare, dar și instituțiile de cercetare plătesc pentru abonamente și taxe de procesare a articolelor (APCs).

Efecte pozitive așteptate: o platformă pentru dezvoltarea mai departe a modelelor de publicare și a serviciilor cu acces deschis.

8. Stimularea de noi modele de publicare pentru transferul de cunoaștere

Probleme:

- procesul de comunicare științifică rămâne unul tradițional;
- perioadele excesiv de mari între depunere și publicare, formele de acces plătite, perioadele de embargo

și alte bariere de acces împiedică transferul cunoașterii.

Soluția:

- încurajarea dezvoltării de modele editoriale publice care să ofere acces liber cititorilor și utilizatorilor;
- încurajarea competiției pe piața editorială științifică;
- finanțare pe termen lung pentru modelele de publicare pentru accesul deschis și pentru servicii auxiliare cu acces deschis precum DOAJ;
- încurajarea noilor modele pentru comunicarea științifică dincolo de articolele științifice tradiționale;
- metode alternative pentru prezentarea rezultatelor de cercetare, comentarea acestora și măsurarea impactului;
- ușurarea accesului pentru noi utilizatori în procesele de cercetare.

Acțiuni concrete

Toți partenerii:

- mobilizarea tuturor actorilor pentru a realiza un sistem echitabil, echilibrat și inovativ;
- stabilirea unui dialog structurat pentru împărtășirea expertizei și a bunelor practici;
- să fie culese necesitățile informaționale ale IMM-urilor și explorarea modului în care știința deschisă poate să le adreseze.

Autoritățile naționale și Comisia Europeană acordă sprijin politic universităților în negocierea cu editurile.

Organizațiile de cercetare:

- colaborare strânsă la negocierea cu editurile pentru a se ajunge la acorduri prin care accesul deschis este standardul;
- includerea științei cetățenești (citizen science) în zona de atenție.

Editori, instituții de cercetare și cercetători la nivel individual:

- experimentarea de noi modalități de publicare cum ar fi publicarea imediată bazată pe evaluarea colegială deschisă (*flipped publishing*);
- încetarea acceptării de clauze de confidențialitate.

Editori, instituții de cercetare, cercetători, agenții de finanțare a cercetării: promovarea științei cetățenești (citizen science) ca metodă de transfer al cunoașterii.

Autorități naționale, Comisia Europeană și agențiile de finanțare a cercetării:

- încurajarea dezvoltării de noi modele pentru distribuirea cunoașterii pentru diferitele discipline folosind fonduri tip start-up și asigurarea sustenabilității pe termen lung printr-o finanțare adecvată.
- lărgirea Bibliotecii Deschise pentru Umanitate și a Bibliotecii Deschise pentru Științe în cazul consorțiilor de biblioteci.

Finanțatori ai cercetării și ai instituțiilor de cercetare:

- oferirea de finanțare start-up pentru modele de publicare alternative cu acces deschis;
- oferirea de finanțare mai flexibilă (incluzând componente de științe deschise și apeluri mai frecvente);
- o mai bună promovare a oportunităților de finanțare pentru tineri, fiind incluse și inițiativele de anvergură mai restrânsă.

Agenții de finanțare:

- aduc noi tipuri de beneficiari;
- permit noi forme de finanțare cum ar fi crowdfundingul;
- gândirea în termenii unor „spații ale problemelor” și dezvoltarea de Joint Open Science Initiatives (JOSI) în jurul unei provocări la nivel societal;
- ușurarea finanțării transfrontaliere;

- finanțarea mai energică a proiectelor riscante;
- o abordare critică a entităților comerciale cu un trecut slab privind adoptarea științelor deschise.

Bibliotecile de cercetare:

- să acționeze ca edituri cu Acces Deschis pentru propriile instituții;
- să creeze o bază de date cu cele mai bune practici din domeniul științelor deschise.

Editurile, institutele de cercetare și cercetătorii individuali:

- să elimine barierele pentru cercetarea cetățenească prin a nu fi încasată vreo taxă de procesare, permițându-se cetățenilor fără afiliere instituțională să publice;
- să fie permisă publicarea rezultatelor și / sau a datelor negative.

Finanțatorii, editurile, institutele de cercetare și bibliotecile de cercetare: să sprijine fundațiile la nivel de disciplină care să preschimbe abonamentele la reviste în Acces Deschis FAIR prin oferirea de fonduri pentru APC-uri și pentru tranziția până în 2020.

Universitățile, bibliotecile universitare, editurile și finanțatorii: să promoveze procesarea „bulk” a APC-urilor pentru a reduce încărcarea administrativă pentru cercetători.

Efecte pozitive așteptate:

- un transfer mai rapid al cunoașterii;
- implicarea mult mai multor actori în inovarea modelelor pentru comunicarea științifică;
- transparența privind costurile și o politică de stabilire a costurilor echitabilă.

9. Stimularea cercetării bazate pe fapte în domeniul inovării în științele deschise Probleme:

- inițiativele care să ușureze tranziția la științe deschise sunt necesare de urgență;

- este nevoie de investigare și monitorizare a felului în care acțiunile celor implicați contribuie la inovațiile din științele deschise;
- rezultatele unei astfel de cercetări bazate pe evidențe trebuie să fie cunoscute larg pentru a vedea ce acțiuni trebuie sprijinite și care trebuie abandonate.

Soluția:

- mijlocirea cercetării bazate pe evidențe privind inovarea în comunicarea științifică și, în același timp, sprijinirea unor noi modele;
- adoptarea unei abordări bazate pe evidențe pentru științele deschise;
- demonstrarea beneficiilor deschiderii proceselor științifice pentru cercetători, precum și pentru societate;
- investigarea modului în care părțile interesate pot contribui la inovarea în științele deschise;
- definirea și diseminarea de bune practici și a principiilor corespondente.

Acțiuni concrete

Toți factorii implicați:

- explorarea altor căi de a distribui rezultatele;
- publicul trebuie lăsat să participe în selectarea subiectelor de cercetare prin intermediul platformelor online.

Autoritățile naționale și Comisia Europeană: să contribuie activ la cunoașterea reciprocă a politicilor la nivel național, de exemplu, în limitele dezvoltării Ariei Europene de Cercetare.

Editurile să permită publicații din zona inițiativelor de la 0, din afara instituțiilor de știință.

Autoritățile naționale și Comisia Europeană să inițieze programe de cercetare privind evoluția accesului deschis / științelor deschise care să răspundă la întrebări-

le privind calea cea mai bună către științe deschise și avantajele științei deschise pentru societate în general.

Finanțatorii cercetării:

- indică cele mai bune practici cum pot fi inovate căile de finanțare pentru a face știința mai deschisă și mai inovativă;
- să accepte incertitudini și pilotări în cercetarea desfășurată în cadrul științelor deschise (finanțare flexibilă, fonduri mai mici, acordate mai rapid).

Institutede cercetare și cercetătorii să colaboreze privind cercetarea noilor inovații în științele deschise.

Bibliotecile de cercetare:

- să participe la proiecte europene;
- să colecteze cele mai bune practici;
- să creeze un forum pentru schimb de experiențe.

Efecte pozitive așteptate:

- un transfer mai rapid al științelor deschise în mainstream;
- o abordare bazată pe evidențe care conduce la cele mai bune opțiuni în atingerea științelor deschise.

IV. Tematica „abordării integrate și promovarea mai departe a politicilor privind științele deschise”

10. Dezvoltarea, implementarea, monitorizarea și rafinarea planurilor pentru acces deschis

Probleme:

- procesul de tranziție către Accesul Deschis este un proces îndelungat până în acest moment rezultând într-o lipsă de claritate pentru toate părțile implicate și o creștere a costurilor;
- politicile sunt numeroase și diferă între organizații și țări;
- nu există o țintă paneuropeană clară;
- există puține informații privind situația și dezvoltarea Accesului Des-

chis în diferite țări și despre costul accesului la publicațiile științifice;

- abordarea generală este fragmentară, iar datele nu pot fi comparate întotdeauna.

Soluția:

- întărirea, alinierea strategiilor și a politicilor privind Accesul Deschis, precum și facilitarea, coordonarea acestora între statele membre;
- unificarea și accelerarea inițiativelor de către părțile implicate, autoritățile implicate și Comisia Europeană prin schimb de informații la nivel european, de exemplu, despre țintele fixate și cum pot fi atinse aceste ținte;
- formularea unei ținte paneuropene clare: începând cu 2020 toate publicațiile noi să fie disponibile prin Acces Deschis de la data publicării;
- implementarea monitorizării și a inventarierii la intervale regulate privind progresul făcut de toate părțile implicate: comisia, statele membre și toți cei interesați.

Acțiuni concrete

Autoritățile naționale și Comisia Europeană:

- să cadă de acord asupra țintei de 100% pentru anul 2020 și asupra monitorizării și inventarierii regulate;
- stabilirea de standarde, sisteme și servicii pentru monitorizare și raportare, precum și monitorizarea progresului prin Aria de Cercetare Europeană (ERA), Mecanismul de monitorizare (EMM) și prin intermediul Punctelor Naționale de Referință;
- rafinarea frecventă a unor planuri pentru atingerea acestor ținte pe baza informațiilor din monitorizare.

Finanțatorii cercetării și instituțiile de cercetare:

- dezvoltarea planurilor pentru Accesul Deschis incluzând cerințele

pentru infrastructurile și serviciile necesare;

- împărtășirea experienței și utilizarea datelor arminizate, de exemplu, prin inițierea și coordonarea unor platforme pentru monitorizare și networking privind expertiza.

Efecte pozitive așteptate

- o țintă clară combinată cu un moment crescând și o masă critică ce va conduce spre o schimbare reală;
- o mai mare claritate pentru cercetători în ceea ce privește îndeplinirea cerințelor pentru Acces Deschis;
- o mai bună perspectivă privind inițiativele și evoluția Accesului Deschis;
- o îmbunătățire și o rafinare continuă a planurilor de implementare.

V. Tematica „stimulării și includerii științelor deschise în știință și societate”

11. Implicarea cercetătorilor și a noilor utilizatori în științele deschise

Probleme:

- în vreme ce principiile științelor deschise sunt sprijinite de cercetătorii diferitelor domenii, modalitățile în care știința este instituționalizată vor trebui să fie modificate pentru a permite implementarea acestora;
- lipsă de cunoaștere privind științele deschise;
- lipsa abilităților pentru a căuta informație relevantă;
- datorită creșterii enorme a publicațiilor și datelor deschise, utilizatorii ar putea să se piardă în căutarea informațiilor sau ar putea trage concluzii greșite.

Soluția:

- creșterea gradului de cunoaștere în rândul celor implicați pentru practicile științelor deschise;
- instruirea studenților și a cercetătorilor despre principiile științelor

deschise, despre responsabilitatea și rolul lor social;

- dezvoltarea de noi servicii adresate cercetătorilor în sprijinul științelor deschise;
- instruirea personalului de sprijin (de exemplu, serviciile TIC și bibliotecii) pentru a oferi aceste servicii;
- identificarea și recunoașterea barierelor în avansarea la carieră la nivel european;
- implicarea cercetătorilor, conform disciplinei lor, la compilarea de protocoale pentru managementul datelor de cercetare și pentru software și să publice acele protocoale public;
- găzduirea creării de programe care să țintească provocări sociale reale crescându-se astfel capacitatea societății de a rezolva problemele;
- instruirea și educarea de noi grupuri de utilizatori în a căuta și a descoperi informație științifică;
- identificarea de noi utilizatori, nevoile acestora și cum pot fi ajutați;
- construirea de platforme pentru noi grupuri de utilizatori pentru a crea comunități ce să asigure o permanentă implicare.

Acțiuni concrete

Autoritățile naționale și Comisia europeană:

- recunoașterea valorii științelor deschise în evaluarea și finanțarea cercetării științifice;
- dezvoltarea de strategii de implicare a unor noi utilizatori în *Orizont 2020*.

Finanțatori ai cercetării și institute de cercetare:

- adoptarea unei abordări pozitive și integrată a sistemului de avansare în carieră pentru a împiedica practicile privind științele deschise;
- creșterea cunoașterii și promovarea științei deschise în universități și în alte instituții de cunoaștere;

- dezvoltarea de cursuri și creșterea de abilități pentru fiecare disciplină incluzând TIC și personalul bibliotecilor.

Toți actorii dezvoltă cursuri și abilități pentru a permite tuturor oportunități de promovare a științelor deschise.

Efecte pozitive așteptate:

- o mai largă acceptare a practicilor de lucru între cercetători;
- o mai rapidă acceptare a noilor metode de lucru și o mai rapidă dezvoltare de noi instrumente de cercetare;
- conexiuni mai bune între știință și societate;
- îmbunătățirea științelor prin implicarea cetățenilor;
- soluții mai bune și mai rapide pentru modificările societale și oportunități de piață mai multe și mai accelerate;
- dezvoltarea de noi modele de publicare.

12. Încurajarea părților interesate pentru a distribui expertiza și informațiile privind științele deschise

Problemă: cum trebuie să evolueze științele deschise?

Soluția: toți cei interesați ar trebui să cadă de acord asupra unui parcurs la nivel european pentru a atinge consensul privind științele deschise și întărirea competitivității în știință la nivel european.

Acțiuni concrete

Autorități la nivel național: să stabilească un plan la nivel național pentru științele deschise.

Comisia Europeană: să lucreze împreună cu cei implicați pentru a facilita politici care adaugă valoare la științele deschise;

Finanțatorii cercetării și institutele de cercetare: identificarea platformelor corespunzătoare dezvoltării pe mai de-

parte a politicilor privind științele deschise și elaborarea unui parcurs european.

Toți actorii: relații mai puternice între știință, societate, afaceri pentru a accelera inovarea și pentru a încuraja distribuirea de noi idei.

Efecte pozitive așteptate: planuri coerente și transparente pentru științele deschise vor întări competitivitatea Europei și vor conduce la o mai bună calitate a științei și a beneficiilor pentru societate.

Practicile științelor deschise – identificare

1. Diseminarea la timp a tuturor rezultatelor de cercetare din toate fazele ciclului de viață a cercetării.

2. Elaborarea și armonizarea unor indici la nivel național și european (vezi Forumul dedicat, care debutează în mai 2016), care să măsoare impactul complementar al creației științifice.

Concluzii generale desprinse din document:

Comisia Europeană dorește armonizarea la nivel european a inițiativelor de politici privind științele deschise pentru că „inițiativele la nivel național își ating limitele”.

Se dorește o reformare a criteriilor de acordare a finanțării, care să respecte valoarea conținuturilor științifice, și nu numai metricile oferite de sistemul tradițional.

Lărgirea gamei de conținuturi științifice la care să aibă acces deopotrivă alți cercetători, mediul de afaceri și cetățenii.

Se dorește o reformare a legislației privind drepturile de autor care să permită „exploatarea textelor și a datelor” (Text and Data Mining – TDM), dar, pe de altă parte, încurajarea autorilor să nu-și mai transfere drepturile de autor. Se face un apel către organizațiile finanțatoare și organizațiile dedicate cercetării să stimuleze cercetătorii în a-și reține drepturile de autor pentru rezultatele de cercetare prin introducerea de sisteme de licențiere.

Reutilizarea datelor personale în scopuri de cercetare are nevoie de mai multă gândire.

În cazul parteneriatelor public-private, partenerii sunt invitați să-și gândească politica privind datele (data policy).

La punctul dedicat drepturilor de proprietate intelectuală, ca și a altor măsuri concrete pentru Comisia Europeană, împreună cu organizațiile de finanțare a cercetării, se dorește setarea „open data” ca default, dar, pe de altă parte, s-ar dori protejarea IPR-urilor care apar ca efect al parteneriatelor public-private sau public-public.

Discuție

Este un domeniu foarte spinos în care reacția automată este aceea de opt-out ca default, nicidecum invers. Nu există mecanisme de coerciție pentru a inversa această ordine a lucrurilor așa cum se întâmplă acum. De altfel, acesta este nucleul foarte dur al temei deschiderii științei și a rezultatelor de cercetare. Există o teamă neîntemeiată de potențiala pierdere și una fundamentată în condițiile necesității obținerii unui nivel ridicat de competitivitate. Pe de altă parte, principiul etic trebuie respectat în ceea ce privește finanțarea din fonduri publice.

Din nefericire, documentul nu este deloc convingător în mențiunile de la „efecte pozitive așteptate” ale celei de-a treia acțiuni.

Este nevoie de specialiști în domeniul datelor, atât la nivelul analizei acestora, la nivelul de management fizic, dar problema care este evidentă este cea legată de extragerea valorii din aceste volume. Ținta evidentă este realizarea EOSC – European Open Science Cloud, care, de fapt, va avea un aspect federat al resurselor. În acest sens este vizată și o „alinieră a practicilor”.

Încet, încet și-a făcut apariția o nouă mantră pentru date: Findable, Accessible, Interoperable and Reusable – FAIR. S-ar

dori introducerea unei mărci de calitate pentru datele gestionate în acord cu FAIR. În acest sens accentul cade pe elaborarea de PMD-uri (planuri de management al datelor), care ar trebui să devină condiție pentru prefinanțare, să fie standardizate și să fie eligibile pentru finanțare.

Este recunoscută ancorarea actuală în modelele tradiționale în ceea ce privește publicarea, fapt ce conduce la o inhibare a transferului de cunoaștere. Soluția întrevăzută ar fi crearea unei platforme prin intermediul căreia să fie dezvoltate noi modele științifice, care să conducă la extragerea unui set „concis” de principii pentru Accesul Deschis asupra căruia să cadă de acord toți actorii implicați.

S-ar mai dori realizarea unui sistem de evaluare colegială deschisă (flipped publishing) și renunțarea la acceptarea fără filtru a unor clauze de confidențialitate cu efecte nedorite în viitor.

De remarcat este și dorința de a fi modificate mecanismele de finanțare, care să fie mai deschise riscului, care să aibă termene de acces cu frecvență mai ridicată și care să permită accesul și științei întreprinse de cetățeni.

Este de remarcat o recomandare făcută agențiilor de finanțare, care ar trebui să colecteze bune practici și să creeze un forum de schimb de experiențe.

Legat de tematica a patra, documentul menționează faptul că nu ar exista o țintă clară la nivel european în ceea ce privește Accesul Deschis și propune ca până în 2020, toate publicațiile să fie cu Acces Deschis. Mai este propus și un mecanism de evaluare și inventariere regulată, precum și monitorizarea și raportarea progresului prin Aria de Cercetare Europeană (ERA), Mecanismul de monitorizare (EMM) și prin intermediul Punctelor Naționale de Referință.

În final, se mai dorește realizarea unui parcurs european pentru elaborarea și armonizarea unor indici la nivel național

și european (vezi Forumul dedicat, care debutează în mai 2016), care să măsoare impactul complementar al creației științifice (vezi și *Apelul de intenție* al directoratului general pentru cercetare și inovare al Comisiei Europene din februarie 2016 pentru crearea OSPP – Open Science Policy Platform).

Referințe bibliografice:

Apelul de la Amsterdam pentru acțiune privind Accesul Deschis, <http://english.eu2016.nl/documents/reports/2016/04/04/amsterdam-call-for-action-on-open-science>

Întrebări și răspunsuri privind Accesul Deschis la NWO, <http://www.nwo.nl/en/policies/open+science/open+access+publishing>

Fondul pentru impulsivitatea Accesului Deschis, <http://www.nwo.nl/en/>

funding/our-funding-instruments/nwo/incentive-fund-open-access/incentive-fund-open-access---publications/incentive-fund-open-access---publications.html

Manifestul de la Leiden, <http://www.kosson.ro/acces-deschis/96-documente-oficiale/980-manifestul-de-la-leiden>

Call for expression of interest for the selection of members for the high level advisory group 'open science policy platform', http://ec.europa.eu/research/openscience/pdf/call_for_expression_of_interest_-_high_level_advisory_group_ospp.pdf

European Cloud Initiative to give Europe a global lead in the data-driven economy, Brussels, 19 April 2016.

Sursa: <http://english.eu2016.nl/documents/reports/2016/04/04/amsterdam-call-for-action-on-open-science>

MANIFESTUL DE LA LEIDEN

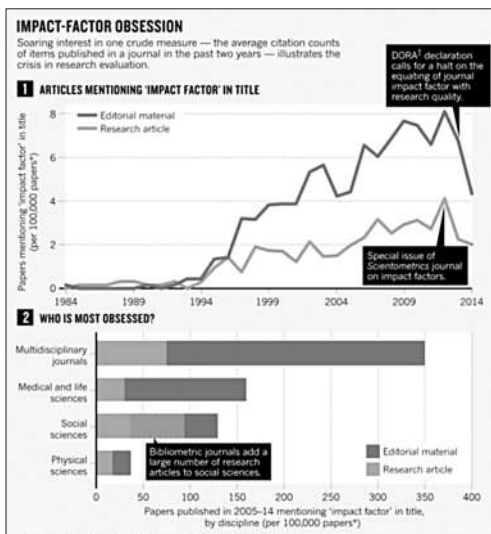
Datele sunt folosite din ce în ce mai mult pentru a guverna știința. Evaluările cercetării, care erau făcute odinioară după nevoi și de către colegi, acum se fac uzual pe baza metricilor [1]. Problema este că evaluarea este acum făcută în baza datelor și nu a analizei. Metricile au proliferat: în genere bine intenționate, fără a beneficia de fiecare dată de cele mai bune informații, de cele mai multe ori prost aplicate. Ris căm să stricăm sistemul cu fiecare instrument gândit să-l îmbunătățească de vreme ce evaluarea este implementată de organizații care nu au cunoaștere sau sunt avizate asupra bunelor practici și a interpretării.

Înainte de 2000 exista Science Citation Index pe CD-ROM de la ISI – Institute for Scientific Information, care era folosit de toți experții pentru analize specializate. În 2002, Thompson Reuters a lansat o platformă web integrată prin care deschide

larg baza de date Web of Science. Indici de citare concurenți au fost creați de: Scopus de la Elsevier (inițiat în 2004) și Google Scholar (versiunea beta în 2004). Au fost introduse instrumente bazate pe tehnologiile web pentru a compara productivitatea instituțională și impactul, cum sunt InCites (care folosește Web of Science) și SciVal (care folosește Scopus), dar și software care să analizeze profile de citare individuale ce folosesc Google Scholar (Publish or Perish, inițiat în 2007).

În 2005, Jorge Hirsch, un fizician de la Universitatea din California, San Diego, a propus h-index, făcând cunoscută numărarea citărilor pentru fiecare cercetător. Interesul pentru reviste a crescut constant după 1995 (vezi *Obsesia pentru factorul de impact*).

Mai târziu, au prins aderență metricile legate de utilizarea socială și comenta-

riile online – F1000 Prime a fost inițiată în 2002, Mendeley în 2008 și Altmetric.com (sprijinit de Macmillan Science and Education, care deține Nature Publishing Group), în 2011.

Ca scientometricieni, cercetători în domeniul social și administratori ai cercetării, am urmărit cu îngrijorare crescută proasta interpretare generală a indicatorilor de evaluare a performanței științifice. Următoarele sunt doar câteva din numeroasele exemple. În întreaga lume, universitățile au devenit obsedate de poziția în clasamentele mondiale (cum este Shanghai Ranking și lista de la Times Higher Education), chiar și când aceste liste se bazează pe ceea ce, în viziunea noastră, sunt date inexacte și indicatori arbitrari.

Unii recrutori cer valori ridicate ale h-indexului candidaților. Unele universități își fundamentează deciziile de promovare pe valori prag ale h-index și pe numărul de articole din revistele cu „impact mare”. CV-urile cercetătorilor au devenit oportunități de a crește aceste punctaje, mai ales în biomedicină. Peste tot supervizorii cer studenților la doctorat să publice în reviste cu impact mare și să facă rost de finanțare externă înainte de a fi gata.

În țările scandinave și în China, unele universități alocă finanțare cercetării sau bonusuri pe baza unui număr: de exemplu, prin calcularea punctajelor individuale pentru alocarea „resurselor de performanță” sau prin oferirea cercetătorului unui bonus pentru publicarea într-o revistă cu un impact mai mare de 15 [2].

În multe cazuri, cercetătorii și evaluatorii încă exercită o evaluare echilibrată. Totuși, abuzul de metrice pentru cercetare a devenit prea pe larg răspândit pentru a mai fi ignorat.

Astfel, noi prezentăm *Manifestul de la Leiden*, numit după conferința care l-a cristalizat (vezi <http://sti2014.cwts.nl>). Cele zece principii ale sale nu sunt noutăți pentru scientometricieni, chiar dacă niciunul dintre noi nu ar putea să le rostească în întregime din cauza codificării care a lipsit până acum. Frunzașii domeniului, cum ar fi Eugene Garfield (fondatorul ISI), au rămas în memorie afirmând aceste principii [3, 4]. Dar aceștia nu sunt în cameră atunci când evaluatorii raportează administratorilor universității, care nu sunt experți în metodologiile cu relevanță. Cercetătorii care caută literatura cu care să conteste o evaluare, găsesc materiale împrăștiate în ceea ce sunt pentru ei reviste obscure la care nu au acces.

Noi oferim o distilare a celor mai bune practici în evaluarea bazată pe metrice pentru ca cercetătorii să poată cere socoteală evaluatorilor, iar evaluatorii să poată analiza propriii indicatori.

Zece principii

1. Evaluarea cantitativă ar trebui să sprijine evaluarea expertă calitativă. Metricele cantitative pot contesta tendințele de influențare din evaluarea colegială și pot ușura deliberarea. Aceasta ar trebui să întărească evaluarea colegială deoarece a face aprecieri privind colegii este dificil fără o gamă de informații relevante.

Totuși, evaluatorii nu trebuie să cadă în tentația de a ceda procesul decizional numerelor. Indicatorii nu trebuie să se substituie judecății informate. Toată lumea deține responsabilitatea pentru propriile aprecieri.

2. Măsoară performanța în funcție de misiunea de cercetare a instituției, a grupului sau a cercetătorului. Obiectivele programului trebuie menționate de la început, iar indicatorii utilizați pentru evaluarea performanței ar trebui să fie legați clar de acele obiective. Alegerea indicatorilor și modul în care sunt utilizați ar trebui să ia în considerare contextele socioeconomice și culturale largite. Oamenii de știință au diferite misiuni de cercetare. Cercetarea care lărgiște frontierele cunoașterii științifice, diferă de cercetarea care este focalizată pe soluții oferite problemelor sociale. Evaluarea trebuie să se bazeze mai mult pe merite relevante politicii, industriei și publicului decât pe idei de excelență. Niciun model de evaluare nu se aplică tuturor contextelor.

3. Protejați excelența în cercetarea relevantă locală. În multe părți ale lumii, excelența în cercetare este egală cu publicarea în limba engleză. Legislația spaniolă, de exemplu, afirmă dorința ca oamenii de știință spanioli să publice în registre cu impact mare. Factorul de impact este calculat pentru revistele indexate în Web of Science bazat în Statele Unite ale Americii și în limba engleză. Aceste influențe sunt problematice, mai ales, în științele sociale și umanitare, unde cercetarea este mult mai angajată la nivel regional și național. Multe alte domenii au dimensiuni naționale sau regionale – de exemplu, epidemiologia HIV din Africa Subsahariană.

Acest pluralism și relevanța socială tind să fie suprimate pentru a crea articole de interes pentru gardienii marelui impact: revistele în limba engleză. Sociologii spanioli care sunt citați des în Web

of Science au lucrat pe modele abstracte sau pe date din SUA. Este pierdută specificitatea sociologilor din revistele spaniole cu impact mare: subiecte precum legea muncii la nivel național, asistență medicală familială pentru bătrâni sau angajarea imigranților [5]. Metricile construite pe literatura de înaltă calitate, alta decât în engleză, ar putea servi la identificarea și răsplătirea excelenței în cercetarea locală cu relevanță.

4. Mențineți colecțiile de date și procesele analitice deschise, transparente și simple. Construcția bazelor de date necesare evaluării ar trebui să urmeze reguli clar enunțate înainte de încheierea cercetării. Aceasta a fost practica generală între grupurile academice și cele comerciale care au elaborat metodologia de evaluare bibliometrică de-a lungul a câtorva decade. Aceste grupuri au apelat la protocoale publicate în literatura evaluată colegial. Această transparență a permis observarea. De exemplu, în 2010, dezbaterea publică privind caracteristicile tehnice ale unui indicator important folosit de unul dintre grupurile noastre (Centrul pentru Studii în Tehnologie și Știință a Universității din Leiden, Olanda) a condus la revizuirea calculării acestui indicator [6]. Cei mai noi intrați din domeniul comercial ar trebui să respecte aceleași standarde; nimeni nu ar trebui să accepte o mașină de evaluare tip cutie neagră.

Simplitatea este o virtute în cazul unui indicator pentru că mărește transparența. Metricile simpliste pot distorsiona înregistrarea (vezi principiul 7). Evaluatorii trebuie să se străduiască pentru a găsi un echilibru – indicatori simpli fideli complexității procesului de cercetare.

5. Permiteți celor evaluați să verifice datele și analiza. Pentru a asigura calitatea datelor, toți cercetătorii incluși în studiile bibliometrice ar trebui să poată verifica dacă propriile rezultate au fost identificate

corect. Oricine care direcționează și gestionează procesele de evaluare, ar trebui să asigure acuratețea datelor prin autoverificare sau auditare cu terți. Universitățile ar putea implementa acest lucru în sistemele proprii de informare pentru cercetare și ar trebui să fie un principiu director în selectarea celor care oferă astfel de sisteme. Pentru a aduna și a procesa date precise de înaltă calitate ia timp și bani. Bugetați acest lucru.

6. Țineți cont de diferențele între domenii privind practicile de publicare și citare. Cea mai bună practică este să selectați o suită de indicatori posibili și să permiteți domeniilor să aleagă dintre ele. Câțiva ani în urmă, un grup de istorici europeni au primit un punctaj scăzut într-o evaluare națională colegială deoarece au scris cărți și nu articole în reviste indexate de Web of Science. Istoricii au avut nenorocul să facă parte din departamentul de psihologie. Istoricii și cercetătorii din domeniul științelor sociale au nevoie să li se cuantifice cărțile și literatura în limba națională ca publicații; specialiștii din științele computerelor au nevoie să li se cuantifice articolele de conferință.

Ratele de citare variază după domeniu: revistele înalt cotate din matematică au factori de impact în jurul lui 3; revistele înalt cotate din biologia celulară au factori de impact peste 30. Sunt necesari indicatori normalizați, iar cea mai robustă metodă de normalizare se bazează pe centile: fiecare lucrare este cântărită pe baza centilei căreia îi aparține în distribuția citărilor din domeniul propriu (la vârf 1%, 10% sau 20%, de exemplu). O singură publicație foarte citată îmbunătățește ușor poziția universității într-un clasament care este bazat pe indicatori centile, dar poate propulsa universitatea de la mijloc la vârful unui clasament construit pe medii de citare [7].

7. Bazați-vă evaluarea fiecărui cercetător pe o judecată calitativă a porto-

foliului. Cu cât ești mai în etate, cu atât h-indexul este mai mare chiar și în absența unor lucrări noi. H-index variază în funcție de domeniu: cercetătorii din domeniul științelor vieții ajung la 200; fizicienii la 100, iar științele sociale la 20-30 [8]. Ține de baza de date: există cercetători în științele computerelor care au un h-index în jur de 10 în Web of Science, dar 20-30 în Google Scholar [9]. Lecturarea și evaluarea muncii unui cercetător sunt mult mai adecvate față de încrederea într-un singur număr. Chiar și când se compară foarte mulți cercetători, o abordare care ia în considerare mai multe informații despre expertiza, experiența, activitatea și influența personală este cea mai bună.

8. Evitați certitudinile nefundamentate și falsa precizie. Indicatorii privind știința și tehnologia sunt supuși ambiguității și incertitudinii și necesită aserțiuni puternice, care nu sunt universal acceptate. De exemplu, înțelesul citărilor a fost îndelung dezbătut. Astfel, bunele practici folosesc indicatori multipli pentru a oferi o imagine multilaterală și robustă. Dacă pot fi cuantificate incertitudinea și eroarea, de exemplu, cu ajutorul unor bare reprezentând eroarea, această informație ar trebui să însoțească valorile publicate ale indicatorilor. Dacă acest lucru nu este posibil, cei care produc indicatorii ar trebui, cel puțin, să evite falsa precizie. De exemplu, factorul de impact al revistei este publicat cu trei mantise zecimale pentru a evita situațiile de baraj. Totuși, dată fiind ambiguitatea conceptuală și variabilitatea aleatorie a numărului citărilor, nu are sens să se facă comparații între reviste pe baza unor diferențe nesemnificative ale factorului de impact. Evitați falsa precizie: doar un zecimal este garantat.

9. Recunoașteți efectele sistemice ale evaluării și ale indicatorilor. Indicatorii modifică sistemul prin stimulentele pe care le stabilesc. Aceste efecte ar trebui să fie anticipate. Acest lucru înseamnă că o

suită de indicatori este întotdeauna preferată – unul singur invită la vânătoare și o alunecare a obiectivelor (prin care măsurătorile devin țintă). De exemplu, în anii '90, Australia a finanțat cercetarea universitară folosind o formulă bazată în mare parte pe numărul de articole publicate de un institut. Universitățile ar putea calcula „valoarea” unui articol dintr-o revistă cu multe citări; în anul 2000, aceasta era de 800 de dolari australieni (aproape 480 de dolari americani în 2000), reflectat în finanțarea cercetării. Previzibil, numărul articolelor publicate de cercetarea australiană a crescut, dar acestea erau publicate în reviste mai puțin citate, ceea ce sugerează o scădere în calitatea articolelor [10].

10. Examinați regulat indicatorii și actualizați-i. Misiunile de cercetare și obiectivele evaluării sunt schimbătoare, iar însuși sistemul de cercetare în sine evoluează simultan. Metricile utile odinioară, devin neadecvate; apar unele noi. Sistemele de indicatori trebuie să fie revizuite și probabil modificate. Înțelegând efectele formulei simple, în anul 2010, Australia a introdus Inițiativa Excelență în Cercetarea Australiană, care pune accentul pe calitate.

Pașii următori

Urmând aceste zece principii, evaluarea cercetării poate juca un rol important în progresul științei și al interacțiunilor sale cu societatea. Metricile de cercetare pot oferi informații esențiale ce ar fi greu de strâns sau de înțeles prin expertiză in-

dividuală. Dar informațiile cantitative nu trebuie să li se permită transformarea din instrument în țintă.

Cele mai bune decizii sunt luate prin combinarea statisticilor robuste fiind atenți la obiectivele și natura cercetării care este evaluată. Dovezi cantitative și calitative sunt necesare, fiecare în felul său fiind obiective. Procesul decizional referitor la știință trebuie să se bazeze pe procese de înaltă calitate care beneficiază de informații prin date de cea mai mare calitate.

Referințe bibliografice

1. Wouters, P. in *Beyond Bibliometrics: Harnessing Multidimensional Indicators of Scholarly Impact* (eds Cronin, B. & Sugimoto, C.) 47-66 (MIT Press, 2014).
2. Shao, J. & Shen, H. *Learned Publ.* 24, 95-97 (2011).
3. Seglen, P. O. *Br. Med. J.* 314, 498-502 (1997).
4. Garfield, E. *J. Am. Med. Assoc.* 295, 90-93 (2006).
5. López Piñero, C. & Hicks, D. *Res. Eval.* 24, 78-89 (2015).
6. van Raan, A. F. J., van Leeuwen, T. N., Visser, M. S., van Eck, N. J. & Waltman, L. *J. Informetrics* 4, 431-435 (2010).
7. Waltman, L. et al. *J. Am. Soc. Inf. Sci. Technol.* 63, 2419-2432 (2012).
8. Hirsch, J. E. *Proc. Natl Acad. Sci. USA* 102, 16569-16572 (2005).
9. Bar-Ilan, J. *Scientometrics* 74, 257-271 (2008).
10. Butler, L. *Res. Policy* 32, 143-155 (2003).

Sursa: <http://www.kosson.ro/acces-deschis/96-documente-oficiale/980-manifestul-de-la-leiden>

MANIFESTUL DE LA LEIDEN SAU CUM SĂ UTILIZĂM DATELE SCIENTOMETRICE ÎN EVALUAREA CERCETĂRII?

Dr. hab. Gheorghe CUCIUREANU,
cercetător științific superior,
Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale al AȘM

Datele scientometrice / bibliometrice se utilizează tot mai des în evaluarea științei din Republica Moldova. Atitudinea față de acest fenomen este contradictorie în comunitatea științifică. Cei care acceptă indicatorii scientometrici argumentează că, în condițiile unei comunități mici și ale unei societăți postsovietice cu grave probleme de etică științifică, aceștia asigură un grad mai mare de obiectivitate decât evaluarea colegială. Adversarii acestui mod de evaluare susțin că ierarhizarea în baza punctajului acumulat nu reflectă calitatea cercetării și conduce la o goană după rezultate formale. Adepții ambelor tabere pot prezenta exemple din concursurile în care au participat, care sunt convingătoare în a demonstra că au dreptate. De ce se întâmplă așa? Pentru că deseori cei care le implementează nu cunosc principiile de aplicare a indicatorilor scientometrici. Ele sunt cunoscute în literatura de specialitate, însă doar în anul 2015 au fost sintetizate sub formă de 10 principii în *Manifestul de la Leiden*.

Pe scurt, ele prevăd următoarele:

1. **Sprrijinirea evaluării experte calitative prin evaluarea cantitativă.** Evident, acest lucru este valabil atunci când rezultatele cantitative sunt recunoscute internațional, iar evaluatorii respectă normele de bună conduită în cercetare.

2. **Măsurarea performanței în funcție de misiunea de cercetare a instituției, a grupului sau a cercetătorului.** Pentru cercetătorii din știința fundamentală sunt importante articolele în reviste cu factor de

impact, pentru cei din cercetarea aplicativă – brevetele, soluțiile pentru probleme sociale etc.

3. **Protejarea excelenței în cercetarea relevantă locală.** Aceasta se referă la unele cercetări din domeniul socioumanistic.

4. **Menținerea bazelor de date și a proceselor analitice deschise, transparente și simple.** Bazele de date trebuie construite după principii și mecanisme anunțate clar.

5. **Posibilitatea verificării datelor și analizei de către cei evaluați.** Iar factorii de decizie ar trebui să aibă în vedere că, pentru a aduna și a procesa date precise de înaltă calitate este nevoie de timp și bani.

6. **Luarea în considerare a diferențelor între domenii privind practicile de publicare și citare.** Cea mai bună practică este să fie stabilit un set de indicatori posibili și să se permită domeniilor să aleagă dintre ele.

7. **Fundamentarea evaluării fiecărui cercetător pe o judecată calitativă a portofoliului.** Evaluarea colegială este esențială pentru a nu se ajunge la situații greșite precum ordonarea simplă după H-index, care înseamnă adesea o ordonare după vârstă, pentru că acest indicator crește în timp chiar și atunci când nu publici nimic.

8. **Evitarea certitudinilor nefundamentate și a falsei precizii.** Ar trebui folosiți indicatori multipli pentru a oferi o imagine multilaterală și robustă, și să nu se facă comparații pe baza unor diferențe ne semnificative (ex., faptul ca factorii de

impact au trei zecimale nu înseamnă că ele sunt semnificative).

9. Recunoașterea efectelor sistemice ale evaluării și a indicatorilor. Este preferabil un complex de indicatori, deoarece unul singur invită la vânătoare pentru îndeplinirea acestuia.

10. Examinarea regulată a indicatorilor și actualizarea acestora. Misiunile de cercetare și obiectivele evaluării sunt schimbătoare, iar însăși sistemul de cercetare în sine evoluează.

În concluzie, *Manifestul de la Leiden* menționează că metricile de cercetare pot

oferi informații esențiale care ar fi greu de strâns sau de înțeles prin expertiză individuală. Dar trebuie de evitat ca informațiile cantitative să se transforme din instrument în țintă. Cele mai bune decizii sunt luate prin îmbinarea dovezilor cantitative și calitative. Procesul decizional referitor la știință trebuie să se bazeze pe procese de înaltă calitate care beneficiază de informații prin date de cea mai mare calitate.

Sursa:

<http://idsi.md/manifestul-de-la-leiden-sau-cum-sa-utilizam-datele-scientometrice-in-evaluarea-cercetarii>

TUDOR ȚOPA ȘI GENERAȚIA LUI „DE SACRIFICIU”

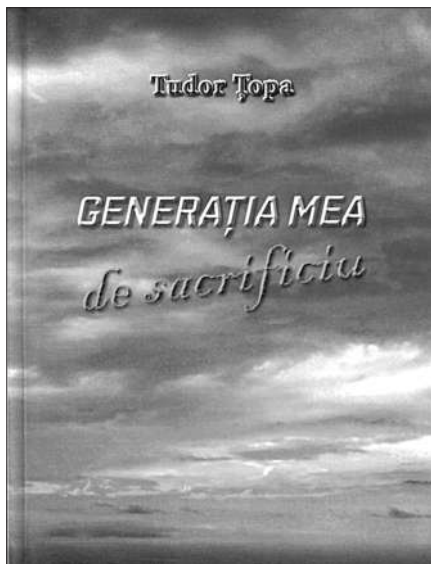
Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

În cadrul Clubului istoricilor din Republica Moldova, pe 8 noiembrie 2016, la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu”, renumitul publicist Tudor Țopa și-a lansat noul volum de scrieri publicistice *Generația mea de sacrificiu (meditații în scris despre oameni care întruchipează file zbuciumate ale istoriei)* (Editura „Draghiștea”, Chișinău, 2016). Drept motto autorul a ales versurile lui Ioan Caliniuc: „Sîntem generația de sacrificiu, / suportăm mișelia unui dezmăț, / Care, ne spun, se numește tranziție: / «'Nainte, 'nainte călare pe băț!»”

Moderatorul evenimentului, prof. univ. dr. hab. Anatol Petrencu, președinte al Asociației Istoricilor din Republica Moldova, a menționat că plaiul nostru dintre Prut și Nistru este bogat în oameni iluștri, notorii, printre care se numără și publicistul Tudor Țopa. Culegerea de articole publicistice *Generația mea de sacrificiu* în-

sumează 35 de biografii ale unor personalități cu care autorul a avut ocazia să activeze pe parcursul anilor sau să-i cunoască în diverse împrejurări. Schițele biografice au fost concepute în formă de eseu, fiind însoțite de fotografii ai măștrilor fotografi din republica noastră, precum și din colecții particulare. Printre cei care au avut norocul să fie „portretizați” de Tudor Țopa se numără: Dumitru Matcovschi (*Scut la Nistru*), Grigore Vieru (*„Albinuța” dădu aripi*), Gheorghe Ghidirim (*Cine nu are strămoși de sînge, degeaba îi caută în documente*), Nicolae Esinencu (*Viteazul cu „Tunul de Ilemn”*), Mihail Gh. Cibotaru (*Ministrul modestiei*), Nicolae Dabija (*Gornistul Reunirii*), Ion Buga (*Clopotar în sufletul Neamului*), Eugeniu Grebenicov (*Nașul stelelor*), Ioan Caliniuc (*„Cosmonautul” chișinăuian*), surorile Osoianu (*Privighetorile de la Horești*), Vasile Iovu, Gheorghe Zamfir (*Naiurile lor ridică lumea*), Vasile Șoimaru (*Șoimul zborului înalt*), Eugeniu Coșeriu (*La baștina savantului*) ș.a. Autorul a conversat cu toți eroii cărții sale, care au acceptat textele să fie tipărite. O caracteristică a scrierilor lui T. Țopa o constituie reflectarea purului adevăr, ele conțin doar tratări argumentate, cititorii vor găsi multe pasaje interesante și date pe care nu le cunoșteau anterior.

Tudor Țopa s-a născut pe 13 octombrie 1932 în familia țărănilor Gheorghe și Susana Țopa din satul Chițcanii Vechi, județul Orhei (în prezent, r-nul Telenești). După absolvirea școlii medii din Telenești, face studii la Facultatea de Litere a Universității de Stat din Moldova (1952-1957). A activat în diverse funcții la *Tinerimea Moldovei*, *Moldova socialistă*, *Tribuna*. În

1969 este înscris la Școala Superioară de partid din Moscova, secția jurnalistică, pe care o absolvă în 1971, cu diplomă de excelență. În 1973 pentru cărțile *Dreptul la nemurire*, *Prospectul Patriei* și *Cetății de foc* a fost distins cu Premiul republican *Boris Glavan* al comsomolului. Cartea *Nepokorionnaia tverdinea*, în 1975, i-a adus Premiul Uniunii Jurnaliștilor din URSS *Cea mai bună carte a anului* și distincția *Penița de Aur*. În 1989 este ales președinte al Uniunii Jurnaliștilor din Moldova, iar în 1990 devine deputat în Parlamentul Republicii Moldova, pe 27 august 1991 semnând *Declarația de Independență a Republicii Moldova*. Din 1999 pînă în prezent, împreună cu un grup de savanți, scriitori și publiciști, editează serialul enciclopedic *Localitățile Republicii Moldova* în 15 volume, în care a publicat peste 500 de eseuri despre orașele, satele și cătunele noastre cu istoria și dezvoltarea lor în timp. În 2003 Arhiva Națională a Republicii Moldova a Institut *Fondul personal al publicistului Tudor Țopa*, care întrunește 305 dosare cu nenumărate documente și fotografii. Volumul *Gloria Victoriei* (2005) intră în topul celor mai citite cărți ale anului. La cei 75 de ani a pus în circuitul cultural volumul *Voievozii inspirației*, iar peste cinci ani – *Cutezanță înaripată*, lucrare premiată la Salonul Internațional de Carte (2012). În presa periodică T. Țopa a publicat peste 1200 de reportaje, eseuri, foiletoane, impresii de călătorie, povestiri documentare. Cărțile sale și-au găsit reflectare în peste 170 de recenzii și notițe bibliografice. Decorații: ordinul *Insigna de Onoare* (1976), medalia *Meritul Civic* (1992), Ordinul de Onoare (2011), Ordinul Republicii (2013). În 1996 i se conferă titlul onorific *Om Emerit*. Pe 26 august 2011 Consiliul local al Primăriei Chițcanii Vechi i-a decernat titlul onorific *Cetățean de Onoare al comunei Chițcanii Vechi*.

Publicistul **Liviu Belâi** a mărturisit că, în timpul studiilor la Universitatea de Stat

din Moldova, studenții nu găseau sau foarte greu găseau informații cu privire la istoria localităților noastre. Acest gol în ultimele decenii a fost completat de T. Țopa, care a editat un șir de monografii (unele în colaborare cu alți autori) ale satelor sau orașelor basarabene: Cinișeuți, Chițcani, Molovata, Ciobalaccia, Coșerinița, Chișcăreni, Călărăși, Saharna, Ermolia, Horești, Horodiștea, Bardar, Zberoaia, Ulmu, Buțeni, Țipala, Răciula, Carahasani, Văscăuți ș.a. Gestul lui T. Țopa de patriot al neamului este motivat pe deplin, putem să socotim că el pe lângă calitățile de publicist posedă și calități indubitabile de cercetător istoric. Are un merit enorm că a găsit în diverse arhive documente inedite, fotografii ce ilustrează viața din trecut a conaționalilor noștri. În lucrarea de sinteză *Localitățile din Republica Moldova*, 75% din textele incluse sînt elaborate de acest harnic mînuitor al condeiului. Putem spune că din cărțile lui se adună file pentru o viitoare istorie a Basarabiei. „Dacă analizăm viața și activitatea lui T. Țopa, observăm că dumnealui este un rob al scrisului, este un mentor, este un istoric cu dedicație, alături de specialiștii cu document de absolvire a facultății de istorie”, a concluzionat L. Belâi.

Prof. univ. dr. **Ion Buga** a avut prilejul de a-l felicita pe T. Țopa cu ocazia aniversării a 84-a, sărbătorită de curînd, apoi și-a amintit de timpul cînd dumnealui activa la ziarul *Moldova socialistă* în funcția de redactor-șef, îndeosebi a evidențiat cazul ieșit din comun din 17 mai 1989, cînd protagonistul nostru și-a asumat îndrăzneala de a publica proiectul alternativ de *Lege cu privire la statutul limbii de stat, cu trecere la grafia latină*, prezentat de Institutul de Limbă și Literatură al AȘM, care era în contradicție cu hotărîrea adoptată în ajun de Plenara CC al PCM, fapt pentru care a fost scos din post. Jurnaliștii redacției, susținuți de la alte publicații periodice, au declanșat o grevă de proporție, încît a doua zi

Biroul CC al PCM a fost nevoit să-și anuleze hotărîrea din ajun și să-l restabilească pe redactorul-șef în funcție. „T. Țopa a spus întotdeauna adevărul despre limba română. Volumul *Generația mea de sacrificiu* este un clopot al conștiinței naționale, una dintre publicațiile neordinare ale Basarabiei de la începutul sec. XXI. T. Țopa este omul logodit cu drumul și călătoriile: a vizitat aproape toate satele din Republica Moldova (deseori la pas, în calitate de jurnalist, scriitor, istoric...), a călătorit în peste 30 de țări, a pășit pe toate continentele, a fost de două ori la Polul Nord, la ecuator, pe insula Madagascar, în Coreea de Nord etc. Drept dovadă a tipărit un șir de cărți, eseuri, interviuri ce constituie tezaurul, patrimoniul națiunii noastre. Dacă nu făcea aceasta, noi am fi fost lipsiți de multă informație veridică despre evenimente sau eroi ai vremurilor celea”, a avut să concretizeze I. Buga.

Și dr. hab. **Ion Ciocanu**, critic și istoric literar, l-a felicitat pe T. Țopa cu ocazia apariției acestui excelent volum de eseuri, care se citesc cu plăcere, adăugînd că îl invidiază pentru gîndurile splendide, frazele săltărețe, mersul repede și numeroasele planuri pe care vrea să le înfăptuiască acest neobosit cărturar în viitorul apropiat.

Profesorul universitar **Gheorghe Căpățînă**, matematician, filosof, a catalogat creația lui T. Țopa drept un miracol. Autorul a izbutit (uneori de unul singur) să valorifice comori neprețuite ale meleagului nostru. Cu certitudine, numele lui și cele ale eroilor din cărțile sale vor rămîne scrise pentru vecie în anele istorice.

Dr. **Maria Cosniceanu**, lingvistă, și-a început cuvîntul la fel cu felicitări și exprimarea unei admirații pentru tot ce face colegul ei de facultate T. Țopa. „El este argintul-viu al publicisticii, are nenumărate calități intelectuale, pe deasupra este alpinist, dansator, călător înveterat și alte multe hobbyuri a îmbrățișat. L-a întrecut pe Milescu Spătarul la numărul de kilometri

parcuși pe Terra, este un Milescu Spătarul al zilelor noastre. Deci, este o personalitate marcantă, prin aceasta se și deosebește de toți ceilalți”, a spus M. Cosniceanu, dorindu-i autorului ani mulți cu sănătate și să nu-l părăsească nicicînd energia creativă și setea de a se întîlni cu oamenii.

Jurnalista **Maria Vieru-Ișaeu** a reiterat faptul că toate scrierile publicistice ale lui T. Țopa reflectă istoria noastră, prin ele noi cunoaștem mai bine ținutul în care trăim. T. Țopa este o autoritate pentru toți oamenii de bună-credință.

Publicistul **Tudor Țopa**, măgulit de atîtea cuvinte calde la adresa lui, a mulțumit asistența pentru luările de cuvînt, încredințîndu-i pe toți cei prezenți în sală că va continua munca sa de investigație și de descoperire a noi vestigii istorice, a noi oameni care trebuie să fie cunoscuți de lume pentru faptele lor nobile săvîrșite întru mișcarea noastră spre un viitor mai luminos. T. Țopa s-a destăinuit că în prezent lucrează la următoarea carte – despre satul Firlădeni.

Actorul **Sandu-Aristin Cupcea** a recitat o poezie patriotică de Alexei Mateevici, iar poetul și inginerul **Ioan Caliniuc** a citit din creația proprie o dedicație pentru T. Țopa.

Istoricul **Anatol Petrencu** a făcut apel către societate să păstreze cu grijă patrimoniul pe care îl creează Tudor Țopa, iar factorii de guvernare să se întoarcă cu fața la cererile savanților istorici, scriitorilor, publiciștilor întru valorificarea încă a atîtor vestigii istorice care se pierd în paragină. Trebuie să încetăm de a servi în continuare interesele țărilor străine, care ne sărăcesc pe zi ce trece, luînd drept exemplu experiența altor popoare. În acest scop trebuie revigorată și activitatea Asociației Istoricilor din Republica Moldova.

Fiind întru totul de acord cu cele menționate mai sus de vorbitorii întîlnirii, propunem cititorilor noștri și un portret în

versuri al protagonistului, cu atât mai mult
că prin activitatea sa dumnealui demon-
strează că merită din plin să fie elogiat.

Om cu drumul înfrățit

Lui Tudor Țopa

Ici îl știe fiecare –
Vine din Chițcanii Vechi
Și a pus în aplicare
Tot ce e mai de valoare
Stînd întruna de priveghi.

Țara lui să înflorească,
Să îl bucure nepoți,
Liniștea să și-o găsească
Partea asta românească,
Pîlcul ei de patrioți.

Scrie carte după carte,
Merge în localități

Și din neguri dense scoate,
Zău, salvîndu-le de moarte,
Mici vestigii (fără plăți!).

Seamănă doar bucurie,
Oamenilor de la sat,
Orășenilor (se știe) –
Adevăr ca mărturie
Că ce-a fost e motivat.

Cot la cot cu gazetarii,
Cu istoricii muncind,
Se lovește de contrarii,
Dar salută cărturarii,
Printre ei și el fiind.

A umblat mereu prin lume,
Pîn' la poluri (ne-a uimit!),
De demult i se tot spune
Că-i „argintul-viu”, anume
Om cu drumul înfrățit.

FINALA CONCURSULUI DE POEZIE RINGUL POEȚILOR – 2016

*Tatiana BRAICOV,
șef oficiu, Filiala „Onisifor Ghibu”*

**„O poezie există pentru noi
când o gândim.”** (G. Călinescu)

Emoția, încântarea, entuziasmul și atmosfera de sărbătoare a umplut Sala Nucleară a Bibliotecii „Onisifor Ghibu” în ziua de 11 noiembrie 2016 într-un mod deosebit, deoarece, în această zi, s-a desfășurat runda finală a Concursului de poezie *Ringul poezilor-2016*. Concursul a demonstrat cititorilor, a câta oară, cât de talentați sunt poeții noștri, câtă inimă și dăruire de sine relevă fiecare vers scris și rostit.

Directorul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, poetul, cercetătorul și criticul literar Vitalie Răileanu și-a manifestat bucuria de a găzdui atâta lume bună adunată pentru un eveniment atât de înălțător. Despre poeții participanți la concurs, Vitalie Răileanu

a afirmat: „Ei ne oferă lecturile care aștern puntea de trecere spre frumos, rămânem astfel axați pe unda toamnei care ne cuprinde și ne trece spre un nou anotimp.”

Despre concursul de poezie, coordonatorul evenimentului, scriitorul Nicolae Spătaru a spus: „E o formulă inedită de a promova poezia, pentru că în ultima vreme avem tot mai puțini cititori de poezie și avem nevoie de noi formule de a-i provoca să citească, de a aduce mai aproape de oameni poezia.”

Organizatorul evenimentului, scriitorul Dumitru Crudu a menționat: „Publicul decide cine câștigă, nefiind influențat de cineva. Este o competiție inedită pentru

spațiul nostru și chiar în lume, pentru că lăsăm publicul să decidă.”

La prima etapă a Concursului *Ringul poezilor* au participat 36 de poeți, după prima tragere la sorți au rămas 16 și au fost create patru echipe. Învingătorii pe echipe: Arcadie Suceveanu, Emil Galaicu-Păun, Nicolae Popa și Valeriu Matei au concurat pe 11 noiembrie 2016 pentru titlul de *Marele câștigător al „Ringului poezilor”*. Fiecare dintre poezii participanți a recitat / a lecturat timp de 10 minute din poeziile personale, iar la final publicul a votat pentru cel care le-a plăcut mai mult.

Primul recital de poezie a fost prezentat de Valeriu Matei, autor al mai multor volume, apărute la Chișinău, Iași, București ș.a., apreciate de critica literară. Despre Valeriu Matei, Alex Ștefănescu, critic și istoric literar, spunea: „Poet cultivat și modern, Valeriu Matei își estetizează cu bun-gust emoțiile, le radicalizează expresiv, le transformă într-o viziune... Poetul are o inteligență artistică remarcabilă. Întâlnim frecvent în textele sale *idei poetice* ingenioase, cu o mare încărcătură lirică...”

Poeemele recitate de Valeriu Matei: *Povestea calului bătrân*, *Dimineața marelui oraș*, *Flori moarte*, *O poveste fără epilog* ș.a.

au sensibilizat publicul în mod deosebit. Deși scrise cu ani în urmă, versurile sale rămân a fi actuale. Cu mari regrete mai avem și astăzi un sistem *din plastic*: „Se vând azi flori din plastic în marele oraș, / vitrinele înalte își strigă-n gol avutul – / culori fluorescente, de-un farmec fad, trufaș / forme în care moartea-și plodește începutul. / [...] Citește și repetă precum te-au învățat / în școlile absurde profesorii de plastic: / natura-și are-o mască a ei, neapărat, / o mască pentru care sistemul-i inventat. / [...] Ideile-s mărețe, din plastic rezistent / și idoli-s din plastic în mari mauzolee, / regimul care-n clipa de azi e rezident / din plastic e, spoit în curcubeie / și-i mândru că-i impune naturii conținutul, / și-i tare la culoarea din sângele-i trufaș / spre zări nemărginite își flutură avutul / flori purpurii din plastic în marele oraș” (*Flori moarte*).

Întrebat de ascultători care este tema poeziei *Dimineața marelui oraș*, Valeriu Matei nu a ezitat să răspundă că poezia vizează dispariția / apusul unui imperiu: „deodată / orașul mi-aruncă în față rănile lui / ascunse după înalte pancarte. / Orașu-i orfan, el e al nimănui, / un Nero-l pudrează, alt Nero îl arde.” Imaginile auditive se îmbină cu cele vizuale stimulând emoții

de melancolie și dor de libertate. Urechea aude „izvoare lucrând sub pământ”, dar și „muzica secolului (ce) începe la ferestre: / do, re, mi... / dor de-un pian dat în floare, / de calul zănatic ieșit din căpestre / și gonind prin câmpie spre mare” (*Dimineața marelui oraș*).

Cu o poezie postmodernă, recitată emotiv, a venit și poetul Arcadie Suceveanu. Poeziile selectate de scriitor pentru concurs au fost: *Noua Danemarcă*, *Cavalerul Dada*, *Chiar așa*, *Mașina apocaliptică*, *Neamul lui Iona* ș.a. Aceste poezii îl (re-)descoperă pe Arcadie Suceveanu ca pe un poet al dezrădăcinării, al exilului interior, care ne-a dat parabole profunde ale înstrăinării, ale noilor drame și tragedii ale poporului nostru. O astfel de parabolă este cea relevată în *Neamul lui Iona*, unde imperiul ce a înghițit Moldova e comparat cu „...un pește mare / Și ne-a-nghițit pe noi, peștii cei mici. / Și iată-ne de veacuri stând aici, / În burta lui, și nu avem scăpare. / E mare, Doamne, peștele cel mare!” Ironia trădează durerea autorului provocată de soarta poporului nostru neputincios în fața „peștelui cel mare”: „Ce generos e peștele cel mare! / Nu ne mai lasă-n grija nimănu, / Ne-oferă tot confortul burții lui, / Cum se cuvine unui pește mare. / Viziunea lui și ea-i de pește mare” (*Neamul lui Iona*).

Câtă ironie amară degajă și poezia *Noua Danemarcă*: „În noua Danemarcă nu e ca-n vechea Danemarcă, / aici e bine, e aproape sublim: / paiața are brevet de paiață, / spărtura din zid a fost ridicată la rang de fereastră...” (*Noua Danemarcă*). Așa ajungem să simțim durerea poetului, crisparea inimii lui, calmul urlând înăuntrul lui la evoluțiile atât de stranii ale lucrurilor.

Poetul Emil Galaicu-Păun s-a prezentat în fața cititorilor cu un recital de poezie care îmbină armonios elementele biblice cu problemele prin care trece Basarabia; spaima sfârșitului cu inversunata căutare a desăvârșirii. Despre poezia lui Emilian Ga-

laicu-Păun s-a spus că aceasta desface firul gros în fibre subțiri, le amestecă bine, pentru a-i reface împletitura după o formulă proprie. Se resimte o dezmembrare a lucrurilor pe care le aduce în poezie pentru a reface un sens nou, țintind esențe tari, ființiale, adâncimi inestimabile și conexiuni permissive între elementele imaginarului. Însuși Emil Galaicu-Păun afirmă: „Gândesc cu scheletul în profunzime. Cel puțin două cărți ale mele sunt scoase la suprafață de rădăcina scheletului, împlântate adânc în humusul neantului. Seva ascunsă care-mi hrănește poezia se numește spaimă, nu una concretă (de boală, lovitură sau mai știu ce), ci mai degrabă una (deocamdată) literaturizată, una metafizică (totuși imaginea, proiectată într-un viitor mai mult sau mai puțin îndepărtat al propriului cadavru, a revenit deseori în câte-un *rêve éveillé*...). Mai exact: am gustul sfârșitului (oricărei acțiuni, stări, oricărui lucru etc.) în chiar clipa când acea stare (acțiune etc.) nici n-a început încă. Totul se transformă în gesturi; chiar și cele mai statice lucruri sau concepte «gesticulează», adică se pierd pe sine însele. Această cunoaștere apriorică a sfârșitului îmi oprește deseori mâna în aer, la jumătate de drum de ținta propusă, dar tot ea (cunoașterea apriorică) mă înverșunează să caut desăvârșirea. Poemele nu sunt altceva decât încercarea reconstituirii – după ce am tot îmbrățișat-o – a Frumoașei fără corp. Astfel, odată «literaturizată», spaima devine o concubină acceptabilă...”

Deosebită a fost suita de poeme selectate spre lectură de Nicolae Popa. Poetul a recitat poezii din diferite perioade ale vieții, începând cu cele de la vârsta de 18 ani și finalizând cu cele scrise la 54 de ani, astfel, ascultătorii au avut posibilitatea să observe evoluția poeziei sale. Primele poezii au fost luate din volumul de debut *Timput probabil*. Acestea trădează o fire romantică, visătoare, un stil ce abundă în metafore, epitete, simboluri, rămânând fi-

del rimelor și ritmului muzical: „Norii mei se descarcă încontinuu de rime”, afirmă poetul. Poeziile ulterioare dezvăluie un poet maturizat, ironic și autoironic, dar cu bun simț, a cărui adevărată imagine e „ascunsă adânc în stilou”: „Eu, bărbatul maturizat, / fără dolari în sacoșă, / a! și fără sacoșă, / cu imaginea mea de băiat vesel pe chip, / cu imagina mea de om necăjit / ascunsă adânc în stilou, / abandonând bunul nume/ în favoarea bunului simț.”

La finele recitalului de poezie, fiecare ascultător a avut posibilitatea să voteze pentru poetul favorit. După o pauză plină de emoții și așteptare rezultatele concursului au fost anunțate: câștigătorul ediției 2016 a *Ringului poezilor* este Valeriu Matei

(29 de voturi). La doar un vot distanță se află Nicolae Popa (28 de voturi), urmat de Arcadie Suceveanu (25 de voturi) și Emil Galaicu-Păun (10 voturi). Trebuie de menționat că s-a format și o comisie de apreciere și numărare a voturilor, președinte a fost ales criticul și istoricul literar bucureștean Răzvan Voncu, asistat de scriitorii: Claudia Partole, Radmila Popovici, Ghigore Chiper, Nicolae Spătaru, Dumitru Crudu și profesorul școlar Sergiu Orihovschi.

Fiecare dintre poezii participanți la concurs a demonstrat că poezia este domeniul în care arta literaturii române excelează în modul cel mai divers, cel mai frumos.

BIBLIOPOȘTA – O CALE SIMPLĂ SPRE INFORMARE

*Svetlana GUMENI,
șef, Oficiul copii, Biblioteca polonă „A. Mickiewicz”*

Zilnic, 24 de vârstnici și slab văzători din cartierul Telecentru al capitalei, beneficiază de serviciile bibliotecii noastre, chiar la domiciliu. Știm cu toții că acest cartier este o regiune mai veche a orașului nostru și de aceea unii spun că aici locuiesc cei mai mulți vârstnici, iar alții îl mai supranumesc „cartierul orbilor”, deoarece aici locuiesc mulți nevăzători, blocuri întregi au fost construite special pentru ei. Aici chiar și semafoarele produc un sunet specific, care îți amintește că te afli în „cartierul orbilor”. Din aceste motive, și nu numai, noi, cei de la Biblioteca de cultură și literatură polonă „A. Mickiewicz”, am inițiat un serviciu special pentru aceste categorii de utilizatori – Bibliopoșta.

La început beneficiarii erau sceptici în privința succesului pe care îl va avea acest serviciu, spuneau că puțini vor fi cei ce ne vor accepta în viața lor, iar la moment nu

și imaginează o zi fără noi. Serviciul care vine în întâmpinarea vârstnicilor este Bibliopoșta, ea le ușurează viața și le-o face mai comodă, oferindu-le acces la informație și sprijin pe mai multe domenii, chiar la domiciliu.

Serviciul este destinat, în special, persoanelor cărora din diferite motive le este dificil să se deplaseze până la bibliotecă și atunci soluția este ca bibliotecă să vină la ei. Da, e bine ca bibliotecă să meargă la utilizator, dar așa cum bibliotecarii sunt pilonii acestei instituții, toată responsabilitatea de a satisface nevoile informaționale ale utilizatorilor le revine anume lor. Bibliotecarii sau voluntarii, merg acasă la persoanele solicitante pentru a-i servi la domiciliu. Cererea se face prin telefon sau prin intermediul unei rude, iar în cel mai scurt timp bibliotecarii le vin în ajutor, le livrează cărți, reviste, documente audio-

vizuale, pentru cei ce dispun de tehnica necesară.

Pe lângă nevoia de informație, bătrânii mai au nevoie și de a face niște economii din puținii bani pe care îi primesc, și atunci bibliotecarii îi țin la curent cu toate schimbările ce intervin în acest domeniu, îi informează despre reducerile și ofertele de care pot beneficia cum ar fi: reduceri în farmacii, zilele când își pot măsura gratis indicele glicemic, tensiunea arterială sau vederea. Îi informăm de unde își pot procura pâine socială sau privitor la reducerile care se fac la magazinele din cartier. Nu ignorăm nici partea estetică și de aceea informăm bătrânii despre cum pot obține gratis sau la preț redus o freză, cum să folosească cardul de primire a pensiei sau care este cel mai apropiat bancomat.

Majoritatea dintre noi își au rude plecate peste hotare și bătrânii noștri nu sunt o excepție, iar noi le venim în ajutor pentru a ține legătura cu rudele plecate și pentru cei ce nu dispun de un calculator propriu, le oferim posibilitatea să vorbească pe Skype, oferindu-le calculatorul și ghidându-i în a-l utiliza. Și pentru că fiecare dintre utilizatorul nostru ne este drag, atunci zilele lor de naștere, tot sunt sărbătorite împreună, felicitându-i în parte, cu urări care îi motivează să trăiască fericiți mai departe, îi fac să se simtă parte a unui întreg.

Una din experiențele de acest gen a fost când am felicitat-o pe una din beneficiarele acestui serviciu la cea de-a 90-a

aniversare, doamna a primit felicitările extrem de emoționată și ne-a mulțumit din suflet, iar peste puțin timp doamna s-a stins din viață. Angela, fiica doamnei omagiate ne-a mărturisit: „A fost una din sărbătorile cele mai frumoase, ale mamei, iar ochii ei emanau atâta dragoste, iar voi ați făcut un gest la care familia noastră nici nu se aștepta.” Plăcute sunt momentele când depui suflet pentru a crea ceva frumos, iar răsplata vine din mulțumirea celor din jur.

La momentul actual 24 de persoane beneficiază de acest serviciu, iar pe parcurs sperăm ca cifra să crească, deoarece, fiecare întâlnire cu bătrânii noștri ne demonstrează că acest serviciu este unul necesar și binevenit. Bătrânii se simt mai necesari în societate, simt că au sprijinul și susținerea noastră, cei care prin mijloace puține și efort minim le facem viața mai comodă.

Serviciul nu are o periodicitate stabilă, este la solicitare și, odată cu schimbările care intervin în viața cotidiană, se schimbă și ofertele pe care le propune serviciul nostru. Timpurile se schimbă și cerințele utilizatorilor la fel, ne schimbăm și noi, ne adaptăm și ținem pasul, iar bătrânii noștri sunt mereu alături.

O binecunoscută expresie ne spune: „Cine nu are bătrâni să și-i cumpere.” Noi, cei de la Biblioteca polonă „A. Mickiewicz” avem bătrânii noștri și suntem bucuroși că le putem schimba viața în ceva mai bine!

POVESTEA FETELOR VENITE DIN POVESTE

Liuba CIOBANU,
director, Filiala „Ovidius”;

Ion BORȘ,
cronicarul Bibliotecii „Ovidius”;

Cândva, au venit la Chișinău două fete, au venit de departe, de prin părțile nordice ale republicii. Fetele au depus actele la

o instituție superioară, situată în sectorul Centru. Și fiindcă au fost repartizate în aceeași odaie, Ana și Tatiana s-au împrietenit,

chiar dacă aveau caractere diferite. Și iată că, într-o zi, rătăcind prin sector, au descoperit biblioteca de pe șoseaua Hânțești, care le-a plăcut nespuse de mult. Din acea zi, fetele veneau cu regularitate la Biblioteca „Ovidius”. Aici își pregăteau temele, găsind la îndemână cărțile necesare, participau activ la activitățile bibliotecii, la întâlnirile cu scriitorii, la prezentări și lansări de carte, la concursuri literare și multe altele.

Frecventarea zilnică la bibliotecă devenise o obișnuință plăcută. Uneori, nu

mai aveau teme de pregătit, însă Ana și Tatiana veneau să se relaxeze, să citească ceva nou, să navigheze pe net, să socializeze. Și dacă Tatianeii îi plăcea să cânte, să parodieze personalități, artiști cunoscuți, atunci Ana era pasionată de poezie, scria poezii, eseuri, scenarii.

Și iată că a venit timpul când absolvise liceul și voluntara bibliotecii care de mai mulți ani desfășura *Ora poveștilor*. Cristina Voroneanu era o activistă minunată, care își punea în practică aptitudinile de povese-

titor, deprinse la postul de radio din Dealul Schinoasei. Dar fata crescuse și trebuia să-și continue învățătura, încheindu-și povestea de la bibliotecă. Serviciul *Ora poveștilor* însă continua, fiind foarte solicitat de micuți și părinții acestora.

Într-o bună zi, lecturile cu copiii treziseră interesul pedagogic al Anei și al Tatiane. Studentele, cu mult entuziasm, își propuseră serviciile de voluntariat pentru *Ora poveștilor*. Și, din acea zi, începuse o nouă etapă la organizarea acestui serviciu modern. Fetele au aplicat metode pedagogice de promovare a lecturii poveștilor, au înscenat unele povești, folosind dialogul, mișcările scenice. Numai căte minuni nu inventau aceste fete la *Ora poveștilor*. Treptat acest serviciu devenise și mai popular printre copii, creând noi momente fericite.

„*Ora poveștilor* e ora minunilor, a vise-lor, a experienței și a tuturor întâmplărilor frumoase ce mi-au marcat viața. Acest serviciu semnifică mult mai mult decât o oră, doar în cadrul lui te poți simți copil și poți crede în Moș Crăciun. Vă mulțumesc enorm de mult tuturor celor care ați contribuit nemijlocit la crearea bunei dispoziții și la progresul meu în arta pedagogică,

căci la aceasta se rezumă întregul proces educativ”, a menționat Ana.

Și Tatiana ne mărturisește: „Deși eram studentă și, evident, aveam mult de învățat, totdeauna mi-am dorit o activitate pentru copii. Aveam deja experiență, fiindcă am absolvit Colegiul Pedagogic și mai activasem la o grădiniță, ca și prietena

mea, Ana. Locul de voluntar și de moderator la *Ora poveștilor* ne căzuse la țanc. Aveam posibilitate să aplicăm metodele pedagogice, să exersăm citirea în public, jocurile cu copiii, să dezvoltăm gândirea analitică. Pentru mine, ca o fire artistică ce sunt, un rol aparte l-au jucat înscenările poveștilor și cântecul. Și dacă e să fiu critică și obiectivă, pe unde mă evidențiam eu, cu artistismul meu, de cele mai dese ori îi făceam pereche colegii mele, apreciind superioritatea ei. Vorba înțeleptului: „Spu-

ne-mi cu cine te iei, ca să-ți spun cine ești.” Într-un cuvânt, experiența de la *Ora poveștilor* a jucat un rol important în pregătirea mea de pedagog.”

Bine spune zicala despre omul potrivit la locul potrivit. Astfel, s-au dovedit a fi voluntarele Bibliotecii „Ovidius” Ana Ostașevschi și Tatiana Revenco. Nu în zadar se bucură de atâta succes printre copii. Povestea lor s-a împlinit, devenind o poveste de succes, care necesită a fi continuată.

STUDIEM LIMBA BULGARĂ

*Angela OLĂRESCU,
director, Biblioteca „Hristo Botev”*

S-a întâmplat aceasta demult, când o parte din populația bulgară s-a refugiat de urgență otomanilor și-a găsit adăpost în stepa Bugeacului. Aici bejenarii au fost nevoiți să-și reia traiul de la capăt. Au trecut mulți ani de atunci, dar ei își păstrează cu sfințenie tradițiile, cultura, folclorul și limba natală.

Și astăzi bulgarii basarabeni vorbesc o limbă frumoasă, pe care le-au transmis-o strămoșii ca pe cea mai de preț comoară, în care rămân reflectate istoria, spiritul po-

porului bulgar. În această perioadă de globalizare ei simt mai pregnant necesitatea de a cunoaște limba maternă, tradițiile și obiceiurile strămoșilor lor.

În primăvara anului 1992, printr-un proiect ambițios, Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu”, în parteneriat cu Primăria Municipiului Chișinău, a deschis biblioteca de cultură și literatură bulgară „Hristo Botev”. Și-a deschis ușile pentru conaționali noștri – bulgarii chișinăuieni, cu o colecție bogată, diversă, cu servicii inovative, ce

asigură renașterea și perpetuarea obiceiurilor și tradițiilor bulgărești.

Generația tânără a descendenților bulgari, tot mai insistent, își exprimă dorința de a cunoaște limba, literatura, istoria, cultura, etnografia și folclorul, prin aceasta apropiindu-se de patria istorică – Bulgaria.

Din acest motiv, la Biblioteca „Hristo Botev” a fost implementat serviciul „Studiem limba și literatura bulgară”. Utilizatorii serviciului frecventează cu mare plăcere orele de bulgară în zilele de sâmbătă

și duminică ale săptămânii. Cursurile se desfășoară într-un spațiu special amenajat, luminos, confortabil. Serviciul este gratuit, lumea vine cu plăcere și recunosc că „timpul petrecut la cursuri, tot ce se întâmplă aici, e ca și cum ar fi într-o frumoasă poveste...”

Cei mai activi, cu rezultate bune la învățarea limbii bulgare, vor călători în Bulgaria, unde își vor consolida cunoștințele obținute pe parcursul anului, vor vizita locuri și monumente de însemnătate istorică.

CARTEA ANIMATĂ UNEȘTE POPOARE

*Aliona NOSATÎI,
șef, Biblioteca N. Titulescu*

Biblioteca N. Titulescu, care se bucură mereu de dragostea angajaților și a utilizatorilor ei, a ajuns la frumoasa aniversare de 39 de ani, ca un strugure magic din care gustă întreaga comunitate, cu miros de cărți, cititori, activități, instruirii profesionale, programe, servicii, parteneriate. Bibliotecarii și utilizatorii bibliotecii elaborează diverse produse în cadrul atelierelor creative. Cel mai frumos și mai durabil

produs realizat a fost un proiect inedit cu implicare internațională.

Într-o bună zi producătorii (utilizatorii) acestor „bunuri” au conștientizat că producția lor e cunoscută doar în țară, dar ar fi minunat să fie exportată și peste hotare, să fie cunoscută de mai multă lume. Din acest motiv, l-au atras pe un vechi partener, ONG-ul „Kids Art”, care activa tocmai în Egipt. Negocierea a pus pe temelie so-

lidă realizarea unui produs original și de calitate – o carte animată!

20 de copii de pe ambele continente au realizat 20 de desene și texte, care au fost reunite într-o carte animată. Spre bucuria participanților Ina Graur, Evelina Sârbu, Anastasia Alexa, Delia Pîntea, Victoria Preguza, Feruza Tagaev, Irina Sainsus, Farida Mokhtariar, Rana Hussein, Jana Hassan, Malak Elgendy, Anas Metwally etc., cartea a ieșit „de sub tipar” atractivă, colorată, vie, internațională... Copiii o lecturează încontinuu, accesând următorul link: <https://www.youtube.com/watch?v=DknusfbMMYk&index=1&list=PLZz5ZT-K1o3uQ-z0KiNjBaD4mP5IkNi9aQ>.

Juriul din Egipt, analizând lucrările participanților, i-a dat câștig de cauză

cititoarei din R. Moldova Evelina Sârbu. Trofeul egiptean a fost înmănat de fondatoarea ONG-lui „Kids Art” Estela Raileanu, în incinta bibliotecii și în compania utilizatorilor ei. Momentul a emoționat-o pe cititoarea noastră până la lacrimi. „Sunt fericită! Acest trofeu îmi va aminti mereu despre cartea animată elaborată împreună cu prietenii mei din Egipt”, ne-a mărturisit Evelina.

Cartea animată a unit popoare, a adunat grămăjoară cititori și emoții de pretutindeni, iar o bibliotecă – cea din str. N. Titulescu a capitalei noastre – a ajuns să fie cunoscută de o întreagă lume. Strugurele bibliotecii în continuare adună bobîță cu bobîță rezultate și notorietate mondială...

MANIFESTĂRI CULTURALE

LANSAREA A DOUĂ CĂRȚI ȘI A UNUI BLOG LA BM „B.P. HASDEU”

*Victoria ȘCOLNIC,
profesoară de limba și literatura română,
Liceul Teoretic „Lucian Blaga”, Chișinău*

Evenimentele culturale, dintotdeauna, dar mai ales în perioada curentă, au un rol foarte important pentru societatea contemporană. Ele reflectă, starea de spirit a oamenilor pasionați de frumosul ce se naște și dăinuie în jurul nostru, în pofida situației materiale precare și a crizei ce cuprinde tot mai multe domenii: politica, cultura, economia, învățământul etc. De aceea, participarea la evenimente culturale ne poate ajuta tot mai mult nu doar să interacționăm cu artele, știința, cultura, ci și să înțelegem care sînt doleanțele, deziideratele, preferințele estetice ale concetățenilor noștri. Evenimentele culturale sînt deosebit de diverse, astfel încît orice persoană se poate regăsi în unele aspecte ale acestora. Totodată, participarea la asemenea fenomene culturale este un exercițiu

foarte bun pentru imprimarea și întărirea sentimentului de responsabilitate.

Observăm că, în ultimul timp, tot mai mulți scriitori, publiciști se dedică unei cauze, asumînd-și o misiune socială pe care o urmăresc în munca lor. Unul dintre aceștia este și **Valeriu Rață**, poet și publicist, lector și redactor de carte, colaborator al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, care – pe 22 noiembrie a.c. – a invitat multă lume bună, colegi, rude, prieteni la o dublă lansare de carte: prima se intitulează **Alt portret din profil cultural al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”** (publicistică, 2016), iar cea de-a doua **Cu Dumnezeu în fiecare zi** (poezii creștine, 2016).

La acest eveniment cultural dumnea-lui și-a lansat și blogul personal www.valerriurata.wordpress.com.

Manifestarea s-a desfășurat la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” cu începere de la ora 15.00 și a durat pînă aproape de ora 17.00. Acest eveniment a fost cotatec unu dintre cele mai apreciate și socotim că a fost important atît pentru BM „B.P. Hasdeu”, cît și pentru municipiul nostru.

În alocuțiunea de deschidere **Valeriu Rață**, printre altele, a menționat: „Odiseea apariției cărților mele a început în 2012, deci acum patru ani, cînd doctor în economie Vasile Șoimaru, conferențiar universitar la ASEM, publicist și maestru fotograf, mi-a propus (ideea a fost, la prima vedere, năstrușnică, dar realizabilă) ca la data împlinirii unui deceniu de la apariția revistei noastre de biblioteconomie, științe ale informării și de cultură *BiblioPolis* să adun articolele mele publicate pe parcursul a trei ani într-un volum. M-am agățat de această idee cu amîndouă mîinile și cu toată seriozitatea. În scurt timp materialele necesare au fost adunate, dar nu am reușit să tipărim cartea (din diverse motive) și aceasta a fost repartizată în varianta electronică, pe CD-uri, purtînd titlul *Florilegiu bibliofil aniversar*. Pe suport de hîtrie cartea (revăzută și adăugită) a văzut lumina tiparului în anul următor – 2013, avînd pe copertă titlul *Biblioteca Municipală: portret din profil cultural*. Au trecut cîțiva ani și iată – în 2016 – apare a treia carte de publicistică – *Alt portret din profil cultural al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”* (ediție îngrijită de dr. Mariana Harjevschi; coordonator – conf. univ. dr. Lidia Kulikovski; prefață și redactare – Vlad Pohilă; fotografiile – conf. univ. dr. Vasile Șoimaru și colaboratori ai BM „B.P. Hasdeu” din diverse subdiviziuni; coperta – Valeriu Herța; machetare – Ion Vârlan). Volumul are trei compartimente principale: *Cronici*, *Consemnări* și *Recenzii*.”

Apoi autorul a adăugat: „În *Cronici* găsim articole privitor la manifestări culturale în legătură cu următoarele personalități ale culturii din republica noastră și din

România: Vasile Șoimaru, Radu Theodoru, Paul Goma, Ion Răzlog, Renata Verejanu, Iurie Colesnic, Victoria Fonari, Elena Ungureanu, Ioan Pinteș, Mariana Harjevschi, Grigore Vieru, Ninela Caranfil, Mihail Sadoveanu, Mihai Tașcă, Ilie Popa, Anatol Petrencu, Vladimir Curbet, Grigore Vasilescu, Denis Roșca, Ion Holban, Ianoș Țurcanu ș.a. La *Consemnări* i-am avut în vizor pe: Vitalie Răileanu, Anatol Ciobanu, Alexandru-Horațiu Frișcu, Nicolae Corlăteanu, Elena Butucel, Iurie Colesnic, Valeriu Herța, Elena Dabija, Lidia Kulikovski. Am publicat versiuri dedicate bibliotecarilor și colaboratorilor BM, printre ei se numără: Vlad Pohilă, Paulina Zavtoni, Parascovia Onciu, Ludmila Capița, Valeriu Herța, Tatiana Coșeriu, Elena Căldare-Roșca ș.a. De asemenea cu dedicații s-au ales prietenii devotați ai BM (cei din zilele noastre, dar și cei plecați în ceruri): Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Dumitru Matcovschi, Vladimir Beșleagă, Spiridon Vanghele, Mihai Cimpoi, Ion Ciocanu, Ninela Caranfil, Vasile Șoimaru, Glebus Sainciuc, Constantin Bobeică, Constantin Tănase, Ionel Căpiță, Ion Șpac, Gheorghe Pârlea, Vasile Iovu, Maria Stoianov, Tudor Ungureanu ș.a. La *Recenzii* am publicat impresii de lectură despre cărți semnate de: Leonida Lari, Andrei Păunescu, Steliana Grama, Vasile Șoimaru, Ileana Toma, Ninela Caranfil, Gheorghe Pârlea, Constantin Tănase, Alexandru-Horațiu Frișcu, Vlad Pohilă, Anton Golopenția, Corneliu Florea ș.a.”

Cît privește apariția volumelor de versiuri, V. Rață a mărturisit: „Prima culegere de poezii – *Înălțarea Neamului* (cu tematică civico-patriotică și social militantă) – a apărut în 2014. De data aceasta un imbold de a-mi aduna poeziile, mai vechi și mai noi, într-o plachetă, a venit din partea lui Vlad Pohilă, scriitor, jurnalist, lingvist, redactor-șef al revistei *BiblioPolis*. Anterior am adus la redacție spre publicare cîteva poezii și au fost cu amabilitate acceptate.

Însă, dumnealui a avut intuiția că mai am și altele în sertar și nu a greșit, fapt pentru care îi mulțumesc mult. În 2015 apare al doilea volum de versuri – *Frământul sufletului meu* (poezii lirice), iar în anul curent – cel de-al treilea, intitulat *Cu Dumnezeu în fiecare zi* (poezii creștine) (prefață – Iurie Colesnic; postfață – dr. în teologie Octavian Moșin; redactor – Vlad Pohilă; fotografii, din seria *Biserici românești de pretutindeni* – conf. univ. dr. Vasile Șoimaru; coperta Valeriu Herța; machetare Ion Vârlan; suport financiar Victoria Școlnic, Galina Ciubotaru, Svetlana Buruiană, Ina Zglavăț, Maria Griniuc și autorul)."

V. Rață a comunicat publicului prezent în sală și conținutul ultimului volum de poezii: „Poeziile din cartea *Cu Dumnezeu în fiecare zi* au ca temă *Biblia* (evenimente și personaje din *Vechiul și Noul Testament*), dar nu numai. Etichetele pentru această culegere de poezii ar putea fi: Dumnezeu, Duhul Sfânt, Iisus Hristos, Sfânta Treime, Adam și Eva, Cain, Abel și Set, Arca lui Noe, Turnul Babel, Avraam, familia lui Lot, Iosif și frații săi, Moise, regii David și Solomon, Ilie Tesviteanul, Maica Domnului, Crăciun, Nașterea Domnului, fuga în Egipt, botezul Domnului Hristos, prefacerea apei în vin, potolirea furtunii pe mare, pescuirea miraculoasă, hrănirea mulțimii de peste 5000 de oameni, vindecarea unui orb paralizat, vindecarea celor zece leproși, Zahau – vameșul, învierea lui Lazăr, blestemarea smochinului neroditor, Florii, Cina cea de taină, rugăciunea din Grădina Ghetsimani, patimile Mântuitorului, învierea lui Iisus Hristos, Paște, înălțarea Domnului, pogorîrea Sfântului Duh, Maica Domnului, Ioan Botezătorul, apostolii Andrei, Petru și Pavel, Sfânta Cruce, icoană, Sinții Mucenici Gheorghe și Dimitrie, Sfinții Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur, Grigore Teologul, Cuvioasa Parascheva de la Iași, Cuvioasa Teodora de la Sihla, voievozii Ștefan cel Mare și Sfânt, Neagoe Basarab, Vasile Lupu,

mitropoliții Varlaam, Dosoftei, Petru Movilă, Gavriil Bănulescu-Bodoni, Gurie Grosu, Antonie Plămădeală, Sfinții Martiri Brîncoveni, Sfântul Martir Antim Ivreanul, poetul-preot Alexei Mateevici, preotul martir Alexandru Baltaga, Valeriu Gafencu – „Sfântul închisorilor”, scriitorii Ion Druță, Andrei Burac ș.a.”

La elaborarea blogului personal (www.valeriuurata.wordpress.com) un ajutor considerabil protagonistului nostru i-a acordat Alexandru Moraru, istoric, arhivist, și el angajat al BM.

În continuare **Vlad Pohilă**, pe post de moderator, a atras atenția auditoriului că V. Rață, în ultima perioadă de activitate la BM „B.P. Hasdeu”, și-a extins impresionant tematica, abordînd niște subiecte care sînt – să o spunem deschis – dificile. Volumul de publicistică este unul solid, chiar unul dintre cele mai solide, tipărite sub auspiciile BM „B.P. Hasdeu”. Culegerea de articole *Alt portret din profil cultural al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”* este valoroasă, în primul rînd, deoarece constituie pentru instituția noastră un patrimoniu imaterial, pentru faptul că ea conține multă informație despre mișcarea culturală din municipiul Chișinău. V. Rață a văzut (și vede) „portretul” BM prin prisma activităților, evenimentelor culturale desfășurate la Biblioteca Centrală, dar și în unele filiale. Deci, sînt de remarcat în mod deosebit cronicile, apoi recenziile la un șir de cărți, pe care V. Rață le citește foarte atent, pătrunde în esența lucrurilor, apoi scrie... E de menționat că în carte vom întîlni recenzii profunde la texte, deseori, sofisticate. Vl. Pohilă a amintit despre o recenzie la un volum despre tineretul din România anilor '20-'30 ai secolului trecut de Anton Golopenția, despre tineretul din România care era debusolat pe vremea ceea ce, de altfel, și cel de astăzi de la noi. O recenzie admirabilă V. Rață a scris la două cărți de poezie ale lui Andrei Păunescu, alta despre

Sfinții Martiri Brîncoveni, zugrăviți de Ileana Toma într-un roman contemporan cu o mulțime de personaje, fapte, întâmplări, toate aranjate și puse la locul convenit. Merită atenție și recenziile la volume de sau despre Mihail Sadoveanu, Steliana Grama, Corneliu Florea ș.a. În consecință, putem afirma că V. Rață este un publicist talentat și un adevărat patriot.

Privitor la volumul de poezii creștine *Cu Dumnezeu în fiecare zi*, VI. Pohlă a menționat că în literatura română, inclusiv în cea din Basarabia, nu sînt prea multe nume, personalități care au abordat această temă (Vasile Voiculescu, Vasile Militaru, Sergiu Grossu ș.a.). Cartea dată este importantă prin felul în care propagă tematica biblică, faptele și protagoniștii din *Sfînta Scriptură*. Autorul folosește multe noțiuni legate de cultul nostru, de practica religioasă. Desigur că aceste scrieri prezintă o valoare deosebită pentru tineret, pentru cei care au credință, dar nu au temeieri destule pentru a o păstra, a o menține. Bucură faptul că poeziile se citesc ușor și cu plăcere, de aceea credem că V. Rață va mai scrie, va mai aborda această tematică.

VI. Pohlă a transmis mesaje de felicitare din partea actriței **Ninela Caranfil**, Artis-

tă a Poporului, și doctor în economie **Vasile Șoimaru**, publicist, maestru fotograf, care din motive întemeiate nu au putut să vină la întrunire.

În continuare a luat cuvîntul poetul **Ianoș Turcanu**, care se află printre personajele volumului de publicistică. Și-a amintit despre sărbătorirea nu demult a aniversării sale la BM „B.P. Hasdeu” și... a aflat lucruri noi despre sine. L-au impresionat fotografiile inserate, pe care la momentul actual nu le deține. Cu certitudine, *Alt portret din profil cultural al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”* este o carte a istoriei, a culturii noastre. Să nu ne mire faptul că personajele lui V. Rață trăiesc, activează printre noi, le vedem aproape zilnic. Cartea este scrisă simplu (dar nu e vorba de simplitate), atractiv, cu gust profesionist. „Îmi plac cărțile care sînt scrise cu o stimă deosebită față de cititor. Îmi imaginam că V. Rață la compunerea poeziilor creștine ține pe masa de scris *Biblia*, *Istoria religiilor* de Mircea Eliade și alte volume de felul acesta. M-au impresionat poeziile despre Crăciun, care pot fi și cîntate. Și eu am scris cîteva poezii pe această temă, dar nu m-aș apuca să scriu o carte întregă. A scrie pe această temă este o adevărată aventură...”

Este o chestie delicată, trebuie să te apropii de cele sfinte cu gust, cu rafinement, ca să scoți la iveală o scriere ce să placă cititorilor... Nu vreau să mă adîncesc în problematică... Valeriu Rață a spus (a scris) ce știe mai bine... După cum vedem că e tipărit cu litere mari în fața noastră – ca titlu al expoziției sale de cărți.

Dacă fiecare din societatea noastră s-ar ocupa cu ceea ce știe mai bine, ceea ce face mai bine (în jurnalistică, literatură, politică etc.) noi nu am fi avut atîtea probleme și am trăi mult mai bine. Am să vă destăinuiască un secret: V. Rață și-a făcut în ajunul zilei sale de naștere un minunat cadou. Merge spre aniversare cu plinul, pășește cu dreptul. Exprim felicitări autorului și BM «B.P. Hasdeu», a spus în încheiere I. Țurcanu.

Ștabela luării de cuvînt a fost preluată de dr. hab. în medicină **Aurel Dănilă**, care de peste 50 de ani activează la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu”. Dumnealui a depănat amintiri de pe cînd era în clasa a treia sau a patra. Cei care au făcut cele patru clase românești înțeleg ce înseamnă religia în școală. Începînd din clasa a cincea, de asemenea, a avut norocul să-l învețe cîțiva profesori „de croială veche”. Fiecare dimineață începea cu rugăciunea *Tatăl nostru*... Iar ziua se termina, cum bine o știm, la fel cu această rugăciune. „M-a impresionat mult cartea lui V. Rață *Cu Dumnezeu în fiecare zi*. Merg la liturghii și le ascult cu mare plăcere. Într-o zi, venind de la liturghie, am luat această carte și am citit-o integral, dintr-o răsufare, și vă mărturisesc că trebuie să ai un har de la Dumnezeu ca să te apuci de așa temă. Nu exagerez, vă spun că ea trebuie să fie prezentă în fiecare bibliotecă școlară din republica noastră. La ora actuală conștiința națională lipsește la copiii și adolescenții noștri deoarece le lipsește învățătura religioasă, sînt lipsiți de legătura cu Mîntuitorul nostru Iisus Hris-

tos. În fine, trebuie să înțelegem cu toții că religia este o componentă de bază a vieții noastre”, a spus profesorul A. Dănilă.

Cu felicitări pentru realizările de ultimă oră ale lui V. Rață a venit în fața publicului conf. dr. **Victoria Fonari**, Departamentul lingvistică română și științe literare, Facultatea de Litere, USM. „Profesorul A. Dănilă a menționat cît de importantă este predarea religiei în școală. Aș adăuga că e important și la orele de la facultate să se aducă la cunoștința studenților secvențe din *Biblie*, mai ales cele transpuse în versuri, care au o imagine plastică, scrise de diferiți autori. Mă bucur că V. Rață deschide astăzi și un blog. Doresc ca acest blog să urmeze calea de luminare pe care și-a propus-o autorul. Aș da un sfat: ca poeziile creștine să fie plasate în ordinea sărbătorilor religioase din calendar (de exemplu, poeziile despre Crăciun în ultimele zile ale anului, cele despre învierea Domnului Hristos în luna aprilie ș.a.m.d.). Astfel, vor fi mai aproape de sufletul nostru versurile pe care astăzi le admirăm, emoțiile și dialogul cu Dumnezeu. Va fi și o comuniune cu onomastica noastră (Sf. Dumitru, Sf. Gheorghe, Sf. Petru...). E bine să cunoaștem sfinții care ne ocrotesc”, a spus V. Fonari, citind în final o poezie din cartea ce se lansează.

Omul de știință **Ion Holban**, doctor în științe fizico-matematice, a mărturisit că

a avut o colaborare cu BM „B.P. Hasdeu” și cu V. Rață, în parte, la elaborarea biobibliografiei sale. În continuarea discursului a spus: „Bibliotecile s-au reformat cel mai mult în ultimele două decenii, ele trebuie să-și schimbe chiar și denumirea în Catedrale ale Cunoștințelor. O merită pe deplin. Marin Sorescu spunea că, decît să împrăști la infinit întinericul, mai bine e să aprinzi o candelă cît de mică. Lucrul acesta îl fac bibliotecile de la noi. Cunoaștem starea în care se află știința, cultura, cu toate acestea bibliotecile continuă să funcționeze. Pînă nu demult noi nu am avut o știință națională, totul se publica în limba rusă, nu se publica măcar un rezumat ca să însușim terminologia, deși limba română este foarte bogată. Bătălia pentru cultură continuă și astăzi. Un „ostaș” în această luptă este V. Rață. Dacă citim volumul de poezii creștine, observăm că dumnealui este Omul lui Dumnezeu, este Omul Muncii. V. Rață nu are nevoie nici de polițist, nici de procuror ca să fie constrîns să lucreze, iar totul ce face este la vedere. Lucrează conștiincios, este responsabil, nu se supără, deoarece – o spun repetat – este Omul lui Dumnezeu. Cu cealaltă carte (cea de publicistică) V. Rață face un profil bibliotecilor, un profil al culturii din municipiul Chișinău. Noi putem izbuti numai prin cultură... Știința, ar-

tele pot ajunge de la un om la altul numai prin cultură...”

Poetul, prozatorul și dramaturgul **Andrei Burac** a vorbit despre istoria apariției serialului său din șapte piese radiofonice de inspirație evanghelică *Patimile lui Iisus Hristos*, care s-a montat la radio și se transmite mai mult de 20 de ani la rînd în Săptămîna Luminoasă. Apoi a spus: „Nicăieri pe lume nu există un pămînt atît de frumos ca la noi, o climă atît de blîndă... Poporul nostru a crezut mereu în Dumnezeu. Sîntem un popor credincios, nu sîntem ambițioși, răzbunători... Oamenii merg la biserică, vorbesc despre Hristos... V. Rață, în acest sens, ne este un exemplu. Pentru poeziile sale de factură creștină, dar și celelalte la fel de frumoase, merită să fie primit în rîndurile Uniunii Scriitorilor din Moldova.”

Din partea colegilor de facultate ai protagonistului s-a prezentat conf. dr. **Lidia Strah**, Universitatea de Stat din Moldova, care a transmis felicitări cu ocazia lansărilor de carte și a blogului personal, îndemnîndu-l pe V. Rață să nu se lase de scris în viitor, ci să studieze mai amănunțit *Sfînta Scriptură* și să tipărească o altă carte de poezii creștine, deoarece această tematică este foarte amplă. Apreciind calitatea versurilor din culegerea *Cu Dumnezeu în fiecare zi* (printre altele, nici nu bănuia pe vremea studenției că V. Rață va scrie atît de inspirat cărțile sale), L. Strah a demonstrat claritatea și calitatea acestora prin citirea unor fragmente din cele mai izbutite poezii publicate.

Poetul satiric **Alexandru-Horațiu Frișcu** a recunoscut că îl cunoaște pe V. Rață de mai mulți ani. „Diferența dintre un poet creștin și altul laic, ordinar este foarte mare. Un poet de poezie creștină trebuie să trăiască poezia. De altfel, nici nu trebuie să se apuce de scris ca să încurce lucrurile. V. Rață a dovedit că trăiește poezia. Am observat că dumnealui poate să facă ceva

deosebit”, a spus A.-H. Frișcu, delectînd publicul cu o parodie la o poezie lirică de V. Rață.

Directorul Departamentului studii și cercetări conf. univ. dr. **Lidia Kulikovski** a menționat că pentru tot ce scrie V. Rață despre BM „B.P. Hasdeu” merită numai laude. „Ne putem mîndri că instituția noastră s-a ales cu un nou «portret» foarte reușit, plauzibil, realizat de colegul nostru. Îl vom păstra (de altfel, ca și pe cele precedente) pentru generațiile viitoare de bibliotecari, de oameni ai culturii drept oglindă a muncii noastre în perioada respectivă. Prin publicistica sa V. Rață a făcut un minunat cadou BM cu ocazia împlinirii celor 140 de ani de la înființare, pe care îi vom sărbători în mai puțin de un an, și, desigur, revistei *BiblioPolis*, care peste cîteva luni va împlini 15 ani de la apariția primului număr. V. Rață este un exemplu cum trebuie să fie o persoană dedicată în întregime profesiei sale și funcției pe care o deține”, a concluzionat L. Kulikovski.

În finalul manifestării autorul volumelor *Alt portret din profil cultural al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, Cu Dumnezeu în fiecare zi* și a blogului www.valerurata.wordpress.com a mulțumit tuturor celor

care au contribuit (prin sfaturi, sugestii etc.) la realizarea acestor produse de muncă intelectuală, ce au bucurat pe mulți pasionați de cuvîntul scris, precum și celor care au luat cuvîntul și l-au îmbărbătat să persevereze. Cititorilor săi Valeriu Rață a promis că va continua să scrie cronici, consemnări, recenzii, dar nici de a compune poezii creștine nu se va lăsa, deoarece anume acestea îi încălzesc sufletul, îl fac să se mențină pe linia de plutire în viață. Numai legătura cu Dumnezeu ne face mai vi-guroși, mai demni, mai încrezători în ziua de mîine.

Adăugăm că publicul a fost animat de un recital de versuri din creația poetului V. Rață. Primii au evoluat, dînd un ton deosebit evenimentului, elevii Liceului Teoretic „Gaudeamus” **Luciana Anatii, Dionis Sava, Cristina Străinu, Irina Lupu** (toți din clasa a X-a), **Pavel Ciumaș Vlada Văcăriță** (ambii din clasa a XII-a), care au fost conduși de profesoara de limba și literatura română dna **Alexandra Tănase**. Ulterior au fost aplaudați elevii Liceului Teoretic „Lucian Blaga” din capitală **Cristian Coto-robai** (clasa a VI-a), **Corina Vîrsta** (clasa a VIII-a), **Alexandrina Rusu** și **Valeria Turuta** (ambele clasa a-XII-a), sub îndrumarea

subsemnatei. Toți declamatorii au primit diplome de mențiune.

În Sala cu coloane a Bibliotecii Centrale a BM „B.P. Hasdeu” a fost desfășurată expoziția de cărți *Am spus ce știu mai bine...* (genericul – un vers de V. Rață).

Evenimentul cultural desfășurat pe 22 noiembrie 2016 la BM „B.P. Hasdeu” a fost

important atât pentru instituția-gază, cât și pentru toți concetățenii cu credință în suflet. Valeriu Rață a ilustrat angajamentul său în favoarea culturii, iar Vlad Pohilă a îndemnat pe cei prezenți în sală să nu uite că merită să participe din când în când la asemenea evenimente culturale pentru a potoli setea de frumosul artistic.

CONSTELAȚIA STELIANA GRAMA

*Cristina CATAN
bibliotecară, Filiala „Onisifor Ghibu”*

Biblioteca „Onisifor Ghibu” a fost mereu axată pe parteneriate deosebite. Pe data de 10 octombrie a.c., la invitația Muzeului Național de literatură „Mihail Kogălniceanu”, directorul Bibliotecii noastre, criticul și istoricul literar Vitalie Răileanu, a participat la desfășurarea unui eveniment generat de inaugurarea expoziției și a medalionului literar – *Cometa sihastră a poeziei Steliana Grama*, consacrată împlinirii a 10 ani de la trecerea în eternitate a binecunoscutei scriitoare, cu discursul: *Steliana Grama – în căutarea firescului*. Au mai

conferențiat: A. Suceveanu, președintele USM; V. Malanețchi, directorul Muzeului Național de Literatură „M. Kogălniceanu”; Ana Bantoș, critic literar; Vladimir Beșlea-gă, scriitor, ș.a.

„Trebuie să spunem că pe noi, angajații Bibliotecii „Onisifor Ghibu” ne mai bucură nespus și faptul că a avut loc și lansarea volumului – *Crezul Stelianeî Grama: „Să ne păstrăm coloana vertebrală”* (Editura „Pontos”, Chișinău, 2016, 136 pag.), alcătuitor și coordonator: Claudia Slutu-Grama. Cuprinsul volumului dat este alcătuit din re-

feratele și alocuțiunile prezentate și oferite de liceeni, profesori și istorici literari, ce a avut loc în Sala Nuciferă a bibliotecii noastre pe 7 decembrie 2012.

Veronica Postolachi a amintit celor prezenți că se află la Medalionul Literar nr. 36, dedicat memoriei scriitoarei Steliana Grama. Dumneaei atrage atenția elevilor asupra expoziției de carte, îndemnându-i să admire fotografia de pe care ne urmărește chipul de înger al Steliane. Apoi, anunță programul evenimentului, face unele observații de rigoare, prezintă oaspeții sosiți pentru acest omagiu adus creatoarei și îi roagă pe cei prezenți să se ridice pentru un moment de reculegere în memoria Steliane Grama.

Vitalie Răileanu, directorul bibliotecii, critic literar, a afirmat că pentru dumnealui Steliana Grama nu este la timpul trecut, ea rămâne poeta care-i susține comunicarea în fiecare zi. Steliana Grama rămâne mai mult decât o perspectivă. Poezia Steliane e poezia noastră și ne tentează spre a o cunoaște, pentru că, prin laptele mamei, a împrumutat metafora. În acest sens, Steliana face parte din poezii adevărați, care își pictează din timp portretul creației. Le

amintește tinerilor că biblioteca e un templu sacru, de unde împrumutăm intelectul și îi invită să vină pe aici cât mai des.

Tudor Palladi susține că pentru Steliana Grama poezia nu e un „joc secund”, ci unul spiritual. Poeta redimensionează întreaga panoramă a literaturii române. Va rămâne una dintre cele mai bune poete ale secolului al XXI-lea, pentru că poezia spirituală este pentru toate timpurile. Coloana vertebrală a Steliane Grama este prezentă și în proză, și în poezie, și în dramaturgie.

Claudia Slutu-Grama anunță rezultatele concursului, apreciind eforturile elevilor, dicțiunea impecabilă și prestația lor actoricească. S-a dat citire numelor elevilor care au declamat mai impresionant și mai emotiv: Daniel Paraschiv, Gabriela Cernalev, Cristina Drumea, Natalia Goropceanu, Anastasia Covalciuc, Valeria Răilean, Liliana Barbăneagră, Nicoleta Iliuha, Taisia Haritonov, Cristina Sibov. Din partea familiei Grama, elevilor câștigători li s-au oferit, ca premii, cărți semnate de Steliana Grama.

Interpreții Luminița și Valentin Dragomir ne-au dăruit câteva melodii, dintre

care un cântec scris pe versurile Stelianeii – *Iubirea la seral*.

Claudia Slutu-Grama conturează un portret oral al Stelianeii: a avut o dragoste incomensurabilă pentru carte, a caracterizat-o dragostea pentru Țară, patriotismul devenind o temă predilectă în creația ei. Dragostea pentru Țară și pentru verbul matern a inhalat-o în mediul familiei. S-a adăpat inițial din cărțile bibliotecii de familie. Steliana ne invită pe toți la „Ambasada Dragostei”, pentru că fără dragoste nu poate trăi niciun om, nicio pasăre, nicio vietate.

Recitalul-concurs a fost susținut prin poeziile volumului *Să ne păstrăm coloana vertebrală* (Ed. „Pontos”, Chișinău, 2012). Au participat declamatori din diferite clase și din diferite licee: a) elevi de la Liceul Teoretic „Mircea Eliade”, Chișinău: Nicoleta Iliuha (*Dacă nu mă-nșel*); Gabriela Cernalev (*Să ne păstrăm coloana vertebrală*); Cristina Sibov (*Românca*); Ana Sugac (*Nu mai suntem o generație de îngeri*); Ana Melenciu (*Focul Unirii*); Taisia Haritonov (*Pentru Eminescu*); Cristina Golub (*Lemnarul Veșniciei*); Valeria Răilean (*Noi, tinerii*); Liliana Barbăneagră (*Cu tot cu graniță mă-ntorc Acasă*); Valeria Brânză (*Cetățeanul turmentat*); Cristina Arhipov (*Am trimis un Coșbuc pentru tine*); Iadvisa Stascoveac (*Proroc*); Daniel Paraschiv (*Transnistria*); Violina Rusu (*Ca loana d'Arc și Ipătescu Ana*); b) elevi de la Liceul Teoretic „Al. I. Cuza”, Chișinău: Nastasia Covalciuc (*Voiam să cânt*); Eugenia Donțu (*Cruciaților*); c) elevi de la Liceul Teoretic „Mircea Eliade”, Nisporeni: Iuliana Tulbure (*Neamul meu de legendă*); Natalia Goropceanu (*Poetul nu greșește niciodată*); Cristina Drumea (*Să ne iubim acest pământ*).

După declamarea poeziei fiecare elev și-a exprimat impactul educativ al textului liric asupra propriei personalități, a scos în evidență mesajul poeziei. Juriul, compus

din trei membri (Claudia Slutu-Grama, Nina Soroceanu, Lidia Grosu), s-a retras, pentru a decide câștigătorii Recitalului-concurs.

Lidia Grosu a menționat că Steliana Grama ne apără istoria, tradițiile. Prin aceasta, a lăsat un mesaj liric important pentru oamenii de toate vârstele. E nevoie să păstrăm spiritul unic al Stelianeii Grama.

Nina Soroceanu a rostit cel mai scurt discurs, spunându-le elevilor un simplu „Mulțumesc!” pentru participarea la acest Medalion Literar.

Vitalie Răileanu a oferit câte un set de carte pentru membrii echipei de la Nisporeni.

La finalul evenimentului, participanții au mai ascultat două melodii, dintre care una era un colind, completat și de o urare pentru sărbătorile ce se apropie.

Claudia Slutu-Grama a mulțumit organizatorilor și participanților pentru aceste clipe de revelație sufletească și a promis că familia va edita materialele Medalionului actual, completând tradiția celor existente (Ion Hadârcă, Galina Furdui, Marcela Mardare, Ion Anton ș.a.).

Veronica Postolachi a adăugat că sufletul Stelianeii Grama se odihnește în leagănul unei stele, de aceea și-a exprimat convingerea că toți participanții se vor duce acasă mai bogați spiritual, purtând în Inimi o scânteie din sufletul Stelianeii Grama.

Emoționante și sincere au fost și cele 19 referate scrise de învățăceii liceelor „Mircea Eliade”, „Al. I. Cuza” din Chișinău și „Mircea Eliade” din Nisporeni.

„Poeta e Poetă în toate și aici, pentru că aceasta i-a fost destinul – de a reprezenta, stelar, o Constelație... De unde și numele ei – Steliana Grama –, care consună totalmente cu titlul metaforic al noului volum liric inedit *Să ne păstrăm coloana vertebrală* [...]”, afirmă criticul literar Tudor Palladi.

CHIȘINĂU ÎN INIMA MEA DE LEONID BUJOR – ISTORIE ȘI SUFLET

Tatiana BRAICOV,
șef oficiu, Filiala „Onisifor Ghibu”

„Cărțile din biblioteca familiei noastre
sunt zestrea cea scumpă și moștenirea
pe care o vom lăsa altor timpuri.”

(Leonid Bujor)

În ziua de 9 decembrie 2016, în *Sala Nuciferă* a Bibliotecii „Onisifor Ghibu” a avut loc lansarea în premieră a volumului *Chișinău în inima mea* (Chișinău, Editura „Prut Internațional”, 2016) de Leonid Bujor. Scriitorul Arcadie Suceveanu a menționat că Biblioteca „Onisifor Ghibu” este un punct luminos pe harta Chișinăului, aici au loc săptămânal evenimente culturale importante. *Chișinău în inima mea* este o lucrare în care se îmbină armonios documentele istorice concrete cu viziunea emotiv-sufletistă asupra orașului îndrăgit de autor – Chișinăul.

La eveniment au participat: Iulian Filip, scriitor; Arcadie Suceveanu, scriitor; Ion Varta, istoric și publicist; Constantin Olteanu, publicist; Igor Volnițchi, publicist și prozator; Vüqar Novruzov, businessman; Alexandru Ripeanu; Serafim Urecheanu, fost președinte al Curții de Conturi a RM; Gheorghe Avornic, rector al USPEE; Boris Boguș, profesor universitar; Valentina Sturza, președintele Asociației Foștilor Deportăți și Deținuți Politici din RM ș.a. Moderatorul evenimentului a fost Vitalie Răileanu, directorul Bibliotecii „Onisifor Ghibu”, cercetător, critic literar și poet.

Atât despre autor, cât și despre carte s-au spus doar cuvinte de laudă. Scriitorul Iulian Filip a afirmat: „Leonid Bujor face parte din categoria îndurerărilor pentru câte le-am putea face, dar le ratăm (repetat), însă nu-și permite luxul disperării –

își suflecă mânecile și potrivește unde ar pune umărul. În felul acesta l-am cunoscut în barca în care am vâslit alături.”

Arcadie Suceveanu a afirmat că *Chișinău în inima mea* este o carte de istorie a Chișinăului de ieri și de azi, istoria constituind o nouă dragoste a domnului Leonid Bujor – om implicat în istorie, interesat să valorifice spațiul din jurul său.

Igor Volnițchi a menționat: „Fiecare chișinăuian trebuie să citească două cărți: *Biblia* și *Chișinău în inima mea!*”

„Leonid Bujor este un mare intelectual nu pentru faptul că știe a scrie și a citi, ci pentru că știe a gândi”, a spus Boris Boguș.

Unul dintre motivele formale care au stat la baza publicării cărții *Chișinău în inima mea* este împlinirea a 580 de ani de la fondarea Chișinăului, a afirmat Leonid Bujor.

În prefața cărții autorul face o dedicație emotivă nepoțelei sale: „Dedic această carte scumpei mele nepoțele Bianca, care, în acest an aniversar al Chișinăului, împlinește opt anișori, în speranța că atunci când, împreună cu alți copii de vârsta ei, va atinge majoratul, Chișinăul, la 590 de ani, va fi mai frumos, mai amenajat, mai înverzit, mai luminat, iar la jubileul de 600 de ani (2036) – să devină unul dintre cele mai frumoase orașe europene.”

Cartea *Chișinău în inima mea* este alcătuită din trei părți și nu este o lucrare de cercetare științifică sau o sinteză a istoriei Chișinăului. Este, în primul rând, un omagiu adus ilustrațiilor cărțurari din secolele XVII-XX care au scris despre Chișinău (Dimitrie Cantemir, Miron Costin, Ion Neculce, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Nicolae Iorga ș.a.).

În prima parte a cărții sunt relatate momente importante din primele atestări documentare ale Chișinăului și despre primele mențiuni în scris cu privire la localitățile din nemijlocita apropiere a orașului, care, ulterior, au fost încorporate de Chișinău, iar azi, în mod integral sau parțial, sunt cartiere ale sectorului. De asemenea, volumul aduce în atenția cititorului un șir de articole, inclusiv amintiri despre Chișinăul de altădată, poezii, cântece, albume despre „Făt-Frumosul țării – Chișinău”.

Partea a doua a cărții *Chișinău în inima mea* înglobează interviuri, informații din mass-media timpului despre activitatea preturii, despre unele evenimente, manifestări organizate în sectorul Centru în primii ani ai secolului XXI. Iar partea a treia se referă la participarea subsemnatului în

campania electorală din anul 2007 în calitate de candidat la funcția de primar general al orașului Chișinău. Sunt incluse și unele articole, opinii, comentarii ale unor jurnaliști, analiști și colegi de partid.

Regretatul prozator și publicist Victor Dumbrăveanu a scris despre Leonid Bujor: „L-am văzut pe Leonid în diferite situații și mai incomode, și mai dificile, dar nu l-am aflat niciodată în stări de decepție, lăsând mâinile în jos sau uitând de bunul-simț. Asta vorbește despre un caracter integru, o fire echitabilă, un spirit analitic. Probabil, își spune cuvântul și specialitatea lui inițială de profesor, cu care și-a început cariera la Universitate, iar vocația sa – istoria, îi permite să analizeze mai profund evenimentele sociale ale căror martori și participanți suntem”.

SATUL IZBIȘTE ÎȘI ÎNVEȘNICEȘTE ISTORIA

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

Marcus Tullius Cicero în dialogul *De oratore* spunea: „Historia magistra vitae est” / „Istoria este învățătorul vieții.” Acest fapt ne demonstrează multitudinea de cărți cu tematică istorică ce apar la lumina tiparului atât în stînga, cît și în dreapta Prutului.

Confirmîndu-se cele spuse mai sus, pe 10 noiembrie 2016 la Biblioteca Centrală a BM „B.P. Hasdeu” a avut loc o lansare de carte a unui mare sufletist, compatriot al nostru stabilit cu traiul în Italia. E vorba de volumul *Izbiște – satul izvoarelor* (vol. I, Chișinău, 2016), iar autorul acestuia este **Eduard Gherciu**, medic de profesie, care a hotărît să facă tuturor consătenilor săi, dar și multor pasionați de istoria locală un excelent cadou – o cercetare ce merită toate cuvintele de laudă pentru înveșnicirea istoriei baștinei sale.

Scriitorul, jurnalistul, lingvistul **Vlad Pohilă**, redactorul coordonator al ediției și moderatorul manifestării, s-a referit la pri-

mele cercetări sociologice de la începutul secolului trecut pe care le-a efectuat Dimitrie Gusti cu echipa sa în Basarabia descriind cu lux de amănunte satul Cornova din preajma Unghenilor. În cazul nostru avem a face cu un singur autor, care a lucrat cîțiva ani la elaborarea lucrării sale. Structura cărții este cea clasică, principalele compartimente ale lucrării fiind: *Poziția geografică și microtoponimia, Vestigii seculare (mărturiile arheologice), Prima atestare documentară, Informație despre localitate în epoca medievală, În componența Imperiului Rus, În Componența României Mari, Administrația publică locală, Parohia ortodoxă, Școala, Îndeletnicirile locuitorilor. Artizanatul și industriile locale, Spitalul, Foametea și represuniile, Satul în perioada postbelică, Căminul cultural* ș.a. Cartea este importantă prin valoarea informațiilor conținute ce se publică pentru prima dată.

Prima mențiune cunoscută despre satul Izbiște (în prezent în componența raio-

nului Criuleni) datează de la 20 iunie 1453, cînd domnitorul Moldovei Alexandru al II-lea, nepotul lui Alexandru cel Bun, face danie logofătului Miha și fraților săi Duma și Tabor un șir de sate din Țara Moldovei. În decursul secolelor, denumirea localității a suferit modificări, iar referitor la originea denumirii există cîteva ipoteze. Cu trecerea anilor, numărul moștenitorilor creștea, pe cînd dimensiunile moșiei rămîneau neschimbate, ba mai mult, moșia era supusă adeseori ocupării abuzive de către megieși. Recensămîntul general din 1817 arată că în sat erau doi preoți, un diacon, un dascăl, un paracliser, trei ruptași, 100 gospodării țărănești, 10 vădane, șase bur-laci. Moșia era întinsă, avea în hotarul său 600 de fâlci de pădure, 66 livezi, două vii, se mai cultiva tutun. În curînd au deținut părți din moșie și case la Izbiște o serie de proprietari din societatea nobiliară, funcționari de la orașe și negustori străini. În secolul XX, în perioada interbelică, s. Izbiște, cu 1009 gospodării și 4990 de locuitori, este trecut în plasa Criuleni, înregistrînd o impresionantă creștere demografică și industrială. Bunăoară satul avea centrală telefonică, spital cu doi medici, moară de abur, o bancă, o cooperativă de consum, trei întreprinderi manufacturiere, șase societăți comerciale, fabrică de cărămidă și țigle etc. Se construiește o serie de edificii noi, cele mai importante fiind școala și sediul primăriei.

Biserica a fost și este centrul spiritual al vieții satului, localul păstrat pînă în zilele de astăzi este de o vechime incontestabilă. Actualmente la parohie se păstrează cu sfințenie o parte din bogata bibliotecă și arhivă de altădată. În 1937 se finisează construcția noii școli cu o suprafață de 436 m pătrați. Perioada postbelică a fost caracterizată prin sovietizare forțată, foamete, represiuni și deportări, precum și propagarea unor idealuri socialiste alternative credinței ortodoxe și tradițiilor naționale.

În anii '80 ai secolului XX, la școala din Izbiște își începe activitatea o nouă generație de învățători și profesori, martoră a dizolvării URSS și proclamării suveranității Republicii Moldova, de asemenea tributara perioadei de tranziție ce se caracterizează prin profunde schimbări economice și sociale.

Academicianul **Gheorghe Rusnac**, prefațatorul volumului, a menționat că *Izbiște – satul izvoarelor* de Eduard Gherciu constituie o sursă formidabilă pentru istoriografia și bibliografia Republicii Moldova, este o nouă cercetare importantă la ora actuală, ce nu apare în fiecare zi. Ne bucură faptul că ediția începe cu descrierea nașterii satului, a poziției geografice și a principalelor vestigii seculare (mărturii arheologice) – totul este aranjat chibzuit: și fotografiile, și documentele. Autorul a consacrat cîteva pagini și comunităților vecine a căror istorie este legată strîns cu cea a satului de baștină. S-a făcut un lucru important pentru consăteni, profesorii de istorie trebuie să folosească acest material la orele de istorie a localității. Nepoții trebuie să știe cine au fost străbunii noștri, prin ce perioade grele au trecut părinții noștri, ce realizări avem în perioada contemporană ș.a.m.d. Eduard Gherciu merită să fie cetățean de onoare al satului Izbiște. Gh. Rusnac i-a dorit autorului succese la scrierea volumului al doilea.

Varvara Buzilă, etnograf și muzeograf, a evidențiat importanța apariției unei cărți remarcabile despre promovarea satului, a expus momentele esențiale prin care se deosebește de altele. Cartea e mai bună, mai interesantă decît alte monografii, deoarece dezvăluie istoria veche și cea recentă a izbiștenilor, autorul urmărește scopul de a pune în valoare istoria, economia, relațiile sociale într-un context regional mai mare. Volumul este bine încheiat din punct de vedere arhitectonic, are un concept istoric bine definit, este scris în-

tr-o frumoasă limbă românească, de aceea prezintă un deliciu al lecturii. Această descriere istorică abundă cu date, în mare parte preluate de autor din diverse arhive locale și republicane. Cartea se distinge prin numărul mare de fotografii ce însoțesc textul, foarte prețioase din punct de vedere documentar și artistic.

Preotul din sat **Victor Hanganu** e de părere că pentru E. Gherciu dragostea de baștină și dorința de a lăsa o „urmă” a trecerii sale prin viață a fost principalul motiv de a scrie istoria satului. „Mă bucur că avem în sat astfel de oameni. Noi am aflat cine sîntem și unde ne ducem. O preocupare deosebită a autorului este de a prezenta istoria parohiei din Izbiște și a lăcașurilor de cult din sat. Preoții care au activat în sat au fost un model de slujire întregului popor, confirmînd proverbul *Cine nu are prezent nu are nici viitor*. Cu ajutorul lui Dumnezeu va apărea și volumul doi al cărții”, a spus dumnealui.

Medicul-chirurg **Adrian Musteață** a povestit cîteva amintiri din istoria satului Izbiște, apoi s-a referit la cartea, din care a aflat despre multe evenimente și date noi, pe care le va păstra în memorie pentru totdeauna.

Protagonistul evenimentului cultural **Eduard Gherciu** a menționat că lucrul la carte a început acum patru ani, după ce proiectul ei a fost pus în discuție cu frunțașii satului. Volumul este destinat,

în primul rînd, elevilor și studenților pentru a fi folosit în procesul de învățămînt, în al doilea rînd, istoricilor, cercetătorilor din diverse domenii pentru a completa golurile despre situația social-istorică, religioasă, culturală, economică etc. a localităților noastre. Pentru sugestiile și ideile prețioase E. Gherciu le-a mulțumit mult tuturor celor implicați în redactarea și tipărirea cărții, care a reușit deja să aibă priză bună la cititori.

Cunoscînd în profunzime istoria localității, așa cum reiese din documente și din tradiția orală, precum și îndeletnicirile, obiceiurile și folclorul local, dar și viața satului din ultimele decenii, cu toate evenimentele și schimbările ce se desfășoară într-o perioadă dificilă din istoria noastră, autorul a realizat nu numai o remarcabilă monografie, ci și o adevărată operă științifică și culturală despre satul Izbiște de altădată și de azi. Încă o dată ne-am convins că oamenii de la țară știu să facă un bine pentru societate, apreciază la justa valoare personalitățile ridicate din mijlocul lor, indiferent că este vorba de cultură, știință, artă sau sport. Astfel, cu toții am aflat încă despre o așezare pitorească din centrul republicii noastre, unde trăiesc oameni ospitalieri și onești care pot să se mîndrească pe drept cu trecutul localității sale, să se bucure de prezentul în care trăiesc, dar pot să și viseze la un viitor mai luminos al tuturor oamenilor din societate.

NĂSCUȚI ÎNTR-O BIBLIOTECĂ

Elena TAMAZLĂCARU

Marele Jorge Luis Borges s-a născut într-o bibliotecă, altă multă inspirată lume – la fel. Același lucru putem să-l spunem și despre Elena Căldare-Roșca, femeia care s-a născut într-o familie de buni gospodari, dar a zidit, a întemeiat o bibliotecă! Și anume: Filiala „Alba Iulia” a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. În perioada atât de complicată pe care o parcurgem, când mulțime de terase, berării, pizzerii, farmacii, saloane de frumusețe, benzinării, magazine mari, mici și minuscule etc., etc., etc. răsar ca ciupercile după ploaie, o bibliotecă în cartier este o mare realizare, o mare bucurie. E ca o academie. E ca o biserică, de ce nu... E ca o adevărată binecuvântare de la Domnul.

...Când la 31 August 1998 s-a deschis biblioteca cu nume întregitor de Țară „Alba Iulia”, bucuria locuitorilor din sectorul Bucucani a fost atât de mare, încât o săptămână sau chiar mai multe rândul doritorilor

de a se înscrie și a împrumuta cărți începea la catedră, continua în curte și ieșea din ea pentru a se forma undeva hăt dincolo de poartă. Și mulți cititori nu veneau cu mâna goală, cum s-ar spune – aduceau ghivece cu flori! Erau atâția însetați de carte românească în acea perioadă, încât bibliotecarii nu reușeau să aranjeze cărțile pe raft conform clasificărilor, bănuiesc că nu putea fi respectat nici programul de lucru al instituției! Și Elena, directoarea bibliotecii, lucra 24 ore din 24! Asta o pot mărturisii mulți, inclusiv prietenii și fideli cititori ai bibliotecii, martori ai evenimentelor de atunci, printre care sunt și jurnaliștii Nina și Vitalie Parfentie, împreună cu ficele lor, Victoria și Dumitrița, fete crescute foarte bine în... două biblioteci de bază: cea de acasă și cea vecină, de peste drum.

Instituția de cultură, instruire și promovare a cărții și a lecturii de calitate s-a născut în jurul fenomenului luminat al cărții,

într-o strânsă și frumoasă colaborare între Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” și Biblioteca Județeană „Lucian Blaga”, cu ajutorul permanent al Consiliului Județean Alba, al Mioarei Popp, al scriitorilor Ioan Mărgineanu, Ioan Bîscă, Ioan Străjan, acești oameni de cultură, și mulți alții, fiind printre cititori, adunând și aducând cu ei loturi de carte, donații pentru biblioteca din Basarabia. Iar editorul Virgil Șerbu Cisteianu a venit cu cărți de autori basarabeni, inclusiv cu nume noi, editate la Alba Iulia.

Astăzi Biblioteca „Alba Iulia” are un fond de circa 35 de mii de volume, spațioase săli de lectură pentru copii și adulți, o sală pentru presă... Aceasta participă cu mult succes la toate proiectele BM „B.P. Hasdeu”, ale Primăriei și Preturii, colaborează cu grădinițele și liceele, cu instituțiile școlare din vecinătate și din sector... Are o relație spirituală instituțională aparte cu Biserica „Sfinții Apostoli Petru și Pavel”. Este frecventată cu mult drag de cititorii de diferite vârste. Se întâmplă aici mari sărbători de suflet – la 1 decembrie, 24 ianuarie, 27 martie, la sărbătorile creștinești și tradiționale de peste an, în cadrul întâl-

nirilor cu scriitorii, lansărilor de carte, comemorării victimelor regimului bolșevic etc., etc., etc.

Argint-viu al vieții interne și externe al Bibliotecii este Elena Căldare-Roșca. Cu o solidă pregătire universitară în domeniu (și a ales la începuturi între profesiile lui Eminescu – biblioteconomie și jurnalism), a tot luptat și a ținut piept tuturor intemperțiilor. Și ne întrebăm, firesc, cine dintre persoanele cu carieră de succes trece prin viață fără a întâmpina și a depăși suficiente obstacole?! Fără a plăti vămi scumpe îndrăznelii de a iubi, de a construi, de a răzbi, în cele din urmă?! Este, într-un fel, legea vieții, motorul ei cu care pășim înainte.

Astăzi această doamnă împlinește o frumoasă vârstă a maturității, când este respectată o altă lege a pământului – sărbătoritului i se mulțumește pentru munca depusă, pentru tot ce a investit în profesia cărei i s-a dăruit fără rezerve, i se spun doar meritate cuvinte frumoase. Ne alăturăm și noi cu urări tradiționale de *La mulți ani!* Multă bucurie de familie, apropiați, de carte și de tot ce e frumos și durabil.

E COMOARA NOASTRĂ CEA DE CUTEZANȚĂ

Valeriu RAȚĂ

Elenei Căldare-Roșca

Noi avem o bibliotecară-floare,
Împrejurul ei cu sute de părtași,
Ea a fost și este bună muncitoare –
Fiică de la Dereneu din Călărași.

Ține filiala nouă-n gestiune
Într-un mod perfect (de toți invidiat!),
Numărul de cititori activi ne spune
Că e al lecturilor iubit Palat.

Știm că are-o gamă largă de servicii,
Știm că-i stimulată de autorități
Și atrage-n munca nobilă novicii,
Deseori uitînd de multe greutăți.

Caracterul său atestă toleranță
Și voioasă e ca-n anii tinerești,
E comoara noastră cea de cutezanță
De pe plaiuri înșorite românești.

CUMSECĂDENIE, INTELIGENȚĂ, DĂRUIRE

Vlad POHILĂ

Am recurs la acest titlu, după ce am șters câteva denumiri anterioare, „mai metaforice”, însă nu regret că m-am oprit la această „treime” verbală. Din simplul motiv că tocmai aceste trei calificative îl caracterizează, dacă nu exhaustiv, apoi – cu certitudine – fără greș pe colegul nostru Valeriu Rață.

Prin cumsecădenie am avut în vedere nu numai cumințenia psihico-psihologică, cotidiană, a lui Valeriu, dar și corectitudinea lui, maximă, în relațiile cu colegii de serviciu, la care se adaugă un extraordinar spirit de disciplină, de-a dreptul nemțesc. Dacă i se pune în față o sarcină de serviciu sau chiar una amicală, dacă i se face o sugestie vizând munca în echipă, V. Rață execută totul în termenele stabilite, dar și

impecabil, oricâte eforturi l-ar costa. Dacă promite ceva, își onorează pînă la capăt (uneori, chiar, suplimentar) cuvîntul dat. Fiți de acord că avem a face cu niște manifestări tot mai rar întîlnite în epoca și în comunitatea noastră, ce ne unesc, parcă.

Inteligența omului, cred eu, în genere, e un fenomen nativ. Însă, oricît de puternic ar fi ea transmisă genetic, inteligența umană se dublează, se triplează prin studii, prin lecturi, prin elementara (vine vorba!) dorință de a cunoaște, de a verifica, a preciza, a dărui și altora cît mai multe cunoștințe, informații utile, sugestii de culturalizare etc. Valeriu Rață este licențiat al celei mai prestigioase facultăți de filologie din cadrul uniceii, pe atunci, în anii '70-'80 ai secolului trecut, universității din Basarabia sub stăpînire sovietică. Ca profesor de română în cîteva școli generale, apoi ca angajat al sistemului republican de difuzare a cărții, dînsul a făcut un discret legămînt, pe toată viața, credem, cu cartea, cu lectura, cu dorința de a cunoaște, de a fi informat, de a ști răspunsurile la multiple întrebări ce se pun oricărui om considerat intelectual.

Dăruirea, harul sunt de la Dumnezeu și, nici pe departe, nu se oferă oricui. Relativ tîrziu, dar sigur, ba chiar spectaculos, V. Rață a ajuns la o împlinire a darului scrișului: ca publicist, ca eseist, critic literar, în fine (dacă nu în primul rînd!) – ca poet. Editorial, a debutat în publicistică, sferă în care, pe parcursul a vreo cinci-șase ani a făcut un salt enorm, impresionant: de la cronici relativ „sforăitoare” de la diverse evenimente culturale desfășurate la BM „B.P. Hasdeu” – la scrieri de critic literar, un exeget dacă „nu de demult”, apoi, cu certitudine, unul cu un maxim simț al răspunderii pentru ce analizează, un recenzent

demn de luat în seamă atât de cititori, cât și de autorii vizați sau de colegii lor. Ceea ce s-a și produs: recenziile, cronicile literare, impresiile de lectură au plăcut mai multor redacții, respectiv, autori, fiind preluate din *BiblioPolis* în presa literară, tradițională sau electronică, nu numai de la Chișinău, dar și de la Iași, București, ca și de cea a diasporei românești din diferite țări, fie ele europene, fie nord- ori sud-americane. Și, ceea ce mi se pare deosebit de semnificativ, aceste solide publicații nu au schimbat nicio virgulă, nicio literă în scrierile chișinăuene ale lui V. Rață – este cea mai categorică dovadă că autorul a atins nu numai standardele limbii române „exemplare” (vorba lui Eugeniu Coșeriu), dar și ale înțelegerii și pătrunderii în demersul narațiunii sau al versurilor analizate. Nu vom da aici titluri sau nume de autori analizați de V. Rață, facem doar precizarea că citind recenziile (consemnările, impresiile de lectură etc.) elaborate de dînsul rămii cu impresia că îi stă în puteri analiza, prezentarea, eventual, și critica oricărei cărți, a oricărui autor – indiferent de epocă, de gen sau specie literară, de stil, discurs sau demers literar-estetic. Mulți și-ar dori această ipostază, dar, realitatea ne demonstrează contrariul – că nici pe departe toți analiștii sau criticii literari izbutesc a face o prezentare corectă sau măcar onorabilă a unui text pe care se apucă a-l „diseca”.

Ca autor de versuri, Valeriu Rață a intrat timid și relativ tîrziu în „bilciul poetic” al Basarabiei. Ni se pare important și frumos chiar faptul că a intrat modest, fără pretenții, fără veleități. Oricum, plachetele scoase de sub tipar de el în ultimul timp au suscitât și ele interesul, curiozitatea și, în multe cazuri – surprinderea, dacă nu și încîntarea unui număr apreciabil de cititori, poeți, prozatori, jurnaliști, critici literari. O fi fiind la mijloc și accesibilitatea sau, mai bine zis – substratul folcloric al acestor versuri, factura lor „cvasi-coșbuciană”, acestea avînd întotdeauna priză la marele public cititor

român. Dar mai e la mijloc, fără îndoială, și lanțul de subiecte abordate: unele (subiecte, teme, demersuri) neglijate, la noi, în ultimul timp, or, cititorii de literatură română s-au cam săturat de sofistica formulilor poetice moderniste, dorind să mai (re)citească și despre dragostea de neam și țară, despre iubirea de femeie, de copii, părinți, de familie, de natură, altele asemenea. O reală surpriză pentru iubitorii de poezie de la noi a fost cartea lui V. Rață cu versuri axate pe tematică religioasă, ortodoxă, cu versuri pe cît de accesibile, pe atît de emoționante – consacrate credinței noastre strămoșești, importanței, pentru fiecare om, pentru fiecare dintre noi, de a trăi în și întru Credința ortodoxă.

Versurile lui V. Rață obțin mai multe șanse de a deveni cunoscute unui larg public cititor datorită unui subliniat caracter instructiv, care nu poate fi confundat cu un spirit didacticist sau moralizator. Aceasta conferă liricii sale o apreciabilă accesibilitate, la care ne-am referit deja în acest omagiu. Concomitent, tocmai această calitate asigură scrierilor lui Valeriu Rață și o șansă a rezistenței în timp, cel puțin pentru un segment, important și, în consecință, valoros prin fidelitatea sa, de cititori, eventual, și de admiratori sau, pur și simplu, oameni care îl prețuiesc și îi gustă creația literar-publicistică.

Virtuțile omului de creație Valeriu Rață reflectă, cum nu se poate mai bine, calitățile sale umane, rarismul său spirit de coleg, de om al echipei, în cazul de față – de angajat al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, unde, din cîte am înțeles, dînsul se simte comod sufletește, spiritual și, pur și simplu, omenește. Dovezi în acest sens avem prea multe ca să le enumerăm aici; vom aminti doar faptul că însuși Valeriu Rață a scris despre mulți colegi de breaslă, la numeroși le-a consacrat, cu diverse ocazii, emoționante versuri, iar aceștia, la rîndul lor, îl solicită adeseori ca redactor,

ca bun cunoscător al literaturii și spiritualității române și universale; în fine, cum se spune în popor, „îl caută” ca om ce le poate oferi un sfat, un îndemn, un gest de susținere, de încurajare.

Cu ocazia unei noi aniversări „rotunde”, alăturat la aprecierile expuse mai sus, ținem să-i urăm colegului Valeriu Rață mulți ani cu sănătate, și tot atâtea bucurii familiale, colegiale și de creație. Ceea ce la români, tradițional, de sute de ani, iar după unii specialiști – de două milenii deja, se rezumă la sonora formulă: **La mulți ani!** Nu

vom mai spune în acest (con)text decât un simplu, dar foarte important adevăr: mulți și-ar dori să aibă un coleg de serviciu ca Valeriu Rață. Acum, cel puțin, acest noroc îl au angajații Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” care, cu certitudine, se alătură celor mai sincere și mai frumoase urări ce se pot spune unui coleg **La aniversară**, ca să recurgem la binecunoscuta, frumoasa formulă eminesciană, aceasta mult timp ținând locul unor fraze parcă familiare și totuși, banalizate, odată cu scurgerea nemiiloasă a anilor.

ANGELA OLĂRESCU FACE BIBLIOTECA SĂ FIE MAI FRUMOASĂ ȘI MAI ATRACTIVĂ...

Instituțiile culturale moderne, inclusiv bibliotecile, sînt la ora actuală într-o permanentă schimbare, refacere. Biblioteconomia se asociază tot mai mult cu știința informării. Desigur, în astfel de împrejurări, colaboratorii, în cazul nostru bibliotecarii, întîmpină unele greutăți, au senzații de oboseală, de neliniște etc. Lucrul acesta însă nu se referă la colega noastră Angela Olărescu, directorul Filialei „Hristo Botev” a

Valeriu RAȚĂ

Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, ce se află în bd. Grigore Vieru, nr. 25, adică, practic, în centrul capitalei noastre.

Baștina Angelei Olărescu este s. Bravicea din părțile Călărașului. După absolvirea școlii medii face studii la Universitatea de Stat din Moldova (specialitatea biblioteconomie și bibliologie). Prima funcție în activitatea sa a fost cea de șefă a Bibliotecii Publice din or. Cricova, mun. Chișinău. Chiar de la început în mediul bibliotecar se vorbea despre dumneaei ca despre un specialist bun care și-a ales profesia după plac. Nu în zadar acum cîțiva ani a fost cooptată în cadrul Bibliotecii de Artă „Tudor Arghezi” a BM „B.P. Hasdeu”, apoi i s-a încredințat șefia Filialei de cultură bulgară „Hristo Botev”.

Putem spune, cu certitudine, că în scurt timp A. Olărescu și-a redimensionat aptitudinile, a acumulat suficiente cunoștințe despre Bulgaria și bulgari, inclusiv despre cei care trăiesc pe teritoriul republicii noastre. Un impediment în calea realizării intențiilor sale a fost posedarea limbii bulgare, dar cu trecerea timpului se rezolvă și această problemă – permanent

își aprofundează cunoștințele în studierea limbii lui Ivan Vazov, Petko Slaveikov, Hristo Botev și alte personalități ale culturii bulgare. Dorința să învețe și să se perfecționeze se observă de la depărtare în toate ce face colega noastră, demonstrând alese calități de manager al unei subdiviziuni deloc ușoară de a fi condusă, mai ales că aceasta nu este răsfățată (de altfel, ca și celelalte asemenea) de bugetul redus al BM.

Se zice că omul sfințește locul. A. Olărescu este omul-gospodar care transformă locul său de muncă într-un bastion al culturii slave, în genere, și al culturii bulgare, în parte. Dînsa face Filiala „Hristo Botev” să fie mai frumoasă și mai atractivă, chiar mai altfel ca celelalte. Cu sprijinul colegelor-bibliotecare, realizează proiecte ce suscită interesul chișinăuienilor, stabilește un dialog profesional permanent cu bulgariștii din republică și de peste hotare, implementează metode eficiente și rapide de organizare a evenimentelor culturale, completează fondul de carte cu documente noi, iar toate acestea poartă pecetea reușitei, deoarece toți la un loc pun suflet în munca pe care o prestează. A. Olărescu înțelege: cum va lucra așa va fi văzută în

societate. Acesta este crezul dumneai de care se conduce întreaga viață.

Un efort considerabil a depus A. Olărescu la definitivarea unei lucrări deosebite pentru localitatea care i-a devenit a doua baștină. E vorba de volumul *Orașul Cricova în ascensiune continuă*. Cu siguranță, această culegere de studii, documente, fotografii etc. va fi un instrument de lucru pentru tineri studioși și un motiv de mîndrie a oamenilor din preajma sa. Mai destăinuim și faptul că A. Olărescu scrie versuri, unele dintre ele au văzut lumina tiparului pe paginile revistei noastre – *BiblioPolis*. Autoarea s-a impus prin originalitate, prin subiecte actuale, mai ales, prin spiritul civic accentuat al creațiilor sale.

Scriem aceste cuvinte de omagiere în ajunul unui important eveniment din viața protagonistei. În curînd, Angela Olărescu își va sărbători un frumos jubileu. Cu această ocazie îi urăm kolegei noastre multă sănătate, ani îndelungați de pace în suflet, să se simtă fericită alături de cei dragi și apropiați, iar surprizele să i se țină lanț, în pofida celor cu capul în nori. Odată cu aceasta îi dedicăm și versurile ce urmează, știind-o împătimită de cuvîntul scris.

La mulți ani, dragă Angela Olărescu!

Ne mîndrim că e vivace

Pentru Angela Olărescu

Fata satului Bravicea,
Codrilor de Călărași
Firea și-a format aicea,
Adunîndu-și forțe, ași.

Munca ei prodigioasă –
Cea de bibliotecar! –
I-a adus ades angoasă,
Dar și bucurii – un car.

Înzestrată cu răbdare,
N-are ea dificultăți,
Căci susținerea o are
De la noi în multe dăți.

Colectivul o stimează...
Cu deosebit succes,
Reușit implementează
Ce e nou, bine-nțeleș.

Calitatea ei cea rară –
Scrie versuri de folos,
În curînd și în bulgară
Va vorbi prietenos...

Ne mîndrim că e vivace,
Se învîrte ca un fus,
Cu puținele mijloace
Printre primii s-a impus.

POVESTE DE SUCCES LA BIBLIOTECA PUBLICĂ BRĂILA

Lilia BRĂILA,

Biblioteca publică Brăila, mun. Chișinău

A fost odată ca niciodată o Biblioteca publică în satul Brăila, cu un fond de carte învechit, la fel ca și mobilierul. Veneau cititori în fiecare zi și solicitau informații noi cât mai utile. Însă Biblioteca oferea din acele resurse modeste pe care le avea, nu prea multă informație. Și iată că într-o bună zi a anului 2014 am aderat la Programul *Novateca* pentru a moderniza Biblioteca, în urma cărui fapt am avut numai de câștigat. Am participat la diverse instruirii, ateliere, conferințe organizate de Programul *Novateca*. În final, Biblioteca a fost dotată cu calculatoare, o imprimantă multifuncțională.

Fiind parte componentă la acest program, și autoritățile publice locale au trebuit să investească în bibliotecă, pentru că unde-s doi puterea crește. Astfel, APL ne-a conectat la rețeaua de internet, s-au cumpărat mese pentru calculatoare, două mese pentru utilizatori și 20 de scaune. Biblioteca devine un spațiu atractiv, ar trebui să oferim ceva deosebit utilizatorilor din comunitate. Atunci, împreună cu profesoara de la gimnaziul nr. 102 din localitatea dna Aculina Brăila și cu educatoarea de la grădiniță dna Angela Voizianu, luând în considerație că în comunitate ducem lipsă

de un centru de cultură, am implementat un serviciu nou cu genericul *Cinimateca de vineri*. Prin acest serviciu mai mulți copii au posibilitatea să-și petreacă timpul liber, să se relaxeze, dar și să deprindă anumite abilități. Totodată, prin această activitate, susținem valorile culturale și cunoașterea operelor naționale și universale, îndrăgirea creației literare românești. Implementând acest serviciu, biblioteca a câștigat vizite, parteneri și utilizatori. Astăzi biblioteca a devenit un adevărat centru al comunității, unde fiecare, indiferent de vârstă și ocupație, poate găsi ceva util și interesant la bibliotecă;

- acces gratuit la internet;
- *Ora poveștilor* pentru copii și părinți;
- instruirii IT;
- comunicare și petrecerea timpului liber;
- servicii online.

Toate succesele și serviciile bibliotecii sunt postate pe rețelele de socializare Facebook, dar și pe panouri din comunitate. Biblioteca exprimă mulțumiri Programului *Novateca*, partenerilor, APL pentru susținere și colaborare în această perioadă defel ușoară pentru republica noastră.

COMPUTER FĂRĂ SECRETE

Natalia DONCILĂ,

Biblioteca Publică din or. Vatra, mun. Chișinău

10 adulți din orașul Vatra al municipiului Chișinău și-au îmbogățit cunoștințele în domeniul IT prin instruirile oferite de Bi-

blioteca Publică din localitate. Mulți adulți și pensionari din comunitate nu au acces la computer și nici nu au avut ocazia să înve-

te utilizarea acestuia. Astfel, accesul lor la informație era îngrădit din lipsa cunoștințelor de a utiliza echipamentul tehnologic. Oamenii în etate nu știu a căuta informații în diferite domenii și nici nu pot comunica cu cei dragi plecați peste hotare.

Totul a început cu o vizită la bibliotecă a unei persoane de vârsta a treia. O locuitoare a or. Vatra a auzit de Programul *Novateca* și a întrebat dacă în biblioteca noastră se vor oferi servicii de învățare a computerului. Pe atunci biblioteca din Vatra încă nu avea computere, dar deja oamenii și-au exprimat dorința de a deprinde abilități pentru a-l folosi.

Odată cu instalarea tehnicii și deschiderea oficială a programului *Novateca* în or. Vatra, Biblioteca a început prestarea noului serviciu „Calculatorul pentru toți”. La prima întâlnire s-au discutat teme de

interes comun și fiecare și-a expus părerea la acest subiect. Toți au vrut neapărat să știe cum să caute informația pe internet și cum să comunice cu cei dragi. Adicional au mai zis că vor să învețe și din facilitățile softului (precum utilizarea programelor Microsoft Office). Plini de entuziasm, participanții învățau cu râvnă toată informația oferită și practicau cu drag tot ce învățau. Ana Iliev a menționat că „acum, datorită acestui serviciu nou, cei vârstnici sunt în pas cu nepoții”...

Drept rezultat, zece participanți au reușit să își creeze o pagină personală în rețelele sociale, să învețe cum să comunice prin Skype cu cei dragi, să învețe cum să utilizeze poșta electronică și să aplice programele Microsoft Office. Datorită acestui serviciu / curs / program utilizatorii sunt mai optimiști și mai siguri în forțele lor.

COLȚUL FRUMUSEȚII

Ludmila NUȚA,

Biblioteca publică Stăuceni

Patru adolescente de la Liceul „Dragoș-Vodă” din Stăuceni au învățat conceptul de bază al machiajului corect și modul în care trebuie aplicat și combinat machiajul adolescentin. Această reușită se datorează participării adolescentelor la noul serviciu de bibliotecă „Colțul frumuseții”, oferit cu multă pasiune de Biblioteca publică Stăuceni.

Spiritul de observație m-a ajutat să înțeleg că multe tinere fac confuzie între machiajul de zi și cel de seară. Iar unele produse cosmetice le fac tinerelor mai mult rău decât bine, fiind utilizate, de obicei, excesiv, în total dezacord cu caracteristicile tenului.

La prima sesiune a fost făcută o mică incursiune în arta machiajului adolescentin, unde tinerele au aflat informații utile: cum se aplică cremele, cum se fardează corect, ce produse cosmetice se folosesc la vârsta

adolescentei. Pentru o asimilare mai bună a informației s-au aplicat în practică cele răspândite, una din participante fiind machiată de specialistul invitat, domnișoara machior Ecaterina Creciun.

La finele sesiunii domnișoara Ecaterina și-a menționat așteptările, spunând următoarele: „Sper ca prin intermediul acestui serviciu să-mi fac publicitate suplimentară.” Doresc să menționez că speranța ei s-a realizat, deoarece în prezent una dintre adolescente de la acel serviciu a devenit o clienta permanentă.

În urma acestui serviciu cele patru adolescente au înțeles conceptele de bază ale modului în care trebuie aplicat și purtat machiajul adolescentin. Un alt impact l-am avut chiar eu... bibliotecara. Am văzut, fără a merge la un salon de frumusețe, cum se face un machiaj profesional.

BASARABIA – LACRIMA ȚĂRII

Gheorghe BOLDUR-LĂȚESCU

La sfârșitul deceniului al patrulea al secolului trecut, amenințarea sovietică asupra României Mari plutea în aer. Încă din anii 1937-1938, o mare parte din Armata Română era dislocată de-a lungul Nistrului, construind unele fortificații.

Tatăl meu, pe atunci maiorul de cavalerie Ion Boldur-Lățescu, asigura cu unitatea sa o zonă de apărare de aproximativ 40 km în apropierea satului Lipnic, aflat pe malul Nistrului. Între ostașii români și locuitorii din Lipnic se înfiripase o prietenie frățască, aceștia din urmă simțindu-se apărați de posibila amenințare sovietică de la estul graniței.

Ultimatumul dat de sovietici României de la 26 iunie 1940, de a ceda în 72 de ore Basarabia și Bucovina de Nord, a căzut ca o lovitură de trăsnet asupra militarilor români și, în aceeași măsură, asupra locuitorilor din Basarabia. Ofițerii știau în linii mari despre ticălosul Pact Ribbentrop- Molotov,

din ziua de 23 august 1939, dar nimeni nu și-a imaginat că Armata Română, pregătită să-și apere țara, s-ar putea retrage fără luptă. Și totuși, așa a fost. La Consiliul de Coroană din 27 iunie 1940 conducătorii țării au decis să cedeze în fața amenințării sovietice, simțindu-se complet izolați din punct de vedere internațional. Franța era îngenuncheată de armata hitleristă, iar englezii se refugiaseră dincolo de Canalul Mânecii, după ce fuseseră decimați de aviația hitleristă la Dunkerque. În ceea ce privește Germania, nici vorbă nu putea fi de un sprijin, fiindcă Hitler era de conivență cu Stalin. Retragerea zecilor de mii de ostași români, dislocați de-a lungul Nistrului, a fost catastrofală, iar locuitorii de pe malul opus al fluviului, disperăți, au privit plecarea armatei noastre ca pe o trădare.

În vagonul arhiplin în care maiorul Ion Boldur-Lățescu împreună cu alți militari români se retrăgea spre Prut, se afla

și I. Buzdugan, fost conducător de frunte al Sfatului Țării, care a proclamat Unirea Basarabiei cu Țara, în martie 1918. Înainte de a trece Prutul, vagonul s-a oprit scurt timp, iar Buzdzgan a coborât și cu lacrimi în ochi, a sărutat pământul Basarabiei.

* * *

Mă voi întoarce în timp pentru a ne reaminti pe scurt trecutul Moldovei dintre Prut și Nistru. Această provincie bogată și frumoasă a aparținut Țării Moldovei, încă de la înființarea acesteia. Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și alți domnitori au construit și au înzestrat vestitele cetăți de apărare: Hotin, Soroca și Tighina, așezate pe malul Nistrului spre nord, spre sud, pe malul Mării Negre, Ștefan s-a luptat cu turcii pentru Cetatea Albă, pe care după un război crâncen a pierdut-o.

La Lipnic, despre care am amintit mai sus, marele domnitor a repurtat o strălucită victorie împotriva tătarilor din „Hoarda de Aur” (1470). În Moldova dintre Prut și Nistru, nu au locuit de fel ruși, dar spre sud, în Bugeac, se așezau adesea tătarii care porneau mereu spre vest pentru a jefui Țările Române.

În anul 1812, în urma unui război sângeros dintre turci și ruși, aceștia din urmă au revendicat și au obținut în stăpânire Moldova dintre Prut și Nistru, pe care au numit-o Basarabia. Țara Moldovei care se bucura de autonomie în vestitul Imperiu Otoman, a fost în felul acesta sfârtecătă și ocupată de trupele țariste, care au început rusificarea provinciei. Sub ruși, s-au dezvoltat orașe importante cum ar fi Chișinău și Bălți, dar populația de la sate a rămas aproape în întregime românească.

Astfel, a început calvarul de mai bine de 200 de ani, a unui ținut românesc pe care l-au asuprit rușii, exceptând anii 1918-1939, 1940 precum și după 1991. Anii stăpânirilor rusești au fost marcați de persecuții asupra populației majoritar ro-

mânești, cele mai sângeroase fiind cele din anul 1940 și apoi din perioada 1944-1990, când sute de mii de români moldoveni au fost deportați în Siberia, de unde puțini s-au mai întors. Răpirea Basarabiei, a Bucovinei de Nord și a ținutului Herța (în 1940 și apoi după 1944) a fost, așadar, continuarea expansiunii asupra Europei de vest (conform *Testamentului lui Petru cel Mare!*).

* * *

În luna martie 1918 patrioții din Basarabia au găsit forța să convoace Sfatul Țării care a proclamat Unirea cu România. Administrația română a Basarabiei de după Unirea cu Țara (1918-1940) a întreprins măsuri de stopare a rusificării provinciei, numind funcționari superiori din rândul basarabenilor din Regat și aducând trupe care au avut de luptat cu bandele de bolșevici ce se infiltrau la vest de Nistru.

Intervalul de 22 de ani de administrație românească a fost însă prea scurt și poate că nici măsurile guvernului n-au fost suficient de eficiente, încât o parte din răul făcut de ocupația țaristă nu a putut fi complet eradicat. În iunie 1941, Armata Română, conjunctural aliată cu cea germană, a trecut Prutul și în scurt timp a eliberat Basarabia de sub bolșevici. Conform regulilor nescrise ale războiului, au continuat să lupte la răsărit de Nistru, până departe în Cotul Donului și la Stalingrad. Din nefericire, deși nimeni nu-l obliga, Mareșalul Antonescu a angajat în războiul cu Rusia sute de mii de ostași (conform academicianului Dinu Giurescu, în noiembrie 1942, se aflau la răsărit de Nistru 463 395 militari români, din care 380 103 pe front, iar restul în Ucraina și Transnistria). Cu toate acestea, rezultatul a fost cel bine cunoscut: înfrângerea de la Stalingrad – 1943, apoi penibila retragere din anii 1943-1944, cu zeci de mii de ostași români uciși pe front.

În vara anului 1944, frontul ajunsese la Iași și părea oarecum stabilizat. Războ-

iu era inevitabil pierdut de Germania covârșită de forța colosală a alianței dintre SUA, Anglia, Franța și URSS. În fața acestei situații, Bucureștiul a început acțiunile diplomatice pentru ieșirea din război. În ziua de 23 august 1944, Regele Mihai, susținut de Iuliu Maniu și alți politicieni, a realizat cunoscuta lovitură de stat, arestându-l pe Mareșalul Ion Antonescu și proclamând ieșirea țării din război. La 6 septembrie 1944, s-a semnat la Moscova armistițiul dintre România și coaliția antihitleristă, document care prevedea o serie de garanții pentru țara noastră. Sovieticii nu au respectat mai nimic din prevederile armistițiului și au crotopit țara jefuind, violând, storcând literalmente bogățiile țării timp de mai mulți ani. Ei au impus prin forță regimul comunist din România care a reprezentat cea mai cumplită perioadă din istoria modernă a țării.

* * *

Întorcându-ne la istoria Basarabiei, trebuie să amintim că după ocuparea ei de către trupele sovietice în anul 1944, a urmat asuprirea cumplită împotriva popoului din Basarabia, episod dureros care a durat până în anul 1991. Stalin a plăsmuit „Republica Sovietică Socialistă Moldovenească” pe teritoriul întregii Basarabii ca parte integrantă a URSS. Cei aproape 50 de ani de stăpânire sovietică au reprezentat pentru Basarabia o perioadă cumplită de asuprire, teroare și jefuire. Pauperizarea gospodăriilor țărănești, cândva prospere, teroarea NKVD, dărâmarea bisericilor, oficializarea alfabetului chirilic și a limbii ruse în școli, instituții publice, au reprezentat mijloacele aplicate pentru rusificarea țării. Deportările masive (sute de mii de oameni) și aducerea pe teritoriul Basarabiei a unor etnici vorbitori de limbă rusă, au lovit cumplit în ființa națională a românilor din Basarabia. La orașe, se vorbea în principal rusește, căpeteniile comuniste erau veni-

te din URSS, întreaga economie a țării era orientată pentru satisfacerea unor nevoi ale sovieticilor. În aceste condiții cumplete s-au produs mutații nefericite în structura culturală a țării. Și totuși, după 45 de ani de asuprire sovietică, basarabienii au găsit forța să se desprindă efectiv de „stăpânul” de la Moscova și, în august 1991, și-au proclamat independența.

A fost un moment excepțional în istoria Basarabiei, care se putea transforma în unirea cu România, dacă nu ar fi intervenit Ion Iliescu, omul de la București al Moscovei. El a grăbit recunoașterea independenței R. Moldova care a devenit un nou stat pe harta Europei. Dorința de unire cu România a fost reală în Basarabia anului 1991 și recunoașterea independenței de către România a mâhnit și a decepționat pe mulți din patrioții de la Chișinău, dar istoria este istorie...

Teoretic, România a proclamat susținerea politică și economică a R. Moldova. S-a inițiat „podul de flori” peste Prut, dar, din păcate, susținerea efectivă românească a fost palidă în toți anii care au urmat după 1991. Politica R. Moldova din anii 1991-2016 a oscilat de la guvernarea comunistă și prorusă, a lui Voronin, la tendința proeuropeană a guvernării din ultimii patru ani. Adepții guvernării proeuropene erau însă divizați și deasupra întregii vieți social-economice, plana umbra sinistră a corupției.

În atmosfera de confuzie care exista în R. Moldova și cu presiuni mereu crescânde din partea Moscovei, anul 2016 a adus în actualitate un moment crucial pentru viitorul țării: alegerile prezidențiale. Evenimentele lunii noiembrie 2016, fiind foarte recente, sunt binecunoscute de întreaga opinie publică din România și nu numai. S-au confruntat, în turul doi al alegerilor, candidatul „socialist” prorus Igor Dodon cu tânăra Maia Sandu, reprezentând tendința proeuropeană.

Puternic sprijinit de ruși, manipulând și fraudând alegerile, în special, în diaspora, unde zeci de mii de basarabeni au fost împiedicați să voteze, Dodon a „câștigat” cu 52% din voturi, față de 48% ale Maiei Sandu. După părerea noastră, scorul reprezintă în realitate o victorie a Maiei Sandu și a celor pe care îi reprezenta, mai ales, că ei nu au fost practic sprijiniți din afară, nici măcar de oficialitățile de la București. Lacrima pe care patriotul Buzdugan o vărsa în 1940 pe pământul părăsit de români al Basarabiei, nu a fost numai a lui, ci a înțregii noastre țări.

* * *

Situația politică, economică și socială a Basarabiei este fără îndoială diferită după ce Igor Dodon a „câștigat” alegerile. Este greu de prevăzut cum ar putea Basarabia în anii următori să iasă de sub nefericita

influență a Moscovei. Dar să ne păstrăm speranța, Dumnezeu are soluții pentru vremuri grele. Convingerea noastră este că dreptatea românească va învinge până la urmă în Basarabia. Și chiar mai curând decât putem prevedea acum.

Despre autor

Gheorghe Boldur-Lățescu a fost profesor universitar la Facultatea de Cibernetică Economică din București, a fost deținut politic anticomunist, între anii 1949-1951, membru fondator al Asociației Deținuților Politici și al Alianței Civice, autor a numeroase cărți și comunicări științifice, precum și al lucrării Genocidul comunist în România, 6 volume (peste 1200 pag.), apărută la București și în SUA. Gh. Boldur-Lățescu a scris numeroase articole, publicate în presă, privind analiza efectului tragic al comunismului în România.

ULTIMUL MAREȘAL SACRIFICAT PENTRU CĂ ȘI-A IUBIT POPORUL

Grigore GRIGORESCU

Grație osârdiei și sacrificiilor dlui dr. Alexandru Moraru a fost posibilă organizarea – la 31 mai a.c. – a primei Conferințe republicane, apoi editarea materialelor Conferinței dedicate reabilitării și restaurării memoriei metodic și paranoic denigrate, falsificate, diabolizate și asasinate a Mareșalului Ion Antonescu.

Venerabilul și nobilul dr. Sergiu Miron rezuma sapiențial și omagial: „Nu m-am gândit că voi ajunge cândva să aud atâta adevăr istoric la o singură conferință, la un for științific identic cu o faptă eroică” (p. 107).

În Testamentul său politic, Mareșalul Ion Antonescu declara: „Dumneavoastră și urmașii dumneavoastră, veți face mâine, ceea ce eu am încercat să fac astăzi, dar

am fost înfrânt! Dacă aș fi fost învingător, aș fi avut statuie în fiecare oraș al României. Cer să fiu condamnat la moarte și refuz orice grațiere.” Este marele adevăr istoric al ultimului mareșal național sacrificat. Statuia spirituală durabilă în veacuri a fost ctitorită de dr. Alexandru Moraru cu o ilustră asistență intelectuală națională sub cupola Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” – prin organizarea la 31 mai 2016 a Conferinței de comemorare a Mareșalului. Înalta intelectualitate prezentă în Agora publică (politică), generalii Ion Costăș și Vasile Grosu, liderii de opinie, personalități remarcabile ale culturii naționale, savanți, dar și tineri militari... au înălțat la ceruri gloria spirituală, morală și militară a martirului-voievod. Emblematică și axiomatică

a fost prezența generalului bucureștean în rezervă, dr. profesor Stan Petrescu, care a strălucit prin predica spirituală de sorgin-tea și inspirația ilustrului predecesor.

Cu titlu interogativ, întrebăm: politicienii interbelici imparțiali și intangibili prin corupție, șantaj și trădări – Codreanu, Iorga, Goga etc. – au fost sacrificați univoc de pe scena politică de alianța patologică bolșevism-nazism. Mareșalul Ion Antonescu a avut un destin mai hain ori inexplicabil, alogic sau acronic?

A fost suspectă ori chiar abjectă absența de la Conferință a conducătorilor instituțiilor de profil, care nici n-au salutat evenimentul. Ne referim la directorul Institutului de Istorie, dr. Gh. Cojocaru, invitat personal de organizatorul conferinței. Apoi doi doctori în istorie – viceministri ai culturii (inculturii?) au strălucit prin absența pur pururea pd-istă. Cunoșteam faptul că n-avem scriitori statutari naționali morali (e adevărat, ei nici nu pot exista în colonii-ideologii), ecologiști, silvicultori, acum știu că n-avem istorici și istorie academică decentă. Un destin hain. Precum se deconspiră și prezența pur formală – pe parcursul mai multor ani – a dr. Gh. Cojocaru la microfonul *Europei libere* – liber de a nu spune adevărul.

Sugerăm, sperăm și așteptăm ca dr. Alexandru Moraru să organizeze și să reabiliteze alte două instituții naționale legendare pur (pan)românești: Monarhia Constituțională și Mișcarea Legiona-

ră, în special, uriașul ei voievod spiritual național Corneliu Zelea Codreanu, care a îmbrăcat cămașa morții precum Eminescu, Vladimirescu, Antonescu etc. Suntem în drept legitim, chiar obligați a ne întreba (ipoteza): dacă nu era anihilat C. Codreanu și Mișcarea Legionară de către bolșevici, se ajungea oare la dezmembrarea României Mari și anularea Monarhiei Constituționale?

Contextual, evocăm faptul că volumul dr. Alexandru Moraru *Basarabia Mareșalului Antonescu*, lansat în 2015, s-a plasat în topul celor mai citite 10 cărți din anul 2015, concurs organizat de către Biblioteca Națională a Republicii Moldova (ediția a VI-a, 2016).

CINCI INTERVIURI DESPRE LECTURĂ, CARTE, BIBLIOTECĂ

I

„Ceai, Beatles și nr. 27! Cred în soluții, nu în scuze. În muzică bună, experiențe neobișnuite și oameni de încredere”, așa se caracterizează **Alexandru Lebedev**, fondatorul site-ului de știri pentru tineri, **diez.md**. Se simte ca pește în apă în mediul online. Social media a devenit un teren despre care știe, aproape totul. Îl vezi des cu telefonul în mână, dar și cu o carte în geantă. Dacă începi să discuți cu el despre cărți, pregătește-te pentru o discuție lungă.

– **Din experiența Dumneavoastră, considerați că dragostea față de lectură este direct proporțională cu succesul? (Argumentați răspunsul.)**

– Eu nu cred în succes, dar sunt sigur că cu cât ești expus la mai multe idei, păreri, viziuni cu atât poți să te descurci mai bine atunci când situația ți-o cere. Poți găsi inspirație, idei pentru a face ceva sau să te descurci mai bine atunci când vorbești cu cineva care ar putea să te ajute. Cu cât mai mult citești cu atât devii mai impresionant fără a-ți pune aceasta drept scop. De asemenea, e mult mai plăcut să vorbești cu cineva care știe despre ce vorbește și poate argumenta asta.

– **Având o carieră de succes, care în opinia Dumneavoastră este cartea care v-a marcat cel mai mult în viață?**

– Pot spune că pentru mine sunt perioade când mă marchează un anumit scriitor. Când eram mai mic citeam mai ales din Jules Verne, apoi am citit scrieri de Mircea Eliade, apoi l-am descoperit pe Milan Kundera și l-am citit aproape în întregime (este actual și relevant pentru persoanele născute în Estul Europei). Am mai coche-

tat cu Gabriel García Márquez, iar acum îl ador pe José Saramago. O carte e greu să o menționezi, dar pot recomanda *Ignoranța* de Milan Kundera.

– **În contextul schimbărilor care au loc în societate, cât de important considerați că este rolul bibliotecii în comunitate și care ar fi acesta?**

– Eu cred că biblioteca de mult nu mai este un loc de unde să împrumuți cărți, deja cam a trecut această perioadă. Biblioteca e un loc unde se fac schimb de idei, oamenii se întâlnesc la un ceai, la un vin și creează proiecte împreună... Foarte mult mă bucur că cu fiecă an Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” este un astfel de loc, unde încep lucruri frumoase. De asemenea, generația mea, generațiile ce vin din urma mea au nevoie să știe că există un astfel de loc, care poate să-i primească și să-i susțină în toate intențiile ce le preconizează.

– **Sunteți de acord cu afirmația: cărțile electronice le vor înlocui pe cele tradiționale? (Argumentați răspunsul.)**

– Depinde, eu încă sunt adeptul cărților tradiționale, deoarece îmi place sentimentul să țin o carte în mână și să-mi imaginez ce scrie autorul, iar după ce o citec să simt că am lăsat o părticică din mine acolo. Eu sunt o persoană vizuală și cât vor exista persoane vizuale atâta timp vor exista și cărți electronice. Desigur, e mai comod să ai un Kindle în geantă și să porți o bibliotecă cu tine, însă cu cât mai mare este alegerea cu atât e mai greu e să descoperi o carte pe care niciodată nu credea că o vei descoperi. Alt lucru se întâm-

plă când ești în aeroport sau în tren și ai o carte de la vreun prieten, singura carte pe care o ai și vrei, nu vrei o citești. Astfel, ieși din zona ta de confort și intri într-o atmosferă extraordinară.

– **Ce servicii bazate pe tehnologiile noi ați dori să fie implementate în bibliotecă?**

– Ar fi foarte bine ca Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” să fie conectată la rețeaua de socializare de lectură *Goodreads*, și cititorii, când vor să-și aleagă o carte nouă, să poată găsi cărțile recomandate și în filialele Bibliotecii Municipale.

– **Vă amintiți vreo istorie, experiență deosebită legată de bibliotecă?**

– Fiind la Biblioteca „Maramureș”, când eram licean și puteam să hoinăresc zilele de vară printre rafturile pline cu cărți, am descoperit călătoria în timp (de fapt, am citit toate cărțile puse la dispoziție despre călătoriile în timp). Apoi această descoperire mi-a permis să fiu mai activ din punct de vedere social... Astfel, țin să mulțumesc

echipei bibliotecii care era atunci că mi-a permis să mă aflu acolo și să mă descopăr pe mine atunci când aveam mare nevoie să știu cine sunt.

– **Cum vedeți bibliotecile peste 100 de ani?**

– Locuri de rebeliune, locuri unde tinerii se vor întâlni pentru a lupta împotriva sistemului (sau a viitorului).

– **Vă rugăm să veniți cu un mesaj care ar putea să motiveze generația tânără să citească?**

– Nu citiți! Nu citiți ceea ce vi se spune. Nu citiți ceea ce este în trend acum. Nu citiți doar pentru a pune fotografii pe Instagram. Citiți aleatoriu, citiți lucruri care nu credeți vreodată că le veți citi. Citiți autori anonimi, citiți autori care sunt urâți, citiți chiar pseudoautori... Deoarece, la sigur, este cineva care simte ceea ce simțiți, iar textele lor vă vor face să vă simțiți mai bine. Citiți pentru plăcere, pentru a fi egoiști, pentru a vă gândi doar la voi, așa veți vedea cât de frumoși sunteți.

II

Natalia Junghietu, este redactor la ziarul regional „Expresul” din Ungheni. Are o experiență în jurnalism de aproape nouă ani. În copilărie a avut multe vise, dorea să devină și profesoară, și stewardesă, și scriitoare, și dansatoare, și traducătoare. Însă viața a făcut-o jurnalistă.

Acum, conștientizează că în urmă cu 11 ani, când a ales facultatea de jurnalism a făcut cea mai bună alegere. Jurnalismul este pentru ea nu doar o profesie, dar și o pasiune, o vocație. În fiecare zi practic descoperă oameni și lucruri noi.

– **Din experiența Dumneavoastră, considerați că dragostea față de lectură este direct proporțională cu succesul? (Argumentați răspunsul.)**

– Da, pot să afirm cu certitudine că doar atunci când ești o persoană bine informată poți ajunge la culmile succesului.

Nu în zadar se spune: „Un om informat este un om înarmat.” Cartea, și nu doar, îți deschide noi orizonturi, îți deschide calea spre un viitor mai bun.

– **Având o carieră de succes, care în opinia Dumneavoastră este cartea ce v-a marcat cel mai mult în viață?**

– Fiecare carte m-a marcat în felul ei. Îmi plac, ador cărțile în care rolul principal îl joacă o femeie puternică, stăpână pe sine. Astfel, încerc să mă asociez cu ea sau chiar să compar faptele mele cu ale ei. La nebulie mi-a plăcut *Tema pentru acasă* de Nicolae Dabija, care mi-a răscolit sufletul în profunzime.

– **În contextul schimbărilor care are loc în societate, cât de important este rolul bibliotecii în comunitate și care ar fi acesta?**

– Rolul bibliotecii într-o comunitate este vital, așa spune. Biblioteca este princi-

pala instituție ce oferă servicii de informare, dar și de documentare, contribuind astfel la dezvoltarea personală a utilizatorilor. Acest fapt asigură accesul cititorilor într-o lume a cunoașterii, dar și a autocunoașterii.

– **Sunteți de acord cu afirmația: cărțile electronice le vor înlocui pe cele tradiționale?** (*Argumentați răspunsul.*)

– Probabil că peste ani cărțile electronice își vor face loc nu doar în bibliotecile personale, dar și în cele comunitare. Însă, o carte ținută în mână va rămâne ca un talisman al omului cult, inteligent și înțelept. Iar înțeleptul nu va permite niciodată ca acest talisman, pur și simplu, să dispară.

– **Ce servicii bazate pe tehnologiile noi ați dori să fie implementate în bibliotecii?**

– La acest capitol aș putea scrie multe: cum bibliotecile în ziua de astăzi sunt în continuă dezvoltare, cum un serviciu interesant din punctul meu de vedere ar fi „Chat cu...” sau „Video-chat cu...” (cu o anumită persoană din diverse domenii aflate peste hotarele republicii). Un alt serviciu ar fi informarea celor mai activi

cititori pe e-mail despre cele mai noi cărți apărute în bibliotecă, cu o mică prezentare... De ce nu?

– **Vă amintiți vre o istorie, experiență deosebită legată de bibliotecă?**

– Când eram elevă mă duceam la biblioteca școlii de două ori pe zi: dimineața și după ore. Dimineața îmi luam o carte, timp de jumate de zi, cât durau orele, o citeam și după ore mă duceam iarăși la bibliotecă să o schimb. De fiecare dată biblioteca mă alunga acasă, invocând că o mint că am citit cartea. De multe ori eram obligată să povestesc conținutul cărții ca să se încreadă că într-adevăr am citit-o.

– **Cum vedeți viitorul bibliotecilor peste 100 de ani?**

– Cel mai mare și cel mai principal centru de multiculturalizare.

– **Vă rugăm să veniți cu un mesaj ce ar putea să motiveze generația tânără să citească?**

– Răsfoiește sufletul și îți vei vedea trecutul, răsfoiește o carte și îți vei prezice viitorul. Citește, doar așa vei fi înțeles și-i vei înțelege și pe alții. Fii inteligent!

III

Daniel Paladiciuc este medic psihiatru, doctorand, terapeut de orientare psihanalitică. A absolvit Universitatea de Medicină și Farmacie „Carol Davila” din București (2004), rezidențiatul la Universitatea de Stat de Medicină și Farmacie „N. Testemițanu” (2007) și secundariatul clinic la specialitatea psihiatrie pediatrică. Din 2009 activează în calitate de medic consultant la Centrul de Diagnostic și Reabilitare „Armonie” al Direcției Generale Educație Tineret și Sport, lucrează cu maturii și copiii în ședințe de psihoterapie individuală și de grup.

Are o meserie de o responsabilitate maximă și în clipele în care dorește să se recreze apelează la cărți. Din dragoste pentru lectură a devenit un ambasador al bibliotecii.

– **Din experiența Dumneavoastră, considerați că dragostea față de lectură este direct proporțională cu succesul?** (*Argumentați răspunsul.*)

– Cred că da. Cel care a îndrăgjit cititul, are acces la „un izvor de apă bună”. Atunci când omul se simte bine, citind o carte valoroasă, are mai multe șanse să acceadă spre succes.

– **Având o carieră de succes, care în opinia Dumneavoastră este cartea care v-a marcat cel mai mult în viață?**

– Trebuie să spun că, în diferite perioade ale vieții, cărțile au înscris în sufletul meu tipare diferite. Acum, dacă e să mă gândesc la o carte anume, voi spune că, citind *Puterea pauzei*, de Nance Guilmar-

tin, am văzut-o foarte utilă. Asta mai ales acum când trăim într-o perioadă a suprastimulărilor – carieră, familie, sarcini, solicitări... Și toate acestea deseori, sunt greu de dus. Această carte, prin ea însăși, în timp ce o citești, te predispune să faci o pauză, să meditezi, să te reorganizezi și să-ți schimbi ritmul – din „trebuie chiar acum!” în „mmm... cred că am nevoie de o pauză, pentru a înțelege mai bine ce vreți de la mine și să vă ofer un răspuns mulțumitor...”.

– **În contextul schimbărilor care au loc în societate, cât de important considerați că este rolul bibliotecii în comunitate și care ar fi acesta?**

– Schimbările în societate sunt un lucru obișnuit. Cred că a fost ceva mai greu cu 10 ani în urmă – când oamenii erau puși în situația să-și lase meseriile, de exemplu, profesoratul, și să facă business, pentru a putea supraviețui. Cât ține de citit - s-a citit tot timpul, așa cum și copiii se nasc și pe timp de război... Consider că rolul bibliotecii trebuie să fie cel al unui spațiu de inspirație, în care cititorul să se simtă așteptat și să poată comunica cu persoane la fel curioase și dornice de cunoaștere.

– **Sunteți de acord cu afirmația: cărțile electronice le vor înlocui pe cele tradiționale? (Argumentați răspunsul.)**

– Nu cred că pot să mă pronunț. Obişnuiesc să citesc cărți clasice. Mai mult, am un obicei de a înveli cu grijă pe perioada lecturii, pentru a păstra coperta. Eu le port cu mine în geantă și citesc imediat cum reuşesc să îmi fac timp. Nu am ajuns să citesc o carte electronică. Deși sunt curios...

– **Vă amintiți vreo istorie, experiență deosebită legată de bibliotecă?**

– Sigur că da. Acum un an, știind că Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu” este o gazdă primitoare, am organizat, cu colegii mei, serbarea evenimentului „Ziua sănătății mintale”, pe data de 10 octombrie, unde ne-am simțit foarte bine și am avut o discuție între profesioniști și alți specialiști din diferite domenii, o întâlnire foarte productivă și frumoasă. Am ales să discutăm despre accesul la servicii de sănătate mentală, într-un spațiu public. Iar atmosfera a fost una degajată și fără stigme.

– **Cum vedeți bibliotecile peste 100 de ani?**

– Pline de oameni care vin să citească, să comunice și să se simtă bine. Dar și un loc unde să poată fi găsită orice informație relevantă.

– **Vă rugăm să veniți cu un mesaj ce ar putea să motiveze generația tânără să citească?**

– Dragi tineri! Noi, adulții, citim. Dar știți de ce? Pentru că ne place.

Mi-amintesc și acum, fiind elev de liceu și stând într-o zi singur în camera de cămin, mi-am adus aminte de profesoara de română, care mi-a recomandat să citesc cartea *Maitrey*, spunând că e o poveste frumoasă de dragoste. Poveste scrisă undeva în India, de către Mircea Eliade, pe când era tânăr... Povestea este inspirată din realitate și transformată de autor într-o frumoasă operă. A ajuns să fie citită chiar de protagonistă. Iar, peste ani de zile, aceasta a scris o altă carte, ca răspuns... (care am uitat cum se cheamă...), și că s-ar putea ca ea să fie chiar mai interesantă. Am devenit curios și m-am apucat să citesc...

Dragi elevi, tineri, citiți cărți valoroase și încercați să le îndrăgiți, aceasta chiar merită!

IV

Lilia Plămădeală, șef al Direcției promovarea sănătății a Centrului de Sănătate Publică din Chișinău, la fel împătimită de carte și lectură.

– **Din experiența Dumneavoastră, considerați că dragostea față de lectură este direct proporțională cu succesul?** (*Argumentați răspunsul.*)

– Absolut. Nu poți fi un om de succes atunci când nu ești suficient de inteligent. Or, inteligența e capacitatea de a înțelege ușor și bine, de a sesiza esențialul și de a rezolva situații în baza cunoștințelor acumulate. De unde?... Răspunsul e evident – din lectură!

– **Având o carieră de succes, care în opinia Dumneavoastră este cartea ce v-a marcat cel mai mult în viață?**

– Sper să nu vă dezamăgesc dacă spun că nu am o carte specială, care m-ar fi marcat. Aș spune că m-au marcat cărțile, toate cărțile citite, fiecare în felul ei...

– **În contextul schimbărilor care au loc în societate, cât de important considerați că este rolul bibliotecii în comunitate și care ar fi acesta?**

– Pentru mine o localitate fără bibliotecă ar fi la fel ca o casă în care lipsește mama, nu cred că exagerez. Biblioteca este „soba” la care se adună toți când le e frig sau când au ceva de împărtășit. Deci, o văd ca loc de educare, promovare, comunicare, dezvoltare, susținere multilaterală.

– **Sunteți de acord cu afirmația: cărțile electronice le vor înlocui pe cele tradiționale?** (*Argumentați răspunsul.*)

– Nu! Poate că în timp cărțile obișnuite vor deveni un răsfăț, dacă e să ne gândim

la mama natură și la copacii sacrificați pentru hârtie, dar plăcerea de a avea în mână o carte adevărată nu se compară cu nimic.

– **Ce servicii bazate pe tehnologiile noi ați dori să fie implementate în bibliotecii?**

– Îmi e dificil să răspund. Cred că ar fi binevenit orice serviciu din moment ce nu toată lumea beneficiază de un calculator la domiciliu.

– **Vă amintiți vreo istorie, experiență deosebită legată de bibliotecă?**

– Da, îmi amintesc ceva ce cu mulți ani în urmă, fiind elevă, m-a cam supărat, dar, în timp, am înțeles ce doamnă bibliotecară, grijulie și atentă, de fapt, am avut la biblioteca de unde obișnuiam să iau cărți. Dumneaei nu mi-a făcut nicio obiecție la alegerea pe care o făceam, dar întotdeauna informa pe unul din părinți, ca ei să fie atenți la ce citesc (nu întotdeauna mă interesa literatura conform vârstei).

– **Cum vedeți bibliotecile peste 100 de ani?**

– La fel de calde, calme, primitoare și în afară de cărți electronice, să fie păstrate și cele adevărate, palpabile.

– **Vă rugăm să veniți cu un mesaj care ar putea să motiveze generația tânără să citească?**

– Eu sunt convinsă că în marea majoritate tinerii citesc. Celor ce nu prea le place așa vrea să le spun, că niciun film nu-ți va reda tot ce este într-un volum și un om care nu citește este ca un vas gol și gălăgios, pentru că atunci când ai ce spune, vorbești în șoaptă.

V

Daniel Vodă, specialist principal la Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova.

– **Din experiența Dumneavoastră, considerați că dragostea față de lectură este direct proporțională cu succesul? (Argumentați răspunsul.)**

– Istoria cunoaște multiple exemple care au consolidat o înțelepciune populară – ai carte, ai parte. Cu siguranță, că fiecare din noi își are propria sa definiție asupra succesului, indubitabil rămâne însă faptul că prezența cărților și a lecturii în viața noastră, ne oferă posibilitatea să reușim a atinge obiectivele noastre personale și profesionale. Țin minte, că în luna decembrie a anului 2013, am petrecut ziua citind romanul Hertei Müller *Leagănul civilizației*, o lectură superbă, care abundă în detalii, bine documentat, care redă din belșug tragedia germanilor și a sașilor trimiși la munci silnice în URSS și istoria unui personaj care trece această experiență prin căutarea propriului eu și năzuința de a se întoarce acasă. Era o carte citită la recomandarea unui prieten, prin urmare „a întâlni” cartea potrivită poate fi calificat ca fiind un succes.

– **Având o carieră de succes, care, în opinia Dumneavoastră, este cartea care v-a marcat cel mai mult în viață?**

– Nu voi da greș dacă voi face constatarea că deocamdată nu pot să fac un top al celor mai bune cărți, în contextul în care aș avea nevoie să mai devorez în lectură ani buni în căutarea celor mai speciale cărți. Totuși nu voi uita niciodată cum „a intrat” în viața mea, prin intermediul listei de lectură pentru vacanța de vară în clasa a VII-a, romanul istoric *Quo vadis*, scris de Henryk Sienkiewicz. A fost o carte care m-a inspirat să studiez minuțios istoria creștinătății, în special, în vremurile tulburi când creștinii au fost persecutați. Acest roman

de fiecare dată îmi aduce aminte despre misiunea cea dintâi a cărții – cea de a inspira, și binecuvântată fie clipa când descoperi printre pagini o nouă pasiune. Recomand spre lectură și alte cărți, precum: *La capătul lumii și În țara aspră a minunilor* de Haruki Murakami, *O mie nouă sute optzeci și patru* de George Orwell, *Scrisori către fiul meu* de Gabriel Liiceanu, din autori autohtoni – *Tema pentru acasă* de Nicolae Dabija sau *Frunze de dor* de Ion Druță.

– **În contextul schimbărilor care au loc în societate, cât de important considerați că este rolul bibliotecii în comunitate și care ar fi acesta?**

– Biblioteca rămâne a fi, în rând cu școala, nucleul unei comunități, locul care oferă spațiul necesar pentru dezvoltarea armonioasă a calităților personale, dar și a spiritului de apartenență la o comunitate. Bibliotecarul, la rândul său, în contextul schimbărilor care au loc în societate trebuie să devină motor al (re)evoluției și agent al transformărilor, utilizând abil instrumentele moderne în scopul promovării lecturii și participării publicului la activitățile curente ale bibliotecii. Fiecare amintire specială pe care o port despre bibliotecă este congruentă cu imaginea unui bibliotecar, implicat plenar în dialogul cu publicul său. Or, fără bibliotecari, biblioteca devine doar un spațiu comun. Aș dori ca în societate să se discute mai mult despre această onorabilă profesie, inclusiv să fie scoase din conul de umbră problemele cu care se confruntă bibliotecarii în realizarea onorabilei misiuni.

– **Sunteți de acord cu afirmația: cărțile electronice le vor înlocui pe cele tradiționale? (Argumentați răspunsul.)**

– Pot să fiu de acord cu faptul că preferințele cititorilor sunt în continuă transformare, iar cărțile electronice, deopotrivă cu cele pe suport hârtie, sunt în egală măsură

solicitate în virtutea ajustării la necesitățile noastre cotidiene. Bunăoară, personal optez pentru cărțile electronice sau audio atunci când sunt în transportul public ori fac o promenadă în oraș, nimic însă, nu poate înlocui senzația de a savura cu pasiune într-o zi de weekend o carte bună, pe care o recitești cu pasiune filă de filă.

– Ce servicii bazate pe tehnologiile noi ați dori să fie implementate în bibliotecii?

– Având în vedere că activitatea mea profesională presupune citirea unui număr considerabil de materiale informative și analitice din domeniul relațiilor internaționale, aș fi deosebit de interesat de abonarea la baze de date ale unor reputeate centre universitare, reviste de specialitate cu posibilitatea de a împrumuta e-copii ale unor astfel de materiale pe gadgeturile personale.

– Vă amintiți vreo istorie, experiență deosebită legată de bibliotecă?

– Una din experiențele recente de care îmi voi aduce aminte cu deosebită căldură o viață întreagă s-a întâmplat în orașul Osaka, Japonia, unde am participat la un curs de dezvoltare profesională, în cadrul căruia în incinta bibliotecii Institutului Kansai al Fundației Japoniei am reușit să organizăm un Club de lectură alături de colegii din Europa, Asia, America de Sud și Africa. Această experiență mi-a demon-

strat că, indiferent de locul în care ne-am născut pe acest glob, pasiunea pentru lectură este comună. Clubul respectiv s-a transformat într-un spațiu al discuțiilor libere, prezentărilor literaturilor noastre naționale și discutarea lecturilor curente (<https://www.youtube.com/watch?v=WqyfHbylQmA>).

– Cum vedeți bibliotecile peste 100 de ani?

– În 100 de ani, văd bibliotecile la locul lor de cinste – servind interesul public și reprezentând un spațiu comunitar atractiv pentru toate grupurile de vârstă.

– Vă rugăm să veniți cu un mesaj care ar putea să motiveze generația tânără să citească?

– Lecția cea mai valoroasă pe care am învățat din cărți rămâne a fi cunoașterea unor personaje, idei, autori care prin fiecare buche lecturată investesc în noi încredere, sprijin, bunătate, afecțiune ce ne face să fim puternici, independenți și dornici să ieșim din zona noastră de confort.

– Vă doresc să adunați în viață astfel de cărți, pe care să discutați ulterior cu părinții, rudele, prietenii, colegii sau cu necunoscuții cu chip senin. Lecturi agreabile!

Aceste interviuri sunt parte a proiectului „În obiectiv – bibliotecile”, susținut de Programul „Novateca” și „IREX Moldova”.

UN BRAȘOVEAN, CEL MAI MARE GRAFICIAN DIN LUME

Vlad POHILĂ

*Am impresia că acest centenar a fost marcat cu precădere în cercurile artistice și cred că astfel s-a făcut o nedreptate: opera și fapta marelui artist german-român care a fost **Friedrich von Bömches** (1916-2010) merită a fi cunoscute de mai multă lume. L-am cunoscut mai întâi dintr-un album cu reproduceri după tablourile sale – foarte bizare, ciudate mi se păreau ele pe atunci, prin 1975. Apoi am văzut și alte cărți cu reproduceri ale creației sale, și acestea încifrate, dar printre care am descoperit, încântat, și lucrări absolut inteligibile, accesibile oricui. Erau niște tablouri sau niște foi grafice cu tematică rustică: probabil că acestea, chipurile de țărani, se pretează mai greu abstractizărilor, sintezelor, încifrărilor. Nu știam aproape nimic despre viața lui, cu adevărat zbuțuită; știam doar că este etnic german din România și că a trăit grozăviile celui de-al Doilea Război Mondial, or, aceasta era prea suficient ca să înțeleg că, dincolo de talentul său ieșit din comun, se mai află*

și un destin neobișnuit. Apoi, a venit și ziua când l-am cunoscut personal, stând de vorbă pe îndelete la umbra unui stejar din preajma unui conac situat între orașele Dej și Cluj-Napoca. L-am ascultat și nu l-am întrebat nimic... Orice întrebare – dar și orice comentariu – păreau absolut inutile... Sper să vă convingeți și Dvs. de acest adevăr citind schița de portret de alături...

Pictor, grafician, fotograf de război, armurier; etnic german (sas) originar din România, unde a trăit și a creat cea mai mare parte a vieții. Numele complet: Friedrich von (Ritter Bömches von Boor) Bömches. S-a născut la 27 decembrie 1916, la Brașov, în familia unui armurier cu descendență nobilă (se trăgea din baroni).

Primele studii le face în atelierul tatălui său, apoi, în anii 1936-1941, ia lecții de desen, pictură și compoziție la trei mari plasticieni, toți trei germani brașoveni. A început a expune de la 22 de ani, la 37 de ani având la Brașov prima expoziție personală. În 1941 este mobilizat pe Frontul de Est, unde s-a aflat aproape cinci ani. Ca sergent al Armatei Române, a participat în campaniile de pe front cu un grup de cercetare regimentar, pe direcția Stalingrad și retur. În anii 1942-1943, a surprins, cu aparatul de fotografiat, imagini de pe linia întâi care, nefiind cenzurate, redau toate ororile războiului, acestea având o valoare istorică și artistică greu estimabilă. Imediat după întoarcere de la război, este deportat de către autoritățile sovietice de ocupație a Româ-

niei într-un lagăr de muncă silnică la Krivoi Rog, la granița dintre Ucraina și Rusia.

Greu, chinuitor i-a fost printre străini (de fapt, printre inamici), în URSS, nici când s-a întors acasă, în România, nu i-a fost prea ușor. Însă talentul, creativitatea și cumsecădenia lui, ieșite din comun, l-au ajutat să se reintegreze relativ ușor în societatea românească comunistă. Ironia sorții făcuse ca orașul natal să fie redenumit, în anii 1950-1956, nu altfel decât... Stalin. În 1950 devine membru al Uniunii Artiștilor Plastici, aproape două decenii făcând parte din conducerea Filialei Brașov a UAP. Participă la expoziții în țară și peste hotare, în 1976 având o amplă expoziție la faimoasa Sală Dalles din București. Este decorat cu Ordinul *Meritul Cultural*, clasa IV, creația sa aflându-se în centrul atenției criticii de specialitate.

Totuși, restricțiile din ce în ce mai dure pe care le simțeau oamenii de creație din România îl determină în 1978 să plece în patria istorică, în Germania. A plecat lăsând la Brașov o moștenire de creație fabuloasă, care includea, printre altele: circa 20 de mii de picturi și desene, o colecție de arme și de trofee de vânătoare, numeroase obiecte de anticariat etc.

Dacă în România succesul baronilor germani a avut o viață relativ modestă, în Germania cariera lui s-a schimbat radical. Devine tot mai apreciat, atât pentru talentul său viguros, cât și grație faptului că a făcut portretele unor personalități marcante, printre care și filosoful Martin Heidegger sau politicianul Hans-Dietrich Genscher. („Da, ăsta sunt eu!”, a exclamat Heidegger – un om pretențios chiar și față de fotografiile ce i se făceau – când s-a văzut pictat de Fr. von Bömches.) Fostul brașovean are multe expoziții, zeci de muzee de stat și colecții particulare îi achiziționează creațiile, apar cataloage și monografii prezentând vasta lui operă, i se acordă distincții de stat, inclusiv ordi-

nul *Crucea de Aur*, clasa I (1987) și medalia *Schwarzenberger Hochzeitstaler* din aur (2002). În 2007, la Castelul Homburg, are loc o expoziție retrospectivă a unei prestigioase Fundații care-i poartă numele, dar vârsta înaintată nu-i permite artistului să participe.

După cum remarcă mai mulți critici de artă, pictorul s-a aflat mereu în căutarea unor noi maniere de exprimare, inventând combinații neobișnuite de materiale pentru pictat și tehnici ieșite din comun. Unul dintre primii lui recenzenți, și poate cel mai profund, criticul de artă prof. Raoul Șorban (1912-2006), comenta astfel opera lui Fr. von Bömches (mai ales cu referire la „perioada românească”, adică de până pe la 1978): „*Tehnica desenelor lui dă impresia vitezei. Instrumentele sale compun rapid furtuni de sentimente, o invazie de vițiuni. Liniile aleargă vertiginoase, alunecă într-o vâltoare, traversează spații, uneori în evoluții delicate, alteori, brutal îngroșate de uneltiri obscure.*” Iar Camelia Onciu, ziaristă și critic de artă, a declarat mai scurt și mai tranșant: „*Cel mai mare grafician al lumii e brașovean: [Friedrich von Bömches]*” (ziarul *Monitorul Express*, 11 iunie 2006).

Fr. von Bömches a excelat printr-o asiduitate și o capacitate de muncă cu totul

ieșite din comun. Avea mereu asupra sa caietul de schițe, creioane, cărbune, alte ustensile necesare picturii și graficii. Unii spun că a lucrat până în ultima zi – s-a stins din viață la 2 mai 2010, în orașelul Wiehl, nu departe de Köln, Germania.

Este remarcabilă și tematica creației lui, pe cât de variată, pe atât de neobișnuită chiar și în contextul celor mai de seamă realizări ale artei moderne. A pictat numeroase portrete, dar era pasionat și de peisagistică, de diferite personaje biblice și literare, scene apocaliptice... La fel, a zugrăvit viața la țară, incluzând peisaje, elemente de arhitectură rustică, animale, ciclurile vieții cum ar fi maternitatea, bătrânețea, boala, moartea... Se consideră că unul din motivele cele mai iubite și relativ des întâlnite în opera lui Fr. von Bömches sunt femeile române, în cele mai surprinzătoare ipostaze: stând la taifas la gard, cu copii în brațe sau de mână, cărând apă în ulcioare sau făcând alte munci specifice vieții la țară, evidențiindu-se scenele pictate în care țărance jelesc morții la priveghi. După cum observase un ziarist al epocii, bun cunoscător al artelor plastice, „*sasul Bömches e mai român ca românii*”, și această constatare pune accentul pe atașamentul deosebit al plasticianului și omului Friedrich von Bömches față de poporul român, în

care se născuse, se formase și atinsese primele performanțe ale geniului său. Având privilegiul de a-l cunoaște personal, prin intermediul prof. R. Șorban, subsemnatul s-a convins de acest atașament deosebit al lui Bömches față de români, chiar și atunci când el se afla cu traiul, de câteva decenii bune deja, în patria sa istorică, în Germania. Este semnificativ și faptul că urna cu cenușa lui Fr. von Bömches și-a găsit liniștea dintotdeauna la Brașov, în cavoul familiei, la Cimitirul Evanghelic din Brașov, alături de urna soției sale, cu care s-au aflat într-o armonioasă căsnicie 65 de ani.

M-a impresionat o remarcă a artistului roman, etnic german, în context, și anume că există o dramatică similitudine între germanii (sasii și șvabii) din România și românii din Basarabia, pe aceștia din urmă având ocazia să-i cunoască din cel mai frumos unghi de vedere pe drumurile apocaliptice ale războiului în Rusia. Nu mai puțin impresionant mi se pare și crezul lui Fr. von Bömches, preluat de la pictorul avangardist german-francez Max Ernst (1891-1976): „[...] *Se poate ca un pictor să nu știe ce vrea. Dar ferească-ne Dumnezeu de clipa când va ști ce vrea. Căci un pictor e pierdut dacă reușește să se cunoască. Faptul că nu izbutește, rămâne unicul lui merit [...].*”

PLECAREA UNUI DISTINS INTELLECTUAL ȘI PATRIOT

Grigore GRIGORESCU

„Ceea ce este cu adevărat valoros la un om este exact partea pe care n-am înțeles-o.” (George Shaw)

În ultima zi a sfârșitului de an 2015 a urcat la ceruri distinsul etnopolitolog, mora-

list, scientolog, ecopedolog și intelectual național Vladimir Iacovlev.

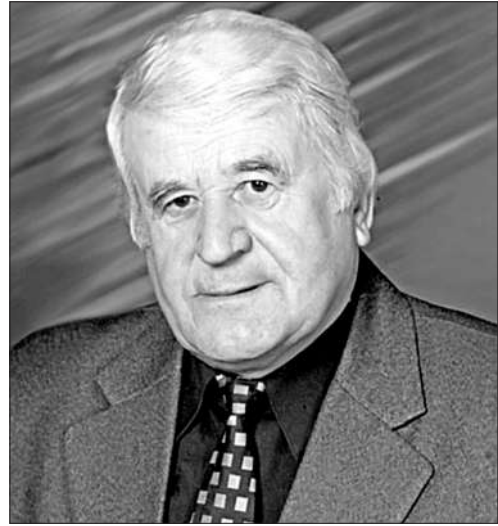
S-a născut la graniță, la marginea estică de Țară, în Mălăieștii din Transnistria, la 17 august 1939 – an fără rouă, precum scria marele filosof L. Blaga: anul pactului

imperial criminal URSS-Germania. Consăteanul și scriitorul Vladimir Beșleagă consemna lapidar: „Noi am crescut pe strada Fintînilor, acolo erau 14 fintîni, probabil de aici se trage ecologismul și naturalismul dumnealui. Mi-a povestit un coleg despre o ciocnire foarte dură – din 1965 – dintre studenți și locuitorii or. Tiraspol. Dl Iacovlev era printre lideri, apăra vehement demnitatea națională și astfel a rămas toată viața sa.”

A fost și a rămas copilul războiului, foametei, terorii ideologice și al dezmațului democratic, copil orfan de Țară, ca și majoritatea conașionalilor sacrificați. „Eu sînt copil de război. Pe tata l-am cunoscut la vîrsta de șapte ani... Copiii războiului se maturizează accelerat. Practic, ei trec peste copilărie și devin perfect maturi. În timpul foametei eram bărbatul familiei – lîngă mama bolnavă și un frate mai mic”, ne mărturisea Vl. Iacovlev în interviul publicat în săptămînalul *Literatura și arta* la 24 mai 2001, inclus în cartea *Regalitatea sincerității* (Editura „Augusta”, Timișoara, 2003, p. 130-142).

Contextual, reproducem și al doilea pasaj profund emoțional al unei copilării greu de imaginat: „La vîrsta de șapte ani, pe vremea foametei de după război, am prins un pui de cioară. L-am strîns la piept și mă bucuram de luciul penelor negre ca tăciunele. Pe neprins de veste, cineva m-a încleștat din spate ca să-mi ia cioara. Am strigat ajutor... S-a apropiat tatăl, proaspăt întors din război în haine militare. Ne-a despărțit, a luat puilul de cioară și l-a dat «hoțului»... Eu, indignat, exploziv, am început să țip. Atunci el mi-a prins privirea și mi-a lipit în memorie fraza: «El are nevoie de ea fiindcă-i flămînd, tatăl lui nu s-a întors din război.»”

După facultate, Vl. Iacovlev l-a întrebat frontal, direct pe șeful catedrei, dr. Isai Șirra: „De ce nu m-ați lăsat pe mine la catedră, dar pe colegul mai slab, M.C.?” Răspunsul a

fost tot sincer: „Fiindcă tu mă vei concedia repede, nu tolerezi conformismul, compromisuri, iar el o să-mi permită să fiu șeful catedrei cît, cum și pînă cînd voi dori.” Anume astfel, sub zodia intransigenței, moralității, nonconformismului a evoluat ascendent întreaga dumisale viață și activitate. Astfel, peste 40 de ani, am aflat adevărul incredibil, stupefiant: neangajîndu-l la catedră pe Vl. Iacovlev, eu și colegii am ratat cel mai bun posibil profesor-mentor? Era manopera condamnabilă a moldoveniștilor, asistați de alogenii cosmopoliți majoritari – îndoctrinați și intoxicați –, care capturasera unica Facultate de Geografie și Biologie a Institutului Pedagogic din Tiraspol.

Au rămas în memoria mea vizuală și afectivă prelegerea dumisale ecologistă și scientologică din cadrul unui simpozion din 1988 – o figură luminoasă și nobilă cu părul cărunt – însemnul înțelepciunii native. Mult mai tîrziu, l-am asemuit leit cu alt magistrul-ministru – Nicolae Mățaș, iar dintre savanții naturaliști, l-aș asemui, defini, raporta doar cu acad. Boris Matiencu. Ca și legendarul intelectual netitularizat și inștitific – Valentin Măndăcanu, n-a admis să susțină un doctorat politizat, paraștiințific, plătind tribut ideologicului, derizoriului și

provizoriului comunistoid, adevăr mărturisit recent în presă: „Eu am pregătit teza de doctor în 1969. Mi s-a spus că-i foarte bună, dar trebuie să scriu primul capitol, unde să includ hotărârile partidului. Și eu am refuzat. Am lucrat apoi la Institutul de Pedologie, iar din 1992, am devenit șef de secție la Institutul de Ecologie și Geografie.” Confesiunea și profesiunea dumnealui de credință și suferință a socializat-o în paginile ziarului *Timpul*: „Eu sînt un savant necunoscut și neacceptat. Sînt exclus de vreo 15 ani și din procesul decizional.”

Era cunoscut și apreciat harul pedagogic și educational-instructiv în sensul modern al noțiunii, descoperind un fenomen paradoxal definit „erudiție necompetență”. Adică, un student poate avea cele mai bune note, „dar să nu poată face nimic, fiindcă nu pricepe nimic”. Anume aceste lacune serioase căuta să le lichideze în procesul didactic, iată de ce se „simțea foarte bine în mediul studentesc, miezul satisfacției pedagogice este atunci cînd deschizi, eliberezi, faci asanarea gîndirii perimate, îndoctrinate. E ceva extraordinar de plăcut.”

VI. Iacovlev a iubit, a suferit, a pătimit și a (ne)murit, mai întii, prin nația sa românească. În interviul nominalizat declara memorabil: „Un bătrîn român de origine evreiască, la 85 de ani, vorbea admirativ: printre fenomenele uimitoare inexplicabile, sînt: supraviețuirea poporului român în integritate statală și cum s-a păstrat și se dezvoltă dulcea limbă românească. El credea că există în lumea aceasta ceva divin, ceva de forță latinească.” Tot atunci, mărturisirea la redacție: „Din toate colaborările mele cu presa, *Literatura și arta* a fost cea mai productivă.” Prezentase răspunsurile la întrebările pentru interviu pe circa 30 de pagini scrise inspirat și stăruitor. Deoarece depășeau spațiul publicabil, am selectat 14 pagini pentru ziar. Pentru mine, rămîne poate cel mai frumos, mai sincer și mai memorabil interviu, unul elită, select

și onest. Alt interviu statutar – și ultimul – avea să-l acorde cotidianului *Timpul* la 13 septembrie 2015.

M-a surprins pentru promovarea ipotezei bunologiei naționale, afirmînd: noi trebuie să îmbuteliem bunătatea poporului, exportînd-o ca o valoroasă bogăție. Ne-a explicat de ce dușmănia sporește, se înmulțește, crește odată cu sporirea capacității raționale umane, a investigat-deconspirat psihologia criptocomunistă criminală: „Să ne adresăm o întrebare retorică: cine sînt intelectualii noștri? Aceștia sînt cavalerii intelectului comunist, ctitorii unei societăți apreciate ca o eroare istorică.” Insistînd ca moralitatea să fie criteriul testator definitiv al evaluării umane, a reacționat imediat: ea nu poate fi cuantificată, nu-i măsurabilă. Însă n-am aflat explicația de ce dispar prietenii ca fenomen primordial? În 2013 i-am dedicat o schiță radiofonică elogioasă pe deplin meritată, dar n-a mai fost să fie audiată...

Biata geografie (și compătimita ecologie), decapitată ideologic metodic de liderii carismatici și pragmatici, a primit ultima lovitură de grație prin plecarea celui care a iubit-o, a slujit-o cu trup și suflet o viață de om – chiar peste puterile de rezistență ale unui intelectual sensibil, neapărat, dar atacat vehement și consecvent jumătate de veac. Era modelul intelectualului solitar și solidar, precum sînt atare personalități, enciclopedist de formație și vocație – pentru care nu existau teme nevizitate, necercetate și neevaluate. Mereu studia, învăța, muncea, investiga, gîndea și lupta singur pe cîmpul bătăliilor – aidoma cavalerului tristei speranțe servantine.

Mulți cunoșteau prestanța și prestigiul de orator și polemist de temut, a purtat numeroase dispute colegiale în cele mai diverse domenii, multe din ele nefinalizate. Dar, esențiala și fundamentala dispută (ostilitate?), inegală și imparțială, a purtat-o cu acad. I. Dediu. Posibil, unele ex-

plicații ale relațiilor dintre intelectuali le-a oferit N. Iorga în legendarele sale cugetări: „Poți critica la altul defectele tale, fiindcă pe acelea le cunoști mai bine; Este o corectitudine a viciului și o incorectitudine a virtuții; E lucru firesc, între bărbați, să prigonești pe cine nu înțelegi; Urile cele mariucid sau seucid; Viciile sînt călai care te omoară încet, ca o sabie neascuțită; E un succes din care nu te dezmeticești decît numai după crimă.” La atare inedite relații se referea, la 6 decembrie 2015, și cunoscutul scriitor și intelectual disident, Dorin Tudoran, afirmînd: „Există nu doar prieteni ideali. Există și dușmani ideali. Uneori, tocmai cei din urmă schimbă definitiv cursul lucrurilor.”

Din cauza unor animozități subiective, n-am comunicat cîtiva ani, iar la 18 august 2015 am purtat cîteva polemici zguduitoare și contestatoare de sinceritate totală, tranșantă, nu-mi lăsa spațiu de interpretări, ezitări și refugiu în diplomații sterile. Ardea podurile, uneori nu lăsa șanse recuperatorii. Dar era explozia momentului și revenea la normalitate. Atunci am recunoscut erorile mele opționale, dar n-am mai aflat dacă le-a acceptat? Însă am dat Cezarului ce-i aparținea – adevărul promovat, apărut și meritat. M-a rugat să scriu despre marele bărbat geograf dispărut enigmatic de prematur, dr. Vasile Proca, fostul șef al Sectorului de seografie, oferindu-mi lucrarea intitulată *Studii geografice în Republica Moldova*, tipărită în 1997 – culegere de materiale editate cu prilejul jubileului de 60 de ani.

Pronia domnească a decis înălțarea sa cerească fără să reușească să-și tipărească monografiile scrise. Prin 2010, am propus un proiect Ministerului Mediului, unde solicitam suport financiar în scop editorial. Dumnealui se grăbea, se emoționa și spera, foarte mult dorea ca studiile să fie discutate la consilii științifice. Prima lucrare de referință a fost *Programul național*

strategic de acțiuni în domeniul protecției mediului înconjurător (Sistemul paradigmatic de creație), lansată în 1995 ca rezultat al cercetărilor grupului de lucru pe care l-a condus. A organizat prima conferință internațională în problema dezvoltării durabile cu suportul Programului Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), unde a fost discutat și aprobat programul respectiv. „Și aici e suferința mea de 20 de ani. Deși Programul a fost aprobat oficial, nimeni nu l-a mai deschis. Am înțeles că nimănui nu-i pasă de munca noastră.” În comun cu cercetătorii V. Bohateretș și I. Roșca a publicat monografia *Renta naturală. Temelia dezvoltării viabile* (Editura „Terra Noastră”, Iași, 2009).

Indiscutabil, numai după vaste și îndelungate studii, investigații și meditații, dl Vl. Iacovlev a purces să elaboreze lucrarea monografică cu un generic modern și actual *Integritatea naturii* – o sinteză teoretică și aplicativă la cerințele dezvoltării viabile (2009, 314 pag.), unde demonstrează faptul că „noțiunea atributivă „durabilă” se cere a fi înlocuită prin „viabilă” (pag. 1). Din paginile lucrării aflăm viziunile sale metodologice neordinare: „Economia trebuie ruptă de la doctrinele politice și a o reconstrui pe o teorie reală, a fizicii, biologiei, a științelor spațiului geografic și evoluția sistemului natural.” Ipotezele respective sînt profund argumentate și dezvoltate în compartimentele *Metodologia integrității sistemice a naturii în contextul dezvoltării viabile și Investigarea și ameliorarea stratului de interferență a factorilor naturii*. Statutul cercetativ și inovațional, grandoa-re vizionară, filosofia gîndirii iacovliene le aflăm din fraza: „Legea integrității și supremația legilor naturii asupra celor social-economice este piatra de temelie în dezvoltarea viabilă a societății umane.” Cum și peste cîți ani se va produce această mare minune reabilitatoare și salvatoare față de natura mumă?

Ultima lucrare a apărut anul trecut în colaborare cu dl A. Gherasi – *Ordinea universală în sistemele naturale* (356 de pagini) – și reprezintă referențialul cercetărilor pe parcursul a circa 50 de ani.

După interviul generos, primejdios și victorios asumat pentru cotidianul *Timpul* – *Cum să scăpăm de monstrul din Academie?* (în 2003 bulversase mediul academic prin publicarea unui material identic în *Literatura și arta*) – urma să fie moral decapitat și eliminat din cercetare. Cum și cine l-a salvat, ar fi bine să aflăm cândva. Presupun, astfel a reputat marea răzbunare, revanșa pentru toate umilințele, marginalizările, inclusiv pentru profanările ecologismului și etnologismului. Dincolo urma ultima barieră – ecuatorul stixului ce ne transcende dincolo de noi.

Pentru subsemnatul – dumnealui n-a plecat, s-a înălțat în tării, rămîne vîrfurile de lance al galeriei marilor intelectuali naționali morali. Amoralitatea omologată politicului oficios – absolut nu conta și n-o cuantiza cumva. În cazul nostru, moartea morală națională s-a pricopsit cu o achiziție fulminantă. Împreună cu dumnealui s-a prăbușit ceva din mine, partea similară și raportată la înălțimea spirituală, morală, ecologistă, etnopolitică și românească, însă – vai nouă! – complet neapreciată, nevalorificată, neonorată, dar blamată,

repudiată politic și corporativ-opresiv. A ispășit onorabil, stoic și erodic două disidențe ideologice endemice: delirul, utopia comunistă și democrația-demonia imperială siberiană. Toată viața a venerat patria istorică și baștina natală, glumind cu consăteanul Vladimir Beșleagă: trebuie să plecăm la Mălăiești ca să fim înhumați acolo. Aceasta a rămas una din ultimele sale doleanțe.

Regretabilă și irecuperabilă a fost neimplicarea dl Vl. Iacovlev la soluționarea problemelor vizionare de cercetare de către liderii decidenți intangibili și infailibili. Drama savantului o găsim în cărțile sale, iar personalitatea sufletească s-a înălțat la ceruri împreună cu tainele sale ferecate, nerostite și neîmpărtaşite. Cu siguranță, cărțile scrise vor avea alt destin, răzbunînd autorul, restituindu-i titlurile academice și distincțiile statale refuzate ostentativ și primitiv. Soția, distinsa doamnă Maria Iacovlev, confirmă plenar celebra legitate: în spatele fiecărui bărbat de succes stă o femeie de succes. Dar aici urmează precizarea capitală: Vl. Iacovlev avea scopul suprem să devină un Om de valoare, nu de succes (A. Einstein). El n-a cerșit și n-a acceptat onorurile, gloriile și favorurile unui stat neofit nenorocit, dar poporul l-a slujit smerit. E dintre ultimii intelectuali mohicani naționali. Și aceasta spune totul.

OPRIȚI CLIPA! (Dialog cu scenaristul-bibliotecar Ion Borș)

– *Dle Ion Borș, ați scris scenariul a două filme documentare, care au fost montate. Felicitări! Ce tematici abordați? E o opțiune proprie sau este vorba de vreo comandă din partea vreunei organizații?*

– Este vorba de filmul documentar *Diversitatea etnică – patrimoniul orașului*

Soroca, realizat la comanda Centrului Resurse pentru tineret „Dacia” și Fundația „Soros-Moldova”. Filmul a fost turnat de „Sublim Studio”, producător Arcadie Plăcintă (Chișinău).

– *Filmul documentar s-ar cuveni să fie o prioritate pentru toate studiourile din țară,*

căci anume el ar putea constitui veritabile letopisețe ale timpurilor noastre. Ce scop ați urmărit, cu filmele Dvs.?

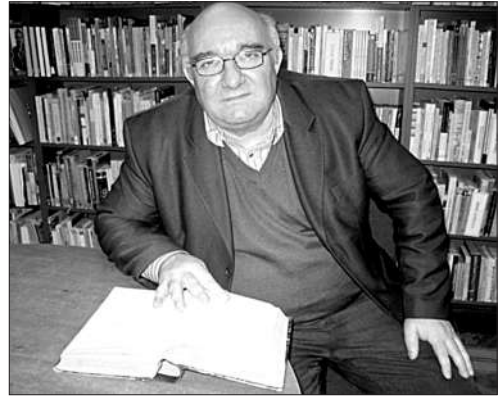
– Este, într-adevăr un letopiseț, or, au fost immortalizate evenimentele redeschiderii de Consiliul Europei a Cetății Sorociei, reconstruite. Au fost prezentate Mănăstirea din Stâncă, Lumânarea Recunoștinței, Cetatea restabilită, Biserica Sfinților Brâncoveni. Au fost reflectate relațiile interetnice din Soroca (Dealul Rromilor, Societatea Slavonă, Sinagoga, alias Biserica evreiască, Comunitatea armenilor ș.a.). Al doilea film, realizat recent, este despre meleagurile raionului Cantemir (istorie, biserici și mănăstiri, agricultură, industrie, cultură, artă).

– Probabil că nu-i deloc ușor să realizați la noi un film, chiar și documentar. Cheltuieli, deplasări, utilaj... Cine v-a susținut financiar?

– Bineînțeles, că e dificil. Eu am lucrat cu „Sublim Studio”, care încheie contracte. Despre primul film am vorbit deja. Cel deal doilea film a fost finanțat de Consiliul raional și de Primăria Cantemir.

– Printre realizatorii filmelor, am observat de două ori numele Borș. Dumneata semnezi scenariile. Iar celălalt cine e și ce atribuție are?

– Este vorba de cameramanul Nicu Borș, feciorul meu. La realizarea primului film mai figurează un nume – Cătălin-Mădălin Plăcintă, nepotul meu, care a tradus filmul în limba engleză. Apropo, primul film rulează în câteva variante: română, rusă, ucraineană, engleză și romă. La alegere.

– Cred că sunt mândri sorocenii, dar și cei din Cantemir, că despre ei și mica lor patrie s-au turnat filme documentare. Iar respectul de sine este și poate stimula dorința oamenilor de a fi mai buni. Ar fi bine să fie turnate filme documentare despre toate raioanele din republică, întru înveșnicirea clipei aflării noastre pe aceste plaiuri de basm. Ar fi realizabil un asemenea plan sau e o utopie?

– „Sublim Studio” a pus deja în aplicare asemenea plan. Următorul film va fi despre orașul Ialoveni. Se duc tratative și cu alte localități, deși trecem printr-o criză financiară dificilă.

– Ce veți face cu producția cinematografică realizată?

– Ele reprezintă cartea de vizită a acestor localități și sunt puse la dispoziția celor care au comandat filmele. Eu doar colaborez cu „Sublim Studio”, vizitez aceste locuri, mă informez, după care scriu scenariile...

– Entuziasmul Dvs. este lăudabil. Vă doresc și pe viitor mult succes!

A dialogat Nina SOROCEANU

O PRECIZARE BIOBIBLIOGRAFICĂ

Iurie COLESNIC

În volumul I al *Basarabiei necunoscută* (Chișinău, 1993) am publicat un studiu biografic despre Octav Sargețiu. Însă cu timpul am fost nevoit să revin la acest subiect. Motive au fost mai multe. În primul rând, contemporanii lui, adică scriitorii din generația lui, îndată ce el a decedat, au încercat să găsească acele necrologuri care normal ar fi trebuit să fie scrise de Uniunea Scriitorilor al cărui membru era.

Intrigat, am început să caut și eu acele însemnări apărute post-mortem și am reușit să descopăr doar două dintre ele. Unul având următorul text: „Membrii Cenaclului «Ion Creangă» și ai Clubului «Femina» din București aduc un pios omagiu celui care a fost un mare om, dascăl și poet Octav Sargețiu – membru al Uniunii Scriitorilor din România.” A fost publicat la 13 august 1991 în *Gazeta literară*.

Al doilea a apărut ceva mai devreme, la 8 aprilie 1991, fiind semnat de Ludmila Modval, o scriitoare basarabeană din Chișinău și care a fost inserat în revista *Întregirea* (1991, nr. 10, din 8 aprilie). Într-un fel acest necrolog compensează tăcerea colegilor scriitori:

„In memoriam

Octav Sargețiu

În zorii zilei de 11 martie 1991 s-a stins din viață un mare poet român: Octav Sargețiu, minunatul rapsod al frumuseților patriei și al idealurilor reîntregirii, membru al Uniunii Scriitorilor, membru al Asociației «Pro-Basarabia și Bucovina» și a numeroase asociații și cenacluri literare.

Deși născut într-un sat din Bărăgan: comuna Vlad Țepeș, județul Călărași, poetul Octav Sargețiu s-a identificat cu idealurile Basarabiei, unde, după absolvirea Școlii

Normale din Călărași, a fost numit director al unei școli primare din comuna Mârzaci, județul Orhei, îndrăgind pentru totdeauna meleagurile minunate ale Basarabiei și oamenii ei înzestrați cu calități morale deosebite. Viața și opera poetului Octav Sargețiu s-au plămădit în vatra strămoșească, din seva bogată și sănătoasă a adâncurilor poporului românesc, din povețele și basmele străbune, în spiritul moralei creștine, al datinilor și al obiceiurilor tradiționale în care l-a crescut o bunică, țărancă evlavioasă, a cărei icoană poetul a evocat-o și a păstrat-o cu sfințenie în sufletul său. În decursul a 64 de ani de creație literară, poetul a publicat în peste 160 de reviste și ziare, în mai toate publicațiile țării. Cu excepția a două volume publicate (*Cântec în singurătate*, publicat în 1942 și premiat de Societatea Scriitorilor Români, volum care cuprinde unele din cele mai frumoase poezii ale sale închinat Basarabiei, precum și volumul *Satul meu, povestea mea*, publicat în 1945) cea mai mare parte a operei poetului a rămas în manuscris.

Universul poetic al operei poetului este vast, situat pe traiectoriile adânci, încărcate de sensurile profunde ale marilor teme perene ale vieții, ale morții, ale devenirii, ale dragostei, ale iubirii de patrie și de oameni. Poetul Octav Sargețiu a tins organic și deliberat pe traiectoriile timpului și ale spațiului spre proiecția încărcată de sensuri, metaforică, a modelului Unirii, a patriei unite. A evocat cu strălucire și patos marii voievozi: Mircea cel Mare.

Expresie a unității naționale în limbă, spirit și teritoriu, a aspirațiilor firești și legitime ale poporului spre Unire, omul și poetul Octav Sargețiu, prin poezia sa, prin

gândirea și viziunea sa și prin atitudinea deliberată, activă constituie un model de vibrație patriotică și frumusețe morală. De aceea, se impune imperativul de a-i tezauriza și a publica în întregime opera, rămasă, cum am menționat, în cea mai mare parte a ei în manuscrise, de a o reda poporului român, care l-a născut și a creat pe poet și căruia îi este închinată."

În aceeași publicație, poeta Ludmila Modval, ca un post-scriptum la un necrolog, publică o poezie dedicată lui Octav Sargețiu:

„O umbră-mi poartă pașii,
O umbră de demult...
O umbră întrunesc Pegașii
Să stau s-o mai ascult.

Venită-i de departe
Cu glasuri cel știut,
Cu-o traistă și o carte...
De unde-a apărut?

De-un rege-mi amintește,
Pe nume Decebal
Și umbra-i crește, crește,
Urcând val după val.

Și dacă vreau s-o-nduplec –
Aici să mai rămână,
O voce-mi sună aprig:
Eu nu plec, nu plec, nu plec –
Și trist mă ia de mână:

Vom colinda meleaguri
Cu chip și strai de mai
Pe-aceleași străvechi praguri
Cu sunetul de nai.

Și-n horă ne vom prinde
Cu fetele din sat
Și nu te-i mai desprinde
Din brațu-mi legănat.

C-am să te duc acolo,
Unde-s lumini din rai,
Unde-i stăpân Apollo
Și porțile au grai:

Aceași limbă veche
Din Latium pornită
Și-acuma nepereche,
În veci de veci dorită.

Cu holdele în soare
În valuri aurii,
Cu plânsul care doare
Și codrii arămii.

Și vom zidi cetate
De dor și de iubire,
Furtuna de va bate –
Nu ne-o clinti din fire,

În vechile hotare
Din tată-n fiu durate,
Din munte pân-la mare,
Clădite pe dreptate.

Și nu ne-or mai atinge,
Rămași în temelii,
Nici patimi, uri sau sânge
Și-atâtea viclenii.

Doar doina pe-nserate
Va sta să ne îngâne,
Doar ea va mai răzbate
Peste-amăgiri păgâne.

25 martie 1991"

Într-o scrisoare, pe care un alt scriitor basarabean – Iacob Slavov – i-o trimite la 4 iulie 1991 lui Chiril Aldea-Cuțarov, găsim aceleași întrebări. O secvență din această scrisoare, cu valoare documentară inedită, deschide mai multe paranteze:

„Caut ca întotdeauna să răspund la tot ce-mi cereți și am posibilitate să vă servesc. Acum, îmi ceri, de exemplu, un necrolog al lui Octav Sargețiu. În presa noastră nu am văzut așa ceva deși el era considerat ca membru al Uniunii Scriitorilor Români. Pentru alții apărea în ziarele principale câte o coloană ca din partea USSR, arătându-se datele mai importante, dar de data aceasta n-am văzut decât niște amintiri de deces. Unul din partea Uniunii Epigramaștilor din România, unde el era decanul de vârstă. Un al doilea anunț era dat de către Cenaclul literar «Vasile Cârlova» din București, care afirmă că era membru al USSR. Un al treilea anunț, probabil din partea rudelor se spunea că s-a născut la 23 octombrie 1908 în com. Vlad Țepeș, jud. Ialomița, că a absolvit Școala Normală din Călărași și că 22 de ani a funcționat ca învățător în Basarabia. A debutat cu poezii în 1927 în revista *Brazda* a Universității populare din Călărași. Numele lui adevărat este Popa V. Dumitru. A publicat în *Opașul sătesc*, *Vremea*, *Convorbiri literare*, *Viața românească*, *Gândirea*, *Tomis*, *Steaua*, *Revista Fundațiilor Regale* și *Curentul*. Volumul de debut – și singurul – a apărut în 1942, cu titlul *Cântece de singurătate*, premiat de Societatea Scriitorilor Români. Cele relatate au apărut în ziarul *România liberă* din 13 martie 1991. A fost înmormântat la cimitirul «Reînvierea» din București, în ziua de 13.III.c., fiind decedat la 11.III.c.

Ca învățător în jud. Orhei (îmi pare și voi reveni, dacă greșesc, a cunoscut-o pe Liza Colpacci, învățătoare din Bolgrad cu care s-a căsătorit, dar fiindu-i soție a doua. Ea, decedată, cu vreo trei ani mai înainte, era fiica fratelui Colpacci din Bolgrad, frizer-patron. Deci, a fost o ocazie să vizitez familia lor de mai multe ori în locuința din București 2, șoseaua Colentina nr. 17, ap. 3. Refugiat în București în 1940, a continuat împreună cu P. Halippa să editeze revista *Viața Basarabiei* în continuare, din care în biblioteca lui, avea o mulțime de exemplare apărute în anii 1940-1945, colecție pe care, în parte, am văzut-o, dar, desigur, cu totul alți colaboratori, din care nu rețin. Eu, nu știu cum în acea colecție, am publicat o singură poezie *Ca mâne vine primăvara*. Un profesor de aici are o antologie de poezii din perioada 1940-1945 alcătuită cu O. Sargețiu, dar când și unde va apare nu știu. Despre O. Sargețiu pot completa că nu era prolific în literatură, dar îi plăcea să participe la ședințele de cenaclu și la diferite ședințe în orașele din țară, într-un grup de epigramaști și umoriști cu intenție vădită de a distra pe admiratori. O altă pasiune de a lui era să cânte în corul bisericii din locuința sa.

Prin aceste rânduri ai o adevărată expunere pentru un necrolog... (indescifrabil)“

Tema *Octav Sargețiu* este completată cu niște informații revelatorii. Este comunicat numele adevărat al scriitorului, care fusese profesor de liceu și la o adică dacă era căutat în arhive sub numele de Sargețiu așa și ar fi rămas de nedescoperit. Nu se știa exact nici titlurile publicațiilor la care a colaborat. În felul acesta s-a mai definitivat o biografie literară.

PROCESUL LITERAR CONTEMPORAN

UN PANORAMIC AL APARIȚIILOR EDITORIALE (XI)

Poezia lui Anatol Codru – o lume brăzdată de itinerariile sufletului

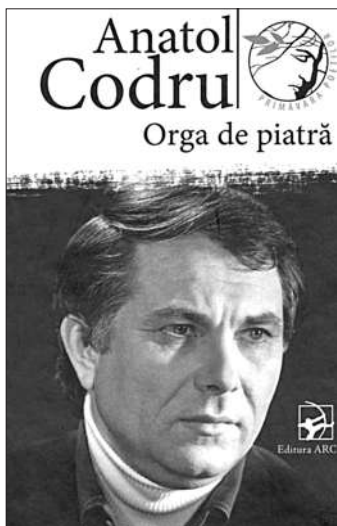
Fără puțință de tăgadă avea dreptate poetul Anatol Codru când afirma că poeziei sale i-a fost dat să fie și o poezie a fericirii... O asemenea afirmație poate să pară paradoxală din mai multe motive, deoarece ea se referă la un poet a cărui creație a tins spre „dulcele cuvânt de piatră”, după cum însuși autorul declara: „Sunt dat cuvântului drept hrană. Clorofilă / Cuvântul eu sunt [...]” (*Drept inima*), năzuind să corecteze astfel timpul, circumstanțele, ori de câte ori se impuneau vinovatele amiezi ale conștiinței. Astfel ne-ar pune în gardă tendința / intenția poetului agățat de „firul de aer scump pe amintiri” că adesea afirmă despre prezența fericirii, raportată la un poet care simte dăinuirea în spațiul mioritic, fiind, încătușat în „ale frumosului”. Privită astfel, într-adevăr, poezia lui Anatol Codru¹ este o pânză de apă pe fața căreia s-au oglindit toate *Pietrele de citire, tumultul ființei, dar și plânsul cuvântului*. Criticul și istoricul literar Alexandru Burlacu afirmă: „Fragmentul liric produce emoție de la prima lectură. Poezia lui Anatol Codru e suprasaturată de substanță metaforică și aceasta chiar dacă autorul în altă parte ne asigură: «Metaforele nu-s, ideile sunt». Această primă emoție se datorează fie ritmului impresionant, fie mișcării tropilor care deșteaptă în conștiința noastră asociații imprevizibile, poate pe care nu le sugerează, nici nu le poate sugera textul poeziei, însă poezia place, precum place și o

¹ Codru, Anatol. *Orga de piatră*. Chișinău: ARC, 2016 (Tipogr. „Bonns Offices”). 64 p. ISBN: 978-9975-61-977-6.

bucată muzicală necunoscută, dar care te atrage prin forța magică a tot ce se cheamă frumos...” [1].

Dar să nu ne oprim numai la aceste detalii și să ne amintim că poezia lui Anatol Codru a dovedit în repetate rânduri că autorului nu-i este străină noblețea suferinței ca și atitudinea demnă, viril – reculeasă din istoria acestui neam: „Toate-s un fel de-a zice despre noi: piatra de neam și lanul încrustat, graiul acesta mult trudind pe deal cu plugul în balade aromind – toate cu chipul Plaiului – părinte” (*Letopiseș*). Prezentul dragostei de plai învinge aici absența după cum lumina realității covârșește în intensitatea crepusculului amintirii. Fără această implicare clipă de clipă a dragostei, a dragostei față de *începătura neamului*, a tradițiilor, a graiului; fără această acoladă confraternă care se extinde de la individ până la întregul univers, nici nu poate fi bine și exact înțeleasă poezia lui Anatol Codru.

În aceeași cheie sporește argumentul și afirmațiile binecunoscutului critic literar Adrian Dinu Rachieru (Timișoara), care spune în volumul antologic *Poeți din Basarabia*: „Vădind siguranță, chiar dezinvoltură și inventivitate, cultivatul Anatol Codru se mărturisește cu o autoritate ușor histrionică: «Eu nîcînd nu scriu cuvinte / eu gîndesc aceste pietre.» Copleșit de pătimirile și strîmbătățile lumii, ar vrea să se opună *bibliocaustului* prin învierea pietrei. Fiindcă «mai sus de cuvânt / simțire am pus», îmblînzind pietrele-martor, oferindu-se «lecturii». Să recupereze autenticul printr-un gest sacralizator, când cerul vlăstărește și contemporanilor săi, niște «bravi

molâi», li se reamintește – prin nesfârșita, fabuloasa *Piatră de citire* – ca «bărbile daco-romane» sunt un nealterat memento. În fine, bravul transnistrean, cel care ar voi să suporte, durernic, «întâmplarea mirării», e convins că demnitatea trebuie mereu probată și «la un masacru de piatră nicipând nu se va ajunge» (v. *Niciodată genunchii...*): «Dar niciodată genunchii omului, / Nu vor putea-o învinge, încă nicipând nu vor putea-o învinge». Chiar «lătrați de istorie» fiind...» [4].

Numai cel care rămâne convins de intențiile sale *poieticești* și a intuit permanențele sensibile este capabil să fie sincer impresionat de trecutul și prezentul neamului, căci *toate-s un fel de a zice despre noi, este șansa de a ne omeni (Metafora)*. În viziunea academicianului Mihail Dolgan: „A. Codru este un poet care cântă cu precădere la vioara metaforică, metaforismul său luxuriant valorificând din plin factorii cultural și folcloric și dovedind o a percepție acută a realităților evocate. Invitând la contemplarea activă a vieții și marcând momente de supremă sinteză lirică, metafora poetică îi permite scriitorului să pătrundă în mod fulgurant în miezul problemelor existențiale și etice, să strălumineze

enigmele lumii văzute și nevăzute, să întemeieze noi ordini și noi frumuseți.

Cultivând cu predilecție metafora ontologică și cea etică, autorul *Mitului personal* introduce în poezia de la noi un nou tip de metafora poetică: nu una locală, dispartă, limitativă, ci o metafora *absolută, globală, deschisă*, care e străbătută de un puternic freamăt vital și care oferă cititorului posibilitatea de a cunoaște macro- și microcosmul dintr-o perspectivă estetică general-umană” [3].

Netăgăduit că poemele lui Anatol Codru conving. Însă ar fi puțin să ne explicăm această virtute doar prin *momentul* când *compoziția lacrimii* se cade a fi studiată având sfânta misiune de a mai păstra „puțină rădăcină de durere” (Adrian Dinu Rachieru). Mai e încă ceva, și anume faptul că în poezia autorului nostru, această vehemență nu ne vorbește un retor al datoriei, argumentat și rece, despre lucruri care aprioric stârnesc admirația, dar și compasiunea, revolta noastră – nouă ne vorbește un poet care își descoperă de fiecare dată contactul nemijlocit și exemplar cu toate formele de apariții vitale. Criticul și istoricul literar Ion Ciocanu stăruie și asupra următoarelor viziuni: „Extravagant la prima vedere, împătimit al modelării originale a cuvântului și frazei («Nu confunda ierbi cu bărbi, / Nici lupi cu miei. / Dacă mișcă idei, / substantivul e verb»), Anatol Codru nu «face» metafore; gândirea sa e metaforică prin obârșie, prin definiție, în esență. Elementul de bază al creației sale nu este metafora «în sine», ci ideea și simțirea, fapt destăinuit de scriitor în poezia *Deci, verb mai întâi*: «Metafore nu-s, / Ideile sânt. / Mai sus de cuvânt / Simțire am pus»” [2].

Multora, obișnuși doar cu latura *mitului pietrei* în poezia lui Anatol Codru, le va părea probabil o curiozitate revelarea în cadrul altor confesiuni poetice, atât de ancorate într-un univers feeric, de o mare vivacitate și pregnanță metaforică, deoa-

rece poezia sa cunoaște o față nocturnă și o față solară, un chip apocaliptic și un chip paradiziac. Ea, poezia lui Anatol Codru, este o trecere prin teritoriile vieții publice sau intime, și o trecere prin spațiile secrete ale pietrei de granit ale acesteia.

Referințe bibliografice

1. Burlacu, Alexandru. *Anatol Codru*. În: „Moldova”, 1981, nr. 10.
2. Ciocanu, Ion. *În marginea și-n miezul poeziei*. Iași : Tipo Moldova, 2015.
3. Dolgan, Mihail. *Anatol Codru: de la metafora obsedantă la mitul personal*. În: *Literatura română postbelică*. Chișinău: Tipografia Centrală, 1998.
4. Rachieru, Adrian Dinu. *Poeți din Basarabia : (un veac de poezie românească)*. București : Editura Academiei Române; Chișinău : Știința, 2010.

Vitalie RĂILEANU,
critic și istoric literar

MIȘCAREA CULTURALĂ DE LA BIBLIOTECA MUNICIPALĂ ÎN RETROVIZORUL LUI VALERIU RAȚĂ

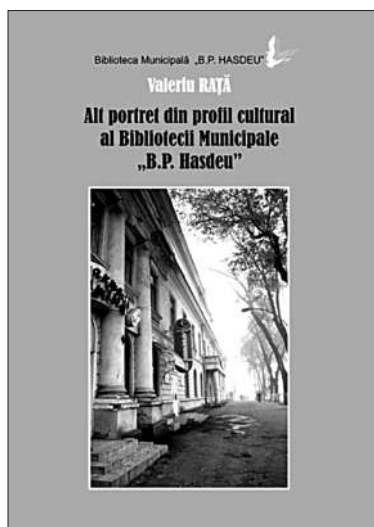
Vlad POHILĂ

Sînt mulți, din păcate, tot mai mulți, cei care afirmă că noi – de la Naslavcea la Giurgiulești, via Chișinău – am trăi în niște „timpuri rușinoase”, „în vremi de sălbăticiie”, într-o epocă de totală neglijare, de impertinentă sfidare a culturii, a frumosului în ansamblu. Că se află la mijloc niște idei pripite, neîntemeiate, ne-o demonstrează și activitatea cotidiană a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, unde, de două decenii și mai bine, se desfășoară o amplă, variată și captivantă mișcare culturală. O demonstrează BM inclusiv prin intermediul revistei *BiblioPolis*, iar revista aduce, în acest sens, dovezi suplimentare și prin scrierile colegului Valeriu Rață.

Este deja un nume bine cunoscut – și ca publicist, și ca poet – deși, recunoașterea aceasta este totuși parțială, inclusiv din

motivul că V. Rață își semnează articolele, cronicile, eseurile, consemnările, recenziile, cu o mulțime de pseudonime. În plus, după cum arată practica vieții de creație, textele risipite chiar și în cea mai citită publicație periodică au o viață relativ scurtă, ceea ce determină și o scurtă viață a memoriei cititorilor. Parcă intuind efectele acestei nedreptăți – de altminteri, inerentă în activitatea gazetărească, de la un timp Valeriu Rață a prins a-și aduna scrierile în cărți, și o face cu un acut simț al răspunderii, dar și cu o ritmicitate demnă de toată lauda, devenind, astfel, posibil, și obiectul unei invidii – nu obligatoriu malițioasă. Cum despre poezia sa au scris persoane mai versate în materie, ne vom opri la publicistica lui Valeriu Rață, adunată, în premieră, cu trei ani în urmă, în 2013 adică, în volumul *Biblioteca Municipală: portret din profil cultural*. Apărută sub auspiciile Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”, al cărei angajat este de opt ani, cartea în cauză nu a putut să nu rețină atenția persoanelor interesate – mă refer, acum, cu precădere, la lucrătorii sferei bibliotecare – obținînd în anul 2014 Premiul II al Asociației Bibliotecarilor din R. Moldova (ABRM), la categoria *Biblioteconomie și știința comunicării*.

...Dar ce bine a mai spus poetul Lucian Blaga! – „orice-început se vrea fecund...”! Și Valeriu Rață, „dedîndu-se risipei” creatoare, iată că pune la dispoziția cititorilor un nou volum, ca o continuare – tematică, dar și structurală – a cărții mai sus amintite. Că e așa și nu altfel ne-o su-

gerează, de vreți – ne-o și demonstrează și titlul noii apariții editoriale: *Alt portret din profil cultural al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”*¹. Recentul volum are trei compartimente: *Cronici, Consemnări, Recenzii*, acestea fiind încununuate de un florilegiu cu referințe privitoare la creația sa, și de o firească notă biobibliografică.

Scrierile incluse în culegere sînt izbutit punctate de imagini, unele aparținînd maestrului fotograf, scriitorului dr. în economie Vasile Șoimaru, altele – colegilor de la Biblioteca Municipală care au „surprins clipa” la diferite manifestări profesionale, științifice, culturale, omagiale ce s-au derulat în ultimii ani la Biblioteca Centrală sau la o serie de filiale ale BM „B.P. Hasdeu”. Nici în acest volum de publicistică V. Rață nu și-a trădat pasiunea pentru vers, căci alt specific ce va reține neapărat atenția eventualilor cititori și critici rezidă în faptul că „a semănat” printre articole cîteva zeci de poezii, cele mai multe – ocazionale, niște sincere dedicații anumitor persoane din preajmă sau mai de departe care, însă, în egală măsură, provoacă admirația și prețuirea autorului.

Primul compartiment, *Cronici*, poate cel mai elocvent ne demonstrează că mișcarea culturală a Chișinăului se concentrează adeseori, cu reală eficiență, cu impresionante finalități, și la Biblioteca Municipală: colocvii și conferințe științifice, expoziții de carte, lansări și prezentări ale unor noi apariții editoriale, vernisaje de artă plastică, întîlniri cu scriitorii și omagieri ale unor personalități ale scrișului, culturi, științei; vernisaje de artă plastică, spectacole muzicale; concursuri și gale ale unor asemenea competiții etc.

¹ Rață, Valeriu. *Alt portret din profil cultural al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” : cronici, consemnări și recenzii*. Bibl. Municipală „B.P. Hasdeu”. Ed. îngrijită de Mariana Harjevschi ; coord. Lidia Kulikovski ; redactor Vlad Pohilă ; cop. Valeriu Herța. Chișinău, 2016. 332 p. ISBN 978-9975-128-78-0.

au loc săptămînal în toate cele 27 de filiale ale BM „B.P. Hasdeu”. *Cronicile* fac dovada cea mai grăitoare că autorul lor, V. Rață, este un cronicar energic, atent, meticolos, fidel meseriei alese (adoptate); este posesorul unui retrovizor care vede foarte bine ce se întîmplă pe orbita culturală a BM și relatează pentru cititori, poate chiar pentru veșnicie, resorturile unor activități ce îmbogățesc, diversifică, nuanțează și înviorază existența, adeseori cenușie, a orașenilor. Exemplificăm prin cîteva titluri semnificative de această specie publicistică atît de necesară pentru a reflecta progresul și dezvoltarea unei instituții de cultură precum este cea a noastră: *Demers obștesc pentru revenirea lui Paul Goma acasă, Mariana Harjevschi – protagonista clubului de elită „Impresii din viață și cărți”, Conferință omagială consacrată scriitorului Mihail Sadoveanu, Iurie Colesnic despre Chișinăul din inimile noastre, Avem nevoie de astfel de cărți!* [Calea Robilor – Basarabia în flăcări de Radu Theodoru – n.n.], *Marele valorificator al folclorului coregrafic maestrul Vladimir Curbet și Ansamblul național academic de dansuri populare „Joc”, Fizicianul Ion Holban și-a lansat biobibliografia, Conferința științifică internațională „75 de ani de la dezrobirea Basarabiei, Nordului Bucovinei și Ținutului Herța – 22 iunie 1941”, Poetul Ianoș Țurcanu și-a sărbătorit aniversarea a 65-a la BM „B.P. Hasdeu”* ș.a.

Dacă e să raportăm scrierile din volumul de față la cele din prima carte de publicistică a lui V. Rață, observăm și o apreciabilă ascensiune a autorului, o desăvîrșire a manierei de a relata, o fluentă mai accentuată a narațiunii care reține obligatoriu atenția și generează prețuirea – atît pe cea a cititorilor, cît și a beneficiarilor, a protagoniștilor de la evenimentele culturale. Se creează impresia că autorul nostru nu numai că urmărește „cu sufletul la gură” desfășurarea manifestărilor, dar se și bucură de calitatea lor, transmițînd acest sen-

timent de bucurie și celor care au asistat la acțiunile descrise sau află despre ele din textele elaborate de el.

Compartimentul intitulat *Consemnări* putea să aibă, cu egal succes, și unul din aceste, alte, titluri: *Omagieri* sau *Omagii*, sau *Închinare unor personalități notorii / dragi*, dat fiind că tocmai în acestea rezidă demersul scrierilor adunate aici. Sînt remarcabile articolele consacrate unor profesori de-ai autorului (și ai mai multor generații de filologi basarabeni): acad. Nicolae Corlăteanu sau m. c. al AȘM prof. Anatol Ciobanu, dar și cele dedicate unor personalități din „echipa” BM „B.P. Hasdeu”: Lidia Kulikovski, Elena Butucel, Elena Dabija, scriitorii Iurie Colesnic, Alexandru-Horațiu Frișcu și Vitalie Răileanu, pictorul Valeriu Herța ș.a. Poeziile scrise pe parcursul mai multor ani au fost încadrate în patru cicluri: 1) *Patronii noștri spirituali (Sfîntul Ștefan cel Mare, Mihai Eminescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Onisifor Ghibu)*; 2) *Noi ne mîndrim cu ei* (portrete și dedicații pentru Lidia Kulikovski, Paulina Zavtoni, Parascovia Onciu, Ludmila Capița, Tatiana Coșeriu, Elena Căldare-Roșca ș.a.); 3) *Prieteni devotați ai Bibliotecii Municipale* (poezii consacrate unor personalități ca: Grigore Vieru, Nicolae Dabija, Dumitru Matcovschi, Vladimir Beșleagă, Spiridon Vangheli, Mihai Cimpoi, Ion Ciocanu, Ninela Caranfil, Vasile Șoimaru, Constantin Tănase, Ion Șpac, Maria Stoianov ș.a.); 4) *Lectura, Cartea, Biblioteca* (versuri despre profesia de bibliotecar).

Cel mai rezistent, în opinia noastră, este compartimentul *Recenzii*, lucrările de aici demonstrînd cel mai pregnant indubitabila maturizare ca publicist, dar și în calitate de cronicar literar, a lui Valeriu Rață. Este de-a dreptul impresionantă varietatea tematică, de gen și de specie, în privința demersului și a facturii volumelor recenzate de autorul nostru: și poezie, și proză istorică, și publicistică angajată, și monografii de istorie sau de sociologie,

și lucrări cu caracter miscelaneic etc. Nu mai puțin impresionante sînt și modalitățile în care V. Rață face „disecarea cărților”: pornind de la prezentarea unei opere, din-sul face ample și captivante incursiuni în epoci și în anturaje istorice sau literar-artistice. Ca să nu mai vorbim de biografiile autorilor, din care „extrage” date edificatoare și acaparante. Se pare că, sub pana lui V. Rață, orice carte se pretează la o analiză. Mai mult, el nu numai că nu se ferește de anumite volume ce pot fi considerate ca „dificile” (prin subiect, construcție, discurs, realizare), dar le și savurează. Ca, în final, să facă prezentări întru totul onorabile, adeseori profunde, poate chiar și exhaustive: fie că e vorba despre un complex roman istoric (*Ultima noapte la Tanais*) al scriitorului și ziaristului militar Vasile S. Popa, fie despre altă pînză epică, despre Sfîntii Martiri Brîncoveni, de scriitoarea și traducătoarea Ileana Toma (născută în 1935 în s. Prajila, jud. Soroca, România Mare), sau o carte despre problemele tineretului a sociologului Anton Golopenția (1909-1951).

Aceeași impresie ne lasă autorul și cînd analizează publicistica incisivă, cu note tragice a lui Corneliu Florea, din Canada, sau pe cea „noduroasă” a lui Victor Știr, de la Bistrița, sau cînd pune în evidență virtuțile unor plachete de versuri, apărute cu totul recent la Chișinău sau la București, de autori extrem de diferiți: Leonida Lari, Steliana Grama, Andrei Păunescu ș.a. Vor atrage atenția cititorului și recenziile călăuzitoare la volumele: *România din jurul României: monografie etnofotografică*, de dr. Vasile Șoimaru; *Miroslăvești, prin ochiul timpului nostru: monografie etnofotografică*, de Gheorghe Pârlea; „*Timpul*” *I-a scos în cale: Constantin Tănase. Biobibliografie* (colectiv de autori); *Alexandru-Horațiu Frișcu. Biobibliografie* (colectiv de autori), *Elogiu lecturii*, de subsemnatul, ș.a.

Este semnificativ faptul că vîna de filolog a autorului se face simțită în fiecă

scriere din prezenta carte, în felul cum știe a așeza cuvintele și frazele, în modul de a povesti captivant, de a face precizări și deslușiri vizînd eforturile de creație literar-artistică sau de investigație științifică ale autorilor. Narațiunea lui V. Rață este accesibilă, chiar simplă, dar nu și simplistă; dimpotrivă, adeseori relatările abundă în amănunte inedite și edificatoare, amănunte pe care unii colegi de breaslă ori nu le surprind, ori eronat le consideră ca secundare, ne semnificative, pasabile de a fi omise.

Noul volum de publicistică *Alt portret din profil cultural al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”* al lui Valeriu Rață se va înscrice, neîndoios, într-o listă de valoroase contribuții la cronica culturală a Republicii Moldova, iar mai larg – și a mișcării lite-

rar-artistice pan-românești, de la începutul sec. XXI, și grație acestui fapt își va găsi obligatoriu destinatarul – și astăzi, și mâine, și peste ani. Specificul, maniera alertă de a relata, dar și ritmicitatea, alese de autor, implică o continuitate pe care, de fapt, Valeriu Rață o și dezvoltă cu noi și noi lucrări în revista *BiblioPolis*, dar și în alte publicații culturale de la Chișinău și din tot mai multe alte orașe românești. Îi dorim autorului să rămînă fidel acestei idei de continuitate, asigurîndu-l, colegial, că-i vom citi noile volume în care, fără doar și poate, compartimentul cu referințe / aprecieri va deveni tot mai solid, tot mai variat, tot mai emoționant căci, din fericire, oamenii mai citesc, ba mai și scriu o vorbă bună despre o carte pe care dacă o deschizi, nu o mai închizi decît cînd ajungi, surprins, la ultima ei filă.

O CRIMĂ ABOMINABILĂ A AUTORITĂȚILOR COMUNISTE DIN ROMÂNIA: „EXPERIMENTUL PITEȘTI”

De curînd a văzut lumina tiparului un volum ce nu-l va lăsa indiferent pe nimeni care îl va lua în mîini să-l citească.

Însuși titlul cărții dezvăluie o filă neagră din istoria României, dar și a altor țări „frățești” din perioada cînd la putere s-au aflat partidele comuniste: *Experimentul Pitești – reeducarea prin tortură, aspecte privind represiunea în regimurile dictaturilor comuniste: Simpozion internațional, ediția a XV-a, Pitești, 25-27 septembrie 2015*¹ (Pitești, 2016). Volumul însumează

materialele Simpozionului cu același generic ce s-a desfășurat în zilele de 25-27 septembrie 2015 la Pitești, România. Coordonatorul acestei ediții anuale este prof. univ. dr. **Ilie Popa**, președinte al Fundației Culturale „Memoria”, Filiala Argeș. Colectivul de redacție a avut susținerea din partea prof. univ. dr. **Cornel Constantinescu** de la Universitatea Politehnică din Zürich, Elveția. Lucrarea mai cuprinde fotografii, documente și picturi, acestea din urmă fiind realizate de **Sorin Feraru**, SUA.

Amintim cititorilor noștri că primul Simpozion de la Pitești s-a desfășurat în decembrie 2001. Toate edițiile simpozionului au avut deviza: „Să nu ne răzbunați, dar să nu ne uitați.” Acestea sînt ultimele cuvinte, rostite înainte de moarte (în închiisoarea Aiud), de renumitul savant, poet, om de cultură român Mircea Vulcănescu.

¹ *Experimentul Pitești – reeducarea prin tortură, aspecte privind represiunea în regimurile dictaturilor comuniste: simpozion internațional, ediția a XV-a, Pitești, 25-27 septembrie 2015* / ed. și coord.: Ilie Popa; trad. în lb. eng.: Rozalia Rodica Popa și Ilie Popa; în lb. fr.: Dan Ottinger Dumitrescu; în lb. germ.: Maria Cristina Neagu; coperta: Ilie Popa. – Pitești: Fundația Culturală „Memoria”, Filiala Argeș, 2016. – 672 p. – ISSN 1843-4746.

Volumul *Experimentul Pitești – reeducarea prin tortură...* se deschide cu un dublu motto: 1) „Morți vii, stafii și urlete surpate de nebuni... / O, Doamne, unde ești?! / De ce n-aprinzi minuni, minuni cerești? / Pe unde ești, o, Doamne, unde ești? / Din nepătruns, niciun răspuns... / ...Pitești, Pitești, Pitești!” de Aurel Vișovan, fost deținut politic trecut prin „reeducări” la Pitești; 2) „«Fenomenul Pitești» – cea mai teribilă barbarie a lumii contemporane” de Aleksandr Soljenitin, scriitor, disident rus.

Prof. univ. dr. Ilie Popa menționează – în prefața acestei valoroase și impunătoare culegeri de articole – că ea va constitui un mic și modest pas în lupta împotriva uitării, contribuind la prezentarea adevărului despre istoria nu atât de îndepărtată a României și a românilor din Basarabia și Bucovina de Nord în timpul dictaturii comuniste, când în fosta pușcărie de deținuți politici din Pitești au fost aplicate cele mai diabolice metode de tortură fizică și psihică asupra tinerilor întemnițați pentru că s-au opus comuniștilor, instalați la putere de imperiul odios de la Răsărit – URSS. Prefațatorul este convins că rostul prezentului volum este „cercetarea cu profesionalism și obiectivitate, fără patimă, cu multă înțelegere și toleranță, în vederea scoaterii la lumină a unei perioade tulburi, demențiale din istoria recentă a poporului român sub dictatura comunistă, astfel încât, asemenea orori și crime, să fie cunoscute de generațiile tinere și generațiile viitoare, la adevărata lor dimensiune și, prin cultivarea memoriei colective, să se evite repetarea lor în orice alt colț al lumii. Având convingerea că toți oamenii se nasc egali, indiferent de rasă, de credință și condiție socială, considerăm că ei pot deveni mai buni prin educație, cultură, credința în Dumnezeu”.

Primele pagini ale cărții prezintă pe scurt (în limbile română și engleză) materiale de introducere în tema „experimentu-

lui” de la Pitești: *Internaționala terorismului comunist; Directivele de bază ale NKVD pentru țările din orbita comunistă; Reeducarea prin tortură – Experimentul criminal Pitești (scurt istoric, metode, caracteristici, etape, urmări)*.

Toți cunosc faptul că conducătorii comunismului din întreaga lume se aflau (se, probabil, mai și află!) la Moscova, de acolo erau dirijate toate serviciile secrete din țările „lagărului socialist”. Astfel, NKVD-ul era cel care pe o mare parte a planetei noastre indica metodele și principalele instrumente de acțiune împotriva celor revoltați, neîmpăcați cu instaurarea regimurilor dictatoriale. NKVD-iștii practicau în abundență teroarea, care nu se reducea numai la mutilări fizice ori la trasul unui glonte în ceafă, ci și la teroarea insinuată subtil, iscusit, care, aplicată binevoitor sau indiferent, ascundea neomenie, ură, viclenie, necinste, care vătăma pe cei încrezători. În acea vreme, milioane de oameni s-au îmbolnăvit de o boală care se numește... frica, în care simptomul cel mai nociv a fost frica de a rosti cu glas tare ceea ce gîndești.

În țările din orbita comunistă (Polonia, Cehoslovacia, Bulgaria, România...) a circulat un document-directivă – emis la 2 iunie 1947 – care cuprindea 45 de puncte, privind acțiunile serviciilor speciale la fața locului. Iată câteva indicații dintre cele mai îngrozitoare, care provoacă indignare, dezgust, respingere...: este interzisă primirea pe teritoriul ambasadelor a autohtonilor contactați de noi [organele NKVD-iste – n.n.] ca informatori; întâlnirea cu acești oameni este organizată de serviciul special desemnat în acest scop (1); se va urmări ca între soldații noștri și populația civilă să nu se producă legături de nici un fel (2); se va accelera lichidarea cetățenilor care întrețin legături neinițiate de către noi (3); trebuie realizată unificarea tuturor partidelor într-un singur partid, avînd grijă ca toate rolurile-cheie să revină acelor oameni care

aparțin serviciilor noastre secrete (5); se va acorda o atenție deosebită persoanelor cu capacitate organizatorică și cu șanse sigure de popularitate; acești oameni trebuie cooptați, iar în cazul în care se opun, se va bloca accesul lor la posturi ierarhice superioare (8); în toate organele de guvernământ, respectiv, în majoritatea uzinelor, trebuie să avem oameni care conlucrează cu serviciile noastre speciale, fără știrea organelor administrative locale (10); a face gospodăria particulară nerentabilă; după aceea trebuie începută colectivizarea (13); trebuie făcut totul ca hotărârile și ordinele – fie acelea cu caracter juridic, economic sau organizatoric – să fie nepunctuale (14); sindicatele nu au dreptul de a se împotrivi conducerii în nici o problemă (17); trebuie ținut sub observație fiecare institut de cercetare și laborator, consemnându-se orice cercetare valoroasă (22); luările de poziție ale conducerilor băștinașe pot avea coloratură națională sau istorică, dar acestea nu pot duce la unitatea națională (27); întreprinderile proprietate personală, micii meseriași și micii industriași să primească doar astfel de materii prime și utilaje inferioare și depășite care să împiedice producția de calitate (31); trebuie extinsă birocrația statului în cel mai înalt grad în toate domeniile (32); trebuie acordată o atenție deosebită bisericilor; activitatea cultural-educativă trebuie astfel dirijată ca să rezulte o antipatie generală împotriva acestora (34); din școlile elementare, de specialitate, dar mai ales din licee și facultăți trebuie să fie înlăturați profesorii de valoare care se bucură de popularitate (35); dacă se constituie o organizație care ar sprijini alianța cu noi, dar totodată ar stăruia asupra controlului activității economice a conducerii oficiale, imediat trebuie pornită împotriva ei o campanie de acuzare a naționalismului și șovinismului (38); trebuie ca reprezentanții opoziției politice să fie închiși; în cazuri cu totul spe-

ciale se admit procese politice, care vor fi ținute sub acuzația de „înalță trădare” (40); se interzice judecarea sau chiar criticarea publică a acelor conducători numiți de către partid, care prin activitatea lor au produs pierderi sau au trezit nemulțumirea angajaților (42); trebuie ca la facultăți să ajungă, cu prioritate sau în mod exclusiv, cei ce provin din cele mai joase categorii sociale, cei care nu sînt interesați să se perfecționeze la nivel înalt, ci doar să obțină o diplomă (45).

După cel de-al Doilea Război Mondial, România a intrat în sfera de influență a Uniunii Sovietice (a fost un „târg” dintre Stalin și marile puteri aliate). Noul guvern postbelic a adoptat ca politică de stat teroarea. Au fost arestați în mod abuziv mii de oponenți ai regimului comunist: lideri politici, intelectuali de elită, cadre militare, clerici, studenți, țărani etc. Tuturor li s-au înscenat procese și au fost condamnați la ani grei de închisoare. Consilierii sovietici controlau activitatea principalelor instituții, organizații, întreprinderi. S-a interzis activitatea partidelor democratice, s-a introdus cenzura totală și s-a adoptat siste-

mul sovietic de învățămînt, cu limba rusă obligatorie, fără limbi de circulație internațională și fără religie. Au fost scoși din învățămînt profesorii cu vederi liberale, iar din armată – toți ofițerii patrioți și cu demnitate națională. Anchetele penale erau o caricatură a dreptului „burghez”, iar condițiile de viață din pușcării – inumane.

Promovarea urii de clasă a fost o metodă eficientă de consolidare a guvernării în perioada 1945-1961. Ura lipsită de discernămînt impulsiona acțiunile aparatului represiv. Represiunile se făceau în masă, iar în categoriile-țintă putea să nimerească oricine. Faptele imputate erau descrise atît de vag, că aproape orice persoană putea fi făcută culpabilă. Principalul obiectiv declarat de Securitate era combaterea „elementelor dușmănoase”, care manifestau ură față de regimul nou-instaurat. În cadrul mașinii Securității se aprobau planuri (de muncă!) privind arestarea celor neloiali.

Dictatura comunistă din România a fost una dintre cele mai crunte de pe continentul european. Între 1949 și 1958, aproximativ un milion de români au fost arestați sau deportați și peste o sută de mii au fost exterminați. În țară au apărut nenumărate pușcării, lagăre de muncă, centre de domiciliu forțat, pseudospitale de psihiatrie și alte „instituții” de felul acesta. Cele mai înspăimîntătoare locuri pentru deținuții politici au fost la Aiud, Gherla, Sighet, Canalul Dunăre – Marea Neagră (numit în popor „Canalul morții”), dar sălbăticia maximă a ororilor s-a realizat în pușcăria din Pitești (aici s-a experimentat metoda draconică de tortură numită în epocă „reeducare”, iar în prezent cunoscută sub denumirea „experimentul criminal Pitești”). „Experimentul” a pornit de la ideile unor ideologi și pedagogi sovietici (printre ei se număra și vestitul Anton Makarenko) care puneau forța la baza educației.

La Pitești au fost întemnițați mai ales tineri anticomuniști, în majoritate studenți. Pentru a pune în aplicare experiențele sadice, Poliția politică română (Securitatea) l-a luat în slujbă pe spionul rus Alexandru Nicolschi (pe numele său adevărat Boris Grünberg, ajuns ulterior în grad de general!), care a realizat în practică „experimentul”. NKVD-iștii sovietici l-au pregătit să recruteze deținuți cărora li se promitea eliberarea din detenție și grade superioare în Securitate, dacă vor afla de la colegii lor din celulă (prin torturare continuă!) tot ce se presupunea că aceștia nu au declarat în timpul anchetelor premergătoare. Astfel, A. Nicolschi l-a instruit întru început pe deținutul Eugen Țurcanu, care, la rîndul său, a format o echipă din nouă deținuți și a început să aplice „arta reeducării” în ziua de 6 decembrie 1949, ziua Sfîntului Nicolae. Pe fațada pușcăriei au apărut lozincile: „Să zdrobim fără cruțare rămășițele reacțiunii vîndute imperialismului străin!” și „Față de dușmanii poporului sîntem necruțători!”

Atingerea scopului final al „experimentului” era preconizată trecerea prin cinci etape. În etapa întii se urmărea cîștigarea încrederii victimei. Apoi, în etapa a doua, în mod neașteptat, începea torturarea fizică prin bătăi cumplite, însoțite de înjurături. La etapa a treia victima era constrînsă să facă „demascarea exterioară”. Astfel, deținuții se transformau în colaboratori ai Securității și erau folosiți ca martori în alte procese. Urma „demascarea interioară” de la etapa a patra, cînd victima trebuia să fie convinsă că este un om de nimic, netrebnic, făcător de rele, chiar infractor. Ororile culminau în etapa a cincea, în care bătăile și torturile continuau pînă cînd victimele erau forțate să aducă blasfemie lui Dumnezeu, injurii oamenilor politici pe care îi adoraseră etc.

Enumerăm în continuare cele mai îngrozitoare, hidoase și dezgustătoare acțiuni, metode de „reeducare pin tortură”

a întemnițaților, aplicate în penitenciarul din Pitești: 1) deținuții politici care au refuzat să-și facă „demascarea totală” sînt împărtășiți (în noaptea Paștelui!) cu materiile fecale; 2) deținuții politici sînt bătuti cu cruzime la tălpi, pînă la leșin; 3) deținuții politici sînt bătuti cu sălbăticie la fund, pînă la sîngerare și leșin; deținuții – prin așezarea unuia în spatele celuilalt, prin rotație – sînt forțați să se tortureze reciproc și îndelung, pînă la epuizare și leșin; 4) deținuții politici sînt așezați cu fața la perete, într-un picior, cu mîinile în sus și cu o raniță în spate plină cu pietre; 5) deținuții politici sînt băgați de către torționari cu capul în tinețe cu urină; 6) deținuții politici sînt forțați să scuipe în gură pe șeful lor de lot (de luptă anticomunistă), pentru a-l face să se răzbune; 7) deținuții politici sînt bătuti cu bîtele, trecînd – fiind forțați – printre două grupe de torționari; 8) deținuții politici sînt constrînși să stea în genunchi, cu mîinile la spate, și să mănînce mîncarea fierbinte direct din gamele așezate pe dușumeaua de ciment; 9) în ziua de Crăciun, unui deținut politic i s-a pus o pătură în spate și a fost forțat să se așeze pe tinețe pentru a simboliza nașterea lui Isus Hristos, în timp ce ceilalți sînt siliți să stea în genunchi și să i se închine. S-au aplicat, desigur, și alte acțiuni, metode draconice, dezumanizante, de o severitate excesivă.

În volumul *Memorialul ororii*, apărut în 1995 la Editura „Vremea”, se menționează că în acea perioadă, conform datelor MAI al României, la Pitești și la Gherla au decedat numai 30 de deținuți politici și că au fost „torturați și schingiuiți peste 700 de deținuți la Pitești și alte sute la Gherla, la Tîrgu Ocna și Canal. Mai mult de o sută de deținuți au rămas cu infirmități fizice și psihice grave. O parte de deținuți au decis să se sinucidă pentru a scăpa de torturi, iar alții au înnebunit”. Mai adăugăm că acțiunea („experimentul” realizat strict secret) a fost unică în lume, atît prin bru-

talitatea metodelor întrebunțate, cît și prin întinderea ei. Presiunea maximă s-a exercitat, în special, asupra intelectualilor și studenților, mai ales, asupra celor care erau membri ai mișcării legionare. Prin metode de constrîngere neomenești, prin tortură, ei au fost siliți să-și „demaște” și să-și „reeducă” prietenii și colegii arestați, folosind, la rîndul lor, aceleași metode de teroare.

La sfîrșitul anului 1952, atrocitățile în pușcăriile din România au devenit cunoscute peste hotare. La presiunea țărilor occidentale, autoritățile comuniste au dispus sistarea lor și începerea anchetelor penale împotriva unui grup de 22 de torționari, care au fost acuzați de acte de teroare în grup și de crimă de uneltire împotriva securității interne a statului. Pentru a camufla implicarea Securității și a Partidului Comunist în acest proces, inculpații au fost acuzați că au fost instruiți de cercuri reacționare imperialiste străine. 16 acuzați, inclusiv E. Țurcanu, au fost condamnați la moarte și executați în 1954, unul a fost executat în 1957, iar unuia i-a fost comutată pedeapsa cu moartea. Au fost condamnați la muncă silnică – pentru perioade cuprinse între cinci și opt ani – cinci ofițeri, între care și Alexandru Dumitrescu, comandantul pușcării Pitești, dar după un timp aceștia au fost eliberați...

Reiterăm că „experimentul criminal Pitești” este unic în lume și constituie rușinea autorităților comuniste autohtone sub directa coordonare a autorităților comuniste de la Moscova, crima cea mai oribilă săvîrșită de ele (dacă, firește, crimele pot fi ierarhizate). Totodată, el este o rană a poporului român care sîngerează pînă în prezent. Noi nu trebuie să uităm de aceste orori și să aducem la cunoștința generațiilor actuale ceea ce s-a întîmplat în acea perioadă întunecată a istoriei României postbelice, care nu trebuie să se repete niciodată.

„Reeducarea pin tortură” în pușcăria de la Pitești, care a fost centrul și laboratorul principal de realizare a „experimentului criminal”, a condus la distrugerea – în cazul a mii de persoane – a identității etnice și religioase, morale și politice a acestora. Sarcina noastră actuală este de a cunoaște înțelegerea procesului de comunizare și sovietizare a României, de a afla ce metode s-au utilizat și ce factori au fost implicați în această acțiune inumană.

Comunicările prezentate la Simpoziul internațional de la Pitești în anul 2015 sînt incluse în volumul *Experimentul Pitești – reeducarea prin tortură, aspecte privind represiunea în regimurile dictaturilor comuniste* după secțiuni în următoarea ordine:

- **secțiunea I Experimentul Pitești** – *Experimentul Pitești – origini* (Gheorghe Boldur-Lățescu); *Tentative de spălarea creierului practicate de ofițeri francezi în războiul din Algeria (1954-1962)* (Dan Ottiger Dumitrescu); *„Reeducarea” de la Pitești în opera lui Aurel Vișan* (Marius Vișovan); *Un tip anume de întrecere socialistă: instrumentarea terorii* (Silviu B. Moldovan); *Un interviu cu Alexandru Nicolschi* (Andrei Șiperco); *Ion Valjan, personalitate marcantă a culturii, victimă a închisorilor comuniste* (Raisa Radu); *Inginerul muscelean Nicolae Vasilescu-Colorado, „americanul” executat la Canal* (Radu Petrescu Muscel); *Puiul de vultur* (Ioan Barbu); *Osîndiții din „mlaștina disperării”* (Andreea Bianca Popescu); *Prezentarea „experimentului Pitești” la Colegiul Național „Ion C. Brătianu” din Pitești* (Paul Didița, Adriana Panțurescu); *Comandor aviator, inginer Sorin Tulea povestind întâmplări tragicomice din bolgiile Aiudului* (Claudia Voiculescu); *Preotul Ioan Vladovici, un slujitor neobosit al lui Hristos* (Ionuț Dragoș Manu); *Scurtă crono-*

logie a terorii și criminalității regimurilor totalitare comuniste (Mircea Duzineanu);

- **secțiunea II Aspecte privind represiunea în regimurile dictatoriale comuniste** – *Dezumanizarea în și prin gulag* (Alexandru Mihalcea, Marin Moise); *Golgota românească: Homo Christianus vs. Homo sovieticus* (Anastasia Dumitru); *Euharistie și martiriu în societatea actuală* (Eleodorus Septimius Enăchescu); *Foametea roșie și revoluția mondială* (Nicoleta Cătălina Petculescu, Ionel Claudiu Dumitrescu); *Un caz de revoltă anticomunistă din armata română în decembrie 1956* (Cornelia Ghinea, Stelian Dima); *Organizația anticomunistă Liga Național-Creștină numită și „Garda Albă”* (Constantin Totir); *Contribuții la cunoașterea mișcării de rezistență anticomunistă din Dobrogea – lotul Pariza Hristu în arhivele Securității* (Delia Roxana Cornea); *Cîteva referințe, gânduri și impresii despre mișcarea spirituală și duhovnicească „Rugul aprins” de la mănăstirea Antim din București, în perioada postbelică* (Stelian Gombos); *Siberia, între condamnări rusești și sclavagism sovietic* (Mihai Neagu Basarab); *Un scurt episod din deportarea șvabilor bănățeni în URSS* (Liviu Tudoraș); *Ulrih Ernest, supraviețuitor al deportării etnicilor germani în URSS* (Ileana Mateescu, Marcel Mateescu); *Siberia lui Victor Clonaru* (Mihai Neagu); *Aripa protecție a mamelor deportate care s-au jertfit pentru salvarea copiilor de la moarte în gulagurile regimului totalitar sovietic* (Ilie Popescu); *Reprezentațiile staliniste în RSSM (în baza scrisorilor către Stalin)* (Mariana S. Țăranu); *Destine românești în gulag – cazul lui Nicolae Baltag, fost deținut politic în*

Karelia (Diana Vrabie); *Memorii basarabene din deportările staliniste* (Liliana Vasiliev); *Cicerone Ionițoiu – o personalitate de legendă a anticomunismului românesc* (Liviu Tudoraș); *Lista și ancheta ca instrumente ale actului de represiune (cazurile intelectualilor Anton Golopenția și Nicolae Moroșan)* (Ioan C. Popa); *Velula Șefket Musa – patriot și erou al poporului său, fiul Musa Geavit, primul academician tătar în România* (Güner Akmolla); *Povestea lui Victor – un promițător geniu al matematicii* (Lăcrămioara Stoenescu); *Temnițele și lagărele prin care a trecut, chinurile la care a fost supus Nicu Cucoli* (Nicu Cucoli, Constantin Totir); *Persecuțiile și torturile la care a fost supus preotul Traian Moșic în temnițele comuniste* (Vasilica Mitrea); *Un as al aviației române: Lt cdor Dan Vizanty* (Ana Maria Vizanty); *Arestarea, procesul și detenția comandorului Dan Vizanty (1961-1963)* (Daniel Focșa); *Alexandru Frim – un vestit inginer aviator și polisportiv* (Vasile Tudor); *Comandorul aviator Ioan Dicescu, un basarabean care a luptat și la Cotul Donului* (Vasile Tudor, Ilie Popa); *Pilotul Ioan Di Cesare, as al aviației regale, în anii „dictaturii proletariatului” (informații inedite păstrate în dosarele de Securitate)* (Daniel Focșa); *Un posibil memorial al deportaților în Bărăgan* (T̃vetco Mihailov); *Lupta împotriva religiei prin așa-numitul „ateism științific” în regimul comunist* (Victor Dorian Dogaru); *Documente referitoare la mișcarea de rezistență anticomunistă din Dobrogea. Grupul Ciolacu* (Tănase Bujduveanu);

- **secțiunea III Alte aspecte conexe privind regimurile dictatoriale comuniste – În urmă cu 60 de ani: acțiunea de la Berna (1955-2015)** (Dan

Ottiger Dumitrescu); *Două sute de ani sub stăpînire rusească* (Elena Șoimu Postolachi); *28 iunie 1940 în destinul locuitorilor din Ținutul Herța* (Petru Grior); *Cum se zbate Basarabia în „ghearele vulturului cu două capete”* (Bianca Georgiana Andrei, Ionel Claudiu Dumitrescu); *Născuți în pulberea durerii* (Ioan Barbu); *Urmașii foștilor deținuți politici anticomuniști* (Corneliu Zeană); *Confesiunile unui ofițer de miliție din perioada ceaușistă (partea II)* (Horațiu Măndășescu); *Ostaș cu roaba și lopata* (Lăcrămioara Stoenescu); *Mărturii despre neînvinși* (partea II) (Ileana Tocan Grigore, Viorel Tocan Grigore); *Eugen Ștefănescu. Însemnări dintr-un jurnal de pribegie* (George Cușa); *Finanțarea anticomuniștilor din exil de către guvernul de la București între anii 1946 și 1965* (Nicolae Videnie); *Relațiile dintre dictatorul comunist Nicolae Ceaușescu și milionarul petrolist din exil Iosif Constantin Drăgan între anii 1967 și 1977* (Alexandru Răzvan Grigore); *O minciună cultivată în istoriografia română: existența planului Valev* (Ionel Claudiu Dumitrescu); *Ne mai rămîne mereu ceva de spus...* (Paula Romanescu); *Scenariu radiofonic interactiv pentru invocarea memoriei grupului de încarcerați și represați politic (cazul Cristea P. Ioan)* (Dorela George Alistar); *Aportul tineretului european contemporan la permanentizarea memoriilor claustrale anticomuniste* (Ama Topolicianu).

Titlurile comunicărilor vorbesc de la sine. Putem adăuga doar că experimentele criminale, bazate pe perfecționarea metodelor medievale de tortură, practicate de către torționarii comuniști nu sînt încă pe deplin elucidate, unele rămîn încă necunoscute publicului larg. Importarea

metodelor staliniste de exterminare și de așa-zisa „reeducare proletară”, pe timpul regimului dictatorial comunist, a fost o modalitate de a ține sub papucul bolșevic o întreagă țară. Aceste metode barbare, violente, inumane de tortură (de „reeducare”, în limbajul executanților) au fost preluate în grabă de Securitatea română și aplicate asupra elitelor intelectuale, tărânilor înstăriți (ziși chiaburi), studenților instruiți, prevăzători și chiar asupra muncitorilor nealiniați politicii impuse. Torționarii comuniști au importat și au experimentat cele mai cumplite metode de tortură, sub masca „reeducării”, atît în regim penitenciar (cazul din pușcăria Pitești), cît și în cadrul altor instituții statale. Cu părere de rău, acești torționari pînă la ora actuală rămîn în majoritatea cazurilor nepedepsiți, adevărul despre acea epocă este spus în mod trunchiat și cu o oarecare indulgență, toleranță, lipsă de îndrăzneală. Este o datorie a statului român, în particular, a justiției, să-și întoarcă fața spre victimele comunismului, în genere, spre toți cetățenii cărora trebuie să li se ușureze durerea.

În prezent, cînd societatea a ieșit din infernul totalitar, trebuie să facem mai multe eforturi și să prețuim, să cinștim victimele, care nu au avut nicio vină că gîndeau altfel decît guvernării. Trebuie să ne aducem aminte de cei care și-au dat viața, de cei cărora li s-a deteriorat sănătatea – pentru faptul că aveau un ideal sfînt! – nu

numai pe 26 iunie, cînd se marchează Ziua internațională în sprijinul victimelor torturii (în baza hotărîrii ONU), ci mult mai larg, în cadrul simpoziunilor, conferințelor, orelor de la facultăți etc. Din acest punct de vedere, strădaniile organizatorice ale dlui prof. univ. dr. Ilie Popa, cu o echipă de patrioți și entuziaști, merită toate laudele și recunoștința românilor de pe ambele maluri ale Prutului.

În concluzie: toate comunicările de la Simpozionul internațional de la Pitești (ediția a XV-a) cu genericul *Experimentul Pitești – reeducarea prin tortură, aspecte privind represiunea în regimurile dictaturilor comuniste* (unele însoțite de anexe, fotografii, documente, scrisori scanate etc.) constituie o dovadă a sacrificiului suprem al unei generații care s-a dovedit a fi o piatră trainică (de încercare) a identității Neamului românesc și a credinței noastre ortodoxe. Volumul despre care am vorbit mai sus trebuie să se găsească în cît mai multe biblioteci din sate și orașe atît din România, cît și din Republica Moldova, deoarece cuprinde informații veridice despre regimul comunist din perioada postbelică care a lăsat o plagă adîncă în inima și sufletul miilor de cetățeni destoinici de admirație că au rezistat atrocităților, dar și de compătimire pentru cîte au avut de îndurat.

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

VASILE ȘOIMARU, 25 DE POEME ÎN IMAGINI*

M-a bucurat foarte mult darul prețios din 30 răpciune 2016 al artistului fotograf Vasile Șoimaru, profesor, colaborator al mai multor cărți dedicate înfățișării adevărului istoric, autor al unor articole de atitudine și interlocutor curajos al cîtorva realizatori de emisiuni TV.

* Șoimaru, Vasile. *25 poeme în imagini*. Chișinău : Ed. „Serebia”, 2016 (Tipogr. „Balacron”).

Datorăm această tipăritură elegantă însumînd 36 de pagini, format 20,4 × 19,4 cm, Editurii „Serebia” din Chișinău, care a beneficiat de contribuțiile unor profesioniști – concepția grafică: Sanda Caracențev, procesarea computerizată: Svetlana Munteanu, redactor: Zamfira Mihail – și mai ales de aportul tipografiei „Balacron”.

Datorită acestei faste colaborări am acum prilejul de a comenta succint o culcare de imagini ce stăruie îndelung pe retină și reverberează în sufletul oricărui om ce-și iubește pământul natal. Două dintre aceste „imagini-poeme” sînt reluate din amplul album *Românii din jurul României* pe care l-am salutat la vremea potrivită¹, dar celelalte sînt noi pentru mine. Unele au o prospețime și o gingășie mișcătoare, altele cutremură prin realism. În genere, „poemele” acestea vii îndeamnă la meditație, la visare, la dragoste, la teamă, la nădejde, avînd teme variate precum trecerea ireversibilă a timpului, frumosul natural (impetuoșitatea curgerii apei, de pildă) ori excepționalul vegetal, drapelul național, necesitatea memoriei, oieritul ș.a. Numitorul lor comun este același patriotism românesc, ardent și făptuitor care m-a cucerit din primele clipe la acest autor-prieten – un OM FRUMOS SUFLETEȘTE cum mi-aș dori să întîlnesc la tot pasul în România.

Pe pagina întîii a albumului se poate citi: *Dedic aceste 25 de poeme în imagini aniversării a 25-a a proclamării Independenței Republicii Moldova și a întemeierii Academiei de Studii Economice și Liceului „Prometeu” din Chișinău.* Așadar, este vorba de marcarea unei triple aniversări, anume a celor „trei contemporani” (cf. p. 6) care i-au gravat specific viața lui Vasile Șoimaru: o republică, o academie și un liceu²...

De un dramatism care mă cutremură sînt „poemele” de la paginile 8-9, reprezentînd, prin cele trei ipostaze ale tricolorului, mutilarea tinzînd către dispariție a patriotismului la dureros de mulți semeni de-ai noștri de astăzi (*Un tricolor uitat*), speranța

¹ Cf. Floarea, Mihai. *Un album monumental*. În: BiblioPolis, 2015, nr. 1 (56), p. 55-64.

² Îmi permit o modestă analogie: prin liceu mă apropii biografic de prietenul din Chișinău, căci am absolvit și eu cîndva un liceu economic, acela fiind din București, pe vremuri denumit americanăște „Numărul 1”, dar botezat omenăște actualmente: Colegiul Economic „Virgil Madgearu”.

reunificării țării la cîțiva dintre optimiștii cei încăpățînați (*Umbra tricoloră*) și o interogație-soluție de progres real (*O nouă Revoluție?...*). Dintre acestea trei, cea mai tulburătoare imagine pentru mine – participantul naiv-idealist la „Revoluția română” din decembrie 1989, care s-a dovedit a fi fost plănuită în laboratoarele oculte ale lumii – trimite ingenios la un viitor sperat, proiectînd prin celebra gaură³ din tricolorul aflat în plan apropiat un alt drapel (minuscul din pricina depărtării), falnic fluturînd instituțional! Simbolul îl interpretez ca victorie obținută fără violență, legiferată și definitivă.

Un contrast abisal mă întîmpină la paginile 10-11: zidurile unei biserici rănite mortal de o satanică ideologie întinsă ca pecinginea în Europa (*Urme bolșevice*) și veselia abundent-calpă a unor artefacte de serie – nenumărate căni atîrnate în niște suporturi din lemn strunjit, acestea din urmă pîrîndu-mi replici miniaturale ale repeleacului⁴ nemurit de Ion Creangă (*Iarmarocul*).

Titlul fotografiei *La colectat... polenul* (p. 23) vădește umor, căci vaca fotografia-

³ Ea a însemnat pentru noi, cei aflați în 21 decembrie în Piața Universității, **FĂRĂ COMUNISM!**

⁴ O reinterpretare a basmului *Dănilă Prepeleac* se poate citi pe <http://mihai-floarea.blogcreativ.ro/Primul-blog-b1/Actualitatea-basmului-az-Danila-Prepeleaca-de-Ion-Creanga-b1-p74.htm>

Autoportret

tă în perspectivă, aplecată cum e să pască, pare cu botul suspendat deasupra inflorescenței movilii de ciulin din prim-plan, fără habar de oferta dulce făcută de hîtrul fotograf!... În cazul imaginii de pe pagina alăturată – *O șansă dintr-un milion...* (p. 22) –, privitorul e îndemnat să-și închipuie o narațiune cu final deschis, protagonistă fiind o splendidă floare galbenă de cîmp, cu multe petale, precum o floarea-soarelui minusculă, care și-a desfăcut delicat „corola de minuni” în soarele generos al verii, ignorînd cu superbie că se află crescută, vai, în crăpătura din mijlocul unei șosele pe care, în depărtare, pe ambele benzi, se zăresc automobile în mișcare...

O altă narațiune pe tema *viața e mereu triumfătoare* propune instantaneul de la pagina 12, *Primăvară atacată*, cu inflo-

rescențele rozalii de măr invadate de o nea desigur mult întîrziată. Pe pagina următoare, 13, ca în oglindă, se află o crenguță dintr-un măr cu două fructe roșii văratice și – caz rarism! – avînd și două inflorescențe! Titlul este sugestiv: *De frică a înflorit a doua oară...*

Din albumul *Români din jurul României* care a primit în 18 decembrie 2015 premiul *Henri H. Stahl* al Academiei Române, regăsc superbă *Transhumanță transilvană...* – pe care o consider un fel de carte de vizită a strămoșilor noștri ce ne-au dus faima în lume ca popor pașnic, muncitor, ospitalier și creștin (p. 19) – și fotografia reprezentativă a volumului, *Clepsidra* (p. 32) care a fost așezată și pe copertă, devenind deci un echivalent în domeniul fotografiei al celor mai cunoscute creații-școală din opera cuiva denumite îndeobște *ars poetica*.

Nu pot încheia puținele și prea palidele mele rînduri de semnalare a acestei noi creații artistice datorate lui Vasile Șoimaru (cărui i-aș formula aici, în chip interogativ, o propunere: pe cînd o expoziție itinerantă?), fără a îndrăzni și reproducerea unui *Autoportret* (p. 27). Așa cum se poate vedea în această imagine subliniind modestia și ingeniozitatea fotografului, o palmă din pămîntul sfînt al Patriei Române, umbrită sugestiv de cruce, grăiește despre destinul **ÎNTEGRII**, care e întrezărit artistic de Vasile Șoimaru și mi-am dorit a-l prelungi prin însemnările de față.

Mihai FLOAREA

SELIA – AXA LUMINII ȘI ARMONIEI

*Selia – principesa Luminii*¹, roman de fantezie, precum precizează autoarea Zi-

¹ Gane, Zinaida. *Selia – principesa luminii*: roman de fantezie. Iași: Tipo Moldova, 2014. 550 p. Col. *Opera omnia. Romanul de azi*. ISBN 978-606-676-473-5.

naida Gane, este o pânză epică de proporții care întrunește trăsături specifice și ale altor tipuri de romane. Amploarea tematică și informațiile dense, limbajul expresiv și stilul lejer, atmosfera de mister și suita impresionantă de personaje imaginare,

plăsmuite ingenios și antrenate în diverse evenimente și conflicte, dezvăluie plener temele abordate.

Astfel, întâlnim eroi coborâți din mituri, basme și legende – zei și zeițe, regi și regine, prinți și prințese, magi și vrăjitori, ființe subacvatice sau aeriene, păsări și animale cu puteri supranaturale, elfi, sirene, spirite ale copacilor și florilor, ale apelor și munților, spiriduși, locuitori ai lumii subpământene, ființe ale infernului – toate angajate în lupta dintre lumină și întuneric.

Sunt concepute mai multe linii de subiect care accentuează discursul narativ al scriitoarei, viziunea, aspirațiile și atitudinea ei fiind redată prin personaje concrete care, pe parcursul desfășurării fabulației romanului, se manifestă de partea binelui sau a răului, acționând conform trăsăturilor de caracter cu care au fost înzestrate, jucându-și fiecare rolul ce i-a fost atribuit de către autoarea care i-a individualizat expresiv, punându-le în valoare anumite trăsături de caracter ce le definesc, ca și faptele care le situează de părți diferite ale baricadei.

Romanciera, dotată cu un rafinat spirit de observație, redă cu lux de amănunte aspecte ale unei lumi paralele din imensitatea Universului. În realitatea transfigurată artistic acționează aceleași legi, ca și în spațiul și timpurile noastre. Domină lumina și întunericul, binele și răul, dragostea și ura, viața și moartea, bucuria și tristețea... Fiecare își are rostul și misiunea sa, reliefând o idee sau alta, și ne transmite adecvat mesajul preconizat.

Scene captivante, incitante, peisaje luxuriante ale unei lumi de basm, descrise ingenios, inspirat întregesc lucrarea, dezvăluind în același timp talentul prozatoarei, imaginația ei bogată, puterea de a pătrunde în sufletul personajelor pe care le creează și cu care se contopește, ele fiind purtătoarele ideilor și principiilor sale.

Selia, personajul principal al acestui roman complex, fată frumoasă și deșteaptă, pe neașteptate, în floarea vârstei și a perspectivei de a-și alege un drum în viață, este „lovită de o boală misterioasă, care a țintuit-o la pat, spulberându-i visele și transformând-o, precum menționează autoarea, într-o statueta însuflețită”. Ea se izolează în camera-i de suferință, trăindu-și viața în singurătate. Își găsește refugiu într-o realitate ireală pe care și-a creat-o în imaginația sa. Prietenii ei sunt eroii îndrăgiți din basmele și poveștile care i-au înfrumusețat copilăria și adolescența. Nu bănuiește ce destin i-a hărăzit providența la cei 20 de ani ai săi. Acțiunea este transferată de pe Terra într-o altă dimensiune a Universului.

Și dacă inițial Selia nu dorea să se ridice deasupra handicapului său, înstrăinându-se chiar și de cei mai apropiați oameni, de părinții ei care o iubeau, ulterior, când destinul ia o întorsătură neașteptată și o transpune într-o altă realitate, forța spiritului său nu mai admite disperarea morală, dimpotrivă, orice cădere o face să se ridice, dânsa devenind mai puternică, victoria dându-i curajul să lupte în continuare.

Cititorul află că Selia este *aleasa*, predestinată să apere Binele, Frumosul și Adevărul lumii în care s-a născut. Ea revine la baștină, în Țara elfilor, unde a văzut lumina zilei și o așteaptă cu mare nerăbdare cea care i-a dat viață – regina Hestia. Regina își pune mari speranțe în fiică, în capacitățile și abilitățile sale, fiind sigură că tânăra va înfrunta răul sub orice formă s-ar manifesta el și va apăra cele două tărâmurii – Tărâmul luminii și Tărâmul întunericului, stabilind pacea, calmul, buna înțelegere, dragostea, bunătatea și alte virtuți.

Înzestrată cu puteri miraculoase, protagonistă, cu un suflet mare în care domină dragostea pentru aproapele, dar și responsabilitatea pentru ceea ce face sau urmează să facă, este pusă la diferite încercări, trece prin moarte de mai multe ori, se sacrifică pentru cei din jur, încrucisându-și „sabia”, cu zeul haosului – Chaos – și cohortele lui, dornice să transforme lumea în obscuritate și pustietate, în beznă moartă.

De fiecare dată curajoasa apărătoare își găsește adepți printre ființele legendare care o ajută, împărțându-i ideile de bine și frumos. Selia trece cu succes proba la care a fost supusă de către Creator și salvează cele două tărâmurii pe care se întronează pacea și armonia. Or, tânăra luptătoare a învățat să privească la tot ce o înconjoară cu ochii sufletului ei curat, plin de candoare și gata să ia apărarea oricărei ființe care are nevoie de ajutorul său. Empatia adesea îi sugerează cum trebuie să procedeze într-un caz sau altul, când se pare că nu mai există soluție pentru problema apărută. Sensibilă la durerea și suferința celor ce o înconjoară și pentru care se angajează într-o luptă acerbă cu forțele malefice, creaturi ancestrale ce se opun cu înverșunare luminii, ea le inspiră adepților săi încredere în forțele lor, curaj, optimism și speranța în bine. Selia își găsește întotdeauna echilibrul moral interior. Întâmplări neașteptate, imprevizibile, dezvăluie,

pe de o parte, delicatețea, noblețea, finețea, sensibilitatea și elocința celei alese, iar pe de altă parte, devotamentul, voința, fermitatea și curajul cu care înfruntă răul, opunându-le urii, agresivității, imperfecțiunii, nestatorniciei, lăcomiei, violenței și altor vicii ce distrug natura acelei lumi. Își valorifică continuu rezervele interioare, învățând din mers tactica și strategia ce urmează a le pune în aplicare, ceea ce-i favorizează ascensiunea și-i înmulțesc virtuțile.

Zinaida Gane scrie o proză impresionantă, memorabilă nu numai prin mesajul important pe care-l adresează cititorului de toate vârstele. Paginile tensionate, de luptă aprigă între cele două forțe – ale binelui și răului –, alternează cu pagini pline de lumină și dragoste pentru tot ce ne înconjoară. Pana ei, încercată anterior în arta scrierii multor eseuri remarcabile, este neîntrecută în descrierea plastică a numeroaselor peisaje ale naturii, ale frumuseții ei irepetabile, la redarea stărilor sufletesti ale personajelor, la crearea atmosferei adecvate scenelor zugrăvite inspirat, în maniera stilistică, limbajul diversificat, caracteristic, unui sau altui personaj. Utilizează cu succes diferite modalități pentru a accentua ideea că omul este venit pe această planetă (sau alta din imensul univers) pentru a evolua și nu a degrada, că el trebuie să trăiască în armonie cu natura, a cărei parte integrantă este, să creeze frumosul, îndeplinindu-și misiunea, precum și-a îndeplinit-o Selia, această ființă pe cât de plăpândă și firavă, pe atât de curajoasă și gata de a-și jertfi propria viață, pentru a preveni calamitatea, ce amenința baștina sa și nu numai.

Volumul *Selia – principesa luminii*, dacă citim printre rânduri, vorbește, de fapt, despre realitatea noastră, dezvăluind nedreptatea, minciuna și ura ce domnesc și prosperă în societatea în care trăim.

Degenerarea umană, viciile, imoralitatea astăzi sunt cocoțate în vârfului condu-

cătoare ale țării care dau exemplu celor de jos, acest virus fiind foarte contagios.

Energia creativă a romancierei, încrederea ei nestrămutată în viabilitatea frumosului și a valorilor spirituale perene,

naționale și general-umane, vin să certifice că este necesar să ne angajăm plenar în această luptă, pentru a nu permite acestei civilizații să dispară cum au dispărut atâtea.

Marcela MARDARE

UN TRATAT DE CARE AVEAM NEVOIE

Am în față o carte de sinteză elaborată de Vl. Iacovlev și A. Gherasi – *Ordinea universală în sistemele naturale*. Este un tratat de înaltă ținută academică, în care autorii, pornind de la abordarea cunoașterii enciclopedice a lumii și-au propus să ne demonstreze nu numai că întreaga lume materială pornește de la aceeași origine și că se află în evoluție, ci și faptul că în natură domnește o ordine universală și că nu este o domnie a hazardului. Lumea este inteligent structurată, inteligența fiind integrată în structurile materiale.

Este o plăcere să ai o astfel de carte în mână acum, când nu poți deschide un aparat de radio, televizorul sau internetul fără să fii asaltat de declarațiile „savante” ale unor așa-ziși mari intelectuali, care, fără a aduce argumente susțin căderea darwinismului (evoluționismului) și victoria creaționismului științific. Și nu este vorba chiar de oameni de rând, care vor să ne convingă, pe baza „cercetărilor personale”, că Soarele se învârte în jurul Pământului și nu invers, ci de unele personalități ale elitei sociale actuale, care au uitat ce au învățat în școală (dacă, cu adevărat au urmat ceva).

Fiind evoluționist prin structura intelectuală și profesională (am predat *Evoluționismul* la Facultatea de Biologie a Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași), am încercat să-i conving pe discipolii mei și pe profesorii de biologie, în cadrul cursurilor de grade și de perfecționare (făcute sub auspiciile Institutului Central de Perfecți-

onare a Personalului Didactic – ICPPD) că evoluția este o realitate cosmică, ce caracterizează nu numai lumea vie, ci întreaga lume materială și spirituală.

În tratatele publicate singur sau cu unii colaboratori ai mei – *Origine, evoluție și evoluționism* (2001), *Homo sapiens sapiens L. Origine și evoluție* (2002), *Strategii evolutive și semiotice ale vieții* (2006), *Pe urmele evoluției* (2011), *Evoluția nu-și șterge urmele, ci le păstrează funcționale* (2015) etc. – îi invit pe cei cu adevărat interesați să se convingă de faptul că evoluția se desfășoară pe multiple paliere, care se găsesc în strânsă conexiune.

Acceptând teoria lui Lima de Faria (1988), prezentată în lucrarea *Evolution Without Selection*, încercăm să demonstrăm în cartea *Evoluția nu-și pierde urmele, ci le păstrează funcționale*, că acest fenomen cosmic se desfășoară pe mai multe paliere:

- la nivelul atomului;
- la nivelul elementelor chimice;
- la nivelul cristalelor;
- la nivelul vital;
- la nivelul macrocosmosului.

Pornind de la teoria Big Bangului, constatăm că Steven Weimberg concepe un algoritm al Universului pornind de la Explozia primordială până în zilele noastre, trecând prin diferite ere și epoci pe spirala evoluției.

Ceea ce pare paradoxal, dar reprezintă o realitate, nu putem urmări evoluția macrocosmosului fără cea a microcosmosului

deoarece, așa cum ne demonstrează Erich Ubelacker (2001), evoluția acestora pornește de la aceeași origine.

Cum să nu apreciem faptul că autorii acestui tratat pun în discuție, pe baza unor argumente forte, abordează problema Algoritmului Universal și a organizării și funcționării sistemelor naturale.

Dacă Sfântul Augustin spune că „lumea a fost făcută nu în timp, ci cu timpul”, teoria Big Bangului ne demonstrează că Lumea, Spațiul și Timpul au avut un început, care a pornit de la 10^{-43} secunde, după Timpul zero.

După cum ne precizează Simon Singh (2006), *„chiar dacă într-un fel sau altul cosmologii au reușit să stăpânească fizica singularității, mulți dintre ei afirmă că la întrebarea Ce a fost înainte de Big Bang? nu se poate răspunde, că e o întrebare prost pusă. La urma urmei, conform modelului, Big Bangul a dat naștere nu numai materiei, ci și spațiului și timpului. Așa încât, dacă timpul a fost creat în momentul Big Bangului; expresia «înainte de Big-Bang» nu are niciun sens”*.

Apreciam maniera în care autorii au rezolvat problema timpului, ca plan de sprijin în desfășurarea proceselor de evoluție și în înțelegerea prognozării unor fenomene naturale, cum ar fi seismele.

Autorii au reușit să ne prezinte Universul ca pe un tot unitar, în care principiul ecologic – totul depinde de totul – funcționează perfect, conform teoriei sistemice a lui Bertallamy.

În ultimele capitole autorii reușesc să demonstreze că omul face parte din natură, că nu este în afara naturii sau deasupra

ei, chiar dacă religia iudeo-creștină îl prezintă ca pe un rege al creației.

Omul se consideră a fi stăpânul naturii și îi permite să intervină în natură, pentru interese proprii, fără a o cunoaște cu adevărat. În felul acesta a devenit singura specie de pe Terra care se întoarce împotriva naturii. Pe bună dreptate, creatorii acestui tratat pun problema optimizării activităților antropice conform principiilor dezvoltării viabile.

Ștacheta pretențiilor față de comportamentul oamenilor în natură s-a ridicat mult; nu se mai pune deci problema doar a unei dezvoltări durabile, ci și a uneia viabile, deoarece prin acțiunile sale omul pune în pericol atât natura, cât și propria sa existență.

În ultimele capitole, ca o sinteză, autorii ne prezintă metodologia investigațiilor sistemice a structurilor naturale. Nu ne putem corija intervențiile în natură dacă nu privim *endogenia* ca un complex structural de forțe ce influențează atât crearea diversității naturale, cât și evoluția ca fenomen cosmic și dacă nu dăm semnificația firească a *exogeniei*.

Relațiile de interacțiune endogen-exogenice sunt clar prezentate de autori, facilitând astfel înțelegerea ordinii universale în sistemele naturale.

Considerăm că un astfel de tratat ne lipsea și că a apărut înainte de a fi prea târziu. Îi felicităm pe autori și sperăm că tratatul va avea succesul meritat.

*Prof. univ. dr. Gheorghe MUSTAȚĂ,
membru titular al Academiei
Oamenilor de Știință din România*

CÂND BASARABIA NE (MAI) ÎNTINDE O MÂNĂ (Gânduri despre interviurile și eseurile dnei Raia Rogac)

Paradoxal, judecând după trecutul istoric comun, dar și după gena preponderent etnică, relațiile culturale și, implicit, literare ale RSS Moldovenească, entitate creată ad-hoc de ruși la 2 august 1940, cu România, au înghețat cvasidefinitiv, în special, după data de 10 februarie 1947, când a fost semnat Tratatul de Pace de la Paris, prin care învingătorul sovietic a stabilit, încă o dată, granița cu România. Prețul acestei tăceri, intrată inclusiv în folclor prin formula: „Singura țară *străină* (s.n.) cu care RSS Moldovenească se învecinează este România”, a fost abandonarea celor 11 000 de familii de țărani basarabeni (cam un sfert din populația rurală a țării – *n.a.*), strămutați „definitiv” de Stalin în Siberia, la fel ca și foametea, sărăcia forțată și deznaționalizarea ce au făcut, pe alocuri, ca elementul etnic românesc să devină minoritar (în special, în zonele industrializate, din păcate, din start, falimentare economic). Practic, printr-o politică naționalistă agresivă și unilaterală, conservată și perpetuată ca element de stat până la sfârșitul anilor '80, orice referire la tradițiile culturale comune românești era percepută în Basarabia ca un act de *trădare*. Documente istorice relevante indică faptul că, după 1944, în Moldova sovietică au fost închise peste 1000 de biserici, iar până și celebrii „codri ai Orheiului”, evocați în scrierile cronicarilor, au fost tăiați și arși, doar pentru a se mai distruge un mit al Moldovei istorice. În aceste condiții, nu e de mirare că s-au găsit, inclusiv în rândul „intelighenției” cu origini românești, apostoli ai panslavismului care au

promovat intens „limba și cultura moldovenească”, negând cu tărie românitatea, ca element etnic local.

Aceste bariere ideologice, însoțite și de drastice măsuri polițienești, ce au sugrumat până și relațiile interfamiliale firești, au făcut ca legăturile dintre cele două țări să înceteze *de facto*, și să ia naștere, peste Prut, o literatură *basarabeană*, ca parte a unei literaturi panmoldovenești, având ca suport exclusiv limba și cultura locală, pe motiv că „din pricina stăpânirii burghezo-moșierești, azi nu mai putem să folosim literatura artistică a României pentru a îmbogăți limba moldovenească” (*Culegere de articole*, Moscova, 1953). În acest cadru organizatoric, dominant prosovietic, în condițiile selectării și promovării scriitorilor doar pe considerente etnopolitice, au proliferat, la Chișinău, adevărate *falsuri* culturale, pornindu-se de la teza că „în zorii literaturii” a existat o literatură moldovenească „progresistă”, care a fost „depravată” de anexarea românească și salvată, *in extremis*, de *șuvoiul slav*. Pentru a susține această teză păguboasă, a autarhiei literaturii moldovenești, s-a recurs inclusiv la *expurgări*, de la care nu au fost scutiți nici clasicii, precum Mihai Eminescu, prezent într-o culegere din 1954 cu o singură poezie, *Epigonii*, ce începea însă de la strofa a doua pentru a se evita, probabil, sintagma: „Când privesc zilele de-aur a scripturilor române...”

Asta nu a împiedicat ca, nici după două decenii, același Eminescu să fie catalogat drept „culmea poeziei moldovenești și românești” (*Enciclopedia sovietică*

moldovenească, II, p. 458), iar versurile sale „bunuri comune” ale celor două Moldove, în vreme ce restul scriitorilor moldoveni din partea românească, necontaminați de idealurile politice și culturale panslave, erau considerați „irecuperabili”. Această politică forțată, susținută de autoritățile celor două state, s-a menținut și la București, unde s-a încercat ștergerea oricăror urme vizibile ale istoriei comune româno-basarabene, mergându-se până la acoperirea cu pământ a Monumentului *Roza Vânturilor*, din Piața Sfântul Gheorghe, „kilometrul 0 al Capitalei”, doar pentru a nu mai fi văzute cifrele cu distanțele până în fostele capitale de județe ale României Mari.

În același timp, scriitorii basarabeni rămași în țară, scăpați întâmplător de repatrierea forțată ce a survenit după Armistițiul din 12 septembrie 1944, când Moscova și-a revendicat cei „50 000 de cetățeni sovietici” refugiați, au fost fie marginalizați, cei mai mulți închiși, iar cei mai norocoși obligați să trăiască din traduceri ori să scrie literatură pentru copii. S-a ajuns chiar, susține Marian Popa în *Dicționarul literaturii române contemporane* ca indicațiile privind numele localităților natale ale unor scriitori născuți în... URSS, să fie omise (*Istoria literaturii române de azi pe mâine*, II, p. 1170). Un exemplu poate fi chiar cazul maestrului Adrian Păunescu care mărturisește: „Eu nu eram născut în Copăceni – URSS, pentru că URSS nu venise în Bălți când m-am născut eu. S-a găsit o formulă, la fel de nefericită, Copăceni – azi URSS. Eu am făcut din nou scandal, am spus: nici un azi, căci eu nu sunt născut ca să fiu trecut în acte – de azi încolo. Acum, tot o formulă de compromis este – Copăceni, Republica Moldova. Și le-am spus din nou: «Domnilor, nici acest lucru nu-i adevărat. Eu m-am născut în Copăceni, județul Bălți, România și atât! Nici în URSS, nici azi în URSS, nici Copăceni, nici Republica Moldova.» Încă

n-am terminat bătălia” (Raia Rogac, *Punți de suflet*, Editura Biblioteca Bucureștilor, p. 221-222).

În aceste condiții, nu e de mirare că, deși e vorba de două literaturi *surori*, în țară se știe foarte puțin despre literatura *basarabeană*, inclusiv în mediile culturale și literare, asta deși avem la dispoziție cartea lui Mihai Cimpoi *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia* (ed. a II-a, 1997), lucrare încadrată *cu indulgență* de N. Manolescu la categoria *Istorie. Panorame. Dicționare. Enciclopedii*, din *O istorie critică... 5 secole de literatură* (Pitești, „Paralela 45”, 2002, p. 145), în vreme ce, dintre scriitori, singurul basarabean, semnalat eliptic la capitolul *Scriitori de dicționar* (op. cit., p. 1396), este Grigore Vieru, despre care aflăm importanta știre că e născut în 1935, fără a se indica, evident, localitatea și țara de naștere.

Să ne întrebăm, în aceste condiții, de ce, din marile biblioteci din țară, lipsesc cărțile cele mai importante ale literaturii de peste Prut, de ce niciun autor basarabean nu figurează în vreunul din zecile de manuale „alternative”, ori de ce scriitorii basarabeni sunt priviți cu atâta reticență de criticii „academizați” de la noi? Răspunsul îl găsim tot în caracterul *etnicist* al literaturii moldovenești, incapabilă să aleagă o cauză românească unitară și afirmarea unor idealuri locale, alimentate de recâștigarea propriei identități.

Această atitudine ambiguă, sporită de un interes profund *moldovenesc* de a promova propria dezvoltare economică, de a identifica o posibilă evoluție, pe viitor, a țării, a făcut ca, în rândul multor intelectuali de la Chișinău, să crească, oarecum disproporționat, un soi de *aroganță locală*, alimentată și de unele cica-trice nevindecate, moștenire a despotismului imperial. Moldovenii, scriitorii sau nu, vor să se știe că au o cultură proprie și că nu toate gesturile lor sunt făcute în

numele românismului. Pentru aceasta, subliniază același Marian Popa, Grigore Vieru și-a intitulat poemul eponim *Limba noastră*, iar nu *Limba română*, subliniind astfel caracterul, în primul rând, latin, iar nu pur și simplu românesc al limbii (op. cit., p. 1199). Practic, într-o zonă greu de descris a culturii noastre, distinctă de patria culturală adevărată, s-a instituit o cultură cu alte reguli și cu alte priorități: „Tema *rădăcinilor*, dar și cea contrastivă a *dezrădăcinării*, sunt temele literare fundamentale, la care se adaugă topoi-ii izomorfi – izvorul, casa, drumul, codrul”, susține Mihai Cimpoi, rezultatul fiind „un rapsod modelat de mentalitatea folclorică” în care *mioritismul* se confundă, fără nicio iotă de îndoială, cu *moldovenismul* (*O istorie deschisă...*, p. 10).

Așadar, într-un spațiu etnic cu rădăcini traco-etnice, delimitat de *limesul* roman și de Valul lui Traian, s-a dezvoltat o literatură *moldovenească* aflată azi în fața unei mari decizii: fie merge pe calea *autonomizării*, fie pe cea a reintegrării, a vărsării în marea cultură românească, cu toate consecințele previzibile, în special, pentru tagma scriitorilor. Despre aceste aspecte, dar și despre altele, *particulare*, ale legăturilor culturale ale Basarabiei cu România, aflăm mai multe amănunte din trilogia Raiei Rogac (n. Pelinia, R. Moldova), reunită în ciclul *Punți de suflet*, apărută, succesiv, între 2010 și 2015, la București și Târgu-Mureș, în colecțiile editurilor „Biblioteca Bucureștilor”, „Detectiv Literar” și „Nico”.

Deși, editorial, sunt patru cărți cu titlu distinct, *Punți de suflet* (două ediții: editurile „Nico” și „Biblioteca Bucureștilor”), *Alte punți de suflet* și *Taina mărturisirilor* (Editura „Detectiv Literar”), practic avem de-a face cu o singură lucrare, cu subiect unic, o panoramă a preocupărilor literare și politice ale unui important segment al intelectualității basarabene de azi, și, în paralel, gândurile unor cărturari din țară,

favorabili, în principiu, ideii de unitate culturală. Cu totul, lucrarea cuprinde peste 82 de interviuri, culese și selectate de Raia Rogac în peste două decenii de activitate publicistică. Prezentă periodic în România, la intervale greu de anticipat, singură sau însoțită de confrăți cu multiple preocupări artistice – scriitori, actori, pictori ori muzicieni – Raia Rogac își riscă timpul și energia pentru a comunica românilor un mesaj optimist, debordant și tonic. Veritabil purtător de cuvânt al basarabenilor, autoarea ne comunică, prin cărțile sale o mărturie asupra unei experiențe istorice irepetabile.

Fie că se adresează unor conaționali mai puțin cunoscuți în țară, fie unor personalități, de la (selectiv) Nicolae Dabija, Ion Anton, Ion Daghi, Petru Soltan ori Eugen Doga, Raia Rogac smulge de fiecare dată mărturii sincere, calde, despre un trecut apropiat, nepervertit ideologic, interlocutorii săi fiind cu toții cuprinși, fără excepție, de un fior patriotic autentic panromânesc. La rândul lor, intelectualii din țară cu care a stat de vorbă Raia Rogac, de la Ioan Alexandru, la Solomon Marcus, Mihail Diaconescu, Theodor Codreanu ori Gheorghe Păun, spre a-i numi doar pe câțiva, sunt cu toții convinși, asemenea academicianului, director de revistă culturală *Curtea de la Argeș*, anume că: „Basarabia nu este altceva decât un ținut de limba română, un ținut cu români, dornic de a sta în legătură cu țara, așa cum Țara este (ar trebui să fie) dornică de a sta în legătură cu orice sat de români, de oriunde din lume” (*Alte punți de suflet*, p. 223).

Citind cu atenție mărturiile fraților moldoveni, ne cuprinde adânc fiorul suferinței unei generații sacrificate: „Mi-am petrecut copilăria la Cahul, pe malul Prutului, își amintește pictorița basarabeană Ecaterina Ajder (n. 1961). Cartierul Lipoveanca din Cahul era foarte frumos. Acolo trăiau, pe o stradă, moldovenii, pe alta

veneticii lipoveni. Aici erau cândva două biserici. Pe cea creștină, «Sfântul Dumitru», au demolat-o definitiv în 1963, alta au transformat-o în depozit de cărbuni. Pe timpuri, ateștii locali se lăudau cu marea lor «faptă». A fost o injurie, iar lumea era nevoită să se ducă la Bolgrad să se cunune, ori să se boteze...” (op. cit., p. 27). Tot din această categorie fac parte și mărturiile cunoscutului actor al Teatrului „Luceafărul”, din Chișinău, Andrei Soțchi (n. la 13 decembrie 1946, în localitatea Pohoarne), în prezent stabilit la București: „Mă întorc acasă și taică-meu, mă întrebă – *Ce-ai făcut, mă. Unde ai intrat?* Atunci nu umblau părinții după copii, la admitere. Le dădeau 10 ruble și du-te în lume (op. cit., p. 275). Surprinsă de gest, este însă și autoarea interviului, care adaugă: „Extraordinar! Aceeași sumă mi s-a dat și mie când am dat admiterea la Universitatea de Stat din Moldova. Doar că eu veneam la Chișinău din Pelinia.” În continuare, Andrei Soțchi, adaugă: „Și mă întrebă tata: – *Unde ai intrat, mă?* – *La Școala Teatrală*, i-am răspuns. De unde să știe sărmanul ce mai e și asta...” (ibidem, p. 275).

Mai apropiate de zilele noastre sunt mărturiile despre *Agora* cetățenească, organizată în Piața Marii Adunări Naționale, de parcă ar fi fost un răspuns anticipat la frauduloasa afacere de un miliard de euro, pusă la cale, poate chiar de *agrarieni*, cum își amintește scriitoarea Eugenia Bulat (n. 1956, Sadova, jud. Călărași): „Atacul delapidator s-a efectuat masiv și prin Codul Funciar, adoptat de către primul Parlament, printr-o luptă crâncenă cu forțele care s-au identificat apoi ca agrarieni (aceeași comuniști). Acesta conține, după mine, fisuri grave, care au permis agrarienilor să nedreptățească anume pe reprezentanții progresiști ai societății” (*Taina mărturisitorilor*, p. 41). „Am mers cu mulți unioniști ma-

nifestând pentru susținerea revendicărilor noastre” (ibidem, p. 42).

Replica, din țară, față de literatură vine, fresc, din partea unui mare intelectual unionist, Theodor Codreanu (n. 1 aprilie 1945, com. Sârbi, jud. Vaslui), care observă: „Noi nu am considerat niciodată că literatura basarabeană este altceva decât cea română. O fac, din păcate critici și istorici literari de mărimea și prestigiul unui Nicolae Manolescu, care, cunoscând foarte vag ceea ce se petrece, consideră că între Prut și Nistru nu există literatură, ci doar câteva nume, care s-au «sincronizat» cu moda literară din Țară. Cealalți ar fi «depășiiți», «tradiționaliști» etc. Pe de altă parte, nu încapă îndoială că există un specific basarabean și în literatură, semn al varietății în unitate. Și acest specific trebuie semnalat și valorificat. Principala maladie a criticii noastre literare este că judecă lucrurile într-un referențial unilateral, la nivelul „complexelor de cultură”, ignorând „complexele de profunzime”, singurele care dau adevărat dimensiunea consistenței canonice într-o cultură” (ibidem, p. 91).

Pentru a înțelege, așadar, situația acestui segment de românism, care este Basarabia, cartea / ciclul Raiei Rogac este un veritabil ghid spiritual. Scrisă cu modestie și onestitate, ea este ca o cetate cu turn. Cu regretul că, între atâtea sute de pagini, autoarea n-a găsit de cuviință să adauge și un autointerviu, cu totul necesar pentru istoria literară, nu-mi rămâne decât să citez cuvintele sale: „Eu spun că la fel de bine e și când poți ajuta, și când ești ajutată. Sau, cum ar spune un înțelept: un minut de succes poate șterge ani de nereușite.” Din acest punct de vedere, inegalabila Raia Rogac, ghidul nostru din vremuri bune de la Chișinău, are, nu minutul, ci viața ei de succes.

Dr. Marian NENCESCU

Despre autor

Marian Nencescu s-a născut la 17 iulie 1953, la București. Licențiat al Facultății de Filologie a Universității din București (1980). Doctor în filologie al Universității din Baia Mare (2013). Cercetător la Biblioteca Metropolitană „Mihail Sadoveanu”, redactor-șef al revistelor Biblioteca Bucureștilor, Detectiv literar, cercetător asociat la

Institutul de Filosofie al Academiei Române. Are publicate mai multe cărți de autor, cea mai recentă se intitulează *Cititorul de control* (2014), cuprinzând o amplă serie de analize istorico-literare. Ne bucurăm sincer să-l avem pe dl dr. Marian Nencescu printre autorii noștri și rămânem în așteptarea unor noi scrieri de dumnealui, pe care le vom publica cu plăcere.

SCOPUL: IEȘIREA DIN NOAPTE

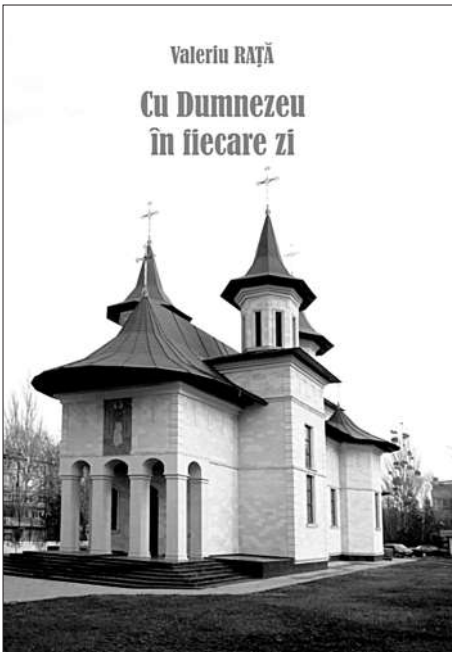
E îmbucurător faptul că în prezent tot mai mulți poeți abordează o tematică, pe cât de grea pe atât de blagorodnică – poezia creștină. Pe lângă cartea domnului **Valeriu Rață *Cu Dumnezeu în fiecare zi***, în ultimii ani am mai citit două cărți bune ale altor colegi de breaslă și numesc cartea lui Victor Pânzaru (schimonah Irineu) *Te rog, nu intra în Biserică la fel ca în muzeu* și cea a lui Efim Bivol – *Mic sunt, Doamne, fără Tine*. Această poezie este o asanare a morcirii ateiste în care am fost siliți să rătăcim decenii în șir. De altfel, toate necazurile

noastre de astăzi se trag tocmai din acea mocirlă, din acel gol sufletesc creat după alungarea Domnului Dumnezeu.

Valeriu Rață scrie cu sufletul și pentru suflet, de aceea poezia lui are o ținută sobră, fără zorzoane, accesibilă tuturor și, ce-i mai important, el crede în ceea ce scrie. Încă G.W. Leibniz spunea că „trebuie să crezi în mod copilăresc în bunăvoința lui Dumnezeu”.

Colaboratorul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” V. Rață, înarmându-se cu mijloacele poetice pe care le are la îndemână orice condeier contemporan, vrea să facă lumea mai bună, mai spirituală, mai curată, mai sinceră sau, cum se exprimă el însuși, s-o trezească din somn. Or, tocmai acest lucru e cel mai greu de îndeplinit astăzi, într-o lume plină de eczeme și zbârcituri caraghioase. Nepăsarea, indiferența, slugărnicia și somnul nostru proverbial le convine multora dintre noi, dar, mai cu seamă, convine de minune „fraților din exterior”.

Pentru această ieșire din noapte autorul își poartă cititorul prin întreg spațiul religios, începând cu *Sfânta Scriptură* și terminând cu secvențe din viața contemporanilor noștri. Prin exemple de jertfire, înălțare sufletească, sacralitate, bunăvoință cerească și minuni ale sfinților, culese din Cărțile Sfinte, autorul parcă ne roagă să ne rugăm împreună cu el, să dialogăm și să-i cerem sfaturi Bunului Dumnezeu. Și,

în mare parte, îi reușește, deoarece nu-i nimic mai pătrunzător și mai mobilizator ca verbul creștin.

Cred că versurile lui Valeriu Rață trebuie să stea pe același raft cu cele din marea poezie creștină românească, alături de Alexei Mateevici, Vasile Militaru,

Nichifor Crainic, Traian Dorz și mulți alții, creațiile pe teme religioase ale cărora au avut (și au!) un singur scop: să-l ridice pe om din genunchi, să-l scoată de la întuneric la lumină.

Alexandru-Horațiu FRIȘCU,
poet, publicist

O NOUĂ CARTE CU SCRIERI DE ANDREI VARTIC

Noua carte – *Purificarea istoriei din oglinda scenei*¹ – include doar trei segmente din vasta moștenire publicistico-culturologică și filosofică a lui Andrei Vartic, după cum urmează: **a)** *Paravanul dintre actor și rol [Scrisori către un student în arta teatrului]; b)* *Purificarea istoriei din oglinda scenei [O mizanscenă de la 2002 în opera lui Ion Luca Caragiale]; c)* *Timpul lui Eminescu.*

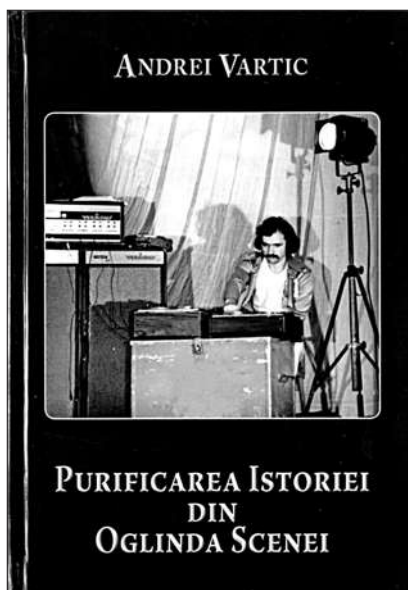
Primele două compartimente sunt legate prin similitudinea abordărilor tematice – problemele teatrului, în plan diacronic și sincron, chiar dacă plasarea accentelor diferă: splendorile și dificultățile artei teatrale, văzute prin prisma regiei, a artei interpretative, a rigorilor unui repertoriu onorabil etc., în primul caz; actualitatea netrecătoare a creației celui mai mare dramaturg român – în al doilea caz. Aceste scrieri îi vizează, preponderent, pe oamenii de teatru și pe tinerii studioși în domeniu, deși, nu mai puțin, și pe toți cei pasionați de arta teatrală.

Al treilea compartiment al cărții este un pios omagiu adus lui Eminescu – poetul, cetățeanul, filosoful, omul de cultură [și omul de teatru, dacă vreți]. Ni se pune la dispoziție un serial de eseuri ce demonstrează o dată în plus valoarea complexă și netrecătoare a operei eminesciene, auto-

rul insistând asupra necesității de a păstra Luceafărul mereu în preajmă, pentru a fi mereu mai bogați, nu tot mai săraci – din punct de vedere spiritual.

Andrei Vartic a avut darul, vocația și intuiția estetico-filosofică de a dezvălui subiecte de maximă stringență, de importanță majoră pentru destinul culturii naționale. Mai e de menționat că, de cele mai multe ori, a abordat subiecte cu titlu de pionierat, la noi, făcând-o mereu într-o manieră inedită.

Impresionante prin vervă, incitante prin suportul documentar, emoționante prin ardoare, scrierile lui A. Vartic își au un

¹ Vartic, Andrei. *Purificarea istoriei din oglinda scenei* / Andrei Vartic. Chișinău: [S.n.], 2016 (ÎS FEP „Tipografia Centrală”). 352 p. ISBN 978-9975-53-701-8.

cititor sigur, fidel, încă din timpul când au fost publicate în premieră, în presa periodică; unele – chiar de pe când se multiplicau și se difuzau „*samizdat*”. Nu încap vreo îndoială că noul volum își va găsi sau

regăsi destinatarul, mai ales în rândul oamenilor de artă și al celor predispuși la dialog cu frumosul.

Vlad POHILĂ

S-A STRECURAT ÎN LUMEA UMBRELOR TUDOR BRAGA

Criticul de artă Tudor Braga, laureat al Premiului Național, s-a stins din viață pe 3 decembrie 2016, în urma unei maladii necruțătoare, la vârsta de 68 de ani.

S-a născut la 13 iunie 1948, în satul Răspopeni, raionul Șoldănești. În 1969, a absolvit Colegiul de Arte Plastice „Alexandru Plămădeală”, Chișinău, și în 1988 – Institutul Unional de studii postuniversitare pentru persoanele de conducere din domeniul culturii, or. Moscova.

În anii 1966-2011, a realizat studii și cercetări despre artele plastice, despre problemele legate de conservarea patrimoniului artistic, atribuția operelor patrimoniului artistic, interpretarea procesului creator contemporan în arta plastică și creația populară, retrospecții ale unor fenomene artistice, precum și peste 1000 de portrete ale unor artiști consacrați. El a inițiat și a condus lucrările de refacere și repunere la locul de origine a monumentului lui Ștefan cel Mare (1990).

De asemenea, a inițiat și a executat ciclul activităților legate de demararea și edificarea tranșei a doua a Aleii Clasicilor din Chișinău, unde au fost înălțate busturile lui Tudor Arghezi, Lucian Blaga, George Călinescu, George Coșbuț, Mircea Eliade, Alexie Mateevici, Nicolae Iorga, Constantin Stere ș.a. În același timp, el a inițiat proiectul de editare a colecției de albume-catalog *Maestri basarabeni din secolul XX*.

Ani la rând, Tudor Braga a deținut funcția de director al Centrului expozițional „Constantin Brâncuși”. A organizat numeroase expoziții de pictură și a scris sute de cronici despre activitatea plasticienilor de la noi. În 2015 a fost distins cu Premiul Național pentru colecția de albu-

me *Maestri basarabeni din secolul XX*, în 14 volume.

Tudor Braga a semnat numeroase cronici și studii în presă, a participat la emisiuni de Radio și TV. Era o prezență agreabilă și așteptată în atelierile artiștilor, pe care îi vizita cu regularitate. A lansat nume noi, a încurajat debutanți care mai târziu au devenit nume sonore ale artelor plastice din R. Moldova.

Iată ce spune Dumitru Bolboceanu, președintele Uniunii Artiștilor Plastici din Republica Moldova, coleg de breaslă și prieten cu Tudor Braga: „Ce mi-a plăcut la el de la prima întâlnire era un suflet deschis, era un critic de artă mai puțin obișnuit. Or, Tudor Braga era mereu deschis, era alături de noi. El cunoștea artistul plastic nu numai prin opera lui, dar și prin acele emoții transmise, prin trăirile artistului. Chiar cunoștea și unele lucruri pe care însuși artistul nu le știa despre sine.”

Tudor Braga a mai pus începuturile expoziției-concurs *NOI: Tineretul Creator*, care are menirea să ofere sprijin artiștilor moldoveni începători. Una dintre participantele la proiect a fost Olesia Enache. Pictorița spune că susținerea lui Tudor Braga

Tudor Braga (13.VI.1948 – 3.XII.2016)

a motivat-o să-și continue drumul în arta plastică. „Tocmai Tudor Braga a venit pentru prima oară la expoziția mea personală. Când am adus prima dată lucrarea – eram încă studentă, evident –, mi-a zis: „Tu poți să mai aduci și alte lucrări la sală.” Știți, asta m-a motivat. Când ne făcea deschiderile expozițiilor, ne mai spunea lucruri noi...

Pentru noi, tinerii artiști, era un lucru foarte bun de învățatură.”

Sicriul cu corpul neînsuflețit al lui Tudor Braga a fost depus la Centrul expozițional „Constantin Brâncuși” din capitală, acolo unde mai mulți ani a fost director. A fost înmormântat în satul natal Răspopeni, raionul Șoldănești.

ACTORUL MIHAI CURAGĂU A MURIT ÎN NOAPTEA DE CRĂCIUN

La vârsta de 73 de ani cunoscutul și îndrăgitul actor Mihai Curagău s-a stins din viață.

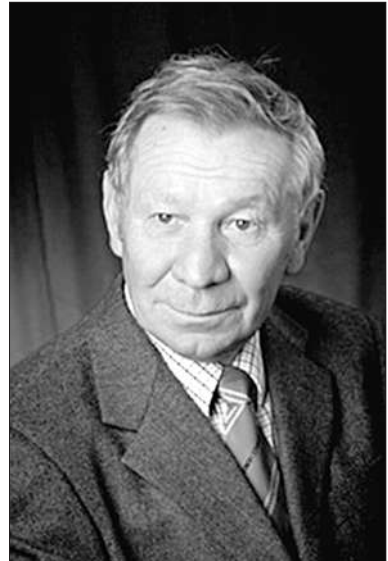
„Cu adâncă durere în suflet, am aflat vestea trecerii din această viață a îndrăgitului actor Mihai Curagău”, a anunțat jurnalistul Vasile Mija.

Mihai Curagău s-a născut la data de 15 august 1943, în satul Bălănești din raionul Nisporeni. A urmat studii de actorie de teatru și film la Institutul de Arte „Gavriil Musicescu” din Chișinău (1960-1964).

După absolvirea facultății, a fost angajat ca actor la Teatrul Muzical-Dramatic „A.S. Pușkin” (azi – Teatrul Național „Mihai Eminescu”) din Chișinău unde joacă, îndeosebi, roluri de comedie. Printre rolurile interpretate pe scena acestui teatru, pot fi numite: Moș Bodrângă din *Amintiri* de Valeriu Cupcea, după Ion Creangă, Toader din *Președintele* de Dumitru Matcovschi, Verde-împărat din *Buzduganul fermecat* de L. Deleanu, Balzaminov din *Cine caută găsește* de A. Ostrovski, Kalosin și Homutov din *Anecdote provinciale* de A. Vampilov, Bobcinski din *Revizorul* de Nikolai Gogol, Conu din *Fumuarul* de Nicolae Esinencu, Coarnă din *Mult zgomot pentru nimic* de William Shakespeare, Jupân Dumitrache din *O noapte furtunoasă* de I.L. Caragiale ș.a.

În anul 1993 se transferă ca actor la Teatrul „Satiricus – I.L. Caragiale” din Chi-

șinău. Printre rolurile interpretate în acest teatru de M. Curagău menționăm următoarele: Precupețul din *Ce e viața omului?* de Arkadi Arkanov, Polibiu din *Hercule* de Friedrich Dürrenmatt, Despot, Boierul Vulpe, Sfetnicul Veveriță și Moțoc (colaj după operele lui Grigore Ureche, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Costache Negruzzi și Vasile Alecsandri), Slabul din *Beethoven cânta din pistol* de Mircea M. Ionesco, Sălbaticul I din *Care-s sălbaticii?* de Iulian Filip, Jean-Baptiste Poguelin de Molière, Argan, Tartuffe din *Molière* de Mihail Bulgakov, Berlioz din

Mihai Curagău
(15.VIII.1943 – 24.XII.2016.)

Maestrul și Margareta de Mihail Bulgakov, Zaharia Trahanache în *O scrisoare pierdută* de Ion Luca Caragiale, Mache Răzăchescu în *D'ale carnavalului* de I.L. Caragiale, Jupân Dumitrache Titircă în *O noapte furtunoasă* de I.L. Caragiale etc.

A debutat ca actor de film în anul 1967 la studioul cinematografic „Moldova-film” în filmul lui Gheorghe Vodă *Se caută un paznic*, interpretând rolul Michiduță. A colaborat ulterior și cu alți regizori de prestigiu din Republica Moldova: Emil Loteanu, Vasile Pascaru și Tudor Tătaru. Unul dintre rolurile cele mai cunoscute este Ion din filmul *Polobocul* (1991).

A fost un actor foarte solicitat în cinematografie, jucând circa 40 de roluri în filme de producție autohtonă și străină. De asemenea, Mihai Curagău este unul dintre fondatorii „Teatrului de miniaturi”, unde a

jucat în peste 100 de scheciuri și scenete. A jucat, de asemenea, în zeci de spectacole televizate și radiofonice, a dublat peste 40 de roluri în filme.

În noiembrie 2003, a fost tipărită cartea *Argint-viu pe scândura scenei*, dedicată actorului de teatru și film Mihail Curagău, autorii articolelor fiind critici, regizori, teatrologi, filmologi și colegi de breaslă. În carte sunt numeroase imagini din spectacole și filme, precum și fotografii din albumul familiei.

Mihai Curagău a primit Premiul pentru cel mai bun rol masculin de planul II (Mache Răzăchescu din *D'ale carnavalului* de I.L. Caragiale) în cadrul Galei Premiilor UNITEM 2004. De asemenea, i s-a decernat și titlul de Artist al Poporului.

Veșnica lui pomenire din neam în neam!

S-A STINS DIN VIAȚĂ ION BORȘ, OMUL BUN DEDICAT CULTURII

Simți o tristețe adâncă când se călătorește un bun coleg de serviciu. Această plecare dintre noi lasă întotdeauna un gol, dar și amintirea vie a unui om, despre care se va vorbi, de obicei, numai de bine.

Așa va fi și în cazul colegului nostru Ion Borș, de acum fost angajat al Filialei „Ovidius” a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu”. Suferința noastră, durerea și chinul familiei lui este prea mare pentru a putea exprima în cuvinte potrivite tot ceea ce simțim în aceste momente, la despărțirea pentru totdeauna de o persoană care nu a împlinit nici 60 de ani. 14 decembrie 2016 a fost ziua când pentru ultima dată a bătut inima dragului nostru confrate de muncă.

Ion Borș s-a născut pe 10 iulie 1958 în satul Pererita din raionul Briceni. Între anii 1983 și 1987 a făcut studii superioare incomplete (abandonate după anul IV) la Facultatea de Filologie a Universității de

Stat din Moldova. La sfârșitul anilor '80 ai secolului trecut este deputat în Sovietul orașenesc Dubăsari. În vara anului 1990 se află printre delegații celui de-al doilea congres al Frontului Popular din Republica Moldova, iar în 1997 devine membru al Consiliului orașenesc Chișinău al PNL.

Ion Borș a participat la conflictul armat din raioanele de est ale Republicii Moldova, fiind – între 1992 și 1994 – corespondent al Agenției Naționale de Presă „Moldova Pres” în zona de război din raionul Dubăsari (în 1993, este ales delegat la primul congres al combatanților, care au luptat cu separatiștii în războiul de pe Nistru). Tot în această perioadă a activat în funcția de redactor al ziarului *Patria*, organ al Comitetului Executiv Raional Dubăsari. În anii 1995-1996 este reporter la ziarul *Mesagerul*, scriind articole combative. Urmează activitatea în funcția de redac-

tor-șef adjunct la ziarul *Libertatea* (1996-1997) și în aceeași funcție la ziarul *Tineretul Moldovei* (1997-2004). Între 2004 și 2011 îl aflăm ca specialist principal în relații cu publicul și monitorizarea emisiunilor radio și TV la Compania de Stat „Teleradio-Moldova”. În anii următori colaborează la ziarul *Moldova suverană*, ca redactor în secția cultură, dar în 2013, în urma unei reduceri de cadre, este concediat.

Activitatea la Filiala „Ovidius” a BM „B.P. Hasdeu” Ion Borș și-o începe în funcția de bibliotecar pe 24 septembrie 2013. Începînd cu această dată pînă în prezent a scris numeroase articole despre viața bibliotecară din municipiu, contribuind la popularizarea serviciilor prestate de filială, în parte, și de BM, în genere, precum și la introducerea, răspîndirea practicilor bibliotecare inovative, de care atît de mult au nevoie toate instituțiile de cultură de la noi. Printre cele mai reușite articole publicistice se numără: *Dumitru Matcovschi, om al cetății de cuvinte* (despre conferința literară și activitatea programată în contextul Anului Dumitru Matcovschi, publicat în *Jurnal de Chișinău*); *Iulian Filip și poezia urmelor frumoase* (prezentarea cărții *Pe urmele mele frumoase* semnată de Iulian Filip, publicat în *Florile dalbe*); *O carte excepțională, lansată la Biblioteca „Ovidius”* (lansarea monografiei *Nicolae Simatoc (1920-1979)*, despre viața și activitatea unui legendar fotbalist basarabean, care a ajuns de la „Ripensia” Timișoara la FC „Barcelona”, publicat în *Vocea poporului*); *Trolleybookul din parcul Trandafirilor* (despre inaugurarea noului proiect propus de BM „B.P. Hasdeu”, publicat în *Jurnal de Chișinău*); *Ore de citire cu „Domnița Cineluța”* (despre întîlnirea copiilor de la Liceul Teoretic „M. Viteazul” cu scriitoarea Claudia Partole, publicat în *Florile dalbe*); *Cenaclul „Eminescu – 2000”, la aniversarea a 15-a* (despre ședința aniversară dedicată marelui Poet național Mihai Eminescu cu gene-

ricul *Eminescu al meu*, publicat în *Jurnal de Chișinău*) ș.a.

Ion Borș a fost un animator al vieții culturale din Republica Moldova: întemeietor și președinte al Cenaclului de cultură națională „Moștenire” din Dubăsari; conducător al Clubului tinerilor pictori „Cupola pătrată” (Biblioteca de Arte „T. Arghezi”); conducător al Ateneului „Unirea” (Biblioteca „Alba Iulia”) ș.a. Pe parcursul anilor a colaborat la diverse publicații periodice: la ziarele și revistele *Moldova suverană*, *Nezavisimaia Moldova*, *Dialog*, *Flux*, *Scutul legii*, *Dezvoltarea*, *Libertatea*, *Apropo magazin*, *Integrare pentru toți*, *Programe TV*, *Moldova*, *VIP magazin*, *Obiectiv AV*, *Post-factum*, *Viața mea*, *Moldoveanca*, la Agenția *Basa-press* ș.a. Relativ recent a semnat scenariile la două filme documentare – primul se intitulează *Diversitatea etnică – patrimoniul orașului Soroca*, în cel de-al doilea ne prezintă date istorice și culturale ale raionului Cantemir.

De asemenea, Ion Borș a avut multiple competențe artistice: a vernisat o expoziție de pictură la Biblioteca „Onisifor Ghibu”; ca textier a colaborat cu compozitorii Ioana Sulac, Valeriu Motovilnic, Andrei Sava, Alexandru Pelin; a fost secretar

de presă la Festivalul internațional *Două inimi gemene* (din 2002 pînă în 2016); membru al juriului la Festivalul internațional moldo-ucrainean *Plai natal* (două ediții); membru al juriului la Festivalul internațional al cîntecului în limbile de origine latină *Nova Latinitas* (prima ediție); membru al juriului Festivalului republican al cîntecului francez *Chantos amis* (două ediții); a scris romanul *Păcatul* (2002-2004; fragmente în volumul *Sonograf*, 2005); a tipărit cărțile pentru copii *Buburuza* și *La buneii mei în curte* (2008); a scos de sub tipar revistele *Pizza de Chișinău* (integrame în limba română) și *Джокер* (scanvorduri în limba rusă).

Ion Borș deține un trofeu al celui mai popular ziar de limba română (domeniul cultură), decernat de firma germană „Get-Set”; i s-a acordat Premiul *Gheorghe Cinci-*

lei (Teatrul Municipal „Satiricus I.L. Caragi-ale”) și Premiul *Jurnalistul anului* (Uniunea Jurnaliștilor Profesioniști).

S-a stins o viață de om, un suflet bun. Sîntem cu o rugăciune, o floare, o lumînare în mîini și lacrimi de durere pe obraz pentru cel care ne-a fost în ultimii ani de viață un coleg model de comportare și atitudine demnă, respectabilă în orice împrejurări s-ar afla. Ne rămîne amintirea despre cel care a tins permanent spre idealurile noastre naționale.

Conștiința profesională și ținuta morală ale lui Ion Borș au fost întotdeauna apreciate de colegi și conducerea BM.

Exprimăm întreaga compasiune și sincere condoleanțe familiei, rudelor și celor apropiați.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Să-i fie amintirea luminoasă

*Lui Ion Borș,
in memoriam*

A fost specialistul de valoare,
Subit s-a stins făclia vieții lui,
S-a stins o fire blîndă, creatoare,
Ducînd în cer un simț al dorului.

Purtase pașii pe ingrate drumuri,
A activat și-n zona de război,
N-a stat de-o parte în acele vremuri,
Ci ne încuraja la fapte noi.

A fost deci omul dedicat culturii –
Și proză, versuri calde ne-a lăsat,
A fost inclus în diferite jurii,
Iar că s-a stins degrabă, e păcat...

L-a plîns familia îndoliată,
Colegii percepuseră un gol,
De-acum încolo pana lui umblată
Se va usca încetîșor, domol.

Să-i fie amintirea luminoasă,
Să nu uităm că a făcut efort
Să ne aducă cartea-n orice casă,
A fost al țării noastre patriot...

Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar

NU MAI ESTE PRINTRE NOI VICTOR KULIKOVSKI

O veste tristă, din seara zilei de 23 decembrie 2016, a îndoliat întregul colectiv al Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu” – ne-a părăsit, plecînd în lumea celor drepți, colegul nostru Victor Kulikovski. A lăsat în urmă – îndoliate – soția, conf. univ. dr. Lidia Kulikovski, și cele două fiice – Dumitrița și Victoria.

Victor Kulikovski s-a născut pe 26 martie 1951 în satul Badicul Moldovenesc, din raionul Cahul, într-o familie de țărani gospodari. În 1973 a absolvit Facultatea Mecanică a Institutului Politehnic din Chișinău (astăzi Universitatea Tehnică a Moldovei) – specialitatea inginer mecanic. După serviciul în armată este inginer la bazele de comerț din Cahul, Cricova și Orhei. La BM „B.P. Hasdeu” activează din 1991 – a fost instructor general de protecția muncii pentru angajați, a ținut registrele de protecție a muncii, a contribuit la elaborarea planurilor de achiziție a bunurilor, a organizat și

a participat la acțiuni de formare profesională continuă... Ultima funcție pe care a deținut-o V. Kulikovski a fost cea de șef al Secției mentenanță.

În genere, colegul nostru a avut o fire de tehnocrat, dar nu îi erau străine nici cîntecele populare românești – baștina lui fiind un meleag cu bogate tradiții și obiceiuri, pe care fiul ei, depărtîndu-se de rădăcini, le-a purtat în suflet toată viața.

A fost un om modest, chibzuit, prevăzător, care și-a iubit la nesfîrșit familia. A fost un sprijin solid pentru soție, un tată ce poate servi ca exemplu și un bunic cum nu se află pe lume... Rămînea să se bucure de zilele fericite într-o atmosferă familială

caldă, dar Cel de Sus a rînduit ca lucrurile să se întîmple altfel...

Regretăm trecerea din viață a colegului Victor Kulikovski. Sîntem alături de dna Lidia Kulikovski, director al Departamentului studii și cercetări de la instituția noastră, alături de dragele lui fice, alături de toate rudele și prietenii celui regretat.

Va rămîne veșnic în amintirea noastră cel care a fost un om de omenie, sufletist, specialist impecabil.

Dumnezeu să-l odihnească în pace!

Gînduri de alinare

In memoriam:

Victor Kulikovski

A lăsat în urmă o soție-ndoliată,
Fiicele de-acuma n-au să-i spună: „Bună, tată!”

Inimile-s sfîrtecate de dureri și chin
Tuturor din casă – parcă nici nu le-aparțin.

A avut un suflet de blajin, ca pîinea caldă,
Și așa pe veci, în ceruri, bine o să-i șadă.

Nu mai este omul cel la locul potrivit,
Golul ce îl lasă pare de ne-nlocuit...

Vor rămîne vise mari, dar nerealizate,
Cîntecele lui lipsi-vor în comunitate.

Îl vom ține minte doar prin tot ce a făcut,
Orice mărunțiș – pe drept – de noi recunoscut.

Ce frumos că a plecat cu liniște, credință...
Nu îi vom uita efortul... E cu neputință...

Toată viața trudei fost-a dedicat mereu,
Deci plecat-a e cu plinul – vede Dumnezeu...

*Valeriu RAȚĂ,
bibliotecar*

CONFERINȚĂ DE BILANȚ: ARTA REFUGII DE PAUL GOMA

E toamnă iar și Biblioteca Municipală își numără din nou cititorii participanți la programul de lectură *Chișinăul citește*. Al XIII-lea an consecutiv, în cadrul acestui program, am încurajat lectura propunând comunității câte un titlu recent editat care acoperă toate categoriile de vârstă și orientând cititorul spre valorile literare și artistice autohtone.

Pentru 2016 au fost selectate cărțile: *Când părinții nu-s acasă* de Miroslava Metleaeva (pentru copii); *Kinderland*, autor Liliana Corobcă (segmentul adolescenței), iar adulții au avut posibilitatea să cunoască și să aprecieze opera celui mai mare scriitor disident român – Paul Goma, citind *Arta refugii*.

Conferințele de bilanț au permis cititorilor să se expună, să-și exprime opiniile, să acorde întrebări autorilor, criticilor literari, scriitorilor, biblioteca utilizând mai multe moduri de organizare: copiii s-au adunat în jurul M. Metleaeva interesați și entuziasmați de modul de viață al copiilor altei generații, care nu aveau telefoane mobile, tablete și alte tehnologii moderne; adolescenților li s-a oferit posibilitatea de a comunica cu autoarea prin Skype, iar ceilalți și-au expus punctul de vedere prin mici eseuri, alegând cu grijă cuvintele și argumentând logic ideile.

Tonul dezbaterii asupra cărții *Arta refugii* l-a dat acad. Mihai Cimpoi, critic lite-

rar, care s-a referit la vasta creație a lui Paul Goma, accentul fiind pus pe această „carte-document, o carte-mărturie, cu oameni adevărați și întâmplări reale”. Acest roman este a doua lucrare din ciclul autobiografic după *Din calidor. Povestea unei copilării basarabene* și recompune, în memorie, copilăria transilvană, locul în care s-au refugiat părinții lui împreună cu atâția și atâția basarabeni. Lectura a reușit să trezească emoții, să atingă coardele sufletelor ale mai multor chișinăuieni, să înțeleagă mai profund drama ruperii de locurile natale.

Prezentăm mai jos câteva gânduri și trăiri ale cititorilor noștri în speranța că pasionații de arta cuvântului scris vor fi impresionați și de alte lucrări ale unuia dintre cele mai răsunătoare nume din literatura română – Paul Goma, demonstrând că BM a reușit să-l „aducă acasă” cel puțin prin lectură.

P.S. Mulțumim tuturor filialelor implicate în organizarea și promovarea acestui Program, profesorilor și liceenilor, dar în mod deosebit bibliotecarilor de la filialele „Ovidius”, „Transilvania”, „Târgoviște”, Biblioteca Centrală, Centrul Academic Internațional Eminescu, care au știut să-i încurajeze în favoarea exprimării în scris a viziunilor și susținerea punctelor de vedere.

Genoveva SCOBIALĂ,
șef, Departamentul dezvoltare și monitorizare

LUPTA CU ISTORIA

În postfața la cartea *Arta refugii. O copilărie transilvană* de Paul Goma (ediția a IV-a, Editura „Cartier”, Chișinău, 2015), re-

putatul critic român Gheorghe Grigurcu remarca: „Goma a avut de înfruntat un sistem feroce antidemocratic, care nu-i

lăsa dreptul de autoapărare, care nu-i îngăduia libertatea civilă... Era o luptă cu Istoria, cu o istorie intrată într-o perioadă de criză convulsivă din pricina instaurării și îndelungatei persistențe a totalitarismului roșu. Să nu uităm, căci posteritatea nu va uita, un lucru elementar: Goma a fost cel mai radical, cel mai sonor oponent al opresiunii comuniste din România, suficient de bine cunoscut și în Occident ca un herald al unei eliberări la care și-a adus o contribuție morală de netăgăduit" (opera citată, coperta a IV-a).

Acea luptă cu Istoria Paul Goma a purtat-o și prin acțiunile, și prin scrierile sale. Romanul referențial *Arta refugii* demonstrează cu prisosință această afirmație.

Acea luptă a început încă din timpul copilăriei scriitorului, atunci când, în urma criminalului pact Molotov-Ribbentrop, Basarabia a fost ruptă de la trupul Patriei-mame și dată pe mâna rușilor; când, odată cu declanșarea celui de-al Doilea Război Mondial mulți intelectuali basarabeni au luat calea pribegiei. Același soartă

au avut-o și părinții scriitorului, învățători fiind. Implicit, însuși Paul Goma, pe atunci copil. Acțiunea romanului se desfășoară în regiunea transilvană, unde ajung refugiații basarabeni, și este redată prin prisma copilului. Ceea ce nu înseamnă nicidecum că e redată simplist, superficial. „Copilul” e acel care simte, poate, cel mai acut drama dezrădăcinării, a permanentelor mutări, strămutări de la o gazdă la alta (vreo câteva capitole sunt intitulate „Ne mutăm – Nu ne mutăm”), dintr-o localitate într-alta (Gusu, Buia etc.), ba protagoniștii centrali sunt nevoiți să se refugieze chiar și la o stână, în plină iarnă... Autorul îmbină armonios istoricul cu autobiograficul. Nu cade nicicând în sentimentalisme, deși redă, de fapt, întâmplări dramatice. Măiestria scriitorului se manifestă în toate: portretizări, dialoguri, portrete, umor, situații inedite, pregnante îl fac pe cititor să nu lase cartea din mână, s-o parcurgă cu interes sporit până la ultima pagină. Remarcabil e faptul că autorul nu descrie, nu-i etichetează pe eroii săi, direct: că unu-i rău, că altu-i bun; că unu-i laș, iar altul e om dintr-o bucată etc. El demonstrează cum se manifestă oamenii în situații-limită, în cotidian, și o face atât de veridic, de viu, încât personajele sale se întipăresc în memoria cititorului și-l fac să înțeleagă mai bine firea semenilor. Neegalat rămâne Paul Goma și în redarea specificului limbajului eroilor săi. Basarabeanul, în roman, „vorbește” în felul lui, ardeleanul – într-al său, rusul – ca rusul, sasul – ca sasul, și ungurul – ca ungurul... Scriitorul redă pregnant coloritul locurilor din limbajul local. Ineditul situațiilor de război e redat și el nu prin descriptivisme plecticoase, cum au făcut-o mulți autori care au tratat această temă și care s-au împotmolit, în mare, în invenții și aproximări, ci la Paul Goma, e mereu redat prin situații veridice. Un capitol, bunăoară, e intitulat *Au năvălit liberatorii* fără echivoc, caustic; desprinde cititorul care este atitudinea

scriitorului față de acei care au năvălit, fără a mai fi nevoie ca autorul să comenteze „metodele”, urmările acelei „eliberări”...

E foarte multă istorie în acest roman al lui Paul Goma! O istorie „mare” – adică, fapte, evenimente despre cel de-al Doilea Război Mondial, o perioadă de grele încercări nu doar pentru intelectualitatea basarabeană, dar și pentru toți locuitorii ei, la fel ca și pentru ardeleni etc.

Și o istorie „mică” ne prezintă aici Paul Goma – istoria diverșilor oameni, care încearcă, zi de zi, să înfrunte ostila istorie „mare”, oameni care învață, poate, cea mai importantă istorie – cea a rezistenței, a demnității. Și „arta refugii”, până la urmă, e o artă a demnității, a umanului. Eroul central – copilul – se maturizează sub ochii cititorului; el, la fel ca alți oameni-personaje din roman, e nevoit să înfrunte grele situații, lipsuri, dar cea mai grea lovitură a destinului, desigur, a fost cauzată de arestarea părinților săi.

Refrenul-titlul câtorva capitole consecutive, cele de încheiere a romanului varsă lumină despre starea de spirit a „copilului”,

ajuns atunci la peste 13 ani: „Nu plânge!” Și el nu plânge, el luptă, el acționează, în sfârșit, poate exclama: „Nu plâng!” (pag. 395).

„Traseul” psihologic al personajului central e unul complex, convingător, Paul Goma reușind să creeze un personaj memorabil, un roman memorabil. Și nu e defel de mirare, deoarece cartea a fost elaborată, probabil, minuțios; a fost scrisă pe parcursul mai multor ani, semn că autorul „nu s-a jucat” atunci când a creat-o.

Va învăța și cititorul acestui roman să lupte, să-și înfrunte destinul, când e ostil; să priceapă că istoria îl „face” pe om, dar și omul poate s-o influențeze. Este extrem de important să însușească această lecție de istorie scrisă de conaționalul nostru de la Mana-Vatici-Orhei, Paul Goma, căci, se pare, istoria continuă să ne joace nouă festa, basarabenilor, „servindu-ne” – ba crize interminabile, ba incertitudini și „surprize” electorale... „Nu plânge!” – sunt sigură, ne-ar îndemna maestrul Paul Goma pe fiecare în parte, cititorii și admiratorii săi.

Nina SLUTU-SOROCEANU

O PERSPECTIVĂ A LECTURII PRIN OCHII UNUI INTELECTUAL DIN ARTA REFUGII LUI PAUL GOMA

Lectura are proprietatea de a o „gusta”, a „mînca savuros” sau a „mesteca cumseca-de”, cum spunea Saumerset Maugham.

Pentru mine, opera de volum trezește mai mult interes prin faptul că este consistentă și, ca simplu consumator, am încercat cartea *Arta refugii* la recomandarea neobositei „albina a promovării lecturilor de calitate” dna Liliana Juc de la Biblioteca „Tîrgoviște”.

La primele file am înțeles că tematica este una din cele mai tipărite, deși dramatice și dureroase. Dar iată că pe lângă

retrospecția timpului și spațiului mult pătimitului spațiu românesc din diegeza copilului-narator, apare chipul personajului mama-profesoară care mi-a devenit atât de cunoscută și dragă.

Pămîntul acesta a avut ceva cu noi, intelectualii, au fost eroii care nu prea s-au stabilit prin zone urbane centrale. Atunci cînd au fost timpuri de restriște și acum cînd salariile sunt atât de „consistente” ei se află tot prin drumuri pietroase; tot prin bălegarul satelor, merg, chiar dacă a fost istoria copilului; istoria părinților mei a mea

cu repartizare după merite în capitala unui stat. Una rămîne: basarabeni cu morala sănătoasă, dress-codul mamei personaj: pantof cu toc; rochie aleasă cu acuratețe și genofondul omeniei.

Ce mi-a rămas după lectură? Durere și pozitivism, dar am simțit cumva gustul din

romanul lui Márquez și mi-am zis: „Un veac de refugii...”

Stela VIȘNEVȘCHI,
profesoară de limba și literatura română,
Liceul Academic de Arte Plastice
„Igor Vieru”, master în lingvistică contrastivă

BUCURIA MINȚII ȘI A INIMII, ROMANUL ARTA REFUGII

Paul Goma a fost și a rămas până azi scriitor. Ce este scriitorul în opinia lui Goma? În niciun caz un „autor de cărți”, ci acel individ care are obligația morală de a fi responsabil pentru memoria comunității sale. Obligația intelectualului, fie el scriitor sau artist, este de a se comporta, ca un protestatar, ca un opozant politic ori de câte ori puterea, sub diversele ei manifestări, tinde să încalce drepturile, să surpe libertățile individului. Oricât de scriitor, intelectualul veghează pentru ca omul simplu să nu fie lăsat pradă manipulărilor și nedreptăților. Tăcerea intelectualului în cetate este o formă de colaboraționism cu puterea, de orice natură ar fi ea.

A luptat aproape de unul singur cu un sistem criminal și a supraviețuit. A lui a fost victoria până la urmă. Noi suntem maleabili. Ne dăm după vremi și după om. Și cine vrea ne îndoiaie. Se poate supraviețui așa. Însă Paul Goma ne arată nu cum se supraviețuiește, ci cum se trăiește. Vertical. Cu privirea înainte. Ne învață cum se poate muri în picioare. El, plecând, și-a luat țara cu el ca să ne-o redea prin cărți.

În *Arta refugii* Paul Goma reconstituie imaginea mitică a copilăriei și relevă mirajul meleagurilor natale. *Arta refugii* este o carte ce stă sub semnul memoriei, universul infantil fiind privit cu reală nostalgie. Maniera în care scriitorul privește copilăria și adolescența reprezintă o altă dimen-

siune prin care romanele lui Paul Goma reușesc să aducă o serie de elemente novatoare în literatura română. Imaginea paradisului pierdut este prezentă în scrierile *Arta refugii* și *Din calidor*.

Limbajul lui Paul Goma din acest roman este plin de basarabenisme, chiar și de rusisme. Dar e un limbaj firesc, neforțat, de o oralitate rarismă. Se vede foarte clar că pentru Paul Goma limba este un instrument esențial în literatură, asupra căruia și lucrează, dar cu care se și joacă. Operele sale au fost traduse în mai multe limbi, dar au fost scrise doar în limba română și scriitorul a rămas consecvent acestui principiu toată viața. „Limba română este patria mea. Eu îi rămân fidel și voi scrie întotdeauna doar în limba mea”, scria el undeva.

M-am gândit că romanul lui Paul Goma ar putea fi ecranizat sau jucat pe scena unui teatru. *Arta refugii* e perfect „teatralizabil”. E o bucurie a minții, a intelectului și a inimii să citești *Arta refugii*, în aceeași măsură în care este și o bună ocazie să te întristezi de experiențele protagonistului.

Citind *Arta refugii* râzi, te cutremuri, te sperii, cazi pe gânduri. Nu e un roman ușor, deși se citește cu mare plăcere.

Svetlana POTĂNGĂ,
profesoară de franceză, Școala Profesională
nr. 7, Chișinău

ARTA DE A CREA CUVINTE ÎN PÂNZA ROMANULUI

L-am descoperit pe Paul Goma anul trecut, la una din ședințele Salonului de lectură „Ceaiul de la ora patru”. Nu auzisem despre el nimic până atunci. Prima mea lectură a fost *Arta refugii*. Acest roman este unic atât prin tema bine formulată și prezentată, cât și prin cuvintele nou-formate de către autor. Romanul diferă de celelalte opere prin felul în care cuvintele noi formate sunt atât de bine aranjate în text, încât poți spune că sunt cuvinte vechi și locul lor este chiar acolo unde le-a aranjat autorul. Crearea cuvintelor noi îl face pe Paul Goma special și deosebit de contemporanii săi. De fapt, fiecare are unicitatea sa, însă dânsul, până a ajunge să fie respectat și apreciat în rândul scriitorilor, a cunoscut neînțelegere, ignorare, injustiție.

Cuvintele *refugiat, ne-refugiat, domnpărinte, haidău-șef, cedător, re-ameri-cani, re-vede, re-fina, re-bombe, re-cedez, așairomânul, încotrova, re-roșie, re-oftea-ză, nețigani, fugartist, ne-formă, înplusă* etc. sunt create de autor și este interesant că fiecare are totuși o semnificație, la fel creată de Paul Goma. Dânsul totuși expli-

că care e chestia cu „re-ul”: „...de la latini am luat noi șmecheria cu re-ul. Îmi place: iei aproape orice cuvânt, îi pui în frunte un re- și gata, se întâmplă o întâmplare de reparare: cum n-ai nimerit-o de prima oară cu o treabă, te întorci și o dregi cu re-ul.” Interesant este și faptul că autorul creează nu doar cuvinte, ci și îmbinări de cuvinte, ba chiar și frământări de limbă cum ar fi: „A dudit duduia Doban cu dodotele ei de darterie drea.” Îmbinările create de P. Goma sunt: *mărgele mărgelii, balegi bălegalegi, totului-tot, cam-distrus un-pic-de-tot de tot, buni-cedați, să ne des-cedeze, așairomânul, bătrân ca bătrânețea* etc. Datorită acestor cuvinte, romanul devine și mai atractiv în timpul lecturii, devine mai viu, mai colorat, chiar dacă abordează o temă ce și-a lăsat amprenta chiar și până în zilele de azi. Romanul nu „doare” atât de tare, încât ar putea dacă ar lipsi glumele mamei spuse printre lacrimi și cuvintele create de însăși autorul.

Daniela NĂGARĂ,
clasa a X-a LM, Liceul Teoretic „Gaudeamus”

VIAȚA CA O FUGĂ PRINTRE OAMENI

Viața fiecărui om este un drum cu cotituri, bifurcări, intersecții, cu început și sfârșit. Distanța pe care trebuie să o parcurgem este o călătorie, care trebuie să fie îndrăgită, înțeleasă, consumată și trăită. Fiecare pas este o nouă treaptă spre ceva necunoscut, însă sunt momente în care omul este silit să renunțe la liniște și fuge din toate răspunerile, fără să facă măcar o pauză. El este speriat, disperat, se simte într-un cerc strâmt din care nu mai este ieșire și salvare. Vrea să ceară ajutor, însă

nu are de la cine, pentru că toți l-au lăsat singur în fața pierii.

Arta refugii de Paul Goma pentru mine este una din cărțile care pe lângă faptul că mai și vorbesc, reușesc să atingă sufletele oamenilor și să provoace un amalgam de sentimente și întrebări. Descrierea detaliată a sorții refugiaților basarabeni, nevoiți să-și părăsească Patria din cauza poftelor unor cotropitori, îi provoacă un sentiment de parcă ai fi alături de ei și ai simți toate încercările și nedreptățile cărora au

fost supuși. Cedarea Basarabiei de către România în urma, presiunilor staliniste a devenit o pată neagră și o rană ce sângerează mereu în istoria noastră. Basarabeni s-au pomenit într-o clipă apatrizi, fără dreptul de a-și iubi și venera Patria, ca un popor care nici nu mai există.

Noi, basarabeni, după cum a menționat și autorul, suntem învățați nu doar cu lunecatul, ci și cu căzutul, noi știm să cădem, fără să rămânem șchiopi. Chiar dacă părea că totul este pierdut, unele familii nu au cedat în fața celor care se pretindeau a fi „sfînți”. Cei care își doreau să creeze un sistem unde toți vor fi nu atât egali, cât identici, ba chiar și să gândească la fel, cum gândește „tătuca”. Această familie de profesori împreună cu copilul său, precum și ceilalți refugiați s-au ciocnit cu ideea că nu sunt ai nimănui. Parcă fiecare dintre ei s-ar fi întrebat: „Fraților, și cu noi cum rămâne?” Ardeleni nu erau împotriva sistemului sovietic, căci erau mulțumiți de reîntoarcerea Ardealului de Nord, iar pe basarabeni îi considerau trădători. Nu mai era scăpare din tot haosul acesta: dintr-o parte rusificare, din altă parte, proprii frați obligați să te de-a afară, căci așa a fost ordinul.

Deportările în masă ale oamenilor nevinovați, crearea colhozurilor, impunerea limbii ruse ca limbă de stat și bieții oameni, nevoiți să suporte toate consecințele războiului, construind o lume de la început. Cu ce bun s-au ales oare? Cu clădiri bombardate, tineri recrutați, crearea partidelor comuniste și recunoașterea acestora în fruntea statului? Așa arăta marea „fericire” a României, care de facto trebuia să fie liberă și neatinsă de Marile Puteri.

Deseori, îmi părea că eroul este mai mult decât un tânăr în devenire, iar vârsta sa de treisprezece ani nu este nimic altceva decât o aparență. Circumstanțele l-au făcut să renunțe la o copilărie liniștită și să crească mai repede decât ceilalți copii.

El știa ce înseamnă să fi toată viața într-o fugă eternă, fără a avea posibilitatea de a trăi acolo, unde îți este sufletul. Părinții săi, învățători, jertfeau enorm pentru a putea să-i ofere măcar puținul, pe care și-l puteau permite. El se mai revolta uneori, însă niciodată nu fugea de muncă și se străduia din răspuțeri să-i ajute pe părinți și să-i susțină în maniera lui, mai copilăroasă. Totuși, aflându-se „într-o groapă cu lei”, unii ardelenii îndrăzneau să meargă împotriva sistemului și să-și ajute colegii. Un rol deosebit l-a jucat domnul Director, care de la început a părut a fi o persoană antipatică, iar mai apoi a devenit un salvator, un om cu un suflet mare și curajos.

Mama era o icoană, o întruchipare a rezistenței, hărniciei și speranței. Ea nu a cedat nici atunci când toți profesorii au fost constrânși să învețe limba rusă, preferând să o iubească doar pe a noastră, cea română. Parcă ar fi o interpretare a spiritului român, jefuit, trădat, aflat în impas, însă încă mai viu decât a fost. Îi era plin capul cu probleme, dar mai găsea loc și pentru grijile celorlalți, accentuând cât e de important să fii mai întâi de toate om. Zâmbetele ei calde l-au făcut pe erou să se simtă acasă, în siguranță și pace, deși totul era doar o iluzie. Mama a fost cea care transforma orice zi posomorâtă în una însoțită. Și tot ea a luptat, așa cum pot numai femeile, pentru a-și apăra copilul. Chiar și atunci când a fost luată cu forța de sovietici, se gândea mai mult la fecior decât la propria soartă. Ea nu a putut să cedeze, deși inima i se rupea de durere, precum și România, care plângea în hohote privind cum copiii ei se distrug unul pe altul.

Nu toți au curajul să le spună lucrurilor pe nume, iar cei care o fac, trec prin sine toată mizeria și durerea, prin care au trecut strămoșii noștri. Noi, cei de astăzi, mai avem încă o șansă, datorită celor care și-au jertfit propriile vieți. Pământul geme de sângele ce s-a amestecat cu pământul

și cu apa, de familii ce s-au destrămat, de o teroare ce a năvălit asupra noastră. De parcă am fi fost niște jucării de manevrat, transferați dintr-o parte în altă. Nu s-a gândit nimeni la noi, ca entitate, ca oameni vii cu rațiune. Cei care vorbesc despre această problemă, habar nu au cât a suferit

poporul basarabean ca să capete această libertate. Noi nu mai plângem, ci luptăm. Noi nu vom mai tăcea, căci existăm. Noi nu mai așteptăm, ci acționăm. Noi, nu mai „re-fugim”, noi „re-înaintăm”.

*Silvia BOGONOVSKI,
clasa a XII-a LM, Liceul Teoretic „Gaudeamus”*

O COPILĂRIE TRANSILVĂNEANĂ

Arta refugii scrisă de Paul Goma este cartea unei copilării cu greutăți și confruntări ale destinului.

Expozițiunea: acțiunile au loc în Ardealul de Nord și încep în anul 1944.

Intriga: familia care, din cauza invaziei rușilor, s-a refugiat din Mana în satul Gusu, județul Sibiu.

Desfășurarea acțiunii: familia a fost nevoită să se tot ascundă și să se tot mute din cancelaria școlii la gazdă la moș Ilie. Apoi să se mute în comuna Buia, județul Tarnova Mare, acolo stând iar în cancelarie, apoi iar la gazde. De fiecare dată când se mutau, o făceau noaptea ca să nu-i vadă oamenii din sat.

Frica refugiaților era repatrierea, pentru că dacă sovieticii îi găseau – îi urcau în tren și îi deportau în Siberia. În tot acest răstimp copilul de numai nouă ani la început, trăiește toate aceste mutări, visând că într-o zi se va întoarce acasă, la Mana. Era nevoit să schimbe mereu școala, să-și lase prietenii vechi și să-și facă mereu prieteni că să aibă cu cine se juca.

Punctul culminant: în România s-a instaurat partidul comunist, iar rușii căutau toți basarabenii pentru a-i repatria. Momentul cel mai important al operei este atunci când părinții copilului sunt luți de sovietici în timp ce el era în sat.

Deznodământul: este atunci când micul copil umblă să-și caute părinții, fiind certat de toți militarii și cei de la NKVD, precum și speriat că va fi deportat.

Această carte se sfârșește în momentul în care copilul își găsește familia și mama, căreia îi tot spune să nu mai plângă.

Această copilărie grea și plină de schimbări ne arată viața dificilă. Copilul de numai 13 ani mi-a oferit lecții de viață și m-a făcut cu adevărat să înțeleg că în trecut oamenii trăiau cu mult mai greu. *Arta refugii* a fost pentru mine o sursă reală de cunoaștere, deoarece străbunica mea deseori obișnuia să-mi povestească despre acele crude vremuri de război și în urma lecturii am adăugat imagini și impresii la cele ce le aveam din povești.

*Mădălina SCURTU,
clasa a X-a LM, Liceul Teoretic „Gaudeamus”*

PAUL GOMA – NEOBOSIT DENUNȚĂTOR AL COMUNISMULUI

Romanul *Arta refugii* este o pagină din istoria noastră, cea trăită de copilul nevoit să-și părăsească casa părintească și să ia calea refugiului. Este o poveste dramatică, pe care a trăit-o toată Basarabia, basa-

rabenii fiind nevoiți să plece pe cărări străine sau să fie duși în gulagul comunist. Mai direct, e vorba de soarta unor învățători basarabeni, care au fugit de comuniști, în România. Acolo nu-i aștepta „raiul”, căci

Siguranța română, condusă de comuniștii ruși, era foarte vigilentă. De aceea părinții lui Paul Goma au fost mereu căutați, găsiți, persecutați, arestați. Au trăit stări de tensiune și alertă veșnică, nu știau ce-i așteaptă în ziua de mâine, căci erau nevoiți să se retragă continuu din fața pericolului sovieto-stalinist.

Aflându-se în Transilvania, familia lui P. Goma, a încercat să reziste la grelele încercări, mai ales mama, care era un fel de „căpitan” al familiei. Dacă zicea ea că ne mutăm, apoi mutarea se executa. Aici, chiar la începutul romanului, autorul explică cum e jocul cu cuvintele limbii române. Avea ce avea el cu acest pseudoprefix: *re-*. Spunea că a preluat șmecheria de la latini, cu acest *re-*. „Dacă iei ceva de la cineva, e necesar să re-dau acel ceva sau să re-iau mai mult, sau să re-pun, să re-azvârl, să re-aflu” etc.

Paul Goma încearcă să explice ce e cu acest cuvânt: *refugă*. Pornește de la *regufiu*

și spune că acest prefix este unul ne-adevărat. Deci, în viziunea autorului, *fuga*, *re-fuga* – adică ei n-au fost siliți să plece din Basarabia, dar au fugit sau au re-fugit, adică au devenit refugiați din Basarabia.

Cea mai optimistă ființă e mama scriitorului, uneori ea glumește printre lacrimi. Îi spune copilului că dacă nu se face nici fierar, nici rege, nici ceferist, apoi dacă învață bine, poate deveni cântăreț sau compozitor, care va compune cântece frumoase pentru basarabeni refugiați. Familia refugiată a trăit într-o școală, într-o cancelarie, apoi se muta din gazdă în gazdă. Întâlnesc diverși oameni, de tot felul, în viziunea copilului, tot mai mulți sunt cei buni, decât cei răi.

Este doar un aspect al celor citite, căci e prea mult spus în fiecare pagină.

Diana DAMIR,

clasa a X-a Real, Liceul Teoretic „Gaudeamus”

SĂ NU PLÂNGI... ÎȚI STRICI OCHII (O PAGINĂ DE ROMAN)

Îmi caut părinții... Pe cine întreb, nimeni nu știe unde-s... Copilul, numai de nouă ani, își caută părinții, stă într-o gară, ce gară mai că nu știe și așteaptă un tren, nu se știe pe care. Visează că așteaptă un tren spre Portugalia; să doarmă și să se trezească acolo, departe. Timpul nu era prea rău... Frig...

Dar trenul nu a mai venit și el a fost nevoit să se întoarcă acasă. Acolo, de mult timp, nu mai este nimeni. Dar un glas interior îi șoptea: „Să nu plângi, că te ia dracul – dacă plângi!” „N-am putut. Și doar m-am străduit. N-a ieșit.”

„Nu plâng – chiar dacă nu vine trenul!”

Copilul devine un adolescent de 13 ani, are mai multe întrebări decât răspunsuri. Își caută părinții, arestați, ne-clar pentru ce.

La o poartă s-a oprit. A început să afle ceva despre părinții lui, dar a fost bruscat: „Ți-am mai spus să circuli, nu-i voie, aici!”

Dar n-a plâns, căci același glas intern i-a șoptit: „Să nu plângi...”

„Nu plâng, mi-a intrat praf în ochi. Sau o musculiță, un fulg, însă, orice ți-ar intra, tu nu te lași, nu-i așa!”

În căutările sale a dat peste fel de fel de oameni, care-i reproșau: „La vârsta asta umbli brambura pe străzi, ca un vagabond, mă? Marș acasă!”

Dar n-avea casă, n-avea părinți, căci i le luaseră pe toate comuniștii. Chiar strigă: „N-am neamuri, n-am pe nimeni, în toată Republica Populară Română, numai pe ei îi am și mi i-ați luat! De ce mi i-ați luat?” Dar nimeni nu-i răspunde, iar el are doar 13

ani. Subconștientul îi strigă: „Să nu plângi că... îți strici ochii.”

Iar o femeie, mai blajină, i-a dat un covrig și i-a zis, cu sufletul ei de mamă bună: „Dacă plângi, îți strici ochisorii...”

Eroul s-a maturizat în procesul căutării și când a ajuns, iarăși, acasă, a văzut

că se făcuse percheziție și a crezut că are dreptul să plângă, chiar și-a zis: „Să plângă acum, căci apoi nu se știe dacă va mai avea ocazia să plângă.”

Alisa CHIRILENCO,

clasa a X-a LM, Liceul Teoretic „Gaudeamus”

ARTA REFUGII DE PAUL GOMA ESTE ARTA CONVIEȚUIRII

Refugiul este, de obicei, acel „adăpost secret” în care îți poți ascunde atât trupul, cât și sufletul. Uneori o necesitate de a te regăsi, de a-ți regăsi eul, alteori o dorință de a merge la braț cu intimitatea și cu toate avantajele sau „sfaturile” care doar ea îți le poate oferi. Dar nu același sens o are și în opera lui Paul Goma *Arta refugii*.

Pentru eroul central din *O copilărie transilvăneană* – refugiul avea cu totul alt sens, o altă amprentă, cea a dureroaselor experiențe, cea a izului de foame, a mutărilor nenumărate și neplănuite. Pentru el refugiul era lipsa unui adăpost, era o infinită „lipsă” a tuturor lucrurilor pe care ceilalți le posedau inconștient. O lipsă de țară și o fugă de inamic, o lipsă de limbă pe care s-o împărtășești cu ai tăi compatrioți, o lipsă de tradiție pe care s-o desfășori în pragul casei tale, în pragul sărbătorilor sfinte. O nesfârșită lipsă a toate și a tuturor! Dar acel grăunte plantat cândva de străbuni, bunici și părinții pe „pământul fertil al sufletului nostru basarabean” cunoaște abia atunci la depărtare și la distanță, o creștere fructuoasă, o creștere a virtuții și a valorilor naționale, o amplificare a dorului de datini și a integrității, o profundă adâncire în conștiința națională, care acuma era mai curată ca oricând.

Această artă de redevenire prin revenirea intensă la rădăcinile trecutului și la dra-

gostea incomensurabilă de patria / locul – patrie al individului aflat „nicăieri” și totodată peste tot a reușit să biruie insecuritatea psihologică, presiunea și „agresiunea” inamicului care persecuta sufletul înrudit cu nemurirea, căci morți erau cei nerezistenți ispitelor politice, cei slabi de caracter și nimiciți de frica îngrozitoare. Paul Goma și familia sa au fost și sunt eroii timpului lor. Eroul copilăriei sale care de la fragedă vârstă i-a prezis maturitatea, i-a tăiat din inocența progenerurii destinată naivității și l-a transformat în copilul-adult-descurcăreț, bine crescut, calculat și supus încercărilor vieții. El demonstrează devotament orbesc față de educația oferită de părinții săi, iar faptele sale sunt precum un ecou al radicalității și al ambiției aprigi.

Verticalitatea sa, precum și persistența calităților personalității sale, au demonstrat că scopurile pot fi atinse prin demnitate. Cu toate acestea, opoziția și obstacolele iscate de perioada totalitarismului n-au făcut nimic altceva decât să-i ofere o libertate a sa, creată de chiar el, o libertate limitată, dar care a reușit s-o extindă, s-o depășească, iar astfel să-și depășească propriul eu, propriile stări de deznădejde, disperare sau durere. Aceasta a fost arta refugii – arta camuflării indispensabile, arta supraviețuirii, arta re-supraviețuirii, arta conviețuirii, arta „re-artelor”.

ARTA REFUGII. O COPILĂRIE TRANSILVANĂ E O DRAMĂ A EXISTENȚEI

Arta refugii. O copilărie transilvană de Paul Goma e opera care dezvăluie drama intelectualilor basarabeni nevoiți să treacă Prutul pentru a scăpa de urgia ocupației sovietice. Atmosfera devine și mai apăsătoare, deoarece evenimentele sunt prezentate prin prisma unui copil ce a fost nevoit să-și părăsească casa părintească din Mana, centrul universului său, împreună cu părinții săi, învățători. Pentru el, ca și pentru toți refugiații, timpul s-a divizat în trecut și prezent. Trecutul sunt rădăcinile, rudele apropiate, casa părintească, viața fericită, iar prezentul e învăluit în incertitudine și mutări continue. E frica de a nu-și revedea tatăl care deja a mai fost arestat de sovietici. Sunt gazdele fără sfârșit, reținerea salariului părinților, e sărăcia, grija zilei de mâine a maturilor, naivitatea ardelenilor ce cred că vor fi eliberați de sub dominația ungarilor de către noul regim, fără a conștientiza că vor avea de suferit la fel de mult și, din păcate, unii din ei vor cunoaște și gustul amar al deportărilor.

Da, e o lecție de istorie, de adevăr romanul lui Paul Goma, dar e și un roman al copilăriei, în care naratorul, deși mistuit de dorința de a se reîntoarce la casa părintească, încearcă să se detașeze un pic de realitatea ostilă, legând prietenii frumoase, jocul devenind puntea ce-l transpune într-o lume în care nu există război, sunt numai ei, copiii, și alergatul ziulica-ntreagă, sunt doar fețele lor fericite ce se bucură de darurile de Paști... E școala primară unde activează mama și tata și rezultatele frumoase la învățătură.

Sunt filele în care adolescentul mărturisește primii fiori ai dragostei și se ciocnește de nepăsare, somnul devine mai dulce și mai lung. Rânduri în care naratorul se redescoperă, se adaptează metamorfozelor prin care trece. Sunt studiile făcute la Sibiu.

E greu de imaginat cum a reușit naratorul, ca și colegii, părinții și toți care au trecut prin acele vremuri grele să reziste *foamei*, cum au reușit o parte din ei să păstreze omenia, împărțind *bunățile* de acasă cu cei care nu primeau nimic. Cum așteptau ziua de mâine pentru a mânca din produsele primite ca ajutor din partea americanilor și care nu a mai venit, pentru că sacii din depozite au dispărut.

Sunt pagini pline de deznădejde în care adolescentul povestește despre arestarea părinților. I-a ajuns urgia! Regimul comunist! Condițiile inumane în care erau ținute arestații. Zbuciumul, singurătatea, neputința de a-și ajuta părinții îl măcinau pe adolescentul de treisprezece ani care s-a maturizat forțat de timpurile vitrege. Și blestematul colhoz, așa-zisul viitor luminos, care prindea rădăcini în Buia și în satele din vecinătate și căruia mulți încă se împotriveau, inclusiv învățătorii basarabeni, părinții naratorului care cu capul ridicat nicidecum nu puteau fi îngenuncheați de cei ce i-au alungat din propria casă și din țara lor. Aceasta i-a fost insuflată și copilului lor! Să nu plângă! Să meargă cu capul ridicat!

Sandra GUȘTIUC,
clasa a XII-a A, Liceul Teoretic
„N. Iorga”, Chișinău

FUNDAMENTELE ȘI PRINCIPIILE DE VIAȚĂ ÎN *ARTA REFUGII* DE PAUL GOMA

Pentru majoritatea oamenilor, refugiu este o evadare sau un loc de adăpostire. Pentru Paul Goma refugiul este o artă, o artă marcată de amintirile unui copil prea devreme maturizat.

Arta refugii este romanul care prezintă destinul basarabenilor refugiați într-o manieră tragică, dar în același timp și ironică. Aceștia, confruntându-se cu cedarea pământului strămoșesc către ruși, sunt nevoiți să își părăsească casele și să se mute într-o societate care se afla în cădere progresivă. La fel sunt nevoiți să își părăsească casa, Păulaș, alături de familia sa. Din cauza mutărilor și re-mutărilor, copilăria trecuse pe lângă acest copil, fără ca el să se bucure deplin de ea. Copilăria transilvană a fost una crâncenă și lipsită de adevărata ei splendoare. Unicul lucru pozitiv de care a avut parte de-a lungul acestei perioade a fost grija și dragostea mamei sale. Pentru el, ea a fost modelul în viață, de la care a însușit normele vieții, demnitatea, capacitatea de inventivitate și inteligență și, nu în ultimul rând, cultul rațiunii și devotamentul pentru patrie.

Subiectul fiind narat de către un copil, care are rolul și de personaj principal, capătă o notă mult mai dramatică, deoarece cuprinde o sinceritate remarcabilă. Povestea familiei Goma a fost relatată într-o manieră reală, fără ocolișuri sau întâmplări fictive. Pe lângă faptul că romanul este unul cât se poate de realist, Paul Goma include în el motive ce îi dau romanului o aură mult mai spectaculoasă, însă obiectivă. Motivul patriei este cel mai frecvent utilizat în roman, acesta remarcând dragostea, devotamentul și conștiința pentru națiune și patriotism. De asemenea, este prezent motivul mamei și al părinților. Aceste motive relevă respect și sacrificiu pentru cei care au stat la baza creșterii și dezvoltării personajului prea devreme maturizat.

În concluzie, putem spune că prin acest roman, Paul Goma a încercat să ne transmită axioma că patria, cultul rațiunii și părinții sunt niște fundamente și principii de viață ale fiecărui om.

Maria LOPATIUC,
clasa a XI-a, LT „Mircea cel Bătrân”

LUI PAUL GOMA

*La o posibilă întoarcere acasă,
în Basarabia*

De invidiat îi este palmaresul,
În multe îl vedem că-i exemplar:
Azi, neconținut suscită interesul
Vigurosul patos – viu, contestatar.

Scriitorul, disidentul inflexibil
Reprezintă „paradisul” carceral,
Ca să fie pretutindeni perceptibil,
Chiar și-n spațiul vădit extracentral.

Fără vreo discriminare, părtinire,
Personaj de mult în două lumi aflat,
Tot buzdugănește-n cei din adumbrire
Publicînd satire, probe regulat.

N-a ales defel cărări bătătorite,
Flamură i-a fost devotamentul Țării
Ce-a uitat conflictul vechi de a-l trimite
La gunoiște – în scopul prosperării.

Stăpînind frumoasa limbă literară,
Dominat de spiritul profund uman,
Dînsul n-a ajuns de rîs și de ocară,
Cum i-au prorocit mai-marii la „divan”.

Scrierea temeinică, polivalentă,
Stilul perspicace, sobru și fluent
Ne atrag prin gama lor efervescentă
De trăiri culese de pe continent.

Iată că ne-a dat de înțeles că vine,
Că se-ntoarce-n patrie, ba și mai mult:
Începuturile bune va susține,
Izgonind din cale ce-i perfid, ocult.

În societatea noastră cam bolnavă
Va veni să fie ca terapeut –
Va începe dezrobirea de iznoavă:
Unul el va face cît un institut...

Va veni (în sensul bun!) să ne trezească,
Pe oportuniști să-i sufle mai coala,
Căci doar ei cu picătura chinezească
Vor să ne alieneze... Nu-i așa?

Suflet blînd și intelectual de marcă,
Emoționante, grele, amintiri...
Ursitoarele tăria îi încearcă –
Vrem ca să-l ferească de dezamăgiri...

Nu pretinde premii, titluri și distincții,
Permanent în slujba-ntregului popor,
Ani de zile mi se roagă de toți sfinții
Ca să aibă casă, poate și pridvor...

Satul Mana nu e dat nicicînd uitării,
Nici Orhei, cu-atît mai mult nici Chișinău,
Basarabia e-n faza așteptării –
El, aici născut, va fi în largul său.

Valeriu RAȚĂ

EXTRAS

DIN GHIDUL DE TEHNOREDACTARE A MANUSCRISELOR

Autorii, la elaborarea manuscriselor, se vor ghida de următoarele exigențe:

- Procesorul: Microsoft Word.
- Extensia: *doc*. sau *docx*.
- Textul: tipărit pe o singură față a foii de hârtie, fără spații duble sau multiple dintre litere.
- Formatul foii: A4.
- Margini: stînga – 2,5 cm, dreapta – 1,5 cm, sus – 1,5 cm, jos – 1,5 cm.
- Spațiul între rânduri: 1,5 linii.
- Fontul: textul de bază – Times New Roman (corpul literelor – 12 puncte); notele, trimiterile, referințele bibliografice – același (corpul literelor – 10 puncte).
- Numerotarea paginilor: jos, în partea dreaptă, cu cifre arabe.
- Titlul: cu litere majuscule, centrat.
- Gradul didactic, urmat de cel științific, prenumele (prima literă majusculă, celelalte – litere mici) și numele (toate literele majuscule) autorului / autorilor: la un rînd liber de la titlu, în partea dreaptă a foii, cu litere italice.
 - Funcția: în rîndul următor, precedată de virgulă, cu litere mici italice.
 - Imaginile nu vor fi introduse în manuscris, ci se vor expedia prin poșta electronică sau vor fi predate fizic pentru a fi scanate (în formatul *.jpg*); în text, se va marca locul unde va fi inserată imaginea.
 - Tabelele, graficele, schemele, diagramele, executate în formatul *.doc*, se vor plasa la locul convenit în text, iar cele executate în alte formate (*.xls*, *.ppt* etc.) se vor expedia în original.

Nota redacției:

Responsabilitatea opiniilor exprimate aparține integral autorilor.
Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază.

BiblioPolis
Revistă de biblioteconomie,
științe ale informării și de cultură
Vol. 63 (2016) Nr. 4